

NNCL1434-510v2.0

FEKETE ISTVÁN

BOGÁNC

REGÉNY

MÓRA FERENC KÖNYVKIADÓ
BUDAPEST 1970

A kiadásért felel a Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó igazgatója
Felelős szerkesztő: Majtényi Zoltán. Műszaki vezető: Gonda Pál
Képszerkesztő: Zigány Edit. Műszaki szerkesztő: Simon Zoltán
37 000 példány, 21 (A/5) ív, MSZ 5601-59
70.4121.66-15-1 Alföldi Nyomda, Debrecen
IF 1105 -f- 7072

ÖTÖDIK KIADÁS
ZSOLDOS VERA RAJZAIVAL
© FEKETE ISTVÁN, 1970

Bogáncs egy szeles decemberi éjszakán látott “napvilágot”, ámbár akkor csak a hold világított, az is csak imitt-amott, ahogy kibukkant a nyargaló felhők közül, vagy beszaladt valamelyik széltépett égi vitorla mögé.

Ezekből a külső jelekből azonban Bogáncs mit sem tudott, mert az akolban sötét volt, meleg, és csak a birkák opálos szemei tükröződtek néhol, mint a szénaszagú álom öntudatlan kis lámpái. De a kiskutya ezeket sem láthatta, hiszen még vak volt, és szeme csak néhány nap múlva nyílik látásra.

Mindezekből nyilvánvaló, hogy Bogáncs nem volt azonos a bogáncs nevezetű növényvel, amely szép virágával a legelők díszé, s virágja a méhek, darazsak, különféle dongók és lepkék közismert találkozóhelye. Bizonyos fajtáját néhol szamártövisnek is mondják, ámbar – állítólag a szamár is csak akkor nyúl hozzá, ha fáj a hasa, mert még a levele is szúr, mint a veszedelem. Ez a bogáncs tehát szép, de nem hasznos, és egyáltalán nem tudja, hogy ő gyom.

Igaz ugyan, hogy Bogáncs sem tudja, hogy ő kutya, mégpedig pumi a javából. Tehát nem puli, hanem pumi, aki ugyancsak a pásztorkutyák felekezetébe tartozik, de belül nyugább csontozatot, kívül pedig rövidebb szőrt visel. Más különbség nincs köztük, csak hasonlóság, ami a hűséget, okosságot, kitartást és bátorságot illeti.

Ezekből a nevezetes tulajdonságokból ezen az éjszakán persze nem látszott még semmi, de még világosságban sem látszott volna más, mint egy kis, enyhén szőrös valami, amiből lehet, hogy kutya lesz, de az is lehet, hogy csak házinyúl.

Természetesen kutya lett, mint a Bogáncs-nemzetség utolsó hajtása.

Egyedüli hajtása.

Az öreg Bogáncs anyasága már csak egy kis kölyköt termelt. Az öreg kutya most fáradtan nézi a sötétséget, hallgatja a csendet, mert minden erejét átadta ennek a kis vakarcsnak, aki tovább szalad majd ismeretlen legelőkön, magában hordva anyjának és őseinek minden tulajdonságát.

Néha megmozdult az öreg, testével szinte körülölelte azt a névtelen kis semmit, és a szülés lázában is azt a lángot védte meg múltó testével, melyet ez a kis kölyök visz tovább távoli, ismeretlen útjain a térnek és időnek, mert minden más csak a külső világhoz tartozott, de ez a vak kis kölyök egy volt életével, hiszen abból szakadt ki.

Mocorgott az öreg kutya, helyezkedett, aztán sóhajtván elengedte magát, mert a kis kölyök szája megtalálta végre a tej forrását, és azonnal rátapadt, mint a pióca. Bogáncs megnyugodott, mert az erőteljes szívásban életrevalóságot érzett, ami nem is csoda, hiszen ha már öt-hat helyett csak egyet szül a kutya, az igazán életrevaló lehet.

Kár lenne persze azt mondani, hogy Bogáncs gondolt erre, vagy tudta, hogy kölyke életrevaló lesz, de egész testében érezte, ezért tehát megnyugodott, sóhajtott, lehunyta szemét, és félálomban is érezte az anyaság adakozó gyönyörűségét. Ez volt a minden más érzékelés felett uralkodó fő érzése, s ennek alján vett csak tudomást környezetéről, amely ezen a decemberi éjszakán lassan múlt az idővel, és észrevétlenül ballagott a reggel felé.

A nagy akol párás melegében alig mozdult egy-egy birka, alig zizegett a szalma, és több száz gyapjas test puha meleget párologtatott a pókhálós gerendák felé.

Az ablakok hályogos szeme hol kivilágosodott, hol elsötétült, amint a hold a felhők között bújócskázott, és hallani lehetett, amint a szél hosszú hullámai végignyalták az akol falát, vagy zizegve berzenkedtek a nádtetőn, amely olyan öreg volt már, hogy nem lehetett megbontani.

Az akol széles kapuja hasadékein beszivárgott ugyan valami kis nyers, külső levegő, de ez erőtlenül esett át a küszöbön, s azonnal dér lett belőle, mert a vastag, belső meleget nem tudta megbontani. A hideg tehát Bogáncsig nem juthatott el, de ha eljutott volna, sem lett volna baj, mert az öreg kutya tévedhetetlen szakértelemmel választotta ki gyermekágyát az akol legtávolabbi sarkában, a jászol alatt, szalma között, amely alól csak orra és szeme látszott ki. Más időben ide jártak a juhász tyúkjai is tojni, de Bogáncs, amint elérkezettnek látta az időt, gorombán megmagyarázta a tyúknépnek, hogy a helyre szüksége van, s ez ellen fellebbezni nem lehetett. Bogáncs tekintély volt az akolban, ezt elismerte még Csámpás is, a szamár, aki pedig nem tartozott a tekintélytisztelő egyéniségek közé. Bogáncs nem sokat törődött

Csámpás dolgaival, és sokszor nem is értette furfangos esze járását, ha az öreg Galamb azt mondta:

– Bogáncs, hát nem látod, hogy ez a бүdös számár belement a kukoricásba? Eredj érte!... – És rámutatott Csámpásra, aki éppen tövestől rántott ki egy szál zsenge kukoricát. Csámpás szeme ilyenkor a juhászon volt, és amikor Bogáncs elindult feléje, csak annyit tett, hogy farral fordult a kutya felé, jelezve, hogy rúgni fog, ha muszáj.

Bogáncs nem csinált titkot belőle, hogy ő pedig harapni fog, mert ez a parancs, és elkerülve a számár rugós hátsó részét, egyenesen az orránál kezdte, amiből Csámpás megértette, hogy itt felsőbb hatalmak intézkedtek, és bánatosan kifordult a kukoricásból.

Mindezekből látható, hogy az akol, a birkák és legelők világában kizárólagos parancsnok az öreg Galamb volt – Galamb Máté –, aki egyúttal bábája, dajkája, táplálója, orvosa és szükség esetén mézszarosa is volt a majd négyszáz főnyi, bégető gyülekezetnek. De ismerte is mind a háromszázhatvanhatot, nem együtt, hanem külön-külön, ami nem csoda, hanem a gyakorlat dolga. Márpedig az öreg Máté hatvan éve jár a birka után, hát gyakorlatban nincs hiány.

Utána – mint alparancsnok – a bojtár következett, Ember János, aki azonban még csak a Jancsinak való kort érte el, s az öreg juhász felsőbbbsége mellett csak akkorának látszott, mint a tölgy mellett a makkból kibújt csemete. Hallgatni azonban kellett rá, mert többnyire az öreg Galamb nyelven beszélt.

Utánuk – magas altiszti rangban – Bogáncs állt a listán és a valóságban is, mert ő volt a karhatalom. Bogáncs az emberhez, azaz Galamb Mátéhoz tartozott; elsősorban neki engedelmeskedett, mégpedig egészen másként, mint Jancsinak, világosan éreztetve a bojtárral, hogy az ő parancsát csak a juhászra való tekintettel és saját jószántából teljesíti. Egyébként szerette Jancsit, aki játszott néha vele, de az öreg számadót mérhetetlenül tisztelte is, hiszen az etette. Ezt az etetést nem kell túlzottnak tekintenünk; inkább csak a kölyökkori emlékekre vonatkozik és a tavaszi idényekre, amikor Bogáncs fürödhetett volna a birkatejben, ha akart volna. Máskor kiadós evések csak akkor ígérkeznek, ha döglük a birka, egyébként egér, ürge, madártojás egészíti ki a gyenge kosztot. De ha nincs – hát nincs.

A puminak nem is szabad pocakot eresztene, és a kisebb koplalások Bogáncsot nem rendítették meg sem hűségében, sem szolgálatkészségében.

Utána a beosztás szerint Csámpás következett, a számár. Csámpás azonban önálló egyéniség volt, aki semmiféle korlátot nem ismert el, és a parancsokat is csak úgy teljesítette – rendesen harmadszori felszólításra –, mintha, mellékesen, ő is éppen azt akarta volna... Csámpás azért időnként kikapott, amit nem is vett zokon, mintha a verést a számári állapottal összefüggőnek tartotta volna.

Bogáncsnak a szőre is felborzolódott, amikor a bot Csámpás oldalán pufogott, és amikor vége volt a büntetésnek, odasomfordált a számár mellé, megbillentette suta farkát, és kérdően a szemébe nézett.

– Ilyen az élet – pislogott vissza Csámpás, és a hátsó lábával vakarta meg a füle tövét, jelezve, hogy a kukorica jó volt, s erről a témáról többet nem mondhat.

Csámpás után már nem következett senki, akinek vezető szerepe lett volna a legelők vezérkarában, hacsak a vezérürüt nem számítjuk ide, de ő már a csapathoz tartozott, a falkához, a nyájhoz, és tulajdonképpen összekötő kapocs volt a vezető személyiségek és a tömeg között. Hajdani férfiasságát csak nagy termete mutatta és a kolomp, amelynek bágyadt kondulásai halódó lepkeként hintáztak a domboldalak gyér füve, az erdők avarszagú árnyéka vagy a nádasok suttogó titokzatossága felett; a falka mégis vakon ment volna utána tűzbe és vízbe, mert megszokta, hogy a vezérürü menjen elől, megszokta, hogy a kolomp járjon előtte, mint a jó legelő ígérete. Nem, a falka nem gondolkodott; tunyán rábízta magát a vezérürüre, s annak még a pusztulás árán is engedelmeskedett.

Ha nem volt vezérürü, néha Csámpás töltötte be ezt a fontos szerepet, de hazafelé rendesen az öreg Galamb ballagott a falka előtt, mögötte a vezérürüvel, és nem fordult elő soha, hogy akár egy szomjas bárány vagy sóra éhes növendék kiugrott volna a csapatból, s a többi megelőzve rohant volna enivalóra, sóra, vízre. A birka csapatösztone mindennél, még az életnél is erősebb. Ha az akolban tűz ütött volna ki, és a vezérürü kikolompolt volna a széles kapun: a nyáj az utolsó szálíg azonnal követi, de ha a vezér kolompja bent jajgat a gomolygó tömegben, és nem lehet az ajtón kikényszeríteni, bizony benn ég mind az utolsó szálíg.

De az öreg Galamb azért is ment elől, mert a falka után feneketlen por szállt, s ezt nyelni Jancsi fiatal tüdejére bízott, nemkülönben Bogáncséra, akit talán sereghajtónak nézhetett volna az avatatlan szemlélő, holott nem az volt. A falkát nem kell hajtani; a falka hömpölyög, mint a szélfújta apró felhősorda, de arra igenis kell vigyázni, hogy a porban és az alkonyban el ne maradjon valami édes fücsomó mellett vagy vetemény mögött valamelyik műveletlen növendék.

Mindezek után úgy látszik, mintha csak a vezetők számítottak volna a juhászat szervezetében, holott ez nincs így, mert ez a szervezet, az öreg juhásztól a vezérürüig, csak azért volt, hogy a nyáj jól érezze magát, növekedjen gyapjában, húsban és tejben, hogy a betegség elkerülje, és szaporodjon, amennyire lehetséges.

Ez a szaporodás azonban nemigen látszott meg a falkán, mert amennyi jött, annyi ment. A bárányokból anyák lettek vagy hízó uruk, s a kiöregedő vagy fiatal meddő anyák is hízóba kerültek, hogy elmenjenek valahova, ahova aligha ér el a birkaképzlet. Ez a végső út a városba vezetett, a vásárcsarnokba, a lábosba vagy tepsibe, ámbár a vásárló asszonyok egy része inkább hosszú lábú, zörgő csontú baromfit vett, mint ízes birkahúst, mondván, hogy a birkahúsnak birkaszaga van.

Ámbár ez a megjegyzés is csak finomkodó hozzá nem értés. A birkahús szagát a faggyú jelenti, s a faggyút leszedve, a húst kiáztatva, nincs a birka-, pláne a bárányhúsnak semmiféle elvetendő szaga. A birkatokány vagy birkapörkölt király az ételek ilyen fajtája között, de rangját tartósabban viseli, mint a királyok.

Öregebb és ifjabb Bogáncs története azonban nem állhat meg a birkahús dicséreténél, mert ha kitérnénk a szalonnával tűzdelt fokhagymás ürücomb méltatására – amelyet csak magas szárnyalású ódában szabadna megénekelni –, ez messze vezetne bennünket a regény hőseitől, akik ezt rossz néven vehetnék, ámbár ők is nagyon szerették a birkahúst. (Valljuk be: az író is, aki csak férfias önmegtartóztatással tud elszakadni az ürücomb dicséretétől.)

Jobb, ha visszakanyarodunk a juhoknak ismeretlen konyhából a tájra, ahol a birkák éltek, jöttek-mentek, koptatták az utat s a legelőket, s úgy látszott, mintha a falka élete végtelen lenne, mint ahogy az is volt. Egy-egy ürü vagy anya eltűnhetett a birkaélet leszakadt íve mögött, de a nyáj végtelenül ment a tavaszról a télbe, a kolomp szólt, a kutya csaholt, a szamár kimerően ballagott, hátán a juhász holmijaival, és az öreg juhász nyugodt, kemény tekintete mintha az ázsiai puszták óta nézné a jószágot. Talán nézi is, csak a mérhetetlen füves rónák helyett itt enyhe dombok vannak, nem legelnek lovak a sátor mellett, hiányzik az íj, a fokos, és éjszakára is égve lehet hagyni a tüzeket, mert idegen törzsek nem leselkednek a jószág körül.

És ha leszáll az árnyéktalan, lomha alkony, nem kötnek szöges orvét a kutyák nyakára, mert itt már nincsenek csatangoló farkasok, amelyek mindig a torkát kapják el a prédának, s amelyeknek éles szeme úgy lángol a cserény körül, puhán és el-eltűnve, mint a lidérccláng.

Ezeken a legelőkön már békésen leng a kakukkfű és a zsálya illata, és ha valamelyik fiatal vércse nyerítve szidja a kökénybokron leselkedő gébicset, az égés? falka felkapja a fejét, mintha valami illetlenség történt volna a lassú mozgás, a csend s a ténfergő illatok álmosító világában. Mert a táj nemcsak a falkáé, Bogáncsé, Galamb Mátéé s a nagy állami gazdaságé, hanem a külső népeké is: egereké, pockoké, ürgéké, hörcsögöké, madaraké, de a füveké és fáké is, melyek éppen úgy virágoznak és hervadnak, vágynak, gyűlölnék, verekednek,

szeretnek és elmúlnak, akár a vezérürü. Bogáncs vagy Ember János, aki – mint tudjuk – még csak a Jancsi névre illetékes. Jancsi is volt Jancsika, és lesz János, sőt néhai Ember János is, azonban erre még gondolni is felesleges, mert csak megrontaná étellel játszó egészséges gondolatainkat. Minek piszkálni a holnapot, a jövő évet és távoli tekervényeit az életnek? Elégedjünk most meg azzal, ami van, melegedjünk tüzénél, amíg lehet, kaparjuk ki hamujából, ami édes és élvezhető, a többit pedig hagyjuk az enyészetnek, mert arra való.

Ebben a pillanatban néma a legelő, mint üres szobában a fehérre vetett ág, amiről nem tudni, ki fekszik bele, de hideg és várakozó. A csillagok álmosan pislognak, mint ködben a távoli lámpák, a bokrok illedelmesen leeresztették hősoknyájukat, kunyhót rakva a nyulaknak, foglyoknak, fácánoknak s egyéb téli vándoroknak; némelyik szamártövis még keményen áll, körülötte a stiglicek magkereső szérűjével, s a domb elvesző hullámain sötétben áll az erdő fekete kerítése, mintha túl rajta nem lenne semmi, vagy inkább nagyon is sok titok lenne.

A domb alatt kis patak sustorog, mérgesen kerülgetve a lomha köveket, és boldogan csattan, ha egy-egy kődarab enged a végtelen szidásnak, és öregesen, loccsanva beledől a hullámokba. Ez a patak a birkák itatóvályúja is. Az akolból jövet itt áll meg először a farka, akár kell inni, akár nem, és este itt áll meg, utoljára megszíva magát, hogy a dobként feszülő hasak még gömbölyűbbek legyenek.

Innét már lassan kapaszkodik fel a nyáj a túlsó dombra, amelynek tetején nagy, fogatlan száját kitátva vár az akol, és sötét garatjában puhán tűnik el a farka emberestül, kutyástul, sőt szamarastul. Nyári időben ugyan Csámpás néha megbicsakolja magát, megáll az udvaron, és ott kell leszedni róla a cókmókot.

– Nem ettél eleget? – érdeklődik Jancsi mérgesen, mert ilyenkor neki kell a subát s egyebeket az akolba behordani.

– Hogy a nyüvek essenek abba a nagy füledbe! – búcsúzik Jancsi Csámpástól, aki nincs tisztában a kívánság rosszindulatú jelenségével. Ha ugyanis Csámpás legelés közben felvérzi a fülét, azonnal jelentkezik a dögbogár, melyet máskor nem látni, de rögtön ott terem a vérszagra, és a sebbe rakja petéit, töméntelen gyermekét. Ezek hamarosan kikelnek, mozogni kezdenek, s az egész seb nyüzsögni kezd a kukacoktól, azaz nyüvektől. Ezt kívánta Jancsi Csámpásnak, igaz, hogy nem komolyan, csak úgy általában...

Csámpás azután állt még egy darabig, amíg leszállt a por és a homály, aztán eltűnt szűrkesége a szűrkeségben, a pajta irányában. Hiszen erre célzott Jancsi.

A pajta lábakon állt, erős oszloplábakon – a fene tudja, már mióta –, és csak a két végét őrizték falak, míg közbül szabadon járt a szél, tovább szárítva a télre eltett szénát. Hát ide tűnt el Csámpás, aki a sok zöldségre egy kis száraz takarmányt is akart enni.

Megkívánta, no és amit Csámpás megkívánt, abból nemigen engedett, még ha a kívánalmak verést is eredményeztek. Csámpás egyszer – igaz, csak egyszer – például a bort kívánta meg. Megszagolta, és szaga után ítélve valami nagyon értelmes folyadékot tartotta, mint ahogy az is volt.

Boráros emberek jártak akkor Galamb Máténál, ahol megpihentek éjszakára, majd hajnalban úgy határoztak, hogy az egyik üresedő hordót nem cipelik tovább, hanem áttöltik maradékát a már megkezdett hordóba, az üres hordót pedig felveszik majd visszafelé. Töltögetés közben a boros sajtár őrizetlen maradt a kocsi mögött, s ekkor történt, hogy Csámpás kíváncsian megszagolta az ismeretlen színű és szagú folyadékot.

“Ejha!” Ezt ugyan nem mondta Csámpás, de talán gondolta, és nagyot húzott a sajtárból. A bor kedvesen melegítette gyomrát, és általában igen kellemes közérzetet ébresztett. Hogy közben gondolt-e valamit, ezt már nem lehet tudni, mindenesetre száját újra elmerítette az italban, melyet erőteljesen és hosszan megszívattyúzott. Aztán nyugodtan odább ballagott, de ekkor már határozottan erősnek és rendkívül bátorinak érezte magát; egyben mértéktelenül vidámnak is!

A köcsögök a kerítésen – például – határozottan nevetségesek voltak zöld pocakjukkal, kajla fülükkel, és Csámpás valami közeledési vágyat érzett.

“Nini – talán ezt gondolta –, nini, bizsereg a hasam, ha rájuk nézek, talán játszom egy kicsit velük.

Ezzel Csámpás meglökte orrával az egyik köcsögöt, mire az átdőlt a másik oldalra, de vissza is billent, s a szamarat orron ütötte.

Csámpás ezen kicsit megsértődött, ezért komolyabban lökött egyet a köcsögön, mire az bukfencet vetett a levegőben, a földön pedig azt mondta, hogy: reccs! És szétment apró darabokra.

Csámpás a köcsög viselkedését két bakugrással viszonzta, s egyszer ki is rúgott széles jókedvében.

“Hehe!” – gondolta, és a következő edénnyel már nem kísérletezett, hanem egyenesen fellökte a levegőbe. Ez azonban talpra esett, és nem tört össze. Furcsa. Megszaglászva a füles holmit, mintha borszagot érzett volna, ezért visszament a kocsi mögé, mert még kívánta az italt.

A bor sárga tükréből egy homályos és ingatag másik szamár nézett vissza, aki azonban eltűnt, amint Csámpás kortyolni kezdett. Csodálatos! Ivás után körüljárta a sajtárt, keresve a másik szamarat, mert ismerkedési vágyat érzett, de az nem volt sehol. Körüljárta a kocsit is, aztán megállt, s hosszasan gondolkodott.

Az ajtó nyitva volt, s belülről hangos beszéd csapódott ki az udvarra. Reggeliztek a borárosok, Máté bácsi és Jancsi is, míg Mariska – az öreg juhász özvegy lánya – a tűzhelyen egy pár kolbász koszorúját fordította meg hangos sercegéssel.

Csámpás ebben a pillanatban elfeledte a látomást, s úgy érezte, térdig jár a jó érzés hullámaiban, melyek az ajtón ömlöttek ki, hátukon hordva az emberi beszéd színes forgácsait.

“Oda kell mennem” – érezte Csámpás, és oda is ment, mert elhatározásában most egy farkascorda sem tudta volna megakadályozni. Odament, és nekidőlt az ajtószárfának, mert úgy érezte, bizonyos kényelmet megengedhet magának. Közben megbotlott, de a föld is mintha kissé meglóduzott volna alatta, tehát a támaszkodás szükséges volt és megnyugtató.

“Hát itt vagyok – sóhajtott nagyot –, hiszen ide tartozom... mindenki tudja...” De amikor egy legyet akart elhajtani érzékeny hasáról, újra megtántorodott.

– Mi a ménkű van ezzel a szamárral – állt fel az öreg Galamb –, csak nem evett be valamit? – Megvakarta Csámpás fejét, ami könnyekig meghatotta a füles beosztottat, és elmélázó szeretettel ismételt nagyot sóhajtott.

Az öreg juhász meghökkent, mert nehéz borgőz csapta meg, egy kis emésztett lucernasaggal vegyest.

– Emberek – fordult hátra –, emberek, hagytatok valahol bort az udvarban?

– A sajtárban.

– Na, csak azért mondom, mert ez a szamár be van rúgva.

– A teremtésit! – ugrott fel a fiatalabb, és megállt a kocsi mögött, fejét vakarva. – Hagyott is benne, nem is, hogy az a tüzes ménkű vágja meg a szamaratokat! – És az ostorhoz nyúlt.

Csámpás úgy érezte: a konyha nehéz, zsíros levegője a gyomrára ment, s ezt csak az előbbi folyadékkal lehet gyógykezelti. Kissé bizonytalanul odament hát a sajtárhoz, de amikor lehajolt, suttyant az ostor, és csattant is. Csámpás négy lábbal ugrott a levegőbe a határtalan meglepetéstől, és a földre érve, azonnal farral fordult az idegen felé, aki úgy látszik, nem volt járatos a szamári erkölcsökben, mert ismét felemelte az ostort. Egyet még ütött, aztán hanyatt esett, mert Csámpás a bor és a méltatlan megbántottság teljes gőzével felrúgta. Ezek után Csámpás még harapni is akart, mire a Jóska nevezetű egyén ijedten talpalt a konyhába.

– Megveszett – hörögte –, ilyent még nem is láttam... ez megveszett!

– Mondtam, hogy be van rúgva – mosolygott az öreg Galamb, és egy vödör vizet loccsantott Csámpás képébe.

– Akarsz még egyet? – kérdezte szigorúan, és a szamár elfordult, mert ez a hang a józanság könyörtelen tegnapijából jött, s a hideg víznek is volt valamelyes frissítő hatása.

Csámpás ijedten fordult el, mintha azt mondta volna:

– Köszönöm, nem kérek... – És elballagott a pajta mögé, mert előbbi virgonc jókedvére sötét mélabú ereszkedett.

A pajta mögött akkor kelt fel a nap, amikor a szamár lefeküdt, mert a föld ismét mozogni kezdett alatta, s ettől megszedült. Fülei lekonyultak, orrát a földre tette, amely még így sem szünt meg mozogni, s a földnek határozottan borszaga volt.

Csámpás elaludt, s időnként nyögött, mert rosszat álmodott.

Mindez azonban már régen volt és nyáron, míg most tél van és éjszaka. A pajtához csak keskeny út vezet, amerre a szénát hordják, az udvaron hó, a tető csurgásában jég, s az égen hideg csillagok.

Csámpásnak külön helye van az akolban elkerítve, hogy ne mászkáljon éjnek idején, mert még rálép valamelyik bárányra. Itt van a tartalék széna is, tehát ehét, amennyit akar. Éppen ezért nem kell neki a széna, s ebben hasonlít is valamelyest az emberhez. Mindig az kellene, ami nincs, mert ami van, az van, s ezzel már ki is esett a vágy játékos hálójából, bele a meguntság hétköznapi porába.

Nem tudni, de nagyon lehetséges, hogy a szamár talán a nyárról álmodik, a komoly anyabirkák a kis csengőről, ami majd a kisbárányok nyakán csilingel, Bogács pedig a tavaszi tűzről, ahol fiával ül, és lesi a tűz felett vonagló szalonnát, amelynek bőre az ő járandóságuk. Az akol puha, meleg sötétségében talán ezek a vágyak gomolyognak alaktalan hullámszerűségben, megérintve a párás falakat, poros gerendákat, lengő pókhálót, sima saroglyákat s mindent, ami belül van, amit úgy őriz ez az öreg épület, mint az időtlen köveket a falakban vagy a gerendákat, amelyek napban fürdő nagy fák voltak valamikor, és fészket ringattak.

Az elkerített helyen azonban nemcsak Csámpás tartózkodik, hanem a tehén is és pár tyúk egy kakas vezérlete alatt. A tehén csendesen szuszog, a baromfiak sorjában ülnek a saroglyán, mint gyerekek az iskolapadban, és nem is gondolnak a hidegre, amely minden nyílásnál ott leselkedik. Hiszen azért vannak itt, hogy ne fázzanak, mert külön épületet nem tudnának bemelegíteni, leromlanának a fázásban, mert testük csak a hideg ellen védekezne, és a takarmányból nem lenne tej, és nem lenne tojás, hanem csak elreppenő, haszontalan fűtőanyag.

Itt azonban nem kell fűteni a testet, a tyúkok szépen tojnak télen is, és a bádogfejőke szinte harangoz, amikor fenékét verni kezdi a tej erős sugara. A tehenet Mariska tartja rendben, özvegyi gondossággal és gazdasszonyi számítással. Vakarja, keféli farka bojtját, és csánkját időnként megmossa, és fejes közben mérsékelten szerelmes dalokat énekel neki, mert a tehén az énekszótól jobban leadja a tejet.

– Adja a fenét – mondta egyszer az öreg Galamb, mert éppen bal lábbal kelt fel, ami köztudomásúan rosszkedvet jelent –, aki tud fejni, annak leadja, akár dánul, akár nem dánul.

– Nem úgy van az, édesapám. Maga a birkához ért, de a marhához nem ért – mondta Mariska tisztelettel, de mérgesen.

– Én-e?

– Maga hát!

– Add ide azt a fejőkét!

Az öreg juhász lába közé kapta a fejőszéket, ölébe a sajtárt, és működésbe hozta a tejcsapokat. A tehén hátranézett a szokatlan kemény kéz érintésétől, de nem szólt semmit, mert ez nem szokása. A tej pedig sisteregni kezdett a fejőkében.

– Látod, lányom?

– Látom, édesapám, csak csinálja végig...

– Azt akarom.

A tej habosán sustorgott, és félig volt már az edény, amikor lassulni kezdett a tej folyása, vékonyán csörgedezett, aztán csak cseppek potyogtak, végül semmi.

– Na – kelt fel az öreg Máté –, kész!

– Kész? Aztán mi lenne, ha még egy litert kifejnék?

– Ebből már nem fejsz ki, lányom, semmit, hiába erőlteted.

– Nem erőltetem – mondta Mariska; elfoglalta apja helyét, kicsit megköszörülte torkát, és megfelelő rezegtetéssel (ahogy egy özvegytől illik) rázendített:

Árva vagyok, árva lettem, Beborult az ég felettem...

A tehen ismét hátranézett, de most se szólt semmit, a fejében azonban úgy harsogott a tej, mintha a fejes csak most kezdődött volna.

Nem látszanak a csillagok – folytatta Mariska –, merthogy szegény árva vagyok.

Az öreg Galamb csak állt, nézte a tej habzását, aztán elmosolyodott “Fene a nótádat!” – gondolta apai büszkeséggel.

Azt aztán nem lehet tudni, hogy a tehenet Mariska árvasága vagy a kellemesen szomorú nóta hatotta-e meg, tény és valóság azonban, hogy még másfél literrel jutalmazta az érzelmes nótát.

Mikor Mariska hátrafordult az elismerésért, apja már nem volt ott, mert közben csendesen kiment.

“Szégyelli, hogy lefőztem” – gondolta az asszony, ám az öreg Galamb talán úgy vélte, hogy egy elismerő mosoly elegendő gyermekének, még ha özvegy is.

Mert özvegy volt az asszony – de ezt már tudjuk –, és árva is, mert anyja régen meghalt, már az első világháború alatt, amikor két szép fia elmaradt valahol a csatában. A két nyomtatott tábori lap még ott van valahol a rozmaringszagú sublótban, de most már megfakult rajtuk az írás, ami akkor csontmarkába vette az asszony szívét. Markába vette, szorongatta, amíg könny csordult a szemekből, s mire elfogyott a könny, elfogyott az asszony is. Üldögélt még egy darabig, hol a napon, hol az árnyékban, és nézte az utat, amerre a gyerekek elmentek. Nézte a fákat az út mellett, a domb hajlását, ahol eltűntek az emberek és szekerek, amelyek végigmentek az úton; nézte a szélhajtotta porfelhőket, amelyek elenyésztek az erdők felett, és várta fiait, hogy majd csak feltűnnek egyszer ott, a szemhatáron.

A szeme nyitva volt akkor is, amikor így megtalálták. Sovány, száraz keze az ölében, szemében horpadt tűnődés, amely már csak néz, de nem lát...

Aztán elmaradt a vő is, s akkor Mariska hazajött.

– Magunk maradtunk, édes lányom – mondta a juhász, és a földet nézte –, és most már magunk is maradunk.

– Magunk, édesapám.

– Hát csak tedd, ahogy tudod – mondta a juhász, és kifordult a konyhából, hiszen mindent megbeszéltek. Nehéz csizmái elkopogtak a ház előtt, a konyhában csak a legyek zümmögtek, az asszony ült a nagy vászonbugyor mellett, aztán keze fejével megtörülte szemét. Sóhajtott, felkelt, a bugyrot bevitte a szobába, aztán még egyszer megtörülte a szemét, és megrakta a tüzet.

Aztán jó ebédet csinált, és bort is tett az asztalra, mert jól tudta, hogy a férfiember nehezebben viseli a bánatot, mint az asszony. Bizony ez így van. Galamb Máté akkor kezdett öszülni, és akkor mondták először, hogy: az “öreg” Galamb.

És nagyon-nagyon ritkán említette azokat, akik elmentek, ámbár ha elnézett a nyáj felett, a rengő levegő messzeségébe, sokszor gondolt fiaira, akik élhetnének, de elnyelte őket a céltalan és embertelen nagy átok, a háború.

Ezek a dolgok azonban régen voltak már, s a szálló idő egyre koptatta a bánatot, és telehányta évekkkel a szomorúság mély árkait. A partok még látszanak, de az emlékezés bokrainak hulló levelei egyre jobban eltakarják a fájdalmas szakadásokat.

Mariska – be kell vallani – meghízott, mint a rendes özvegyek általában. Veszekedni alig szokott, mert hiányzott a férj, s az öreg Galambbal nem lehetett veszekedni. Az akol táján az apja maga volt a törvény; igazságos, türelmes, de kemény törvény, így Mariska csak Jancsit szidta néha, ami jót tett neki is és Jancsinak is.

– Ne piszkáld a gyereket – szolt néha csendesesen az öreg juhász. – Egyszer elmondtad, másodszor már a kutya se kíváncsi rá. Az ostor csak addig ér valamit, amíg ritkán veszik elő... A zsebemet meg foltozd be, mert majdnem elvesztettem a bicsakom. Jó, hogy észrevettem, amikor kiesett.

Mariska gondolatai azonnal belebújtak a rongyos zsebbe, s elhagyták Jancsit, aki – eltekintve a fiatalság kelekótya rohamaitól – rendes legényke volt. És rokon is.

– Juhásznak való! – mondta egyszer az öreg Galamb, s ennél nagyobb dicséret azon a tájon nem volt található.

A tehénről, fejesről azonban nem esett több szó, s ezzel Mariska korlátlan uralma hallgatólagosan törvénybe lett iktatva. Vakarhatta, moshatta, etethette, fejhette, ahogy akarta, és dalolhatott neki, amit akart, mindenesetre régiebb keletű nótákat, mert a tehén sem volt mai csirke, és talán torkán akadt volna a lucerna, ha Mariska valami tangómelódiával akarta volna a tejhozamot növelni.

De nem is akarta, mert talán még a fecskék és verebek is megbotránkoztak volna, akik szintén az akolhoz tartoztak, s ez ellen nem is volt senkinek kifogása. A fecskék ugyan csak márciustól szeptemberig csiviteltek a gerendákhoz ragasztott fészek peremén, de a verebek végigsanyarogták a telet is, éjjel vagy a fészek mélyén, vagy a széna között, mert ilyenkor borotvával járt a szél, a csillagfény csípett, mint a dermedés, a hold rideg gödreiből úgy csörgött a hideg, hogy szinte hallani lehetett. Természetesen szívesen aludtak volna az akol padlásán is, ahova egy kis meleg mégiscsak felszüremkedett, de a padlás veszélyes volt, mert a padlást egy kuvikcsalád foglalta el. Nem, azt egyáltalán nem lehetett mondani, hogy kuvikék rendszeresen leskelődtek volna a verebekre, mert főleg egérre, pocokra, éjszakai rovarokra vadásztak, de a verébhús kiváló (aki nem evett még verébbeccsínáltat, verébpörköltet, nem is tudja, mi a jó...), és a kis baglyok – ha hozzájuthattak – bizony felmarkolták az éjszakára kint feledkezett verebet.

A kuvikokon kívül egy-egy kóbor görény, sőt nyest is végigvadászta a padlást – szóval a padlást még nappal sem szerették a verebek, mert mindig homályos volt. Fészküket is inkább a pajta szellős nádtetejébe rakták. Télen pedig, akik nem fértek el a fészekben, a szénában aludtak.

És most tél van, kietlen, suttogó hajnal, amikor alig lehet elhinni, hogy az akolban majdnem négyszáz meleg szív dobog, négyszáz öntudatlan kis malom dolgozik, köztük egy újszülötté is, aki Bogáncs névre fog hallgatni, az öreg Bogáncs és Galamb Máté jóvoltából.

Az újszülött ezt persze nem tudja, hiszen alighogy meglétt, és éppen csak hogy létezik.

A szél elállt, a kakas éhes, s ezért erélyes kukorékolással sürgeti a virradatot. Legyünk azonban igazságosak: akkor is sürgetné, ha nem lenne éhes. Ilyen a szokása. Hogy ez mire jó, még nem mondta meg senkinek, és nem is fogja megmondani. Faluhelyen úgy tűnik, hogy egymásnak üzengetnek ezek a sarkantyús lovagok, de itt kinek kurjongat? Messze környéken nincs másik kakas, és érces hangjával csak a csatangoló rókák nyálát csordítja. És ez veszélyes lehet, mert a róka megjegyzi a hajnali tenoristát, és tavasszal esetleg eljön látogatóba fényes nappal... igenis, fényes nappal, bármilyen lehetetlennek is látszik ez. Tavasszal már nem ilyen kopár az akol környéke, s a róka tudja, hogy mikor jöhet, és ha elkapta a tarajos dalnokot, mennyi időre van szüksége, hogy az erdőt elérje? Nagy vakmerőség ez, de a rókának fiai vannak, és ez mindent megmagyaráz.

És akkor Mariska gondoskodhatik új kakasról, ami csak látszólag kellemetlen, mert a kakast jól ki kell választani. Ez pedig szomszédolással és kiadós tereferével jár, amire az özvegynek a két szűkszavú juhász között égető szüksége van.

Ne fessük azonban az ördögöt a falra, azaz a rókát a hóra. Nincs itt semmiféle róka, csak a tyúkok pislognak vaksin a sötétben, és Csámpás nyújtózkodik, megrázva fejét, mintha két nagy füléből akarná kirázni a hajnali harsona hangjait.

Az idő, ez a géplelkű rabszolga azonban nem áll meg, mert nem tud megállni. A derengésből kinőnek a fák s az akol sarka, és a dombháton szürke kámzsájában végigleng a virradat.

Ekkor kattann az ajtó, be is tevődik, s az ajtó előtt megáll egy percre az öreg juhász. Felnéz az égre, szippant a levegőből, megvakarja borostás állát, maga elé néz, s összeadva a hajnali tapasztalatokat, úgy gondolja, hogy az idő nem változik. Egy kis szél alighanem lesz, de hidegebb nem lesz, és hó sincs a levegőben. Ne is legyen. Ami van, elég a vetéseknek, a legelőknak, mindennek.

Ezek után köhög párat, beleköp a vak világba, s ezzel a torokseprés véget is ért.

Az akolban még sötét van, ezért lámpát gyújt és körülnéz. Némelyik birka nyújtózkodik, a vezérürü megszagolgatja a juhász kezét, és felnéz rá, mintha azt mondaná:

– Az éjszaka semmi különös esemény nem történt... – És melléje áll a főnöknek, és kíséri, mint az altiszt a kapitányt, ha szemlét tart.

A juhásznak azonban valami hiányzik. Mi is? Persze. Hol ez a kutya?

– Bogáncs!

Csend. A birkák felemelik fejüket, Galamb ránéz a nagy ürüre, de az se tudja, hol a kutya.

– Bogáncs!

A sarokban valami kis mocorgás hallatszik, s ez azt jelenti:

– Itt vagyok, de – sajnálom – nem mehetek...

– Mi a fene van veled, csak nem kölykeztél meg, iszen nem látszott rajtad semmi...

És a darabos öreg kéz lenyúl a kutya fészkébe, amit Bogáncs enyhe morgással fogad, de a kezét megnyalja, jelezve, hogy a morgást ellensúlyozni kívánja, mert tudja, kiről van szó. Nagyon természetes, hogy a kutya ilyenkor minden más kezét megmarna, de ezt a kezét lehetetlen megharapni.

– Hát azért ne egyél meg, ha már így van... na fene, csak egyet vetettél?

Bogáncs izgatottan forog csemetéje felett, s igyekszik a juhász kezét eltolni.

– Hiába, ez csak egy... majd küldök egy kis tejet.

Azzal betakarja a fészket, és kitarja a kapu két szárnyát, mire a hideg világosság alul befolyik az akolba, s a nehéz éjszakai levegő felül füstölögve tűnik el az eresz alatt, megnyalva a zsúphéj jégcsapjait. A jégcsapok csepegni kezdenek, bent a lámpa pedig azt mondja: plutty! – és elalszik.

Mariska a fejkével zörög a konyhában, apja pedig leül a tűzhely mellé, megrakja, és nézi a kis lángokat. Parázs még nincs, így nem veszi elő a pipát, de vágyakozva gondol rá, s azt mondja:

– Tégy félre majd egy kis aljatejet ennek a kutyának... megkölykezett.

– A Bogáncs?

Mivel kutya csak egy volt az akolban, az öreg juhász nem is válaszolt, pedig Mariska szeretett volna beszélgetni.

– Fene ezt a kutyát – mondja az asszony –, hát nem várhatott volna, amíg a birkáknak is lesz tejük?!

Választ azonban most sem kapott, hiszen Bogáncs nyilvánvalóan nem várhatott.

– Majd Jancsi nekiadja – mondta az öreg Galamb.

Mariska így végleg kikapcsolva érezte magát a reggeli diskurzusból, ezért dühösen benyitott a szobába.

– Jancsi, zabba mennek a lovak, a nap meg a hasadra süt. Szép kis juhász, mondhatom. Bogáncs már meg is kölykezett. Hány lett neki? fordult újra apjához.

– Egy.

– Egy... hát az meg hogy lehet?
– Kérdezd meg tőle, aztán most már süss egy kis szalonnát, mert éhes vagyok.
– Akkor ezt kinek adjuk? – kapaszkodott Mariska a kis Bogácsba. – Gyarmati Miskának is ígértem, meg a Sovány Lacinak is... aztán most melyiknek adjuk?
– Egyiknek se. A kutya öreg, a kis Bogács itt marad. A húsos szalonnából vágj, aztán vigyázz, hogy keményre ne süljön.

Ekkor jelent meg Jancsi az ajtóban, a jó álom összes békés jeleivel. Arca pufókan piros volt, szeme nevetőn fátyolos, és látszóan nem szégyellte magát, hogy hasára sütött a nap, és nem idegeskedett, hogy zabba mentek Mariska képzeletének lovai.

– Nem is látszott rajta – mondta Bogácsra gondolva –, ámbár nagyon bujkált, meg a fészket is csinálta...

– Egy lett a haszontalannak – fordított Mariska a sercegő szalonnán –, kár az ilyen vén kutyát etetni. Jót gondol majd a Sovány Laci meg a Gyarmati Miska. Azt gondolják, a többit letagadtuk... vagy talán haragszunk valamiért.

– Add ide azt a szalonnát, aztán eredj fejni, mert az akolkaput nyitva hagytam. Azok meg gondoljanak, amit akarnak, de a jószág megfázik, ha itt pézsmítálsz. Gyere, Jancsi, egyél, aztán dolgunk van.

– Talán mosakodna előbb... – zsörtölődött Mariska az utolsó szó jogán, és hóna alá csapva a fejszajárt, kilépett a ködös szürkületbe, ahol legfeljebb sejteni lehetett a napot, de hogy Jancsi hasára sütött volna, az özvegyi rosszmájúság volt csupán.

És nemsokára felhangzott az akolban Mariska buzdító dala. A tehén – aki az emberek között Julcsa névre hallgatott – békésen táplálkozott közben, és csak olyankor nézett hátra, ha a nótának vége szakadt, mintha elismerését nyilvánította volna, egyben kérve a folytatást.

Mariska mögött Csámpás állt, és érdeklődéssel nézte a tej csorgását, ámbár – ha a nóta a magas hangok felé szárnyalt – füleit rosszállóan vitorlázta. Amikor azonban léptek kezdtek dobogni az akol előtt, Csámpás azonnal arra fordult, és nemhiába, mert Jancsi egy darabka sós kenyérral örvendeztette meg a négy lábú kollégát.

– Mari néném, a kis tejnek itt a Bogács lábosa. Láta már a kiskutyát?

– Ha nekem csak annyi dolgom lenne, mint egy bujtárnak, talán láttam volna...

Jancsi nem válaszolt, mert Mariska harcias hangulatban volt, s ilyenkor okosabb volt elkerülni. Éppen ezért az akol túlsó oldalán kezdte meg az almolást, friss szalmát hintve az elfeküdt, tegnapi piszkos alomra.

Odakünn egyre világosodott, s hideg, sárga fényben kezdett ragyogni a pajta oromfala. Az erdő felől varjak úsztak dermesztő magasságban valami távoli cél felé, a pajta kihullt törmelékére sármányok érkeztek, és nem rebbentek el, ha az öreg juhász nagyobb villa szénát dobott a szénahordó saroglyára.

A széna zizegésére kirebbent egy-egy álmos veréb is a sármányok közé, aztán amikor a kakas is megjelent az akol kapujában, követve háremétől, és kukorékolva köszöntötte a napot: egyszerre reggel lett.

Jancsi végzett az almolással, s amikor a saroglyákat is megtöltötték nyárszagú szénával, és becsukták a kaput, derűs és meleg lett a nagy hodály belseje, mint a hálószobáé, amelyet kitakarítottak, kiszellőztettek, és be is fűtöttek. Az ablakokon beragyogott a nap, a szalma szikrázott, az elmúlt nyár fényes melegére emlékezve, a birkák örölvé rágták a szénát, s a sok száj, sok fog lágy súrlódása úgy hallatszott, mintha a sok kis apró malom az éjszaka hideg, sötét dermedtségét zúzta volna meleg életté.

– Bogács, itt a tej... – mondta Jancsi, a lábosa kis gödröt kaparva a szalmában, de amikor keze közelebb került a bejáratához, Bogács ingerülten morogni kezdett. – Ne morogj, számár, tejet hoztam!

Bogács erre nem válaszolt semmit, ellenben Csámpás odaballagott Jancsihoz, mert teljesen tisztában volt azzal, hogy a “számár” szóval csak őt illethetik. Odaballagott tehát, és

meg akarta szagolni a lábost, mert Csámpás nemcsak tiszteletlen, de irigy és nagyon kíváncsi egyéniség is volt.

Jancsi nem szólt semmit, csak ült a saroglyán, és mosolygott. Aztán nevetett, mert Bogáncs várkastélya s egyben szülőotthona ajtaján, mint egy fekete rakéta, repült ki a kutya, és a szamár majd fenékre ült az ijedt hátrálásban. A kutya megmutatta ragyogó fogait, Csámpás pedig farkával csapkodva és füleit szaporán mozgatva hozta tudomására Bogáncsnak, hogy a tejet csak meg akarta szagolni.

– Eredj a helyedre – vicsorgott a kutya –, semmi keresnivalód itt! Kiskölykem van, s ha közelebb jössz – harapok!

– Nem tudtam... nem tudtam – jelezte Csámpás –, de rúgni még én is tudok!

– Egyél, Bogáncs – biztatta Jancsi, mire a kutya sietve lefetyelni kezdte a tejet, s utána a lábost ki is nyalta. – Gyere ide, Bogáncs.

A kutya előbb leült, megnyalta szája szélét, aztán odament Jancsihoz, és kissé idegenkedve túrta, hogy megsimogassa. Pár pillanat múlva azonban elsiklott a keze alól, és besurrant a szalma alá, ahonnan csak fényes, fekete szeme villogott ki.

– Köszönöm a tejet – mondták szemei –, de most már egyedül akarok maradni a fiammal.

Három-négy nap múlva Bogáncs már többször otthagya fészket, de ha valaki arra közeledett, azonnal odarohant, és a látogatót a szalma alatt várta, figyelmeztető morgással.

– Ne egyen a fene ezzel a morgással – mérgelődött Jancsi az ötödik napon –, etetlek, itatlak, te meg itt acsarkodói. Itt a tejed, és most megnézem azt a híres kölyked. Gyere ki, Bogáncs! – parancsolta.

A hang most komoly volt, sőt fenyegető, és a kutya érezte, hogy Jancsival most nem lehet ellenkezni.

– Szép kövér – simogatta meg a bojtár markában a kis szőrösömöt, amely fényesre volt nyalva –, és milyen nehéz. Na, most visszaviheted.

Bogáncs végtelen óvatosan vette szájába vinnyogó kölykét, bevitte a lyukba, aztán farkcsóválva jelent meg újra a tejeslábos mellett.

– Várj még – tartóztatta Jancsi a kutyát egy darab zsíros kenyérrel. Bogáncs ezt is lenyelte, aztán megnyalta Jancsi kezét, és sűrű farkcsóválással közölte, hogy ezek után nem bánja, ha hozzányúl a kis kölyökhöz, ámbár jobb, ha ilyenkor még békén hagyják.

Az idő azonban – bármilyen nehezen mozog ilyen késő decemberben – nem állt meg, s a tizenharmadik napon látásra nyíltak a kiskutya vak szemei. Eleinte sűrűn pislogott, mintha a hamvas, bádogszínű szemek nehezen itták volna a fényt, de aztán – ha éppen nem aludt – nyitva maradtak, és lefényképezték azt a kis darab világot, ami a szalma alól látszott. Ezekben a napokban azonban inkább aludt a kis kölyök, ha éppen nem szopott, és egyre nagyobb helyet foglalt el a meleg kuckóban. Gyorsan nőtt a kis Bogáncs, és gömbölyű volt, mint az alma, amit anyjáról éppen nem lehetett elmondani. Az öreg Bogáncs sovány volt, mint a gereben, az a sokfogú, kenderfésülő eszköz, amelynek csak éles fogai és bordái vannak. De az anya ezzel nem törődött, igaz, a fiú se. Az anyák sorsa, úgy látszik, az, hogy soványak legyenek, a kölykeké meg, hogy kövérek, mert ők is sovány anyák és apák lesznek valamikor fiaikért.

A világossággal s a lyukon át látható tárgyakkal együtt színük és testük lett a hangoknak is, amelyek akár félelmetesek, akár gyanúsak vagy kedvesek voltak, beleírták jeleiket abba a kicsi koponyába, amely a kis Bogáncs növekvő értelmének naplója volt. Ha anyja ugatott odakünt, abban az ismeretlen, nagy világban, ezek a hangok biztonsággal töltötték el; ha az emberek beszéltek: ámulattal; és ha Csámpás ordított: félelemmel. A verebek csiripelése, mint haszontalan kavics hullott be a nyíláson, de ha anyja surranó léptei zizegtek a szalmán, gyomrában kellemes érzés támadt, és nyüzszíteni kezdett, nehogy a kedves léptek másfelé kanyarodjanak.

Ebben az időben talpra állni még nem tudott, csak úgy hason csúszkált ide-oda, de a farka már tétován megmozdult, jelezve, hogy fontos eszköze lesz a mondanivalóknak, a hangulat kifejezésének; mintha a koponyában irányt kapott ösztön rezgése a gerincen végigfutva, a farkra bízta volna, hogy a kedveskedést, haragot vagy a vágyat közölje azokkal, akiket illet.

A kis Bogáncs kíváncsisága azonban nőttön-nőtt, s ez a kíváncsiság addig ösztökélte parányi lábait (bal első lábfejen piciny fehér folttal), míg azok végül is talpra álltak. Ez a talpraállás azonban a legnagyobb mértékben ingatag volt és rogyadozó, ami nem is csoda, mert a csontok puhák, az inak lazák, az izmok pedig olyan gyengék voltak, mint az aludt tej. S mindehhez a kanonoki pocak, a duzzadt sonkák... egyszóval ifjú barátunk esett, kelt, esett, kelt, de nem hagyta abba, mert feltétlenül meg kellett néznie, mi van a hangok mögött, mi van abban a mérhetetlen külső világban.

Tévedés lenne azonban azt gondolni, hogy a kis kölyköt elsősorban a látni- és hallanivalók érdekelték. Nem, erről szó sincs, mert a kiskutyát elsősorban és mindenekfelett a szimat, a szag s a beszédes illatok vonzották. Elsősorban az a mindent betöltő, általános és eggyé vált szagkeverék, ami szinte a lélegzetet, az életet jelentette: az akolszag. Ebben az anyatej, a gyapjú, szalma, széna, trágya, öreg gerendák, saroglyák, verejték és ember szaga keveredtek össze, és bár ezek közül egy-egy illat kiugrott, és közelebb jött, maga az alapkeverék megbonthatatlan maradt, és egész életében mágnesként vonzotta, mint a gyermekkor semmivel össze nem hasonlítható, egyetlen otthona. A kiskutya életében, a nagy szimatszótárban százával gyarapodtak a megismerés hasznos vagy haszontalan illatai, de ezek mindig csak a pillanatot szolgálták, váltogatták egymást, mint a rossz vagy a jó idő. Ha azonban ez a régi, avas, meleg illat szállt mindig nedves orrlyukaiba, a kis Bogáncs feledett mindent, és gondolkodás nélkül indult el feléje, mint a vízbefúló a part, az élet felé.

Ne áltassuk tehát magunkat a látás és hallás elsőrendű fontosságával. Ezek nélkül a kiskutya ugyan nehezen élhetett volna meg, de csalhatott a szem, és csalhatott a fül is az elreppenő, gyors hullámok között, azonban sose csalódott az orr, mert a szagok lassan tűntek el, vaskosak voltak és majdnem állandóak, mint egy épület vagy öreg fa a legelőszélen. A kiáltás, a hang elszáll nyomtalanul, akár a felhők árnyéka, de a szimat a valóságot őrzi, megragad, mint a kutyaszőrben a bojtorján, és a jó kutyaorr még napok múlva is megmondja, hogy merre jártak a juhász csizmái, természetesen úgy, hogy a tulajdonos is bennük volt.

És mit kezdene a kutya egy vásárban a szemével vagy a fülével, ahol a sokadalom erkölcsé szerint minden élő ordít, zörög, jajgat, dalol, ugat, béget, nyerít, rőfög, pőfög, berreg, s mindezt túlharsogja a hangszórók ünnepet erőszakoló bömbölése? Valószínűleg azért, hogy mindenki megutálja az ünnepet és a hangszórót is. Itt tehát nem sokat ér a fül, és a szem se, hiszen látni sem lehet, csak pár lépésre, de ott van az orr, amely ezer nyom közül kiválasztja az ismerős csizma nyomát, és az elbáméskodott négy lábú tévedhetetlenül megtalálja gazdáját, hacsak nem szállt a levegőbe, de ez a juhásznak nem szokása.

Ifjú barátunkat azonban a vásár veszedelmeitől egyelőre nem kell féltenuünk. Most csak arról van szó, hogy megmássza azt a meredek magasságot, amely a hálószoza mélységét a külszín magasságától elválasztja. Ez a gödör egy jókora kalap nagyságával és mélységével egyenlő, de a kiskutya reszkető lábainak szinte megoldhatatlan feladat. A hangok, színek és szagok csábítása azonban erőszakosan vonzolja felfelé, mert egyre jobban tárul a világ, ahogy mászik a világosságra. De amint felért, azonnal gurul is lefelé. Persze aki ilyen gömbölyű, az gurul. Befejezve a gurulást, szuszog egy kicsit, aztán újra kezdi, aztán újra gurul, aztán egyszer csak felér a peremre, megkapaszkodik, és pislog a csodálkozástól. Jaj, mekkora ez az ízé!

Dél előtt van: a nap ablaknyi sugárzása megaranyozza a szalmát, a birkák pihennek, és nem történik semmi, a kiskutya bontakozó értelmében azonban ez a semmi – óriási esemény.

Hogy mi történhetett volna még, nem lehet tudni, mert idősebb Bogáncs jelent meg sebes loholással, szájába kapta csavargó gyermekét, és eltűnt vele az odúban.

– Haszontalan! – mondta volna nem kis büszkeséggel, ha emberi anya lett volna. – Magától lábra állt... – De mivel csak egy sovány kis kutyaanya volt, maga alá gurította csemetéjét, szájába nyomta az élő cuclit, s álmában szoptatott, mint ahogy a kiskutya álmában szopott, erőt gyűjtve újabb tapasztalatszerzésre. Mert a kirándulás gyönyörű volt, sőt azt is mondhatnánk, hogy feledhetetlen.

Az idő azonban nem állt meg, mert nem tudott megállni, ám bár idő csak annak van, aki méri. Mivel azonban valamiképpen mindenki méri, mégiscsak van, és mindenkinek akkora, amekkorának mérni tudja. Az elefánt száz éven felül mérheti, a légy pár hónapig, s a tízéves kutya már aggastyán, de a féléves kutya már legénykorát éli, így nem lehet csodálkozni, hogy ifjabb Bogáncs pár hét alatt teljesen elvesztette hurka formáját, és lényeges tapasztalatokat szerzett az akol belső területén, sőt néha a kapuig követte anyját, megszemlélve a havas, külső világot is. Mivel azonban a hónap se íze, se szaga nem volt, ellenben kis talpát mintha megégette volna, ijedten vonult vissza az akol szalmás, meleg otthonába, élénk farkcsóválással helytelenítve a hideget. Igen, a kis Bogáncs megismerkedett a juhokkal, tyúkokkal, a Julcsa nevezetű tehénnel (ijesztő nagy állat), Csámpással, sőt a vezérürüvel is, aki egy ízben úgy fellökte a ténfergő kiskutyát, hogy az hetet bukfencezett, s utána nyüsztelve siránkozott. De jött az anya, teljes anyai, sőt altiszti haragjával, belecsimpaszkodott a kosorrú egyén bal inába, és kegyetlenül megmagyarázta, hogy az ő fiát, a jövődő altisztet lökte fel. Az ürü a/óta elkerüli a kiskutyát, ami – birkáról lévén szó – határozottan előrelátó cselekedet, de amit egy vezértől el is lehet várni, még ha birka is.

A kis Bogáncs azonban nem foglalkozott ilyen felesleges gondolatokkal. Ő csak a növekedéssel foglalkozott, és az életet – bár nem tudta, mi az – állandó farkcsóválással helyeselte. Közben kijöttek túhegyes tejfogai is, amit anyja keservesen vett tudomásul, mert az élő cucligombokat a kis fogak néha felsértették.

– Nem tudsz vigyázni?! – morgott Bogáncs, és ha fia nem hallgatott a jó szóra, hasra feküdt, s ezzel beszüntette a kiszolgálást.

A kiskutya meghökkenve vette tudomásul a szűkkeblűséget, és siránkozva döfködte orrával, majd mérgesen körülugatta anyját, sőt morogva követelte az intézmény azonnali megnyitását.

Igen, az idő eljárt. Ifjú ismerősünk ugat és morog, ha kell – kissé éretlenül, mint a fiatal kakas, ha kukorékolni tanul, de a hangulatnak megfelelően. Egészen más, ha Jancsival játszik, és egészen más, ha anyja mellett csahol, akitől egyelőre fedél alatt kap oktatást a terelés alapelemeiből. Azt természetesnek tartja, hogy a birkák – még a félelmetes vezérürü is – engedelmeskednek, éppen úgy, mint ahogy anya engedelmeskedik az öreg juhász egyetlen kézlegyintésének.

– Szorítsd át ükét a túlsó oldalba – intette egy alkalommal az öreg, amikor a tiszta almot terítették fel –, itt útba' vannak.

Bogáncs azonnal teljesítette a parancsot, nyomában fiával, akinek éles csaholása úgy repkedett a gerendák alatt, mint a fecskemadár.

Az öreg számadó ekkor elmosolyodott, s amikor Bogáncs lelkenedezve visszaérkezett, jelentve, hogy a parancs dolgában intézkedett, az öreg komolyan nézett a kis pumigyakornokra.

– Csak anyádra figyelj, akkor jó kutya löszöl.

A kis Bogáncs ezt ugyan nem értette, de ha már benne volt, körültáncolta ezt a meredek főparancsnokot is, és ugatva invitálta egy kis ugránozásra.

– Énvelem azért ne jáccál – intette a juhász tiszteletre a bizalmaskodó rekrutát, mint a tábornok az újoncot, aki civil tájékozatlansággal egy vidám kis fenékverősdire szólítja fel erre a közvetlen játékra teljesen alkalmatlan feljebbvalóját.

“Na, ezzel se lehet játszani” – gondolja az újonc, és valami ilyesmi fordult meg a kis Bogáncs koponyájában is, mert a mozdulatlan öregember hangjában valami lenyűgöző

csendesség volt. Ezért nem lehetett mást tenni, mint anyja után bekullogni az odúba, amelyben már alig volt hely kettőjüknek.

Pedig ahogy nőtt a kiskutya, úgy vékonyodott anyja, ami érthető is volt, mert a kölyök nemcsak szopott, hanem az öreg Bogáncsnak hozott tej legnagyobb részét is gyermeki kíméletlenséggel fellefetyelte. Aztán lefeküdt, mert több már igazán nem fért el gyomrában, de azért megbotránkozva nézte anyját, akinek csak annyi jutott, hogy az üres lábost tisztára nyalhatta. Végül is Jancsi unta meg ezt a kíméletlen önzést, mert az öreg Bogáncsból nem volt már más, mint egy kis csont, bőr, szőr és két folyton éhező, okos, fekete szeme.

Másnap reggel tehát a saroglya mögé tette a kapálódzó kölyköt.

– Egyél, Bogáncs – mondta az öregnek –, mert rúdra szárad a bőröd. És a vén kutya nem kérte magát.

– Hát én? Hát én?... – nyüszített a kiskutya a rácson túl, s addig erőltette fejét a rács közé, amíg egy helyen feje ugyan átcúszott, de aztán – se túled, se hozzád – visszahúzni nem tudta. – Ujujúúú! – sivalkodott, de anyja csak éppen hogy odanézett, Jancsi pedig vidáman lóbálta lábát a jászol szélén.

– Most legalább tanulsz, számár.

– Segítség – üvöltött a kiskutya –, megfulladok!

Az öreg Bogáncs ekkor már végzett. Egyetlen szökkenéssel átrepült a saroglyán, és jól belecsípett neveletlen kölyke combjába.

– Jujuj! Már hátulról is... – rémült meg a kiskutya, és idejében kirántotta fejét a saroglya pálcái közül, egy kis szőr és bőr hátrahagyásával.

A vén kutya ezek után még meg is rázta irigy fiát, Jancsi pedig átemelte a kölyköt, és letette az üres lábos mellé.

– Kinyalhatod... ennyit szoktál hagyni anyádnak...

A kis piros nyelv gyorsan végigtörölgette a tej nyomait, de aztán megrohanta anyját, követelve legalább a kutya-tejé átértéket, és az öreg Bogáncsnak ez ellen már nem is lehetett semmi kifogása. Ami jár: az jár... Elfeküdt hát a szalmán, és a kis Bogáncs szuszogva vette munkába az első számú vezetőket.

De ettől a naptól kezdve az öreg Bogáncs rántott levest kapott kenyérhéjjal és egyéb maradékokkal, a fiú pedig kevéske tejet.

– Én is olyat akarok – erőszakoskodott a kiskutya, elhagyva saját tányérját, és beleharapott anyja fülébe, mert fejétől nem fért a leveshez.

– Harr! – morgott Bogáncs figyelmeztetően, de mivel elérkezettnek látta az időt egy kis nevelésre, a következő harapásnál elkapta önző fiát. Nem harapta ugyan véresre, de jól megcibálta, keményen és fájdalmasan.

– Jíí... jííí – sírdogált a kiskutya, és Jancsihoz ment panaszra –, látod, bántott!

– Hát ez így van, Bogáncs, addig kell hajlítani a vesszőt, amíg fiatal. Ilyen a kutyaiskola, ne feledd el!

És a kis Bogáncs nem felejtette el. Soha többet nem dugta fejét olyan helyre, ahova könnyen nem fért be, és soha többet nem harapta meg anyját, legfeljebb játékból, de az egészen más. Ha pedig anyja figyelmeztetően elmordult, azonnal vége szakadt még a játéknak is, mert tudta, hogy utána kínos lecke következik.

A kiskutya ezen a napon iratkozott be az iskolába. Ezen a napon, amikor még odakünt sármányok dideregtek a szennyes havon, mert január vége felé járt az idő, és új óra egyelőre nem is volt kilátás.

A hideg tartotta magát, a patak fázós sistergéssel ugrott át a köveken, de – ahol lehetett – inkább megkerülte őket, és sietve bújt a parti jég vagy a hópadok vastag párnája alá. A dermesztő víz azonban nem mindenkit ijeszt meg, és vannak látszólag könnyelmű lények, akik ilyenkor is fejest ugranak a jeges vízbe, amelynek már látásától is összeveri az ember a fogát.

Ilyen például csodálatos, kéken ragyogó kis madarunk: a jégmadár. Alig nagyobb a verébnél, s amikor füttyögetve száll a patakok felett, mintha zöldeskék drágakő repülne a levegőben. Aztán megül az ágon, fejét behúzva, mozdulatlanul, de a következő pillanatban már eltűnik a víz alatt, s mire szemünk megrebben a csodálkozástól, már újra ott ül az ágon, mintha káprázat lett volna az egész. De mégsem az, mert – lehetséges? –, igen, fickándozó kis halat tart a szájában. Persze nem sokáig, mert egy nyelés, s a halacska eltűnik a nagyon is élő, csillogó koporsóban.

A kis madár pedig füttyent egyet, jelezve, hogy jólesett, és szélesebben száll másik leshelyre, másik halacskáért, mert a mozgalmas élet és jeges vadászat alapos táplálkozást kíván.

A parton ritka nádszálak ácsorognak, és bugáik zászlaja holtan leng a legkisebb szélben, a nádszálak tövében egy-egy fácán lapul, mert itt érte a virradat, és holnap talán korábban indul el valamelyik sűrű szederbokor alá, amely majdnem minden veszedelem ellen biztos menedék.

Az persze előfordul, hogy vadászok jönnek, mindenféle nagyfülű kutyákkal, amikor csak a szárnyak segítenek, de ilyenkor csattan a puska, és a tél másnap hiába keresi tollas kis híveit.

A lövések csattanása aztán elpuhulva ugrándozik a völgy felett, a gyertyás öregerdő álmos visszhangjában, és szitálni kezd itt-ott az ágak zúzmarája, ami már úgymint lekívánkozott a földre.

Az öreg Galamb ilyenkor megáll a szénarakodásban, vagy saroglyavesszők faragásában.

– A, hallod?

Jancsi csak arra néz, ahol a durranásokkal játszanak a havas domboldalak, jelezve, hogy persze hogy hallja. Még a száját is nyitva hagyja, mert látott szájjal jobban lehet hallani, és képzeletében megjelöli a helyet, ahol a vadászok járnak.

– Az égett vágást járják.

És tovább vágják a vesszőt, fúrják a lyukakat, de gondolataik egy csapán szaladnak, s ahogy hullik a forgács halomba, úgy állapodnak meg egyetlen szó nélkül. Csak este, amikor a számadó leveri nadrágjáról a fűrészport és szíjácsot, akkor mondja:

– Kinézel?

– Persze.

– Bogánusra vigyázz! Pihentesd. Öreg kutya, könnyen elapad a teje...

És másnap hajnalban – a kuvik még az akol üstökén bámulta a megfogyatkozott holdat – Jancsi már beszólt, az akolkaput kissé kinyitva, a sötétségbe:

– Bogáncs!

Az öreg Bogáncs már éberren leste a lépteket – természetesen pontosan tudta, hogy azok Jancsi léptei –, és úgy tűnt a bojtár csizmája elé, hogy az észre se vette.

– Bogáncs!

– Itt vagyok – mondta volna a kutya, ha ember lett volna –, hát vak vagy?

De Bogáncs nem volt türelmetlen, és nem gorombáskodott, mert csak egy szerény kis kutya volt, ezért lábát Jancsi csizmájára tette, és ez a mozdulat azt mondta: “Itt vagyok, és várom a parancsot.”

– Hát mért nem szólsz, öreg, nem látod, hogy nem látok?

Erre Bogáncs már igazán nem tudott mit mondani, és többszörös nagyanya, sőt ükanya lévén, egyáltalán nem haragudott meg, hogy a bojtár öregnek titulálta. Nem, a vén kutya jól tudta, hogy ő bizony öreg, és egyáltalán nem hasonlított azokhoz az emberi asszonyságokhoz, akik menyecskeként illegették magukat, tarsolyukban csodaszerekkel és receptgyűjteménnyel, mert lejáráó szervezetükben hol ezt, hol azt a rugót kellett megolajozni, hol pedig a külsőségeket vakolni, meszelni, szóval tatarozni.

Az öreg Bogáncsnak minden porcikája rendben volt, egyenletesen kopott, sose fájt semmije, mert olyan természetesen élt, mint az égerbokor a tóparton – leszámítva az emberi

környezetet –, és ha majd eljön az idő, az ellobbanás ideje, csodálatos szervezetének minden kis porcikája egyszerre áll meg, mint az óra, amely lejárt, és nem lehet többet felhúzni. Akkor majd Bogáncs sóhajt egyet – de csak egyet –, és élő valósága titokzatosan elenyészik, mint a pára.

Kár azonban az ördögöt a falra festeni, mert egyrészt az ördög se tudja, milyen egy ördög, másrészt az akol fala még nappal se alkalmas festegetésre.

Bogáncs megszagolta a Jancsi hóna alól lelógó zsákot, és nagyon csendesen vakkantott egyet.

– Vadászni megyünk... húha... vadászni megyünk! – mondta ez a lefojtott vakkantás, amelynek tompasága a kutyáknál suttogásnak számított, s egyúttal az is benne volt, hogy Jancsi legyen nyugodt, további hangosság nincs, ő már tudja, miről van szó.

A hó ropogott, a köd lehengergett a völgybe, ahol hidegebb lett egyszerre, mintha a virradat csörgött volna végig a patak nyers, hajnali vize felett.

Jancsi és Bogáncs azonban nem fázott. Átugrottak a keskeny vizet, s a túlsó oldalon kapaszkodtak felfelé, azaz csak Jancsi kapaszkodott, míg Bogáncs könnyű teste szinte repült a havon.

– Ne siess, Bogáncs – suttogott Jancsi –, ráérünk. Aztán meg nem is látok semmit.

Bogáncs rövidebbre fogta kilengéseit, mert az ember nyilván akar valamit. A suttogásban fékezés volt, éppen úgy, mint a kiáltásban: lódítás.

Amikor felértek a legelő közepére, Jancsi odahívta a kutyát, és leterítette a zsákot.

– Ülj rá, Bogáncs, meg kell beszélnünk a dolgot.

Bogáncs ráhasalt a zsákra, és nézte az embert, aki hangosan gondolkodott.

– Szóval megnézzük a bokrokat és az égett vágás alatt az erdőszéli csepőtét is. Imitt-amott, tudod, mert a kerülővel nem jó találkozni. A kerülő irigy disznó... ugye, tudod?

Nem, Bogáncs nem tudta, hogy mi az irigység, de homályosan tudta, mi a kerülő – a vadór –, és pontosan tudta, mi a disznó. Az összefüggést azonban nem értette, de vakon megbízott Jancsiban, és hevesen csóválta a tarkát, ami annyit jelentett, hogy lesz, ami lesz, ő nekimegy a disznónak is és a vadórnek is, ha Jancsi úgy parancsolja.

Mindezekből kitűnik, hogy hajnali vadászaink tilosban cserkésztek, s a vadórre] való találkozás esetleg kellemetlen következményekkel járhatott volna. Természetesen ez a vadászat nem volt igazi vadászat, ámbár puskákra, a tegnapi lövöldözésre volt alapítva. És a megsőrétezett nyulakra, fácánokra, rókákra, amelyek látszólag egészségesen tűntek el a zúzmarás bokrok szövevényében, de már magukban hordták az elmúlást néhány szem sörét alakjában. A lövés csattanása olyan, mint az ostorcsapás, amelynek sudara a vad bőrére vág. Nem is nagyon fájdalmas, de jön az éj, a sötétség, a láz, a félelem, mert sérült a láb, és sebes a szárny. S ha mélyre csúszott a sörét, a vad elbújik a lövés után, és pár perc múlva vége. Ezek aztán sose kerülnek elő, csak a galagonyabokor lesz dúsabb, a kökény virágosabb, az iszalag vastagabb, mert a téli hóban szétmállott test átalakult, és felvándorolt a rügyekbe, ágakba, virágokba.

Ezekre az elesettekre vadászott két ismerősünk, úgy gondolkodva, hogy az elveszett vadhús azé, aki megtalálja, s az találja meg, aki keresi. A törvény persze mást mond, mert nemcsak puskával lehet vadászni, de kutyával is. Jancsi és Bogáncs azonban nem mélyültek el a vadászati törvény latolgatásában. Úgy gondolták, hogy inkább ők egyék meg a nyulat, mint a férgek, és volt valamelyes igazságuk, mert egyszerűen enni akartak.

Bogáncs azonban már didereg a zsákon, amivel azt mondja:

– Fázom, mehetnék...

– Hát akkor szállj le a trónról – egyezik bele Jancsi, és a trónt újra hóna alá vágja, mert mintha világosodna.

Ez persze nem világosság, csak a sötétség szürkére váló vonalai, először a keleti égen, az erdők taraján, aztán a havas domboldalon álló bokrok csipkés, ráncos, fodros szoknyáján.

Jancsi meghajolva megy, a hóba írt nyomokat figyelve, Bogáncs pedig kerül egyet-egyét az iszalaggal befutott bokrok körül, és némelyikbe be is szagolgat.

Szél nincs: az áruló szimatot lenyomta és megfürdette a hópára, így Bogáncsnak lelkiismeretesen át kellett kutatni a terebélyes bokrokat, hogy el ne maradjon valami értékes falat, mert Bogáncs jól tudta, hogy a zsákmányból ő is részesedik. Ha ehhez hozzászámítjuk a vadászat ősi izgalmát, amely olyan régen lobog, mint a kutyák életének lángja, nem csodálkozhatunk, hogy a kutya pontosan megjegyezte a "vadászat" szó jelentőségét, és az első intésre végigfutott gerincén az ősök szabadsága, évezredek elmúlt vadászatainak ködös borzongása.

Ilyenkor – de csak ilyenkor – aztán előfordult az is, hogy Bogáncs nem engedelmeskedett Jancsinak, de nem engedelmeskedett volna még az öreg Galambnak sem. Mert más a birka, és más a vadászat. A juhok körüli tevékenységben az ember csalhatatlan volt és parancsolt; itt azonban Bogáncs többet tudott, és Jancsi csak javasolhatott valamit, amit a kutya vagy elfogadott, vagy nem.

– Megnézzük még ezt a bozótost? – kérdezte most is a bojtár, mire Bogáncs azonnal kanyarított egyet, mintha azt mondta volna:

– De meg ám! Ilyen kutya ne nézné meg?

Ha azonban a nyomokat, szagokat és látnivalókat egyformán üresnek találta, kettőt-hármat billent a farkával, és elindul előre.

– Üres! Ne vesztegessük az időt...

Ennél az erdőszéli, szétszórt kis bokroknál azonban kanyarított egy kis félkört (egy vizsla se tudta volna szebben), egy helyen megállt, szinte hangosan kapkodva a szagokat, aztán beugrott a legsűrűbb földiszederbokorba, és csend lett egy negyed percre.

Jancsi is feszülten figyelt.

– Na, van valami?

Bogáncs pedig nagy zörgéssel és nem törődve a kökény tuskés megjegyzéseivel, kihúzott egy keményre fagyott fácánkakast. A farka közben izgatottan táviratozott.

– Szúr, szúr ez a bűdös bokor, de minket se a gólya költött, igaz-e, Jancsi? Itt a madár! – És jókedvűen prüszkölt, mert az orra is telement a fácán tollával.

Jancsi gyorsan elsüllyesztette a madarat a zsákban, szeme csillogott, szája a fülén túl húzódott volna a hangtalan elismeréstől, de egy juhászbojtár jókedvének is van határa. Aztán megsimogatta az izgatott vadásztársat.

– Bogáncs, hozzád képest az egész vadászati hivatal: óvoda! Nem akarsz pihenni? Leteszem a zsákot, és ráúlsz egy kicsit.

Jancsi mindezt sűgva mondta, és Bogáncs még jobban érezte a hajnali titokzatosságot, de a zsákon azonnal elfeküdt, első lábait a fácán domború halmán pihentetve.

A bojtár cigarettára gyújtott. A füst lassan szállt felfelé, s közben sötéten felállt az erdő, s az ágak tördelt vonalai kinőttek a homályból. Reggeledéit.

– Talán mehetnénk is? – susogta Jancsi, mire a kutya nyújtózkodott egyet, hasával a zsákot súrolva.

– Mehetünk.

És elhúzódtak az erdőből a völgy felé, mert az erdőből akárki megfigyelheti őket, és – igazán nem azért... de jobb a békesség. Jancsi ugyanis a fácán birtokában sokkal harciasabbnak érezte magát, mint amikor a zsák még üres volt.

Lefelé könnyebb volt a járás, de a patakra hajló domboldalt kisebb vápák és nagyobb horhók barázdálták, ahol a lerohanó esővíz és hóié megbontotta a füves oldalt, s ezeket a szakadékokat a nehézkedés és gyorsulás törvényei szerint mindig megkereste, ha hirtelen olvadt a hó, vagy a felhőszakadás vizét útközben nem tudta elnyelni a föld. A nyár vége felé azonban nincs már hirtelen felhőszakadás, s a szitáló őszi esők sem értek le ezekbe az árkokba, ahol megakadt a füvek széleseperete magja, a fák repülő termése. A madarak is

elejtettek egy-egy makkot, vadrózsa-, galagonyabogyót, földiszedret, vadkörtét, s a vízszántotta szakadékok a következő években kizöldültek, a gyökerek belekapaszkodtak a partba; a vadrózsa kivirágzóit, a kökény fészkelésre hívta a gébicset, akác a szarkát, a földiszeder pedig eltakarta a nyulak vackát és a fácánok fészket.

A bokrok és fák sűrűje azonban a havat is megfogta, s amikor a legelő füves oldalán bokáig éri a hó, vagy éppen járni lehetett rajta, mint most, ezekbe a szakadásokba ember már nem mehetett, még ha Jancsinak hívták is, mert hasig szakadt volna a hóba, ha ugyan nem feljebb.

De mehetett Bogáncs, akit a bojtár a meredek partról igazgatott, és botjával mutogatta a kutyának az érdemlegesebb helyeket. A kis kutya lent nem sokat látott, míg Jancsi “páholyban” volt, ezért Bogáncs fel-felpillantott hozzá irányításért.

– Oda! Oda feljebb! – hadonászott Jancsi a bottal, mire a kutya azonnal befúrta magát az iszalagos szövevénybe, melynek innenső oldaláról egy mennykő nagy nyúl zörgött el, de nem sietett túlságosan, mert egyik lábát csak úgy vonszolta maga után, és amúgy is betegnek látszott.

Bogáncs még erősen zörgött a bokorban, mert meglátta a nyúl fekvését, de amikor végre lerázta magáról az iszalag hurkáinak marasztalását, és ráállt a nyúl meleg csapájára, Jancsi már ott állt dobásra feszült karral. A zörgés már elérte a szélső bokrokat, s amikor a nyúl meghallotta a kutya lihegését, kiugrott a legelőre.

Ebben a pillanatban elrepült a bot, s elcsapta az életunt fülest, mint a kugligolyó a babát. De ekkor már rajta volt Bogáncs is, és kirázta belőle az élet maradék parazsát. Aztán leült melléje, száját nyalogatva, fújató horpasszal, és ránézett ember barátjára.

– Megfogtam! Láttad?

– Ez volt a dobás, mi? – vigyorgott Jancsi, és egyáltalán nem volt fontos, hogy más malomban öröltek. A fontos a nyúl volt, amely rövid úton eltűnt a zsákban, és észre se vették, hogy közben kireggeledett. A patak felett kékes pára lengett, az erdőben egy mátyásszajkó szidott valamit – talán egy megkésett rókát –, valahol nagyon messze vonat dohogott, és a hó fehérsége felett puha színek születtek: a földiszeder lilászöldje, a fák kérgének mohás barnája s a patak köveinek fagyos szürkéje.

– Ideje, hogy hazatisztuljunk – véleményezte Jancsi –, ámbár ha fáradt lennél, várhatunk is.

Bogáncs még lihegett, amivel világosan azt mondta:

– Fújtok még egy kicsit...

Jancsi ezt tökéletesen megértette, ezért cigarettára gyújtott, és később mosolyogva pöccentette le a hamut a hóra.

– Hej, mekkorát eszünk, Bogáncs...

A kutya ezt nagyon helyeselte suta farkával, mert az “eszünk” szó minden alkalommal hatalmas érzelmeket ébresztett a gyomrában, s ennek eredményeképpen összefutott szájában a nyál. Mivel azonban a hely evésre alkalmatlan volt, Bogáncs azonnal útra készülődött, hogy az evőhelyet – az otthont mihamarabb elérjék.

*

Jancsi sietve tette a zsákot a jászol alá, aztán odarúgta a szalmát, de ez felesleges óvatosság volt, mert messze a környéken nem járt senki. Aztán bement a konyhába.

– Na? – nézett rá a számadó.

– Kettő. Egy szőrös meg egy tollas.

Az öreg elmosolyodott.

– Okosan! A madarat hozd be Mariskának, a másikat lásd el odakint. A belsőséget add a kutyáknak, a többiből meg pörkölt legyen, erős paprikával. Okosan csináltad, azt meg kell mondani.

A számadó ennél nagyobb dicséretet sose mondott, és Jancsi előretolta lábát az elismeréstől.

– De ez a Bogánacs aranyat ér.

Az öreg Galamb csak legyintett.

– Aligha hamar ki nem fogyunk belőle... – S azzal már el is fordult, mint aki végzett az üggyel, és nincs több mondanivalója. Jancsi pedig kifordult, és nemsokára hallatszott a kés sívító köszörülése.

Az akol lassan megvilágosodott, s a bojtár hamarosan lerántotta a füles kabátját, aztán igazságosan kirakott két porciót az izgatott kutyáknak. Kicsit a kicsinek, nagyot a nagyoknak.

Ifjabb Bogánacs azonnal a nagyobb porciót vette munkába, de az anyja mérges morgással figyelmeztette, hogy ez szemtelenség, és rövidesen verés következik.

A kis Bogánacs erre meggondolta magát, odakullogott a kisebb halom mellé, de ahelyett, hogy evett volna, sóváran figyelte anyja kapkodó, éhes falását. Hátha mégis oda lehetne menni?...

Ez a kérdés azonban rövidesen feleslegessé vált, mert az öreg kutya gyorsan behányva a maga adagját, félretolta gyermekét, és megette a másik részt is. A kiskutya alig kapott fel valamit az eddig ismeretlen finomságból, s most elkeseredetten nyalogatta a régi tepsit, amelyben az ő része volt.

Jancsi mosolyogva figyelte az eseményeket, aztán megsimogatta a kiskutyát.

– Ez is az iskolához tartozik. Enni gyorsan kell, amikor csak lehet, s amennyit csak lehet. De próbáld meg, hátha engedne anyád szopni.

A kiskutya nem értette meg ugyan ezt a szót, de megértette az öreg, és úgy feküdt végig a szalmán, hogy azt már a fia is megértette.

– Na látod – intett arrafelé a legény –, jó anyád van neked, bár lenne belőle még fél tucat...
– Azzal fogta a nyulat, és bevitte a konyhába.

S ahogy odakint múlt a tél hóval, köddel, időnként visszavágó keménységgel, úgy folyt az oktatás az akolban a kis pumi iskolájában. És ez az iskola maga volt az élet, amelyet az öreg kutya viselkedésével írt elő. Az öreg Bogánacs nem magyarázott, hanem mutatta a leckét, mutatta a megoldást, és éles csaholásában világosan benne volt a tennivaló. A kiskutya pedig nem felejtett el semmit, különösen azokat a hibákat nem, amelyekért kikapott.

Mire a tél megrokkant, és ködökkel kendőzte tehetetlenségét, már mindent tudott, amit az akolban tudni kellett, és úgy viselkedett az élő és élettelen valóságokkal szemben, ahogy kellett.

A jászol, a saroglyák, vödörök, cserények, deszkakerítések, kosarak, vékák nem jelentettek többet, mint hogy voltak, és át lehet-e köztük bújni, vagy át kell ugrani. Ezek az ugrások eleinte sehogy se mentek, de hamarosan lekopott az anyatejtől szerzett pocak, a heverés felesleges kövérsége, és a magasság vagy távolság mérlegelése csak egy pillanatig tartott. Az izmok és csontok megfelelő rugalmasságra maguktól feszültek meg, s a kiskutya pontosan a kellő távolságra repült. Erre a tudományra szükség volt nemcsak a terelésnél és a juhok együtt tartásánál, de néha a játéknál is, amelyet anyja egyre ritkábban engedélyezett. Igen, az öreg Bogánacs rohamosan öregedett, és szinte úgy látszott, mintha a kölyök növekvő izomzatát anyjáról szedte volna le.

De a kiskutya nemcsak a tárgyakkal ismerkedett meg, amelyek alig jelentettek valamit, hanem az élőkkel is, akik szintén az akolban laktak, s akiket öntudatlanul osztályoznia kellett, mert életük imitt-amott találkozott. Az akolban verebek is laktak, akik megpróbáltak a

kutyáktól ennivalót lopni. Ez az ennivaló nem volt sok, de a két kutya acsarkodva rohanta meg a verebeket, akik fellendültek a gerendákra, és megmondták a véleményüket.

– Pizskoskormúék! Véresszájúak! Hiszen már otthagytátok azt a kis ennivalót!... – És amint lehetett, újra lecsaptak a maradékra.

Azután ott volt Csámpás, akinek mostanában nem volt semmi dolga, s csak a fejét lógatta, mintha titokzatos emlékeken rágódna.

A kis Bogáncs természetesen kikezdett Csámpással is, valami játékot indítványozva, mire a szamár szép nyugodtan megfordult, és felrúgta a kiskutyát.

– Ujujúúú – hemperedett fel Bogáncs –, megállj, te nagyfülű! – És siránkozva ment anyjához, de az öreg kutya meg se mozdult. Suta farkával a szalmát veregette.

– Ha meg akarod harapni, előlről menj neki. De jobb, ha nem kezdel ki vele.

A tehén nem sokat számított, mert csupa békességes kérődzés volt az egész állat, ámbár ha Mariska megjelent a reggeli fejesre, Bogáncs azonnal ott termett, és minden mozdulatával egy kis tejet kunyerált.

De nem számítottak a tyúkok se (egy kakas vezérlete alatt), mert éppen úgy meg lehetett őket hajkurászni, mint a birkákat. Sőt később ez játékszerű vadászattá fajult, amíg az öreg Galamb egy reggel azt nem mondta Jancsinak:

– A kiskutya rákapott a tyúkokra, jó lesz, ha helyreigazítod. Most csak játszik, de tavasszal hozzányúl a csibékhez.

És aznap délután Jancsi egy hajlós somvesszővel jelent meg az akolban, mert meghallotta, hogy a tyúkok megint nagy riadalomban vannak. Ez alkalomból Bogáncsnak – végre! – sikerült egy tyúkot meg is fogni és ráhasalni.

– Ide nézz – villogott szeme Jancsi felé –, megfogtam! Most aztán megkopasztom!

Jancsi szelíden megfogta Bogáncs nyakát, és felemelte a levegőbe.

– Rrrm – morgott a kiskutya –, még akarom kopasztani, leszedni róla...

– Nem szabad! – ordított nagyot a bojtár, és ugyanakkor lecsapott a vessző, mint a kés. – Nem szabad! – suhant meg újra a vessző, és a kiskutya úgy érezte, hogy kettévágták. Először üvöltött, ahogy a száján kifért, aztán már csak tekergett kínjában.

– Nem szabad! – mondta újra Jancsi, és a kiskutya orrát belenyomta a kitépett tollak közé, de ugyanakkor újra megszisszent a pálca, amire a kis kölyök már csak a lábait húzta fel, mint a béka, ha viszi a gém, és fájdalmasan nyüszített.

Az öreg Bogáncs már az első vonításra ott termett a tett helyén, de mivel látta, hogy fia rosszat tett, csak leült, farkát csóválta, később pedig izgatottan körüljárta a szereplőket, mintha azt mondta volna:

– Csak ne nagyon... ne nagyon, hiszen tudatlan még...

– A tyúkokat bántani nem szabad! – ordított Jancsi utolsót Bogáncs fülébe, végigvágott még egyszer rajta, aztán anyja elé dobta. – Jó lesz, ha megmagyarázod te is neki!

Bogáncs szinte hason csúszott a régi odúba, és siránkozva nyalogatta a pálca nyomait. Amikor anyja is bebújt melléje, hangosan felsírt:

Fáj, jaj, de fáj... Erre az öreg kutya is végignyalta hát.

– Most legalább megtanultad ezt is. Vagy láttad, hogy én hozzányúltam ahhoz, ami az emberé?

Nem, ezt a kölyök soha nem látta, és a leckét alaposan megtanulta.

Az akol ezekben az időkben egyre melegebb lett, és mind sűrűbben volt nyitva a kapu, hogy kiszálljon a pára. Az akolkapuból messze lehetett látni, és a kiskutyát néha vágycsozás fogta el, elmenni a távoli domboldalakra, ahol egyre kopott a hó, és a tél csak az északi partoldalak szakadásaiban tudta keményen tartani hideg daróctakaróját.

Ámbár ott se sokáig, és amikor az erdő alatt kinyitotta messze néző sárga virágját a som: egyszerre meglazult az erdei vadakon a téli szőr, a tyúkok a pajta porában vedlettek ki avult

tollúkat, a tehén néha az ajtóra nézett, és olyant bődült, hogy a pókháló lengeni kezdett a sarokban.

– Ki mehetsz nemsokára – mondta Mariska –, de most még hova mennél? Birkának sincs még enivaló, nemhogy neked!

A nap egyre melegebb közelségre szállt le, amitől megjött a verebek hangja, és a vén épület háta viszketni kezdett, mert zöldet nyújtózott rajta a moha, és korhadt nádat örölt gyökerei között.

A farka most már a patakra járt le inni, és a kiskutya boldogan gyakorlatozott anyja mellett, pontosan utánözva annak terelési mozdulatait.

– Bogánacs – intett az öreg juhász –, fordítsd!

És Bogánacs félkört vágott a nyáj előtt, megcsípve egy-egy okvetetlenkedő juhot, mögötte a repkedő kölyökhangan fontoskodó fia, aki már magától is megfordította volna a farkát.

De a pataknál egyelőre tovább nem mentek, mert a beivódott hóié erősen átáztatta a legelőt, és a majd ezerötszáz kemény kis láb kártékonyán felvágta volna a földet, beletaposva a zsendülő füveket. Ez a reggeli s az esti itatás inkább egészségügyi mozgás volt, hogy a farka télen elpuhult izmai megerősödjenek, s az anyák könnyebben szüljenek. Ezenkívül a pataknál szélesre kerülhetett a nyáj, volt hely elég, míg az akol egyetlen vályújánál – akármilyen hosszú volt – az anyák könnyen megnyomódhattak a torlódásban.

Ezek a reggeli és esti megmozdulások a kiskutyának csodálatos gyönyörűséget jelentettek, és bár a vén birkák úgy tettek, mintha észre sem vették volna a rohanó kis szőrcomót, Bogánacs valóságos altisztjelöltként viselkedett, bár nem valószínű, hogy anyja erről felvilágosította volna.

A kiskutyának mindennap megújuló szépség volt az egész élet, ha nem is tudta, hogy mi az. S a külső világ egyre tárult, színesedett, új illatokkal és hangokkal telt meg, mintha valami régi álom ismeretlen ismerőségéből jött volna elő.

Ehhez azonban hozzátartozott az is, hogy Bogánacs erősen nőtt. Kis szíve bátran verte szét a vért testében, s az izmok pontosan azzá fejlődtek, amire a kutyának szüksége volt: száraz, eszes mozgatójává a testnek, amelyben nem volt egy tizedgramm felesleges hajt.

Mindezek után érthető, hogy ifjú barátunk már az akolkapu rácsánál leste öreg gazdáját, távol tartva a tülekedő birkákat a kijárattól. Ha a birkák közelebb mentek, Bogánacs ugatott:

– Nyif-nyafnyif-nyaf... vissza, vissza, majd kieresztlek benneteket, de nem most! Nyif-nyif!

– Bee... – méltatlankodtak az öreg birkák – beee, már ez a taknyos is parancsolni akar!

– Baa... – lépett közbe a vezérürü, aki elfeledte, hogy a kis Bogánacsért egyszer már kikapott – baaa... – És öklelésre szegte fejét, aminek meglepő következménye lett: a kis szőrcomó egyszerűen belecsimpaszkodott az orrába. – Jaj! – mondta volna a kolompos vezér, ha ez szokása lenne. – Jajjaj!... – De az ijedelemtől nem szólt semmit, hanem kétségbeesve farolt a mögötte tolongó sokaságba, amíg csak Bogánacs el nem eresztette az érzékeny testrészt.

A kiskutya valósággal tombolt ettől a szemtelenségtől, és rendkívül éles hangon oktatta ki a megrémült társaságot, hogy amelyik még egyszer megközelíti a kaput, azt széttépi...

A birkák elhitték ezt, a konyhában pedig a számadó ránézett Jancsira.

– Hallod?

Jancsi mosolygott.

– Nem engedi ükét az ajtóhoz. Már korán ott leselkedik, hogy mikor megyünk. Majd nézze meg, Máté bátyám.

És Bogánacs szinte toporzékolt a boldogságtól, amikor az öreg juhász nagy csizmái odaértek az ajtó elé.

– Hát te már tudsz rájuk vigyázni? – nézett le az öreg.

Ez a hang most melegen, dicsérően szállt alá, mint a boldogság bársonya, és majd szétvetette a kiskutya odaadó, húséges szívét.

– Mit tegyek, mit tegyek? – nyüszítette. – Hogy máskor is így szólj hozzám... – És reszketve kapaszkodott fel a saroglyára, amelyet át is ugorhatott volna. – Legalább a kezed elérhetném!...

S az öreg juhász most – kivételesen – megsimogatta a kis fejet, amelyből úgy sugárzott rá a két kis fekete szem, hogy a legszebb gyémánt csak homályos üvegcserep hozzá képest.

– Nézd – intett a számadó a juhok felé, akik azt hitték, most már kimehetnek –, nézd, kiskutyám, már megint tülekednek...

És amit erre rendezett Bogáncs, az már több volt, mint amit ekkora kutyától várni lehetett. Először is egy pillanat alatt végigcsipkedte az összes előretolt fejet, aztán pedig felugrott a vezérürü hátára, és fülénél fogva fordította a helyes irányba. A vezér ész nélkül nyargalt vissza az akolba, hátán a tomboló kis lovassal, az öreg számadónak elhomályosult a szeme a gyönyörűségtől.

“Ilyen kutya nem lesz még egy a megyében!” – gondolta, és belépett az akolba.

– Ide gyere!

A kiskutya szinte abban a pillanatban ott feküdt a nagy csizmák előtt. Vonaglott az odaadás gyönyörűségétől, de éber szimatját nem kerülte el a nagy csizmák avas faggyúszaga – és összekötve a szív odaadását a gyomor határozott figyelmeztetésével: gondosan végignyalta a csizmákat.

Így volt!

És ekkor érkezett meg az öreg Bogáncs, aki valami füveket keresett a patakparton, amelyekkel tavasszal szokta magát – nem tudni, mi ellen – gyógykezelni. Nem lehet azt mondani, hogy a kutyák általában ennék a füvet, de néha látni lehet, hogy kényelmetlenül, fejüket oldalt fordítva, bizonyos füveket rágnak, s ennek bizonyára van valami oka. Az öreg kutya ez alkalommal se nyilatkozott, hogy miféle füveket keresett, hanem kissé irigyen és kissé oktatóan ráfordult fiára, hogy jó lesz az emberrel nem komázni.

A számadó azonban leintette:

– Hagyd, öreg, büszke lehetsz a fiadra...

Arról persze nem lehet beszélni, mintha Bogáncs tudta volna: mi a büszkeség, de a hangok puha hullámvásárlása s az emberből kisugárzó meleg dicséretet megértette.

“Akkor szüret! Az öregnek tetszik a gyerek” – gondolta volna, ha ember lett volna, de így csak a szalmát verte suta farkával az öreg Bogáncs, jelezve, hogy ezek után neki sem lehet semmi kifogása a csizmalyalogatás ellen.

Az igazi tavasz azonban csak jóval később érkezett meg, észrevétlenül, valamelyik éjszakán. A hazavánszorgó tél még néha végigrepült a tájon, de a nap elől már elbújott, mert a meleg sugárzás reggel azonnal elseperte a fagyzugokban elrejtett dérdolmányt. A föld mély fagya lassan csírázott a felszínre, de végül is elfogyott, mert megzendült a bűgő déli szél, s a szántások hantjai széttestek, mert nem kötötte már össze porszemeiket semmi.

Az utak már kopogásra száradtak, a som elvirágozott, az erdő barnaságára zöldes lehelet terült, és a fák – saját naptáruk szerint – sorjában virágba borultak, és levelezni kezdtek, mert ezt már a cserebogarak is követelték.

Az akol tele lett a kisbárányok panaszos bégetésével, mert most már potyogtak, mint ősszel a makk. Reggelenként ott szedték őket össze az almon, izgatottan topogó anyjuk mellett, és külön ketrecekbe kerültek, amíg megerősödnek.

Az öreg Galamb most már mindig mellettük volt, dajkálta őket, rakosgatta őket, ha éppen az anyának nem volt teje, de megesett, hogy a legelőn született meg egy-egy kis bégető

birkajelölt. Ilyenkor Jancsi betakargatta őket, s este a karján szállította haza a kicsinyeket, követve a bégető anyától.

Igen, a legelőről!

Mert mindennek elérkezik egyszer az ideje, és Bogáncs előtt is kitárult egyszer az a határtalan világ, ami maga volt a végtelennek tetsző élet.

Ekkor az öreg számadó is kiment velük, s a kiskutya sem a nagy csizmák mellett, sem a bokrok között, sem egy-egy kellemes szagú ürgelyukat fürkészsze nem tudott betelni az ismerősnek tetsző, mégis csodálatos újdonságokkal.

Ez alkalommal már velük volt Csámpás is, hátán subával, élelemmel, tarisznyával, csobolyóval. Kivételesen a szamár is jól érezte magát, bár nem mutatta, pedig délre már akkora hasa volt, mint egy hordó.

– Csámpás! – kiáltott Jancsi déltájban, mire a szamár felnézett az égre, mintha a selymesen szálló kis felhőkről éppen fiatalsága jutott volna eszébe. – Hogy komédiázik, a büdös! – mondta Jancsi, de a kis Bogáncs abban a pillanatban ugrott is, mert jól tudta, hogy a “szamár” és a “Csámpás” szavak erre a konok, nagy fülű egyénre vonatkoznak. Azt pedig, hogy valaki a falka körül ne engedelmeskedjék azoknak, akik parancsolnak, gyalázatos dolognak tartotta.

– Fel fogja rúgni – nézett Jancsi az elrohanó kiskutya után.

– Nem baj, legalább ezt is kitanulja, ámbár lehet, hogy nem rúgja fel – vélte az öreg Galamb, aztán magához intette az öreg Bogáncsot.

– Itt maradsz! Lássuk, mit kezd a fiad Csámpással.

Mert Csámpás azzal kezdte, hogy fejfelé a tüskés bokornak fordult, és füleit lekonyítva hátranézett.

– Még nem ismered a patámat?

– Nyif-nyaff – acsarkodóit a kiskutya, a veszélyes lábaktól kellő távolságban –, nem hallod, te sárga fogú dög, hogy parancsoltak?

De akárhogy őrjöngött, és akárhogy akarta megközelíteni Csámpást, a lábak mindig feléje fordultak, és Bogáncs teljesen elkeseredett.

Ekkor – mintha megérintette volna a megoldás lehetősége – visszaroht a juhászokhoz, és toporzékolva ugatott rájuk, elpanaszolva Csámpás aljasságát.

– Hát segítsetek... segítsetek! – ugatta, mire az öreg kutya fel akart kelni.

– Majd én megtanítom.

– Itt maradsz! – mordult rá az öreg juhász.

Csend lett egy pillanatra, és a kiskutya megérezte, hogy a szamarat egyedül kell elintéznie.

– Eredj csak, mi nem segíthetünk – intett Jancsi, mire Bogáncs dühösen megperdült, és hang nélkül vágatott vissza a bokorhoz. Ott lelassult, és valami fenyegető kurrogással, kellő távolságban körüljárta a bokrot a számmal együtt.

Csámpás idegesen mozgatta fülét, mintha dongó akart volna beleszállni, és hátranézett, de a kiskutya már nem volt látható, mert felrémlt anyja oktatása: “...előlről menj neki.

Bogáncs már másodszer került meg a csatateret, s amikor a szamár háta mögött volt, Csámpás is hátranézett, de farkát nyugtalanul tekergette.

És a harmadik körnél megváltozott minden. A kiskutya besurrant a bokor alá, és a szamár egyszer csak azt hitte, parázsba dugta az orrát, vagy óriási szőrös szarvasbogár mart az orrába. Ijedtében majdnem fenékre ült, aztán – hátán az ide-oda kalimpáló rakománnyal és mögötte a keményen csaholó kiskutyával – ész nélkül vágatott a juhászokhoz.

– Láttad ezt? – nézett az öreg juhász Jancsira. – Király lesz a pumik között, de ennek nem kell tanácsadó. Gyere ide, kiskutya!

Bogáncs azonnal abbahagyta a megfélemlített Csámpás abajgatását, aki idegesen izgett-mozgott, és könyörögve nézett a két emberre.

– Hát ti ezt hagyjátok?

– Ide mellém, Bogáncs!

De erre már odament egészen közel az öreg Bogáncs is.

– A fiam! Ugye, mégiscsak az én fiam...

S az öreg Galamb megsimogatta mind a két kutyát, aztán kenyeret adott nekik kis szalonnával.

– Véged van, Csámpás – kajánkodott Jancsi –, most már jobb is, ha észbe veszed, hogy a kutya, az kutya, de a számár, az csak számár.

Ezzel a kis Bogáncs le is vizsgázott, és teljes jogú, valóságos altiszti terelőkutyává lépett elő, akármilyen fiatal volt.

Mindez azonban már régen volt, hiszen az élet és az események olyan gyorsan repülnek az időnek nevezett semmiben, ami maga a végtelenség. Egy hónap telt el azóta. Az anyák megellettek már mind, és a nyírás is megvolt, ami után úgy néztek ki, mintha megkopasztották volna őket. Eddig nagyon is meleg volt a bunda, most meg mintha meztelenül kellett volna járniuk a felragyogó tavaszi világban.

Mert most már igazán tavasz volt!

A fű megnőtt, a fák elvirágoztak, a vizek felmelegedtek, a békák zenekara széles kórossá növekedett, az erdőben megzendült a madárdal, és zsongóan orgonált a szél, mert a fák levelei tavasszal susogták tele a világot.

De megszólalt maga a rét is, mert a bogárnép kibújtt a földből, fából, rezegtette szárnyát, pengette citeráját, húzta hegedűjét, alig hallhatóan, de százmillió kis hang állt össze, mint a szépen szőtt szőnyeg, és úgy lengett a füvek felett, mint valami láthatatlan fátyol.

A télen dermedt levegős is ég tele lett mozgással, mert egyenként vagy családonként megérkeztek a vándormadarak, azonnal szerelmesek lettek, és azonnal fészket raktak, ha ugyan nem költöztek a tavalyiba, amely csak egy kis tatarozásra szorult. Jöttek a vadgalambok, a seregélyek, a rigók, kenderikék, pacsirták, csízek, vércsék, ölyvek, csicsörkék... jöttek-jöttek... ámbár kevésnél lehetett megtudni, mikor érkeztek, mert egyszer csak – itt voltak. A nap közel szállt, meleget és fényt sugárzott a földre, és parancsolt: szaporodjatok!

És ebben nem is volt hiba, mert olyan lakodalom kezdődött, mintha maga az ősnász viharzott volna végig az erdők és mezők minden lakóján.

Mivel pedig lakodalom nincs muzsika nélkül, felzendült a dal, s olyan visszhangos csicsergéssel, tilinkózással, füttyögetéssel, fuvolázással labdázta az öreg fák és a még öregebb hegyoldalak, hogy amikor az öreg róka hajnalban hazafelé ballagott, egy vigyázatlan tyúkkal a szájában, több ízben megrázta a fejét, mintha a bódultság és vak szerelem csattogását akarta volna kirázni füléből.

– Hát ezek tisztára megbolondultak?

Aztán újra szaladni kezdett, mert kivilágos virradat volt már, és a bolhával bélelt barlang hálójában őt, igazán csodálatos csemete várja, amilyen nem volt és nem is lesz több a világon. És ebben az öreg rókának és minden szülőnek igaza van, mert minden élet csodálatos, és minden élet egyedüli. Azt azonban már elfeledte az öreg, hogy valamikor őt is elkapta a tűz, és – bár fagyos szelek sziszegtek még a levéltelen ágakon – ő is vakogva kiáltott fel a holdnak és a csillagoknak valami egyedülálló költeményt, amire viszont egy erdei fülesbagoly azt mondta, hogy kontármunka.

– Hanem ide hallgass!... – dicsekedett a bagoly.

És olyan borzalmas szörcsögő, visító, nyekergő “éneklésbe” kezdett, hogy még az ágak is megborzongtak.

– Na, mit szólsz hozzá?

De nem válaszolt senki. A róka kifutott a világból... mindenesetre jó messze elment, mert minden szál szőre külön is égnek állt a bagoly szerelmi énekétől.

Hát ilyen a szerelem. Vak, és, jó hogy vak, mert vakság nélkül nem lenne szerelem, nem lenne vágy, nem lenne semmi, csak zsugori enni vágyás, amiből nem lesznek utódok, hogy újra megfűrődjenek a nász borzongató, érthetetlen szépségében.

Ekkor már kijöhettek az idei kisbárányok is, tétován sodródva a tömegben, elvesztve és megtalálva anyjukat, kétségbeesetten bégetve, tülekedve és lökdösődve. Annyira azonban sohase vesztették el fejüket, hogy alkalmas pillanatban tejet ne lopjanak egy-egy ismeretlen cucliból is, viszont az is igaz, hogy a cuclitulajdonos birkaasszonyosság azonnal észrevette, hogy idegen száj lopja a tejet, és úgy felrúgta a törekvő idegen csemetét, hogy csak úgy nyekkent.

– No, nézd csak a szégyentelent! – jelezte a rúgás, és gomolygott tovább a nyáj, mintha mi se történt volna, de hát nem is történt.

Ez a szoros gomolygás csak addig tartott, amíg el nem érték a legelőt, amíg az út és fegyelem korlátai összetartották őket. Amint azonban eléjük feküdt a tavasz és az élelem parttalan, széles világa, szétterült a nyáj, mint a kannarózsa ezer vízcseppje, és minden anya maga mellé vehette kétségtelenül legcsodálatosabb csemetéjét. Elhallgatott a változatosnak alig mondható bégetés, harsogni kezdett a fű a fogak között, s a békesség tejszagú susogása úgy járt velük, mint a növekvés tavaszi glóriája.

Ez megint új munkakört jelentett a kis Bogáncs számára, és új tantárgy is adódott, amiből vizsgáznia kellett.

Ez az új tantárgy a kisbárányokkal való bánásmód ábécéje volt. Előadó: Ember János tanító, Galamb Máté iskolájában. Mindezt Bogáncs nem tudhatta, azért rendkívül meg volt lepve, amikor – egy elkódorgott bárány erélyes fülönfogása után – Jancsi maga elé rendelte.

Jancsi egy báránykát tartott ölében, amelynek füle Bogáncs tühegyes fogainak véres lenyomatát őrizte.

– Látod ezt, Bogáncs? – kérdezte Jancsi erélyesen, és a kiskutyát nyakon fogva, orrát a véres fülhöz nyomta, de ugyanakkor úgy megszorította a nyakát, hogy Bogáncs rengeteg csillagot kezdett látni fényes nappal, ami legalábbis furcsa. Bogáncs semmi vonzalmat nem érzett a csillagászat iránt, ezért siránkozni kezdett:

– Mi az már megint... mi az már megint?...

– Nem szabad! – ordított Jancsi Bogáncs fülébe, orra előtt a bégető bárány fülét tartva.

– Jujujj – üvöltött a kis eb –, soha többet, soha többet!... – És reszketve várta a pálca bőrrepszító suhogását, ami ez esetben elmaradt, de helyette a bojtár úgy orron pöckölte, hogy Bogáncsnak elállt a lélegzete. Aztán elengedte a kiskutya nyakát, aki természetesen azonnal el akart rohanni, de Jancsi hangja úgy csattant, mint az ostor:

– Itt maradsz!

S a kiskutya hasra vágódott, mintha elkaszálták volna. Gyere ide! Mégis lesz pálca? – nyüszített keservesen. De Jancsi megsimogatta.

– Szóval: kisbárányt bántani nem szabad – amúgy jó kutya vagy. Most már elmehetsz.

És Bogáncs elkullogott, de egy újabb “nem szabad”-dal terhesen. Ismerve azonban a tanuló jellemet és éles felfogását meg lehetünk győződve, hogy ifjú barátunk ebből a tárgyból is kitűnően fog vizsgázni.

Így szélesedett és nőtt a tavasz világában a tudomány, így nőttek a bárányok, a fű, a bokrok, még Jancsi is, csak az öreg számadó és a még öregebb Bogáncs nem. Az öreg Bogáncs tizenhat éves volt, ami kilencvenéves embernek felel meg; növekedésről tehát szó sem lehetett. De már sokat aludt, és sokat tűnődött. Mozgásán alig lehetett valami lassúdást észrevenni, de amit lehetett, már fiára hagyott, ő pedig leült valahol az árnyékban, és nézte a nyüzsgő, virágos messzeséget, így nézte esténként a holdat, néha panaszosán felvonított a félelmetes éji vándorra, aztán bement az akolba, és moccanás nélkül aludt reggelig.

Fiával már alig törődött, és ha a kis Bogáncs széles jókedvében körülhúzólt, ami annyit jelentett, hogy: “Játsszunk egy kicsit” – csak elfordította a fejét.

– Fáradt vagyok, nem látod?

Kis Bogáncs ezt nem értette meg, és tovább unszolta anyját, ráhempergőzve, mire az öreg kutya alaposan megmarta.

Kis Bogáncs jajgatott, és Jancsihoz ment panaszra, a megharapott lábat magasan tartva, de a bojtár mogorván elutasította:

– Úgy kell! Mért nem hagyod anyádat? Majd ha te annyi idős leszel, neked se lesz ugrálókedved.

Szakadoztak a szálak a fiú és az anya között.

Délben azért odaállt ő is a juhászok mögé, de az odavetett kenyérhajat fia kapkodta fel, a növekvő fiatalság kíméletlenségével, mert az öreg már nem szaladt utána. Ilyenkor elfordította fejét.

– Nem baj... ez így van... – És ránézett az öreg juhászra, aztán elballagott valamelyik bokor mellé. Fejét két lábára tette, és nézte a falkát, az ugrándozó bárányokat, hallgatta fia éles vakkantásait, és szemében rettenetes messzeség volt, amelyet látott, s amely most visszanézett rá.

És egy napon – olyan nap volt, mint a többi – a kiskutya is szokatlanul csendes volt. Nem unszolta anyját játéokra, bár többször odaszaladt hozzá, csak leült és nézte. Az öreg kutya szemében apró kis lángok repkedtek, és felette sóhajtozó borzongás reszketett, mint a pára.

A kiskutya csak nézte.

És felült még egyszer az öreg Bogáncs, lábai tétován megmozdultak, mintha menni akarna, ingadozni kezdett, száját elhúzta, mintha kiáltani akarna az embernek, a falkának, a mezőknek, aztán lefeküdt, sóhajtott egyet, és ellobbant, mint a csonkig égett gyertya.

A kis Bogáncs ekkor reszketni kezdett. Gerincén félelmetes borzongás futott végig, torkában vonaglani kezdett valami, feltartotta kis fejét, és síró gyerekkutya hangon vonítani kezdett önmagának és mindenkinek, akit illet, hogy gyász van a legelők táján s az ő szívében.

Az öreg juhász odanézett hosszán, rebbenés nélkül, de szemében fellobbant valami puha fény, aztán elhamvadt. Somfa botjával szelíden ütögetni kezdett egy vakondtúrást, s az éveket számlálta, amióta Bogáncs vele járt.

– Nagyon húzta már magát – mondta Jancsi szokatlanul csendesen –, meg zihált is mostanában. Haza visszük?

– Minek vinnénk? Eredj ásóért; jó helye lesz ott a bokor alatt. Éppen ott.

A bojtár sietve ellépett, a kiskutya pedig odaszaladt az öreg juhászhoz, és reszketve odabújt a nagy csizmák közé.

– Bizony ez így van, Bogáncs, de azért te ne félj. Jancsi majd eltemeti. Tisztességgel eltemeti, elhíheted.

El is temette. Fűvet tépett alája, vadkörteágot tört fölője, pendült néha az ásó, valahol búgott a galamb, az öreg ürü kolompja is meg-megkondult útravalónak. Zsongott a rét, s a tétova szél némán osont el a bokor mellett.

– Tégy rá erős tüskét, nehogy valami mocskos róka kiássa.

Ezek után Bogáncs egyedül maradt a falka mellett, egyedül a kenyérhéjra, szalonnabőrkére, amit a juhászok odavetettek, mert rendesebben enni csak este kapott.

– Fogj ürgét – tanácsolta Jancsi, amikor Bogáncs éhesen és szemérmetlenül nézte a kincses tarisznyát –, de tőlem foghatsz nyulat is.

Bogáncs ezen nagyon elgondolkodott. Természetesen ekkor már jól tudta, hogy mi az ürge, és mi a nyúl. Ezeket a szavakat sokszor emlegette Jancsi, amikor anyja elkapott egy-egy ürgét vagy valami tapasztalatlan süldő nyulat.

A kiskutya életét ezekben az időkben – szolgálaton kívül – kizárólag a gyomra irányította, és a déli pihenők alatt ugyancsak a gyomra figyelmeztette az ürgefogás lehetőségeire. Az ürge

azonban szemes állat. A legkisebb gyanús mozdulatra fenékre ül a lyuk szájánál, füttyent egyet, s eltűnik a föld alatt. De ánygán szemtelen, még vissza is kukucskál, mielőtt végképp lesiklik valahova a pokolba, ahova követni nem lehet. Ilyenkor vigaszképpen bele lehet a lyukba szagolni, sőt kaparni is lehet, de ebből nem lesz ürgehús, ami pedig kiváló pecsenye.

Maradt tehát a nyúl. Bogáncs csaholva iramodott a jelzett irányba, ha Jancsi elkiáltotta magát:

– Ott a nyúl! – De ezek acélinú, öreg nyulak voltak, amelyek fölényes közönnyel hagyták Bogáncsot faképnél, ámbár nem is siettek... Nevetséges kis farkuk bóbitáját azonban fitymálva billegették, és búcsút intve az elkeseredett Bogáncsnak, értékes illatokat hagytak maguk után.

Bogáncs éhesen és fogcsikorgatva nyargalt ezeken a csodálatos illatutakon százszor is hiába, de egyszer csak egy süldő nyúl pattant ki előtte a bokrok között. Akkor elkapta a kétségbeesetten szabadkozó tapsifülest, és csodálatosan beebédelt.

Ettől kezdve oda se nézett az öreg nyulakra, melyek a rövid fűvű legelőn fitogtatták futóművészetüket, hanem ha ledelelt a jószág, eltűnt a bokrosban, később az erdőben, és vadászott, mit sem tudva arról, hogy a vadászathoz bizonyos írásbeli engedélyek szükségesek.

Jancsi valósággal büszke volt, ha a kiskutya – mert hiszen az volt még – maszatos pofával és feszülő hassal jelent meg az ebédszünet után, de az öreg Galamb a fejét csóválta, és féltette Bogáncsot.

– Jobb, ha nem engeded el, még valaki agyonlűvi.

– Akkor megölöm – mondta Jancsi egyszerűen és elszántan.

A számadóval azonban nem lehetett a bojtárnak egyszerűen és elszántan beszélni. Az öreg hallgatott egy kicsit – Jancsinak kezdett a füle pirosodni –, aztán csendes szóval úgy tisztába tette a bojtárt, hogy az szívesen lett volna ürge, legalább egy fél órára.

– Aztán honnan az ánygod térde kalácsából veszek én még egy ilyen kutyát?

Nem, erre Jancsi már csak azért sem tudott válaszolni, mivel nem volt ánya. Mert az más, hogy télen az elhullott vadból egyet-egyet az öreg Bogáncsral megkerestették, de egy kutyát, egy ilyen kutyát, az öreg Bogáncs utolsó kölykét elherdálni, az nem juhászbecsület. Az öreg jól tudta, hogy azt neki – de csak neki – úgyis megbocsátának, mert szerették, sőt tisztelték a nagy állami gazdaságban, hiszen a birkáról többet tudott, mint az összes agronómusok együttvéve. Igaz – úgy felülről –, megbecsülték az öreget a régi világban is, de most éppen úgy ült a gazdaság tanácskozásában, mint a gazdaság vezetője, és nem állt az irodában kalappal a kezében az olyan gyakornok előtt, akinek annyi fogalma sem volt a juhászathoz, mint az öreg háromhetes, tarka kockás zsebkendőjének.

Más világ jött, amit az öreg nem mindig értett, de helyeselt, mert békés öregséget látott maga előtt, s nem azt a – nagyon sokszor – sima koldusbotot, a rokkantság és elhasználtság szörnyű kísérőjét.

Úgy érezte Galamb Máté: most tartozik valahová, most az övé lett az a hely, amelyet megérdemelt, a birka, amely eddig is az övé volt, hiszen sose kívánt többet, mint hogy ne szóljanak a dolgába.

– Mért nem csináltatja meg a fogát, Galamb bácsi? – kérdezte egyszer a gazdaság vezetője.

– Nincs nekem arra pénzem – mosolygott –, aztán öreg kutyának is már csak puliszka jár, amit nem kell rágni.

– Ne bolondozzon, ingyen megcsinálják.

Az öreg sok ígéretet hallott már életében – ami önmagában is jólesett –, de most valóban megcsináltatták a fogait, és valóban ingyen. Ennek már két éve. Akkor – pár napig – az akol homályában vagy a legelő magányában sokszor a szájába nyúlt az öreg, megfogdosta, ingatta a műfogakat, de aztán megszokta őket. Ámbár még óvatosan rágogatott velük, mert hátha eltörnek, és még valaki számon kéri.

De a végleges megnyugvást a pipa hozta meg. Az a pipa, amely akkor ízlene legjobban, amikor nem lehet rágyújtani. Valamelyik hosszúra nyúlt tanácskozáson azt mondja az igazgató:

– Galamb bácsi, nem dohányzik? Dehonnem!

– Hát akkor mért nem gyújt rá?

És az öreg juhász rápipált azon a magasságos helyen, azon a szent helyen, amelynek valamikor még az előszobájában is suttogva beszéltek, és a pipa úgy lapult a zsebben, mint az esetleges tiszteletlenség eszköze.

De aztán többet nem gyújtott rá. Elég volt a tudat, hogy ha akarná, hát csak elővinné a saját gyártotta kostökczacskót, és elég volt a tudat, hogy ha most tiszteletet ad a helynek, azzal a saját tisztességét őrzi, akár a műfogait.

És most ez a Jancsi gyerek, ez a kelekótya tinó, nemcsak hogy ezt a tisztességet teszi ostobán kockára, de még Bogáncs életét is, azét a Bogáncsét, amelynek az anyja ott fekszik a kökénybokor alatt, s amelynek ősei már gyermekkorában hajtották a falkát, és szeretné, ha utódai akkor is itt csaholnának a legelőn, amikor ő már nem lesz.

– Hát csak annyit mondok neked, hogy bujtárt annyit kapok, amennyit akarok, de ilyen kutyát nem. Úgy vigyázz a bőrödre!...

Ez már komoly fenyegetés volt, és Jancsi tiltotta is a további vadászatok, megkötve Bogáncsot az ebédszünetekben, amiről azonban a kiskutya nem tudhatta, mire jó. Eleinte tiltakozott is ellene, de aztán belátta, hogy ez így van, hát így van, ámbár nem volt világos tilalom a vadászat ellen, mint a tyúk és a kisbárány esetében.

Az öreg Galamb is megnyugodott, sőt később maga mondta, hogy a megkötés talán már nem is szükséges. És ha ezek után nyúl vetette ki magát vackából, elég volt Jancsinak egy éles “nem szabad”-ot kiáltani, Bogáncs megértette a tilalmazást, ami azonban csak arra az egy nyúlra vonatkozott, és még mindig nem volt világos, hogy általában és soha nem szabad.

És ez volt a baj, és az is, hogy nemcsak Bogáncs nem tartotta szükségesnek a vadászjegyet, de némely emberek se, akik pedig tudták, hogy a nélkül törvénytelen a vadászat. Igaz, hogy az ő vadászatuk nem puskával történt, hanem csendben és alattomosan, olyan eszközzel, amelyről sose tudni, ki a gazdája, olcsó, néma, mindig készen áll a fogásra, és a neve: tör.

Nem, nem az a tör, amelyet meggondolatlan szerelmesek vernek egymás szívébe, vagy éppen a sajátjukba, ami határozottan ostoba cselekedet, mert nemcsak “egy kislány”, sőt igen sok kislány van a világon; és az a tör sem, amelyet szakmabeli bérgyilkosok helyeztek el – a múlt században – a kijelölt egyén hatodik és hetedik bordája közé; ez a tör csak egyszerű hurok, és drótból vagy lószőrből készül. Használni csak azért lehet, mert sok vad a megszokott úton jár, a saját csapáját használja, és mivel nem a levegőben jár, ez a csapa idővel jól meglátható.

A vadászjegyet nélkülöző vadász mindenesetre meglátja, és ide rakja le a hurkokat, amelyek kis cövekhez vagy ághoz vannak kötve, és az erdei gaz közt nem láthatók. A hurok érzékeny és síkos. Baktat a nyúl a megszokott úton, és átbújik a sok szederinda, fű, gízgaz között, amelyek szétnyílnak, s utána összehajlanak. A dróthurkon is átdugja fejét, s amint menne tovább, a hurok simán megfogja a nyakát. A gyanútlan tapsi ezt nem szereti, azért ránt egyet rajta, de a drót nem szakad el.

– Kegyelem! – makogná az ártatlan nyúl, ha még makogni tudna, de nem tud, és nincs is kegyelem. A halálos félelem pár perces menekülési vergődése következik most, s a nyúl megfojtja önmagát, mert minden ugrásával szorosabbra húzza a hurkot: végül elfogy a levegő, és vége mindennek.

Gyalázatos emberi találmány ez, s a szegény nyulat igazán nem vigasztalja az, hogy az emberek egymás ellen sokkal gyalázatosabbakat is használnak. Nem, a szegény nyulat már nem vigasztalja semmi, és fiait sem, amelyek még kínosabb éhhalállal mennek anyjuk után.

Ez így van, de ezt Bogáncs nem tudhatta.

És ebből lett a baj, ami a kiskutya életútját idegen tájakra és meglepő környezetbe irányította. A véletlenek furcsa összeállása volt ez Bogáncs ellen, s a kiskutya nem tehetett ellenük semmit.

Mert véletlen volt az, hogy Jancsinak éppen ezen a napon kellett fogat húzatni – fájt már előbb is, de a véletlen mintha éppen erre a napra tartogatta volna –, véletlen volt az is, hogy az öreg számadó éppen akkor bóbiskolt el delelés közben, amikor a nyúl felugrott, véletlen volt, hogy Bogáncs kivételesen nem ugatott, hanem hangtalanul vágatott a nyúl nyomában. Még a birkák sem néztek oda, amikor a kiskutyát elnyelte az erdő, a véletlenek sűrű szövevénye, hogy fájdalmasan sokáig ne tudjon belőle kiverekedni.

Bogáncs szorgalmasan, sőt lelkesen loholt a nyúl nyomában, bár a hajsza eléggé reménytelennek látszott már az elindulás pillanatában is. A távolság köztük egyre nőtt, később már csak a meleg csapán rohant ifjú ismerősünk, s amikor egy patak is keresztezte az irányt, a csapa elveszett.

Bogáncs megtorpant, aztán átugrotta az árkot, és csak úgy taláalomra szaladt a sűrű bozót nyílásain és alagútjain, míg egyszer csak felbukott, mintha meglőtték volna. Felbukott, és fogva volt, mert beleszaladt egy törbe. Szerencsére egyik lábát is odafogta a drót, s így nem tudta megfojtani, de véresre verte magát dühös félelmében, és vonított is, már amennyire a drót megengedte.

De nem válaszolt senki, nem segített senki. A fák most félelmetesen susogtak, fejében zúgott a vér, szíve ijedten kalimpált, és a rigófűtty olyan távoli volt, hogy alig hallotta.

Amikor az öreg Galamb felébredt, és összeszedte az álomban ellustult gondolatait, először is botja után nyúlt, aztán a kutyát szólította:

– Bogáncs!

A birkák felemelték fejüket, és odanézett Csámpás is, de csak a felhők árnyéka szaladt a legelőn néma figyelmeztetéssel, hogy valami történt.

– Hol van ez a kutya? Nem válaszolt senki.

“Elment volna Jancsi nyomában, vagy az erdőbe csavargóit volna el? Csak jönne ez a gyerek, mert a falkát nem hagyhatom” – dödögött magában az öreg.

De Jancsi nem jött – ez is a véletlenhez tartozott –, mert a fogorvos motorja elromlott, s csak késéssel érkezett a rendelőbe.

Az öreg juhász élesen fűttenetett, amire válaszolt is egy sárgarigó, de más nem történt, s a birkák maguktól széledtek délutáni legelésre.

“Csak nem lőtték meg? – gondolkozott az öreg. – De azt hallottam volna. Vagy hazament?... Ámbár ezt sose tette meg. Csak jönne valaki, rábíznám a falkát, és bemennék az erdészhez, hogy a kiskutya eltűnt, ne bántsák...”

De nem jött senki.

Galamb Máté fáradtan és komoran ballagott a falka nyomában, és úgy érezte, mintha fél lábát elvesztette volna. Nem volt ideges, mert sose volt ideges, de alig hajolt lefelé a nap, máris megfordította a nyáját, és elindult hazafelé. Csámpás – aki elvből csak a harmadik felszólításra engedelmeskedett – kapott is a füle közé a hosszú juhászbottal olyant, hogy a szeme szikrázott tőle, és egyszerre megérezte, hogy valami nincs rendben.

– Hol ez a gyerek? – nyitott a konyhába.

– A Jancsi?

– Hát hányféle gyerek van még itt? – szikrázott az öreg szeme, és Mariska is azonnal tudta, hogy valami baj van. – Nézz ki az útra!

Mariska végignézett az úton.

– Gyün!

– Na, hát csak gyöjjön is, mert a Bogáncs elveszett!

– A kutya?

Mariska természetesen jól tudta, hogy csakis a Bogáncs nevezetű kis pú miről van szó, de a beszéd úgy jó, ha annak minden szava alaposan kiformalódik a nyelv gyűrődészkáján, fel-le jár a gondolatok garatján, amíg végre elhelyezkedik, megnyugszik, s azonmód új szavakat és gondolatokat szül.

Galamb Máté nem válaszolt, és jobb is, hogy nem válaszolt, mert választát tömörsége miatt leírni úgysem lehetne; csak az ajtót nézte, és Mariska végre megértette, hogy még egy megjegyzést a léghör nem bír el.

Szerencsére megérkezett Jancsi. Jó hosszút köpött az ajtó előtt, jelezve egyúttal, hogy a foghúzás kiválóan sikerült, amiről egyéb mondanivalója nincs, de amikor belépett a konyhába, azonnal megérezte, hogy viharzónába került. A csend nyomasztó volt. Szó nélkül kirakta a dohányt az asztalra, pipaszárt, tűzkövet, lámpabelet és sót, lenyelve közben a kérdést, hogy: “Mért hajtott ilyen korán haza, Máté bátyám?” (Majd megmondja, ha akarja.) Ehelyett azt mondta:

– András bátyám tisztöletit küldi. Ott volt az is a doktornál... Galamb Máté csak bólintott úgy mellékesen, aztán ültében rátamaszkodott a kosfejű juhászbotra.

– A Bogáncs meg elveszett...

– Mi?! – hördült fel Jani. – Mi? Mikor? Megyek a jágerhoz.

– De siess, nehogy meglújják! Deleléskor tűnt el... azt sem tudom, merre, mert bóbiskoltam... amikor felébredtem, már nem volt. Így van! Lehet, hogy elkódorgott az erdőben, lehet... nem, azt nem gondolom, hogy valaki megfogta volna.

– Bogáncsot... megfogni? – És Jancsi legyintett. – Szóval megyek. Ha elmaradnék...

– Ennivaló a sütőben lesz – mondta Mariska –, addig is vágj egy darab kenyeret, ‘iszen nem is ettél.

– Nem kell! Tudok is én most enni... – tette még hozzá, nehogy Mariska zokon vegye a kurta elutasítást, mert Mariska sértődős volt, ami özvegyességéből eredt. Néha szinte kereste az alkalmat egy-egy kis megsértődésre – szegény özvegyet akárki eltiporhatja... –, és alaposan kikönnyezve magát, megkönnyebbült.

De most eszébe se jutott megsértődni, mert apja komor hangulata úgy feküdt a konyhán, mint egy sötét felhő, amelyből bármely pillanatban kicsattanhat az istennyila. Mariska sértődései rugalmasan alkalmazkodtak a helyzethez.

Most is: észre se vette Jancsi rövid visszautasítását, sőt elismeréssel nézett utána, amint a bojtár szinte futva ment le a völgynek, könnyedén ringatva vállát, mint akit nem terhel a nehéz ebéd gondja.

Jancsi gondolatai kizárólag Bogáncs körül forogtak. Első persze az erdész, hogy adja ki a parancsot a vadőröknek Bogáncs épségét illetőleg. Ez sürgős! Aztán... aztán még nem is tudta, mi a teendő. Mindenesetre toronyiránt vágott át az erdőn, amit rosszul tett, mert ha a rendes úton megy, okvetlenül meghallotta volna a kiskutya siránkozását. De hát ez is a véletlenek sorozatába tartozott, amelyek kerítésként állták útját minden igyekezetnek, hogy Bogáncs visszakerülhessen az akolba, a birkák közé, ahol már altiszti rangot nyert.

Jancsi nem törődött vele, hogy tépte az ág, szúrta a tüske, fogta a földiszeder, csak Bogáncs járt az eszében, de eltűnésére semmi magyarázatot nem tálaít.

“Hej, Bogáncs, Bogáncs, jó kiskutyám! – sóhajtott. – Csak az erdész otthon legyen!”

Persze nem volt otthon.

– Mért kellene, Jancsi? – érdeklődött a felesége.

Jancsi elmondta bánatát, elmondta az öreg Galamb még nagyobb bánatát s az egész birkatársadalom végleges züllését, összekötve Bogáncs pótolhatatlanságával. Az asszony, látva a bojtár ziláltságát, verejtékes arcát, összekarmolt képét, megszánta a legénykét.

– Ezzel nem lehet várni, gyere be, fiam, majd intézkedünk. – Az erdészné szeretett intézkedni, s ezt Jancsi helyeselte, bár az erdész – többnyire egészen feleslegesen – kapálódzott felesége intézkedései ellen.

A telefon megnyugtatóan csengett, s az asszony az “igazgatóság nevében” utasította a vadőröket, sőt a vadőrök feleségeit (ez különösen jólesett neki, mert az asszonyféle csak saját nemének tud igazán parancsolni), hogy a gazdaság fajpumija eltűnt, s mindent tegyenek meg felkutatása érdekében. Szerencse, hogy az erdésznek nem volt pallosjoga, mert az asszony egy-két nyakmetszést is beígért volna a rendelkezés hevében... de Jancsi így is nagyon meg volt elégedve.

Aztán arra gondolt, hogy kimegy az országúira, s az utasembereket is kivallatja, nem látták-e az akol szemefényét.

Az országút azonban némán kanyargóit az erdő zöld ágyában, és poros szürkésege nem mondott semmit. A nap már a fák sudarán pihentette vörös tányérját, és a fák árnyéka elindult már az alkony felé.

Jancsi néha füttyentett és hallgatódzott, de csak a harkály nyerített vissza, vagy a szajkó kiáltott csúfondárosan, majd az is elhallgatott, és csak a néma denevérek cikáztak az út felett, ám ők titokzatosak voltak, s akkor sem szóllak volna, ha tudják, hogy hol van a kiskutya.

A bojtár törődötten talpalt a szomszéd falu felé, mert hátha ott mondanak valamit, de a következő fordulónál meghökkenve állt meg, mert festett, kéményes kocsik álltak az erdő ölében; kél tarka póni és több nehéz ló legelte a füvet, s az egyik kocsi mellett három férfi vesződött a királyokkal és dámokkal, akikhez többnyire valami baj vagy bonyodalom tartozik. A kocsi lépcsőjéről pedig egy fürdőruhás hölgy figyelte elmélyülteti a kártyázókat. A partinak éppen vége szakadt, s a nő hatalmasat csapott figyelemre méltó karjára.

– Alajos, úgy játszottál, mint egy kiségitő kontrás. Minek vesz az ilyen ember kártyát a kezébe?

– Malvinkám, rövid idő alatt gorombaságokat fogsz hallani.

– Inkább kártyázni tanultál volna meg! Mit parancsol, fiatalember? Jancsi kissé zavartan emelte meg kalapját.

– Egy kiskutyát keresek, kérem szépen, a kutyámat.

– Nem láttuk – mondta a hölgy, ismételten karjára ütve, ahol egy szúnyog érdeklődött a táplálkozási lehetőségek iránt –, bár láttuk volna e helyett a vergődés helyett, amit férjem végzett kártyajáték címén.

– Bogáncs a neve – mondta Jancsi, csak hogy mondjon valamit, és elpirult, mert nem tudott máshova nézni, mint a fürdőruhás nőre.

– Bogáncs? Szép név, igazán szép név, de nem láttuk.

– Hát akkor keresem tovább – emelte meg Jancsi újra a kalapját, és elindult, hátán érezve a cirkuszosok tekintetét.

– Csinos kis legényke – mondta halkan a nő –, és hogy elpirult... Alajos szimatolni kezdett.

– Most ne a csinos legénykéken járjon az eszed... Miféle szag ez?

– A krumpli! – kiáltott a nő, és egyetlen ugrással eltűnt a kocsiban, ahonnét lábosok zörgése és a tűzhelyajtó csattanása hallatszott. – Ha nem szólsz, Lojzókám, odaég... – hangzott a hitvesi elismerés.

– Kontrajáték – mondta a Lojzivá finomult Alajos –, tégy alá egy kis hagymát, az elveszi a szagát, ha odakapta volna... Hívj már ki, Goszpodin!

Malvin ismét elfoglalta helyét a lépcsőn, és szeretettel nézett a kis tarka pónira, aki legelés közben odaért a kártyázók mögé, és figyelmesen pislogott a játékra.

– Bubikám, csak ezektől ne tanulj meg játszani, csak ezektől ne... Nem láttál egy Bogáncs nevezetű kiskutyát?

Bubi, úgy látszik, nem találkozott Bogánccsal, mert nem válaszolt, de nem tudtak semmit a faluban sem, hol Jancsi sorra kérdezte az ismerős és ismeretlen járókelőket.

– Valami juhász elcsábította – mondta egy ismeretlen nyaraló –, azok tudnak mindenféle zsviványságot. Nagy akasztófa, ahány juhász csak van...

Jancsi amúgy sem volt jókedvében, s egy pillanatig gondolkodott, hogy a botot kipróbálja a gyanútlan városi egyénen, de aztán elfordult, mert hátha mégis? A szomszéd akol ugyan messze van, de az ördög nem alszik...

Nekivágott hát a hosszú útnak, ámbár akkor már az újhold kiflije is megjelent az égen, meglehetősen sületlen állapotban, mert viaszsárga volt, mint a kifli, melyet korán kiszedett a kemencéből az égi péklegény.

Jancsi azonban rá se nézett az égi süteményre és a későbbi csillagvirágokra a Fiastyúkra vagy a Göncöl felborult szekerére sem, hanem egyenletesen gyúrte maga alá az éjszakai út denevérszín pántlikáját.

“Hej, Bogáncs, Bogáncs!...” – sóhajtott közben, csak úgy magában, ám gondolatai között a reménytelenség izapja lapult, és nem hitte, hogy Bogáncsot a szomszéd juhászok kaparintották volna meg.

Amikor a sötétben felállt az akol fekete orma, világosan érezte, hogy itt nincs a kiskutya, de hiszen – ezt mi jobban tudjuk – nem is lehetett. Bezörgött az ablakon, elmondta panaszát az ismerős és álmos szomszédnak.

– Nem – ásított a sötét szobában a szomszéd –, ha ide jött volna, elzártam volna, mert tudom, hogy majd keresitek. Pláne a Bogáncs kölyke! Hát ez nagy baj... majd fülelek, hátha meghalok valamit. Tiszteltetem Máté bácsit, el ne felejtsd megmondani!

Jancsi csak most érezte, hogy fáradt, hát nem is sietett. A Göncöl rúdja éjfél mutatót már, és Jancsi rágyújtott, hogy ne legyen olyan egyedül, hátha a cigaretta mond valamit. De nem mondott semmit, tanácsot sem adott, ezért hamarosan földhöz vágta. Akkor már meg is bánta, mert a szerteguruló parázsszemecskék azt mondták, hogy a kutya esetleg már otthon van... lehetséges...

Az otthoni ismerős táj lassan közeledett, s a bojtár meg-megállt, hogy nem hall-e valami ugatást.

Semmi, csak az éjszaka nagy szája ásított, s a mezők álmának édes lehelete ténfergett az úton.

Bement az akolba, hallgatódzott kicsit, egy birka köhögött, más semmi.

– Bogáncs!

A birka újra köhögött, Jancsi pedig, ha nem szegyeiké volna, hát sírva fakad. Odabotorkált a jászolhoz, szénát gyúrt a feje alá, maga mellé fektette a botot, aztán csak nézte a hunyorgó sötétséget. Hej, Bogáncs... Bogáncs...

Bogáncs ebben az időben a körülményekhez képest jól érezte magát. A régi környezet nagy hiánya ásított ugyan körülötte, összekeveredve lábai és nyaka sajgásával, de ezek tűnőben voltak, remekül vacsorázott, és – ha mocorogni kezdett – egy nagy kéz lenyúlt az ágyról, kedvesen, simogatva.

– Aludj, kiskutya!

A kocsik mély dübörgéssel mentek az úton, s nyomukból a rókák, kutyák és borzok ijedten tértek ki, mert a kocsik nyomában vérengző, idegen hatalmak förtelmes szaga úszott, és terült szét az erdőben s a néma tanyák között.

Éjjel utazott a cirkusz, hogy ne szenvedjenek a lovak s a vadállatok a hőségtől és legyektől, mert a két utolsó kocsiban majom, medve, leopárd és egy berber oroszlán utazott fásult rabságban.

Bogáncs mindezt nem tudta, ámbár megborzongott még a hurokban is, amikor estefelé az oroszlán ordítása végigdübörgött az erdő alkonyodó csendjén.

A kiskutya ekkor már nem verekedett a hurokkal, megadta magát, csak úgy csendesen sírdogált. Az oroszlán bömbölése elszállt felette, mint az égzengés, s a nyomában támadt borzongás is hamar elmúlt, mert a fájdalom és a félelem sokkal közelebb volt, s alig engedett mást a kiskutya csüggedő értelméhez.

Egyszer mintha Jancsi távoli füttyögetését is hallotta volna, de olyan fájdalmasan zavaros volt már minden, hogy csak nyüszített, de nem mozdult meg, mert így is alig kapott már levegőt. Ha a lábát oda nem fogja a drót, régen megfulladt volna, így is sipolva szívta a levegőt, s a megfogott kis láb, álla alá szorítva, rettenetesen fájt.

– Jíjjí – siránkozott Bogáncs –, hát nincs erre senki, nem jön senki, nem segít senki?

– Háá-háá – recsegett felette egy szajkó –, mi van veled, kiskutya? Az ember, az ember fogott meg? Ha... haáá... – És elrepült, hogy a hírt megkiáltta az erdőnek. Már alkonyodott, s az avar kesernyés leheletét árnyékos szárnyára vette a szürkület.

A kiskutya már csak reszketett, s amikor valami zörgés indult el feléje, reménykedve újra felsírt, ámbár a lélegzettel takarékoskodni kellett.

Alig volt már eszméleténél, amikor két bakancs állt meg előtte, két bakancs, melyeken már esti harmat volt.

Bogáncs suta kis farka bágyadtán üdvözölte a bakancsokat, és elkínzott kis fejét felemelte, amennyire lehetett.

– Óóó – mondta egy hang –, ó, hogy akasztófán száradna el az a bitang!... Várjál, kiskutya!

És két kéz gyorsan kitapogatta a hurkot (Bogáncs előlegképpen megnyalta az egyik kezét), lassan meglazította, és kibújtatta a kiskutya fejét.

Bogáncs csak feküdt, szorgalmasan szedve a lélegzetet, de meg se mozdult. A kéz simogatta, véres kis lábát tapogatta, hogy nem törött-e el.

– A legtisztább pumi, amit életemben láttam – dörmögött az ember –, de a lába nem törött. Csak a drót vágta meg... Hát eljössz velem, kutyus?

Bogáncs szaporán jelzett farkával valamit, talán köszönetet, mert a közeli mély emberi hang simogató melegséggel zengett felette, és a kéz érintéséből szeretet lüktetett át elkínzott kis testébe.

Fel akart állni, de visszarogyott.

– Ne erőltesd, kiskutya, majd vizlek.

Bogáncs kissé idegenkedve érezte, hogy felemelik – mert eddig nem vette senki ölbe –, de aztán elhelyezkedett, mert valahányszor megmozdult, az a megnyugtató kéz puhán végigsimogatta gerincét.

– Jó barátok leszünk, hű, de jó barátok leszünk! Mi ketten, csak mi ketten... és amint hazaérünk: eszünk!? Bogáncs erre megbillentette farkát, mert múltó fájdalmai mögött egyszerre hánykolódni kezdett gyomrában az éhség. Azt pedig, hogy “eszünk”, tökéletesen megértette, s viszonzásul kicsit sírdogálni kezdett.

– Jííí-jííí, és éhes is vagyok! Az ember megállt.

– Csend! – suttogta. – Nem szabad hangoskodni, nem szabad! – És befogta a kiskutya száját egy pillanatra.

Bogáncs ezt nagyon is megértette, s riadtan emlékezett Jancsi pálcájára, a bőrrepsző suhogásra, de itt nem történt semmi. Semmi, csak az a jóleső simogató, amire a kiskutya behunyta a szemét, és szívében elmúlt minden idegenkedés.

– Majd meglátod, milyen jó lesz nekünk... majd meglátod – dörmögött az ember, és felnézett az alkonyodó égre, és számítgatta magában, be tud-e surranni kocsijába, hogy a többiek meg ne lássák.

Az ember egyedül akart lenni a kiskutyával, és talán maga sem vetett számot magával: miért nem akarta, hogy a cirkusz többi tagjai meglássák, akik barátai voltak? A kiskutya

nélküle elpusztult volna, a kiskutya tehát az övé, de el akarják majd kunyorálni, talán meg is akarják venni, talán keresi is volt gazdája... talán Taddeusz?...

Igen, Taddeusz, az igazgató követelné, hogy a talált kutyát közhírré kell tenni, ki kell doboltatni a legközelebbi faluban.

Nem! Egyelőre maradjon a kiskutya rejtve a kocsiban, szokja meg új gazdáját, nevet is kell neki adni... és simogatta, simogatta a kis ebet, és sóhajtott. Magához ölelte Bogáncsot, mire az felszisszent, és sérült lábát magasra tartotta, de egy hangot nem adott.

– Fáj, ugye, fáj, látod, milyen ökor vagyok, te meg nem szólsz egy szót sem. Meggyógyítjuk, ne félj!

A cirkuszoskocsik ablakai ekkor már kivilágosodtak, de a kis kémények füstjét lassan elnyelte a sötétség. A levegőben sült hagyma szaga keveredett a kakukkfű illatával, és Bogáncs szimatolni kezdett.

– Mindjárt, mindjárt – suttogott az ember, és átsurrant az úton. Halkan kaparászott a kulcs, és kattant a zár. – Hát itt vagyunk – tette le a kiskutyát az ágyra, s egy mozdulattal bereteszelt az ajtót is, és az ablakra húzta a függönyt. Aztán lámpát gyújtott és hallgatózott. – Nem vettek észre bennünket!

A kocsi csendes volt. Fele lakás, a másik fele raktár. Bogáncs pislogott, és fel akart állni, de csak megrogyott. Az ember csak simogatta.

– Várjál, kiskutya, várjál! Majd megmossuk és bekötjük. Be bizony! Holnapra már alig érzed.

Ilyen ellátásban Bogáncsnak még nem volt része. Fél óra múlva kimosdatva, bekötözve, megkefélve tette le az ember az ágy mellé egy nagy dobozba, melyet közben mindenféle rongyokkal bélelt ki.

Bogáncs fáradt volt, és csekély mocorgás után elhelyezkedett. Aztán az emberre nézett, és suta farkával mintha azt mondta volna:

– ... és nem eszünk?

– Ugatni nem szabad, pszt! – intette az ember, és szájára tette a kezét. – Ugatni nem szabad!

Aztán kívülről bezárva az ajtót, eldobogott.

Bogáncs pedig szuszogva szaglászta az idegen hely páráit, az avult rongyokat, az ágy alól kilógó sötétséget, a cipők, ruhák, ágyneműk, tűzhely emberszagát. Ebben az ismerkedésben beszéd zavarta meg, ami távolabbról ütődött a kocsi falához.

Bogáncs új gazdája ahhoz a kocsinhoz ért, ahol délután Malvin ült a lépcsőkön, és megállt a kisugárzó, enyhe fényben.

– Jó estét! – És mintha mosolygott volna.

– Szervusz, Dodó, találtál gombát?

– Hajnalban kell kimenni, hamar besötétedett.

– Fuccs a hajnali gombázásnak – intett Malvin a tűzhely mellől –, a magas igazgatóság úgy határozott, hogy éjjelkor indulunk. Már meleg is a vacsorád. Elviszed, vagy itt eszed meg?

– Elvinném. Alajos?

– Úgy tesz, mintha aludna... délután jól megkopasztották ezek a zsebmetszők. Hanem, te Dodó, hogy mi szúnyog van itt! Téged nem bántanak?

– Én jobban fel vagyok öltözve...

– Az igaz, de én meg szépen lebarantam. Egy kis legényke járt erre délután, olyan pásztorféle. Nem tudta a szemét levenni rólam... a kutyáját kereste.

– Miféle kutyát?

– Azt nem tudom, csak azt mondta, hogy a neve Bogáncs. Szép név, ugye, de furcsa...

– Dodókám – dörmögött a kocsi mélyéből az ébredező Alajos –, édes Dodó, kérlek, mellőzd a nőt, elhűl a vacsorád.

– Hát szervusz, Malvinkám! – mosolygott Dodó. – Alajos nem tud aludni, ha megy a kocsis, legalább éjjelig aludjon. – Ezzel kilépett a világosságból.

“Bogáncs – gondolta Dodó. – Bogáncs – suttogta maga elé –, ez lenne az a kiskutya? És keresték. – Megállt egy pillanatra. – Nem bánom: a kiskutya nélkülem elpusztult volna. Az enyém! De lehet, hogy nem is ezt keresték.”

Az ajtót csak annyira nyitotta ki, hogy lábaival elállja az utat, ha a kutya szökni akarna, de a kiskutyának ez nem is jutott eszébe. Lapult a dobozban, és erősen szaglászott.

Dodó felcsavarta a lámpát, letette a lábost, és leült a székre. A kiskutya nézte. Nézte az embert, akivel eddig csak a jó járt, és most felséges illatokat hozott.

Ekkor elhangzott a szó:

– Bogáncs!

A kiskutyát mintha meglökték volna. Farka gyorsan rezgeti, és nehézkesen három lábra emelkedett.

– Nem! – emelte fel kezét az ember. – Ne erőltesd magad. Majd odaviszem – és egy tányért megrakott a krumplival –, hát szóval te vagy a Bogáncs. Nem is tudod, milyen csodálatos kutya vagy! Jó barátok leszünk, nagy barátok leszünk, ámbár én csak egy szegény bohóc vagyok...

Letette a tányért, és Bogáncsot kiemelte a dobozból.

– Egyél, Bogáncs!

Ez a kínálás teljesen felesleges volt, mert a kiskutya izgalmaiban még a fájós lábára is rálépett, és időnként meg kellett állnia az evésben, mert a krumpli nem tartozik a jól csúszó élelmek közé.

– Egyél, Bogáncs, ráérünk. Én majd közben beszélek hozzád, hogy megszokd a hangom. Ugye? Ámbár talán nem érted, de mégis elmondom, hogy én most egyedül vagyok... nagyon egyedül... és ezért kellesz nekem... Csak egyél, kiskutya! Egyél, mindent megosztok veled... mert volt nekem feleségem, aki elhagyott már régen, és ez nem baj, de volt nekem egy kislányom – jaj, de örülne neked! Volt... de most már nincs.

A suttogás akadozott, a bohóc barázdás arca eltorzult, s az idők mély redői között tántorogva elindult két nagy könnycsepp.

– Egyél, Bogáncs!

A suttogás alig hallatszott, a lámpa körül egy éji lepke szállt, és sötét árnyéka keringve járt a szobában.

A bohóc megtörölte arcát keze fejével.

– Így van, kiskutya, és ez már soha-soha nem lesz másként. Elég? Akkor most kapsz vizet, aztán lefekszünk.

Bogáncs belefetyelt egy kis vizet, és megnyalta a simogató kezét, ami annyit jelentett, hogy:

– Köszönöm a vacsorát, és én most már egészen jól érzem magam. Szuszogott még egy kicsit, nézte az ember csendes motoszkálását, aztán lehunyta a szemét.

Arra azonban felébredt, hogy éjjelkor lovak dobogtak a kocsis felé, zörrent a láncistráng, nyekeregve megrándult a kocsis, dülöngélt kicsit a gyepen, aztán dübörögni kezdett a kerekek alatt az országút. A kiskutya ijedten ült fel, de Dodó keze már ott volt mellette.

– Aludj, Bogáncs!

A kéz ott maradt, és Bogáncs melléje tette a fejét.

– Úgy! Bár én is tudnék aludni...

A kocsis nehéz dübörgéssel mentek az úton, amelynek poros hátára múlandó jeleket írtak a kerekek. Ma leírták, s holnapra elfújta a szél; éjjel leírták, és hajnalra elmosta az eső, pedig sokszor nehéz emberi sorsokat hordtak a kerekek: haragot, vágyat, fájdalmat, irigységet, bosszút és csak kevésszer súlytalan örömet, nevető szabadságot, vágyott másnapokat és gondtalan gondolatokat.

– Aludj, Bogáncs!

Dübörögtek a nehéz kocsik. Az erdőszélen egyik vadőr állt. Bogáncsot kereste eddig “az igazgatóság rendelkezése értelmében” – és dühösen üttette a mennykővel az igazgatóságot a kutyaival együtt –, de most elmosolyodott úgy magában.

“Cirkuszosok – gondolta, és megjelent előtte a kivilágított porond, a csillogó, aranyhajú műlovarnő, a frakkos majmok és a bohóc ügyetlenkedése, amitől a nagy ponyvát dagasztotta a nevetés. – Cirkuszosok – gondolta –, ezeknek jó. Alusznak útközben, és az állam fizeti őket. Én pedig kutyagolhatok, a fene egye meg, reggel lesz, mire hazaérek!”

Egyszerű ember volt ez a vadőr, csak azt hitte el, amit látott, és nem gondolt arra, hogy a cirkusz világa is egészen más, amikor elalusznak a lámpák, a ragyogó ruhák a ruhatárba kerülnek, és verejtékpára és mély emberi sóhajok lengnek a fűrészpóros porond felett. Nem, a cirkusz világa egyáltalán nem az az örökvidám világ, aminek a látottak után gondolni lehetne, hanem a legkeményebb munka és aszkétai élet végső eredménye, amelyet hosszú évek következetes gyakorlatai emelnek az ámulat magasságába.

A vadőr nem tudta ezt, és ha eljutott a cirkuszba, egész szívével tapsolt a kislánykának, aki szinte repült a szédítő magasságban, és tapsolt a “vidám” oroszlának, aki hatalmas labdával játszott, ám sárga szemében annyi lemondó közöny volt, mint a sivatag homokjában.

De Dodó tudta ezt! Jaj, nagyon is tudta! Azóta keveset aludt, s gondolatai között is repült egy kislány, százszor, az ívlámpák fényében, és egyszer aztán elrepült, és rettenetes sötétség maradt utána. Hogy mi, volt a hiba, ki tudná megmondani? Minden és mindenki a helyén volt, és mégis. A zuhanás nem is látszott veszélyesnek, az előadás folyt tovább, a bohóc csetlett-botlott a porondon, a közönség tapsolt, és kint az orvos kétségbeesetten látta, hogy nincs segítség. Aztán Dodó betántorgott a szobába, kislánya törekeny kis teste mellé, és könnyeivel elmaszatolta a festéket arcán, és nevetségesen bő bugyogójában rázta a zokogás. Egy éve elmúlt már ennek. Dodó erre gondol, és keze lelóg az ágyról.

– Aludj, Bogáncs, én úgyse tudok.

Bogáncs aludt is, a bohóc nézte a sötétséget, s a nehéz kocsik dübörögve mentek a hajnal felé.

Bogáncs aztán két napig csak a fülével élt és az orrával, mert Dodó rejtegette. Éjszaka ugyan kivitte pár percre, hogy mozogjon a kiskutya, de akkor Bogáncs nem sokat láthatott. Lába másnap reggelre már használható volt, s Dodó arra ébredt, hogy a kutya megnyalta lelógó kezét. A bohóc régen nem ébredt már ilyen öröme.

– Te már fent vagy – suttogta –, és a lábad? Bogáncs, te haszontalan, hol a kötés?

Bogáncs mindezt nem értette. A kötést mindenesetre letépte sebes lábáról, kimászott a dobozból, és most éhes volt.

A kocsik álltak, a lovak korrogva rágták a zabot, aztán újra elindultak, és lehetett már dél, amikor a kerekek dübörgése morogva táncolni kezdett a házak között; emberi kiáltások töredékei estek be az ablakon, motorok recsegték jövőben-menőben, és autódudák hujjogása rohant el az ablak alatt. Aztán szétesett a lárma, mert egy nagy térre fordultak be.

Bogáncs közben megismerkedett a mozgó szobával, de valahányszor új hang csapódott be az ablakon, aggódva nézett az emberre, aki nem vette le róla a szemét.

“Tejet kellene szerezni a kiskutyának – gondolta Dodó –, de hátha megesz a maradékot egy kis kenyérrrel?”

Ez a kérdés felesleges volt, mert Bogáncs nem olyan helyről jött, ahol elkényeztették a kutyaikat. Hatalmasan bereggelizett, aztán megfontoltan nézett a tányérra, amelyben még mindig volt valami. Jó lett volna azt is megenni, de ha egyszer nem volt hely? A kis pocak feszült, mint egy autókerék. Bogáncs sóhajtott, krumplitól maszatos orrát a padlóhoz törülte, és a tányérra még egy búcsúpillantást vetett, bemászott ládájába.

“Talán nem eszi meg ez az ember” – gondolta.

A bohóc mosolygott.

– Nem vagy válogatós, az bizonyos. Hát csak aludj!

De aztán jött a kisváros szokatlan lármája, Dodó is kinézett néha az ablakon, és amikor befordultak a nagy térségre, megsimogatta a kiskutyát.

– Nem szabad ugatni! Nem szabad, majd jövök, aztán megint eszünk...

Bogáncs csak pislogott a skatulyában, és lagymatagon helyeselt a farkával, ami azt jelentette, hogy az evés ebben a pillanatban nem sürgős... Inkább aludna, de ebben a lármában...

Dodó eltűnt, és valami sürgős mozgalmasság indult el a kocsi körül. Később – uaáaúú! – gurgulázva felhördült egy oroszlán, és Bogáncs hátán felborzolódott a szőr a rémülettől.

Ez az ordítás nem volt véletlen, és úgy hozzátartozott a műsorhoz, mint az, hogy Pipincs, a majom, szmokingban szolgálta ki Edét, a medvét, aki megterített asztalnál ült, és aggódva nézett a bejárat felé: jön-e már Pipincs a nagy üveg sörrel?

De Pipincs jött – Ede brummogva üdvözölte –, a sört az asztalra tette, és Ede, két mancsába fogva az üveget, egy szuszra kiitta.

A közönség lelkesen ünnepelte Edét, sőt akadtak jószívű, sörkedvelő egyének, akik bekiáltottak a porondra:

– Adjanak még neki!...

Az igazgató – Csihlik Taddeusz – azonban kedvesen mosolygott és kijelentette:

– Ede mértékletes... – És karon fogva a mackót, mindketten hajlongva távoztak a lámpák alól. Távozásukat terjedelmes taps kísérte.

Az oroszlán ordítása bevezetője volt ezeknek az élvezetes látványosságoknak, felcsigázója a kíváncsiságnak, ámbar Szultán nem jókedvűből ordított, és sört sem kapott, amire nem is vágyott.

Egyelőre az egész személyzet a nagy sátor felállításával volt elfoglalva, ami meglepően gyorsan ment, hiszen minden ember, minden kéz pontosan tudta a dolgát. A hatalmas vasszögek mentek a földbe, mint a vajba, a kötelek nem gabalyodtak össze, a csigák szinte játszva húzták fel a roppant ponyvát, s amikor ennyire jutottak, Taddeusz mester odaszólt az egyik hórihorgas, karvalyképű egyénnek:

– Oszkár, szólaltasd meg az öreget.

Oszkár erre felvett egy vasrudat, és vállára vetve, lassú léptekkel elvitte az oroszlán ketrece elé. Nem csinált semmit, még csak oda se nézett, csak himbálta vállán a rudat, mire Szultán olyat ordított, hogy Bogáncs majd kiesett a skatulyából, és megrezdültek a környékbeli ablakok.

Szultán persze nem tudta, hogy egy ilyen ordítás aranyat ér, nem tudta, hogy ez közönséges reklámordítás, sőt már nem is haragudott a vasbotra, amely annyi gyötrelmet okozott valamikor. Igen, ez a vasbot és más kínzóeszközök verték ki Szultánból a vadságot, a makacsságot, az akaratot és minden önállóságot, ami a múlthoz és a szabadsághoz tartozott. A porondon most már csak pattogott az ostor, de nem csípett, és a vasbot szörnyű szerepe is oda szelídült, hogy a húst tolták vele az oroszlán elé, egyébként nem volt rá szükség.

Öreg oroszlán volt már Szultán nagyon, akinek eszébe sem jutott összecsukni rettenetes fogait, amikor Oszkár bedugta pomádés fejét Szultán szájába, inkább egy kis utálkozás borzongott a sárga szemekben, s néha mintha orra is fintorgott volna, mert Szultán nem szerette a törkölyszagot, ellentétben Oszkárral, aki szerette... Taddeusz egy ízben meg is jegyezte, hogy egyáltalán nem csodálkozna, ha Szultán Oszkár leheletétől tántorogva távozna a porondról, és odakint kérne még egy féldecit...

Oszkár akkor megsértődött, és Taddeusz ezt nem is említette többet, mert Oszkár tartotta kézben az állatokat, és Dzsinn-nel, a leopárddal is csak Oszkár ment valamire. Dzsinn teljesen megtörni úgysem lehetett. Ha vele foglalkozott, Oszkár zsebében pisztoly volt,

tarkójában egy kis borzongás, mert a leopárd ideges, kígyózó farka félelmetes kérdőjellel görbülve lógott le fekvődeszkájáról, amelyre – két méter magasságba egyetlen puha lendülettel ugrott fel.

Szultán csábító ordítása elhangzott – egy kislány a kíváncsi gyerekseregben egész öklét a szájába kapta ijedtében –, Dodó pedig a gyerekektől távol, egy nagyobb fiútól azt kérdezte, nem ismer-e egy Kendős Dénes nevű egyént a városban.

A fiú gondolkodott, aztán azt mondta: nem.

– Mit beszéltél a fiúval, Dodó? – kérdezte Malvin, aki műlovarnő volt, és akit minden érdekelt.

– Egy kiskutyát kínált eladásra... talán megnézem...

– Vedd meg, Dodó, vedd meg, úgyis olyan egyedül vagy... Dodó elfordult, s egy padot vitt helyére, de Alajos szeme elsötétült, amikor feleségét a ponyva mögé intette.

– Malvin!

– Lojzókám, tudom már... ne haragudj, csak jót akartam...

– Nézd, én türelmes ember vagyok, és nem törődöm veled, hogy mit akarsz, és mit nem akarsz. Ez a szegény ember úgysem gondol másra, mint arra a drága kislányra... de hogy te még erre figyelmezteted...

– Lojzókám, bizony isten igazad van, szeretném magam felpofozni...

– Ne fáraszd magad, drágám, szavamra mondom, ha még egyszer előfordul, én foglak felpofozni! Szavamra!

– Azt szeretném látni – sziszegte a lovarnő, amikor Alajos otthagya –, ámbár, a fene egye meg, igaza van! – És megtörölte a szemét, mert az ígért pofonok mérge s a Dodó kislányának szomorú emléke könnyeket ültetett szeme sarkába.

Bogáncs persze ezekből az előkészületekből mit sem látott, csak hallott és érzett, mert a téren kavargó szellő behozta a zsalus ablakon a gyantás fűrészpör, a lótrágya, a széna, a vadállatok és a véres hús összekeveredett, nehéz szagát. Ismerős és ismeretlen szagok voltak ezek. Némelyikhez tartozott is valami kép, a lótrágyához lovak, szénához füvek, birkák, az akol, Jancsi és az öreg számadó. Ezek voltak a legvilágosabb, mindent betöltő és mindenben uralkodó emlékei... de az oroszlán mennydörgésével nem tudott mit kezdeni, és a ketrecek vérrel és romlott hússal átitatott deszkaszaga is félelmetes volt, amelynek nem volt alakja, és csak átviharzott idegein, mint valami rontás, ami kicsi életét elpusztíthatná.

Dodó megjelenése, napjában többször, elsimította a titokzatosság félelmét, az ebéd is csodálatos volt, de amikor az árnyékok megvastagodtak a kocsiban, majd éles villanyfény pengéi vágtak be a zsaluk között, és felmorajlott a cirkusz – megint nyugtalanság fogta markába. Ez a nyugtalanság hullámozott vele, amíg csak nem jött Dodó, akinek szerepe már lejárt, bár az előadás még tartott.

– Mégis elmegyek a kutyáért – mondta Alajosnak, aki cowboyjelmezben várta, hogy coltját megszólaltassa a porondon.

– Eredj, Dodó, odatalálsz?

– Ideadta a fiú a címet.

– Menj csak, majd szólok Taddeusznak, ha keresne. Ámbár mért keresne? De nehogy valami öreg dögöt rád sózzanak!

– Kölyök; azt mondta a fiú...

– Lojzi – intett a függönytől Albert, az öreg kellékes, aki kocsis is volt egy személyben –, Lojzi! – És kissé elhúzta a függönyt, hogy Alajos kellő rugalmassággal léphessen a porondra pompás ruhájában; Dodó pedig kisurrant a nagy sátor alól.

A közönség kitódulását már az utcasarokról nézték Bogáncsral, aki egyelőre a szokatlan nyakörvvel volt elfoglalva, amelyet Dodó gyártott. Átmenetileg nadrágszíj helyettesítette a pórázt.

Bogáncs határozottan ellenezte a szokatlan nyakravalót, és toporzékolva követelte eltávolítását, mert a hurokra emlékeztette. Dodó egyre csitította, amíg egyszer aztán eltalálta a helyes szót:

– Nem szabad!

Bogáncs megmerevedett, Dodó pedig elkönyvelte a bűvös szavakat, de azonnal meg is simogatta a kiskutyát.

– Mindjárt megyünk.

A tömeg már megritkult, és szétfolyt az utcákon, amikor a bohóc ölbe vette Bogáncsot.

– Jobb, ha vislek. Talán mégis fáj a nyakad, látod, erre nem gondoltam.

A cirkusz elcsendesedett és elsötétedett már. Oszkár, a “Vad ültetvényes”, Malvin, a “Sivatag rózsája”, Alajos, a “Hiúszemű seriff” és a többiek már közönséges vacsoránál ültek, közönséges marhasülnél, amikor Dodó az ajtó világosságába érkezett.

– Hát megjöttünk...

– Jaj, Dodókám, add ide – ugrott fel a “Sivatag rózsája”, de a “Hiúszemű seriff” a székre mutatott.

– Ülj a szoknyádra, Malvin, hogy finoman fejezzem ki magam. A kutyának először a gazdájához kell szoknia, különben senki kutyája lesz, és elmegy az első ember után, aki hívja.

– Ez az igazság – helyeselt a “Vad ültetvényes”, Dodó pedig azt mondta:

– A nevét elfelejtettem megkérdezni, most valami nevet kell neki adni... – És Malvinra nézett.

– Bogáncs! – sikkantott Malvin. – Bogáncs. Annak a csinos legénykének is úgy hívták a kutyáját. Olyan szép név... és furcsa.

Dodó éppen ezt akarta! De lesütötte a szemét.

– Bogáncs? Nem bánom! – És lefogta a kiskutya lábait, mert az örömtől kapálózni kezdett.

– Ismernek! Itt is ismernek J – nyüsztett boldogan, és erősen nézte a húst a tányérokon, amíg csak Dodó el nem vitte az ingerlő látványosságtól.

– Gyere, Bogáncs, most már neved is van! – És belemosolygott az árnyékba, egy éve talán először, hóna alatt saját kutyájával, aki egy pillanat alatt megtanulta nevét, de – Dódon kívül – csak mi tudjuk, hogy miért. Arra pedig senki nem gondolhatott, hogy a bojtár kétnapi járóföldre elveszett kutyája ez lehetne itt Dodó ölelésében. Mindenki tudja, hogy a bohóc a kiskutyát “egy fiútól” vette. Malvin keresztelte el, ámbár az a bizonyos fiú erről nem tud, és talán még most is keresi, ki lehet az a Kendő Dénes nevű ember, akit senki sem ismer a városban, de nem is ismerhet, hiszen ez Dodó neve abban a civil világban, ahol számon tartják az ilyen felesleges, hosszú neveket.

Bogáncs előtt ezek után kitért a cirkusz világa, ámbár elég lassan tárult ki. Dodó senkit nem engedett közelébe, napjában kétszer sétáltatta, de most már nem nadrágszíp pórázon, hanem valódi, piros bőrből készült nyakravalóhoz kapcsolt, sodrott szíjpórázon. Bogáncs ezt is megszokta, sőt meg is szerette, mert ha Dodó a pórázhoz nyúlt, ez sétát jelentett.

– Megyünk? Megyünk sétáim?

A kiskutya szertelen jókedvében ilyenkor körültáncolta ember barátját, és ki akarta kapni kezéből a sétáltató felszerelést, ami a mozgást, ismerkedést és a szabadságnak kis töredékét jelentette.

Dodó egyelőre csak a “nem szabad” bűvös hatását ismerte, ami fontos volt, de nagyon kevés, ezért hozzálátott Bogáncs szótárának kiegészítéséhez.

A cirkusz továbbvándorolt, és ha valahol városon kívül megálltak pihenni, Dodó azonnal kivitte a kiskutyát, és engedte, hogy kirohanja magát. Egy ilyen alkalommal tapintott rá, hogy Bogáncs az “ide gyere” felszólítást és az “itt maradsz” szavakat is ismeri, s azonnal engedelmeskedik.

Remek! Ezek után szájába tette a póráz, és keményen rászólt:

– Itt maradsz! – Pár lépésre elmenve pedig odaszólt: – Ide gyere! Bogáncs jött is, de a pórázt azonnal kidobta szájából. Két nap múlva azonban már szépen elhozta a vezető szíjat és nyakravalót, annál is inkább, mert ilyenkor kis szalonnadarabkát kapott, amit a kutya éppen úgy nem felejtett el, mint a verést. Most már nem dobott ki szájából semmit, amit Dodó beletett, ámbár még egy kicsit rágta...

Később Dodó már nem azt mondta, hogy: “ide gyere”, hanem azt, hogy “hozd ide”, és a combját verdeste, ami mindenféle kutyanyelven hívást jelent.

Aztán letette a pórázt a földre, és pár lépésre tőle leültette a kiskutyát.

– Itt maradsz!

És elment húsz lépésre.

– Hozd ide!

Bogáncs rohant, persze üresen.

Erre Dodó visszavezette a pórázhoz, szájába tette és leültette.

– Hozd ide!

Ezt addig ismételte, amíg csak világosság nem gyulladt a kis koponyában, szalonnajutalommal fényesített világosság, s attól kezdve Bogáncs hibátlanul hozta a pórázt, nemcsak kint, gyakorlat közben, hanem a kocsiban is.

– Megyünk sétálni. Hozd ide a pórázt!

Később Bogáncs megismerkedett a “papucs”, a “pipa”, a “gyufa” szavakkal is, és a tárgyakkal, amelyek a szavakhoz tartoztak. Megszokta Dodó nyugodt, tompa hangját, és megszokta, hogy semmiféle más hangnak nem szabad engedelmeskednie, még ha a nevét mondja vagy hívja, akkor sem!

– Bogáncs! Gyere ide, Bogáncs! – próbált a műlovarnő barátkozni, Alajos tilalma dacára, és Bogáncs már majdnem elindult – hiszen olyan kedvesen meleg volt a hang, amikor megszólalt felette a tilalom:

– Nem szabad!

És Bogáncsot mintha orron ütötték volna, mintha Jancsi pálcája szisszent volna meg felette.

– Irigy kutya vagy, Dodó! – méltatlankodott Malvin, mire Dodó csak mosolygott.

– Várj, Malvinkám, még hiányos a nevelése. De azért próbáld még egyszer hívni!

– Ide gyere, Bogáncs! – csapkodta Malvin tömör combját, mire a kiskutya tanácstalanul leült, és Dodóra nézett, mintha azt mondta volna:

– Hát most menjek, vagy ne menjek?

– Nem szabad!

És Bogáncs elfordult, ámbár farkát csóválta Malvin felé.

– Sajnálom, nem mehetek.

Bogáncs általában nem volt bizalmas; ezt a jó tulajdonságát anyjától kapta, aki idegent közel nem eresztett magához, és morogva jelezte, hogy harapni fog. Szinte kényszer volt ez a bizalmatlanság, amely egyenesen támadássá erősödött, amint besötétedett, és az ősök évezredes örökdedése, verekedése, helytállása kemény örökségképpen írta elő a kiskutya viselkedését is.

A kocsi körül jöttek-mentek az emberek, amire Bogáncs a fülét se mozdította meg, de ha a kilincshez nyúlt valaki, a kiskutya éktelen acsarkodásba kezdett, s morgott még akkor is, amikor az idegen otthagya a zárt ajtót, és léptei eltávozóban dobogtak.

Természetesen Dodó lépteit pontosan ismerte, és meg se mozdult fekvőhelyén, csak farkát billegette várakozóan. De amikor a kulcs kotorászni kezdett a zárban, már ott állt az ajtóban, ugrásra készen, a szeretet összes jelével.

Ha azonban a bohóc nem egyedül jött, Bogáncs kimászott ugyan a nagy dobozból, de tartózkodóan és gyanakvással leste az ajtó nyílását, és az idegeneket megmorogta.

– Ne bánts! – mondta Dodó, megsimogatva a kutyát, aki megtanulta már, hogy ilyenkor az ő örködése felesleges, de az ismeretlent éber gyanakvással szemmel tartotta, és ha az ajtóhoz vagy Dodóhoz közelebb ment, újra morgott. Ilyenkor csak inteni kellett volna nagy barátjának:

– Fogd meg! – És Bogáncs sárkányként vetette volna magát az ismeretlenre, nem törődve a következményekkel.

Ennek a “fogd meg!” kiáltásnak előzményei vannak, és Bogáncs egyetlen váratlan lecke alatt tanulta meg. Akkor Dodóval szép nagy sétát tettek, és hazafelé mentek már. Az ember a gyalogúton, Bogáncs pedig a vetések mellett, szabadon pücsköröszt, amikor az egyik barázdából egy természetes hörcsög bújt elő. A hörcsög pofazacskói tele voltak, és még a szájában is vitt valami füvet, amelyektől se látott, se hallott. Ez a zsigori tolvaj úgyis mélyen hordja a fejét, így csak akkor ocsúdott fel, amikor orrát már majdnem a Bogáncséhoz ütötte.

A kiskutya morogni kezdett, a hörcsögöt pedig elöntötte a düh – mint minden tetten ért tolvajt, aki a zsákmányt veszélyben érzi –, és nekiugrott a tétovázó kutyának.

Ekkor csattant fel a kiáltás:

– Fogd meg, Bogáncs!

A kiskutyának eddig csak szerény és ijedt ürgéssel volt dolga, s a hörcsög támadása annyira váratlanul érte, hogy már vérzett, amikor felcsattant a kiáltás:

– Fogd meg, Bogáncs!

Bogáncs elvonította magát – hiszen még inkább kölyöknek számított –, de ez nem félelem, csak a fájdalom vonítása volt, mert a hörcsög az orrát harapta meg; azután a kutya félreugrott, s ezzel lerázta az ismeretlen pocakos ellenséget.

A hörcsög esztve a dühtől, rohant utána, de ezt a támadást Bogáncs már készen várta, mintha valamikor nagyon sokszor verekedett volna ilyen barna kabátos útonállókkal. Az ősek beidegzett és átöröklött tudománya volt ez: kicsit megfutni, és úgy támadni, ahogy a legalkalmasabb.

A visszavágás gyors volt, s a roham ereje felborította a hörcsögöt, de ugyanezzel a mozdulattal Bogáncs már torkát fogta, nem törődve, hogy az ellenség karmai véres utakat barázdálnak pofáján. Ezek a karmok pedig veszélyesek, hiszen ezekkel ássa a hörcsög a föld alatti magtárait, akár két méter mélységben, s ezekbe a magtárakba néha száz kiló gabonamagvat hord össze.

A veszélyes karmok azonban egyre céltalanabban vagdalkoztak, mert fogyott a szusz, mivel a fejletlen fogak is kótyagosra rázták a föld alatti gabonatözséret. A harc mégis sokáig tartott volna, de egy alkalmas pillanatban Dodó is beleavatkozott, mire a hörcsög illedelmesen és véglegesen kinyújtózott.

– Jól van, Bogáncs – simogatta Dodó a kiskutya véres fejét –, nagyon jól van, ámbar jól megtépázott ez a beste állat. Most már ne bánts! – intette Bogáncsot, aki még meg akarta rázni párszor az ellenséget –, majd otthon megkapod, de előbb legomboljuk róla ezt a szép kis bundát.

Bogáncs véresen és maszatosan érkezett haza, mint a harcból érkező hősök általában, de harci kedve azonnal megtört, amint Dodó előszedte a fertőtlenítőszeret és a mosdatóspongyát.

– Nem szeretem, juj, de nem szeretem! Bűdös is, csíp is – vinnyogta, de csak mérsékelten ellenkezett a mosdatás ellen.

A hörcsög megfejtését azonban már érdeklődve nézte. A kis bundát Dodó az ajtóra feszítette, és azt mondta:

– Most jön a java!

Öreg lábost tett a tűzhelyre, és kivételesen begyújtott, mert Dodó egyébként Alajoséknál étkezett. Egy kis zsírt is tett a hörcsöghús alá, és hosszán gondolkodott, hogy hagymát ne tegyen-e, de aztán úgy gondolta, hogy Bogáncs hagyma nélkül is megeszi.

Bogáncs szimatolni kezdett, és odacövekelt magát Dodó mellé, mert a sercegő hús csodálatos illatokat felhozott szét a szobában.

– Jaj, de jó szag, jaj, de éhes vagyok! – És körültáncolta barátját.

Dodó azután kihűtötte a pecsenyét, és negyedóra múlva Bogáncs bánatosan kapaszkodott fekvőhelyére. Aztán nagyot sóhajtott és elnyújtózkodott.

– Mintha kicsit sokat ettem volna...

A lábos pedig nemcsak üres volt, de a kiskutya tisztára is nyalta. Dodó mosolygott.

– Nem is kell elmosogatni, de ez úgyis a te lábosod.

Bogáncs csak szuszogott, néha a másik oldalára dobta magát, mintha néhai ellenfelének helyet keresne.

A cirkusz lassan ballagott, egyre messzebb Bogáncs szülőhelyétől, és egyre beljebb a nyárba. Forró porban jártak már a vasalt, nehéz kerekek, hullámszalagok kezdtek a vetések, ha a szél átszárnyalt felettük, s az útszéli, poros bokrokon buksi gébicsek őrizték a fészket, és lesték a könnyelmű bogárságot.

A vetések később már széles hullámokat vetettek, és ringtak, mint a bölcső, de susogó szárnyalásukban zizegni kezdett a szél a kalászos fogas fésűjétől; és a szőlőskertekből édes, meleg illat folyt ki az utakra, amit a darázs-fészek, az éretlen szőlő, a kakukkfű és zsálya leheltek, megmelegedve öreg pincék fehér fala mellett, késő őszi mámort ígérve a kora nyári vándoroknak.

Az éjszakák enyhítők lettek, mint a hűvös víz, az erdő gyantaszaga betódult a kocsik szűnyoghálóján, a csillagok melegen pislogtak, és köztük zsíros palacsintaképpel úgy nevetett a telehold, mint egy nyári vendéglős, aki saját borának legnagyobb fogyasztója.

A nehéz kerekek a nappalokból az éjszakákba vándoroltak, s elmosódott nyomuk végigment az Idő útján is, akár az órák kerekei, amelyek mindenütt és mindenkinek mást mondanak, és mégis mindenkinek igazat mondanak, mert mindenkinek más órája és más igaza van.

Bogáncsnak azonban nem volt órája, és nem is törődött, csak azzal a nagyon kis részével az időnek, ami éppen volt, s amit az emberek jelennek hívnak.

Megszokta a mozgó kocsit, ámbár jobban szeretett volna a kerekek között, a kocsit alatt szaladni, de ezt Dodó nem engedte meg.

– Hogyne! Hogy mindenféle kutyával összeverekedjél – dörmögött Dodó, amikor Bogáncs egyszer elhelyezkedett a kocsit alatt –, nem vagy te afféle gazdátlan kuvasz...

És Bogáncs nem tudta megmagyarázni, hogy verekedésről szó sem lehet, hiszen a kocsit alatt poroszkáló kutya otthon van, mint a házőrző a saját udvarában, és nincs kutya – hacsak nem veszett –, aki ezt a jogot ne tisztelné.

Megugatni, persze hogy megugatják, és csúnya dolgokat mondanak a forgó kerekek közt vándorló idegennek, de csak saját portájuk előtt, mert “a következő ház előtt már más kutya “felségterülete” kezdődik, s azt megsérteni nem ajánlatos.

Igaz azonban az is, hogy Dodó ritkán hagyta magára barátját, és mindig tanította, miről Bogáncs azt hitte: játék. Bogáncs szeretett játszani. Bogáncs már regen ébren volt, amikor Dodó megmozdult rövid hajnali álmában.

A kiskutya puha ugrással hagyta ott szállását, és farkcsóválva nézte az embert.

– Nem játszunk? És éhes is vagyok...

– Szervusz, Bogáncs – nyitotta ki szemét a bohóc –, hogy aludtál?

A kiskutya nyújtózkodott, s ezt a beszédet csak felesleges bevezetésnek tartotta, de azért farkcsóválva nyugtázta.

– Aztán – sóhajtott Dodó – hogy keljek fel, ha nincs itt a papucsom? Papucsot! – parancsolta.

– Ez már értelmes beszéd – ugatott Bogáncs, és negédesen hozta az egyik papucsot, meg a farát is riszálta, ámbár nem volt rajta szoknya.

– Másikat is! – Bogáncs hozta a másik papucsot is.

– Nem szabad rágni – mondta Dodó erélyesen, mire a kiskutya letette a másik papucsot is, kissé szégyenkezve, mert Bogáncs oktatása a papucsokon erősen meglátszott. – Most pedig elmegyünk a reggeliért, aztán eszünk!

A kiskutya nekitámaszkodott az ajtónak, és kaparta.

– Eressz ki! Eressz ki!

– Jó, jó – csillapította Dodó –, aztán meglátogatjuk Pipincset is... Bogáncs egyetlen ugrással a fűvön volt, körülrohanta a kocsit, hempergett, megszagolta a kerekeket egyenként, összes reggeli tennivalóit elintézte, aztán Dodó mellé állt, jelezve, hogy a korai tornát elvégezte, mehetnek a reggeliért.

Amikor Oszkár kocsija mellett elmentek, Pipincs, a kis berber majom izgatottan üdvözölte őket a kocsi tetejéről. Bogáncs megcsóválta a farkát, ámbár a másik kocsira nézett, ahol már Malvin várta kosztosait bohém szeretettel.

Malvin ismételen el akarta csábítani Bogáncsot a fegyelem útjáról, de a kiskutya nem fogadott el ételmezt, csak Dodótól.

– Csuda jellem vagy, Bogáncs – simogatta meg a kiskutyát –, némely ember tanulhatna tőled.

Bogáncs ilyenkor olyan pillantást vetett a csalétekként kitett húsrá, hogy az majdnem elolvadt, ugyanakkor sóvárogva nyelt, és könnyörögve nézett Dodóra.

– Szólj már, szólj már...

– Nem szabad!

Bogáncs eleresztette magát, hasra feküdt, fejét két kis első lábára fektette, mintha azt mondta volna:

– Vége mindennek...

– A jó kiskutya hallgat a gazdájára...

– Hallgat, hallgat – reszketett Bogáncs suta farka kezdődő reménységgel –, de itt van ez a gyönyörű, illatos falat...

– Először hozd el a pipámat!

Bogáncsot láthatatlan rugók lökték a levegőbe, s a fű sustorgott alatta, úgy rohant. A bódéba ismét a lépcsők mellőzésével érkezett, reszketve vette szájába a székre kikészített pipát, s most már aggodalmas vigyázattal vitte az embernek. Közben prüszentett is néhányat.

– Juj, de büdös!

– Jól van, kiskutyám – simogatta meg Dodó –, nagyon jól van...

– És... és... – táncolt Bogáncs a hús körül – és más semmi? Dodó nem vett tudomást Bogáncs emésztő vágyáról, ehelyett a pipát törülgette.

– Itt a pipa, ez igaz, de mivel gyújsak rá? Hozd ide a gyufát is! Bogáncs majdnem bukfencet vetett az igyekezettől.

– ...persze az az íz... ami zörög... – És egy pillanat alatt ott volt a gyufa is, amit titokban kicsit megropogtatott. Erről a rágásról nehezen szokott le a kiskutya, mert minden őse azért vett szájába valamit, hogy meg is egye, és a kölyökkutyák még játék közben is összerágtak mindent, mert a növekvő fogaktól viszkedett az ínyük.

Bogáncs már tudta, hogy az ilyen ehetetlen holmikát nem szabad rágni, de állkapcsa önkéntelenül megmozdult, ha szájába vett valamit, s így a skatulya is kissé elferdült állapotban jutott Dodó kezébe, Bogáncs azonnal elfoglalta helyét a hús alkalmas közelségében.

– Megeheted!

A kiskutya rávetette magát a falatra, kettőt nyelt és kész. Aztán már csak a helyét szagolgatta az eszményi ételnek, és kis fekete szemét Malvinra szegezte.

– Több nincs?

– Ne légy telhetetlen, Bogáncs – intette Dodó –, itt a reggeli, most hazamegyünk és eszünk. Gyere!

Ez nemcsak hívás volt, de parancs is. Bogáncs fékezte magát, mert ilyenkor rohanni nem lehetett, és csak egy pillantást vetett az Oszkár kocsiján trónoló kis majomra, aki láncát zörgetve kísérte őket, amíg lehetett, aztán pedig makogva mondott valamit, amire a kiskutya éppen csak a farkát billentette meg.

– Nem látod, hogy enni megyünk?

Ebben az elutasító mozdulatban bizonyos kioktatás is volt, mert Bogáncs az evést majdnem istentiszteletnek, de feltétlenül ünnepélynek érezte, amiben semmiféle közönséges elfoglaltságnak nincs helye. Ezt Pipincs is tudhatná...

A majom és a kiskutya barátkozása napokkal előbb kezdődött, már akkor, amikor Pipincs először meglátta Bogáncsot. Dodó és Bogáncs reggeliért mentek, és Pipincs majd leesett a kocsi tetejéről, úgy megbámulta a kis idegent.

Bogáncs ijedten nézett fel, és morogva átment Dodó másik oldalára.

Pipincs erre izgatottan magyarázott valamit, majd öklével verni kezdte a kocsi tetejét, mire Oszkár is kibújt.

– Nem hagyná] aludni, Pipincs?

A majom tovább magyarázott, többször a kiskutyára pislogva.

– Jó lenne, ha összebarátkoznának – mondta Oszkár, és odaállt a kocsi mellé. – Gyere le, Pipincs!

A majom azonnal Oszkár vállára ugrott, Dodó és Bogáncs pedig megálltak. Bogáncs szemében idegenség, félelem és elszántság is volt, amelyekből egy villanás alatt támadás lehet.

“Olyan emberforma – cikázott kis koponyájában valami felismerésféle –, ki lehet ez? Ha idejön, megharapom.”

Pipincs közben egész szónoklatot tartott, és kis kezével Oszkár hajában turkált.

– Vedd fel a kutyádat, Dodó, de ne hozd egészen közel.

Bogáncs izgatottan mozgott Dodó karján, de ez megnyugtató is volt. s egyszintre emelkedve Pipinccsel, nem látszott veszélyesnek a dolog.

– Hozd közelebb, de úgy, hogy a majom ne érje el.

Bogáncs erősen szimatolt, Pipincs pedig kinyújtotta ráncos kis kezét.

– Csak megsimogatom, igazán csak megsimogatom – makogta, és átölelte Oszkár nyakát.

– Jó légy, Pipincs! – S az ember úgy nézett a kis majom szemébe, ahogy csak ő tudott nézni.

Pipincs hadart valamit, mintha jövődő gyermekei életére esküdött volna, hogy jó lesz, csak engedjék a kis idegenhez.

– Nem szabad morogni, Bogáncs – mondta Dodó közelebb lépve, és a ráncos, ijesztően emberforma kis kéz megsimogatta a kutya fejét.

– Nem bántalak, nem bántalak – makogta a majom, és Oszkárra nézett, mintha igazolást várt volna. – Ugye, nem bántom? Hopp, egy bolha! – fogta meg Pipincs az egyik korzózó ugróművészt Bogáncs fején, s azonnal be is kapta.

– Mára elég – mondta Oszkár. – Össze fognak barátkozni, és a kutyádban nem lesz bolha, arra mérget vehetsz.

Oszkár pedig ismerte az állatokat!

Másnap Bogáncs már nem idegenkedett Pipincstől, mintha azt mondta volna:

– Ha nem bántasz, én nem bántalak... – És csodálkozva látta, hogy Pipincs kis ujjai között megint egy kis bolha van. A majom játékos keze pedig, mint kis gereblye, szaladt Bogáncs szőre között, s ez egyáltalán nem volt kellemetlen.

Harmadnap már ismerősként néztek egymásra. Pipincs láncát zörgetve verte a kocsi tetejét.

– Lemegyek a barátomhoz, lemegyek a barátomhoz...

– Eresszük össze őket – dörmögött Oszkár mérgesen, mert álmos volt, de elcsendesedett a majom is, mert tudta, hogy az ember haragszik. – Most már nem bántják egymást.

És most a földön szemben állt a majom és a kutya. Bogáncs szabadon, a majom hosszú láncon, és felettük ott állt a két ember.

Pipincs kedveskedve dörmögött, Bogáncs tartózkodva körülszaglászta a majmot, mire Pipincs átölelte a nyakát. Bogáncs figyelmeztetően morgott.

– Ezt nem szeretem – húzódott a kiskutya –, ereszd el a nyakamat.

– Nem bántalak, és mi így szoktuk...

– Mindegy. Nem szeretem. Látom, nem akarsz verekedni, és én sem akarok verekedni, de nem ismerlek még... – És lehasalt Pipincs előtt, aki azonnal bolházni kezdte.

Dodó aztán elhívta Bogáncsot. Pipincs elkísérte, ameddig a lánc engedte, aztán ugrálni kezdett, majd átkozódva verte a földet, és szeme tébolyultan villogott.

– Pipincs! – szólalt meg Oszkár, és ez a hang most tele volt fenyegetéssel. – Verést akarsz?

Pipincs szomorúan mászott Oszkár vállára, és keservesen magyarázta, hogy játsszani szeretett volna, kibolházni a kiskutyát.

– Sok bolhája van, igazán sok bolhája, és olyan kedves kis pajtás, ámbár morog... de nem harap. Ugye, nem harap?

Oszkár mindezt nem értette, de mivel a majom azonnal engedelmeskedett, két szem diót vett ki a zsebéből. Pipincs egyik diót szájába kapta, másikat a mátkába, és felugrott a kocsi tetejére, de még onnét is magyarázta, hogy az ő hazájában sokkal nagyobb diók vannak...

– Nem érdekel – legyintett Oszkár, és bement a kocsiba, hogy tovább aludjék.

– Ha egészen összebarátkoznak – mondta Oszkár másnap Dódénak –, valami rendes számot állítunk össze; fene tudja, milyen jó dolog jöhet ki belőle. És prémium is van a világon, ugye? Egyelőre az a fontos, hogy a barátság tökéletes legyen, és egymás bogarait kiismerjék. Láttad, a kiskutya nem szereti, ha a majom ölelgeti, hát morog. És Pipincs azonnal megértette, mert eleresztette. Lehet, hogy Bogáncs ezt is megszokja, de túlságosan megszorítani egy állat se engedi magát, mert az legyőzetést jelent, pusztulást, esetleg fogságot. A kiskutya nagyon intelligens – mint minden pumi –, és a majomról nem is kell beszélnem. Pipincs is fiatal még, és elég sokat tud már, de most valami újat csinálunk. Felkérhetőzött a kocsi tetejére, nem bánom. Onnét sokat lát, és a kíváncsisággal el is szórakozik, azonban éjszakára már nem hagyom kint. Egy elég nagy ketrec üres. Taddeusznak megmondom, hogy akasszák ide a kocsi végére véglegesen, mert a kutyával és majommal terveink vannak. Ott aztán leveszem róla a láncot is. Eddig csak Edével tanígtattam egyre s másra, most már azonban nagyjában tudom az új leckét.

– A kiskutya még keveset tud... – aggódott Dodó, de Oszkár rá is úgy nézett, mint Szultánra, aki ilyenkor elfordította a fejét.

– A kutyádnak egy szál szőre se hullik ki tanulás alatt, és nem lesz ostor a kezemben – ezt megígérem.

Bogáncs természetesen mit sem tudott arról, hogy újabb iskola következik, és egy újabb ember, akinek éppen úgy kell engedelmeskedni, mint Dodónak.

Valamennyire megkönnyítette az átállást az, hogy Dodó – nem gondolva a következményekre – egyik előadás közben teljes bohóci díszben, felismerhetetlenségig kipingálva ment valamiért a kocsiba.

Bogáncs a szeretett ember lépteire, a kulcs ismerős fordulására boldogan ugrott ki a dobozból, és ekkor az ajtóban megjelent egy förtelmes idegen, aki – Dodó hangján beszélt.

– Megbolondultál, Bogánics?

A kiskutyának felborzolódott a szőre, és acsarkodva hátrált az ágy felé.

– Mi bajod? – ijedt meg Dodó, elfelejtve, hogy ő a kutyának most nem a jóságos barát. – Ide gyere!!

– Nem megyek – hörgött Bogánics az ágy alól, és Dodó csak ekkor ütött a homlokára.

– Persze hogy igazad van! Én ökör, ebben a maskarában hogyan ismernél meg?!

Előadás után sietve mosakodott ki a vastag festék alól, de Bogánics nem jött eléje, csak gyanakodva leselkedett ki az ágy alól. De a következő pillanatban már Dodó ölében volt, és félig ugatva, félig nyuszítva panaszkolta, hogy itt járt valaki, igen, aki csúnya volt, aki más volt, mégis mintha Dodó lett volna...

És ettől kezdve Bogánics tartózkodóan nézett az ajtóra, még az ismerős léptek hallatára is.

– Megrémítettem a kutyámat – panaszkodott a bohóc Oszkárnak –, kosztümben és kifestve mentem a kocsiba...

Oszkár gondolkodott.

– Fesd ki magad előtte, és közben beszélj hozzá, mutasd meg az átváltozást, és megjegyzi, hogy a két pofa ugyanaz.

Ez meg is történt, de Bogánics tudata megrendült az ember egyetlen voltában, és alig tiltakozott, amikor Oszkár kezébe vette, már csak azért sem, mert Oszkárnál – különösen eleinte – egészen csodálatos falatok teremttek, és ugyanazon szavakkal parancsolt, mint Dodó.

A komoly iskola elkezdődött. Egyelőre ott tartottak, hogy délelőtt kilenc óra után Dodó azt mondta:

– Azt hiszem, Oszkár vár. És Pipinics is vár...

Bogánics azonnal az ajtóhoz állt, mint aki él-hal a tanulásért, mivel azonban az igazság mindig igazság marad, amelyet büntetés nélkül semmiféle cél nem mellőzhet, be kell vallanunk, hogy ifjú barátunkat Oszkár neve mögött a jó falat, Pipinicsé mögött pedig a játék csalogatta, s a tanulás csak kellemetlen, mellékes tennivaló volt, amiért Bogánics egyáltalán nem lelkesedett.

Oszkárt szerette, de félt is tőle, mert szemében és hangjában néha erőszakos, kegyetlen hullámok rezegtek, de Pipinics emberforma furcsaságait, hancúrozását, bolházását kívánta, mert az már barátkozás volt.

A majom néha érthetetlen volt és félelmetes – akár az ember –, de többnyire állatian egyszerű, s lényének ezt a részét Bogánics világosan megértette. Bogánics nem tudta kifejezni emlékeit, csak magatartása és cselekedetei mutattak múltjára, de Pipinics néha maga elé meredt, vagy elnézett az erdő messzeségébe, a távoli hegyek kéklő halmára, s ilyenkor a kiskutya mintha egyedül maradt volna.

Pipinicsnek világosabb emlékei voltak, s ezekről néha hosszú előadást tartott, de ezt a kiskutya nem értette, míg a játék, evés, félelem, harag, öröm felkiáltásai, ha nem az ő nyelvén szóltak is, teljesen érthetők voltak.

A kis berber majom hegyes, sziklás tájon mindig jobban érezte magát, és ha nagy ritkán matrózzal találkozott, azonnal szalutált, és kezét nyújtotta. Pipinics első gazdája egy matróz volt, aki Mogador kikötőjében vette, Marokkóban, húsz frankért egy csavargótól, aki olyantól lopta, aki szintén lopta. Alighogy Pipinics gazdát cserélt, és megszemlélte a matróz karóját, megérkezett az első számú tolvaj, és újabb frankokat vagy piasztart vagy pezetákat, egyszóval bármilyen pénzt követelt a matróztól, aki két rúgással válaszolt, és még további rúgásokat helyezett kilátásba.

Pipinicsnek ez a zenebona szerfelett tetszett, mert az első számú tolvaj többször megverte, amit Pipinics nem felejtett el. Átölelte a matróz nyakát, és ráncos kis kezével megfenyegette a sötét képű egyént, aki megátkozta a majmot, a matrózt, egész jelenlegi és jövőbeli rokonságával egyetemben. Aztán lélegzetet vett, és felszólította mind a helybeli, mind a

külföldi isteneket a hajó elsüllyesztésére, végül megvetése jeléül belekötött a vízbe, és távozott.

Pipincs a hajón kellemesen érezte magát, és főleg a konyha táján tartózkodott. A szakács tanította meg szalutálni is, így aztán, ha a hajótiszt ellenőrizni jött a konyhát, a majom a szakács mellett állt, előtte kis kötényt, és egyszerre szalutáltak.

A tiszt röviden felnevetett, majd hosszan magyarázta a szakácsnak, hogy majmostul a tengerbe szórja, ha a konyhát még egyszer ilyen mocskosán találja.

Pipincs rövid tengeri út után Európába érkezett, de ezt nem tudta, s azt se, hogy mekkora a különbség húsz frank és ötszáz frank között. De a matróz tudta. Parolázott a kis majommal, s átadta egy idegennek, akit a világ bármely rendőre szó nélkül letartóztatott volna.

Így vándorolt aztán a majom gazdától gazdáig, testben és értékben növekedve, míg végül Oszkárhoz, azaz a Sztár Nagycirkuszhoz került, ahol esténként Edét szolgálja íja ki, a fiatalabb cirkuszlátogatók nagy örömeire.

Ezek azonban csak futó emlékei voltak a majomnak. Az igazi mély emlékek az Atlasz hegység szakadékos, törmelékes, meredek sziklához kötötték, hol olívacserje kapaszkodik a hasadékokba, és skorpiók mászkálnak a forró köveken. Pipincs rokonságának nagy örömeire. A kis majmok hamar megtanulták, hogy a skorpió veszélyesen szúr, ha hagyják, tehát letépték a fullánkot, s utána megették, akár a sáskát vagy a szamócát, amit a kabil földművesek kertjéből loptak.

Pipincs ezeket mind elmagyarázta, néha dühösen, néha elmélázva, de Bogácsnak csak a farkát csóválta.

– Most nem értelek, Pipincs. Inkább fogd meg a bolháimat, megint a hasamon mászkálnak... – És hanyatt feküdt, Pipincs pedig nagy műgonddal fogdosta össze a jeles ugróművészeket.

De ezeknek a vidám szórakozásoknak most már vége lett, mert a két barátnak nagyon kevés ideje maradt a magánéletre. Oszkár minden oktatását azzal kezdte, hogy két tanítványával körülsétált a cirkuszporondon, kézen vezetve Pipincset és maga mellé parancsolva Bogácsot. Azután meglátogatták Szultánt, az oroszánt, Dzsinnit, a leopárdot és Edét, a medvét.

Bogácsnak az első bemutatkozásakor minden szál szőre égnek állt a rémülettől, és reszketett Szultán ketrece előtt.

– Ne félj, Bogács, Szultán jó fiú...

A “jó fiú” erre ásított, s amikor a rettenetes fogak összezárultak, mintha acélzár csattant volna. Aztán unottan Bogácsra nézett.

– Látlak, kiskutya – mondta Szultán szeme, és lassan elfordult. Ezután Dzsinn ketrece következett.

– Nem szabad közel menni – mondta halkán Oszkár, s ebből Bogács annyit jegyzett meg, hogy itt vigyázni kell, pedig a leopárd rájuk se nézett. Mozdulatlanul feküdt, s csak hosszú farka kígyózott néha, mintha a tétlen izmok feszültségét rázta volna szét a mocskos padlón.

– Ede! – szólt be Oszkár a következő ketrecebe. – Pipincs cukrot hozott neked, és ismerd meg Bogácsot is. Ez itt Bogács – emelte fel a kiskutyát, aztán letette a földre.

A medve dörögött.

– Mint egy kis bocs. Nem bántalak, kiskutya, de hol a cukor? Oszkár egy kockacukrot tett Pipincs markába.

– Add Edének! – mutatott a mackóra, de Pipincs sóvárogva nézte kezében a cukrot, és makogott is valamit.

– Add Edének, mert baj lesz!

Pipincs belátta, hogy Oszkárral nem lehet ujjat húzni, hát odaballagott a rácshoz, s a cukrot a medve szájába tette.

– Finom! – dörögött a medve. – Több nincs?

– Jól van, Pipincs – mondta Oszkár, és kezét adott a majomnak, de markában egy kockacukor volt.

A kis majom azonnal bekapta a cukrot, és ismét parolára nyújtotta kezét, de Oszkár tovább nem barátkozott, és leintette Pipincset.

– Mit gondoltok, cukorgyáros vagyok én? Ede, van bolhád?

A mackó hasra feküdt, mert akár van bolhája, akár nem, Pipincs a barátja volt, és szerette, ha fúrge kis kezei bundájában futkároztak.

Oszkár kinyitotta Ede ajtaját, Pipincs beugrott, amit Bogáncs se érzett nagyon veszélyesnek, mert a medve ketrece körül dörmögő jóindulat hullámozott. De azért bámulva nézte barátját, aki a mackó hátára ült, és elmélyedve kezdte kutatni a sűrű bundát.

Ede pedig elnyújtózkodott.

– Gyere, Bogáncs, megnézzük Dodót.

S a kiskutya úgy elhúzta száját, mintha nevetett volna, mintha valami kedves játék következne.

Bogáncs viháncolva ugrált Oszkár mellett, és tudta, hogy Dodó most nem Dodó, és mégis az. Dodó teljes bohóci díszben, kifestve feküdt az ágyon, később a maskara elmaradt, s a bohóc egyszerű pizsamát öltött. Bogáncs leült az ágy elé, de néha kinézett az ajtón, mert ott állt Oszkár, mozdulatlanul.

– Kezdheted – szólt be halkán.

Dodó megmozdult, sóhajtott, és szigorúan nézett Bogáncsra.

– A pipámat talán én hozzam el? Bogáncs rohant a pipáért.

– Gyufát is!

Bogáncs ugrott a gyufáért.

– Köszönöm – mondta Dodó nagyúri göggel, és ügyetlenkedve rá akart gyújtani.

– Ne engedd, Bogáncs! Vedd el a pipát! – szólt be Oszkár, mire a kiskutya kivette Dodó kezéből a pipát, közben képen nyalta, hogy ez csak játék, aztán a gyufát is, hiába könyörgött Dodó, hogy hagyja rágyújtani, mert ha nem pipálhat, nem is kel fel.

– Micsoda?! – lépett be hangoskodva Oszkár. – Bogáncs, húzd ki az ágyból!

És Bogáncs acsarkodva tombolni kezdett. Hörgött, morgott, pedig szemében csak úgy szikrázott a vidámság, közben lehúzta a bohóc takaróját, és megfogta lábán a pizsamát.

– Nem hagynak aludni, nem hagynak aludni – siránkozott Dodó, és hagyta, hogy Bogáncs kivezesse a kocsiból.

Ezzel aztán vége is volt a játéknak, azaz a tanórának. A kiskutya körülrohanta a két embert, aztán leült mellettük, mert várta a tepertő alakjában jelentkező dicséretet.

– Megeheded – simogatta meg Oszkár Bogáncsot –, jó kiskutya vagy. Igazán jó kiskutya.

Ilyenkor Oszkárnak lágy volt a hangja, mint a fuvola, és keze, mint a bársony.

– Nem is tudod, mit ér ez a kis szőrösöm – fordult Dodóhoz. A cirkusz gyöngye lesz... de ez a jelenet így még nem elég. Azon gondolkodom, hogy valahogy Pipincset is bele kellene kapcsolni...

– Nem lesz túl bonyolult?

– Fenét! Csak még nem tudom, hogyan.

– Jó lenne, ha te is ott lennél.

– Ezen is gondolkodtam már. Mindenesetre teljes, kerek kis jelenetnek kell lenni, hogy Taddeusz fizessen is érte, mert amilyen zsugori, lekicsinyli az egészséget, különösen akkor, ha nem ő találta ki!... Itt maradsz, Bogáncs – intett Oszkár, átadva a kutyát Dódénak –, elmegyek, kieresztem ezt a majmot, mert még megeszi Edét.

Oszkár mérges dörmögésre érkezett Ede ketrecéhez, mert Pipincs belül a fülét is meg akarta nézni.

– Ott nem szeretem – dörmögött Ede, és megrázta hatalmas buksi fejét. Pipincs azonnal dühbe gurult, és keményen kézbe vette az értékes vadászterületet.

– Csak bízd rám – makogta mérgesen –, nem lesz semmi bajod! És egy szörszálat kezdett pödörgetni Ede érzékeny fülében.

A mackó erre úgy megrázta fejét, hogy Pipincs megingott a nyeregben, és majdnem leesett Ede hátáról.

– Mondtam már, hogy oda ne nyúlj! – morgott most már mérgesen, és ugyanebben a pillanatban puha ugrás hallatszott a szomszéd ketrecből.

A leopárd leugrott deszkájáról, és Pipincs hidegrázósan nézett a nyílásra, ahol két égő szem szúrt át a majomra. Dzsinn hazájában többnyire majomhúst evett...

Ekkor érkezett oda Oszkár.

– Mit csináltál megint?

– Nem hagyja a fülét – makogott Pipincs, de nagyon megörült Oszkárnak. Gyorsan kibújt az ajtón, átölelte az idomító nyakát, és ijedten pislogott a szomszéd ketrec felé.

– Aha – dörmögött Oszkár –, aha! De azért szemtelenkedsz, ugye? És odalépett Pipinccsel Dzsinn ketrece elé. A leopárd érdeklődve közeledett a rácshoz, Pipincs pedig nyavalyatörős reszketéssel bújt Oszkár mellénye alá. – Hát úgy vigyázz magadra, hogy neki adlak, ha rossz leszel!

Amikor Oszkár elindult, Pipincs kihúzta fejét a mellény alól, de amikor az idomító kézjelekkel megkérdezte, hogy a kocsi tetejét választja-e vagy a ketrecet, Pipincs ketrecébe ugrott, mert a leopárd rettenetes szeme még előtte kísértett, és a vasrudak mögött mégiscsak biztonságosabb.

Ezen a napon pihenője volt a cirkusznak, és Taddeusz úgy rendezte a vándorlást, hogy lehetőleg valami útmenti erdei tisztáson vagy víz mellett pihenhessenek. Ilyenkor Taddeusz telefonált a megfelelő – szintén hivatalos – szervnek az engedélyért, hogy a lovak legelhessenek is, s ezt az engedélyt rendszeresen megkapták.

Ezekon a pihenőkön – az állatok ellátása után – mindenki azt tett, amit akart. Dodó Bogáncs kíséretében gombászott, Alajos aludt, Malvin rémtörténeteket olvasott, s a nagyon izgalmas részleteknél átszólt a másik ágyra férjének:

– Lojzókám, engedd, hogy felolvassam...

– Alszom!

– Lojzókám, csak ezt... ide hallgass: “Az erdészlány egy kötélén lógott – úgy látszott, nincs már benne élet –, s hosszú aranyhaját szelíden lengette az alkonyi szellő...”

– Malvinkám, ha még egy ilyen marhaságért felköltesz, olyant mondok, hogy az a kötél elszakad, és az erdészlányod rögvest lezuhan.

– Alajos, hát van szíved?

– Nincs! Erről jut eszembe, Malvinkám, bemehetnél egy kis aludtjéért a faluba. Útközben is olvashatsz. Mire a faluba érsz, biztosan megjelenik a herceg, hogy ellője a kötelet, s a nő az ölébe hulljon.

– Gondolod?

– Biztos! De vigyél valami szatyrot, amiben letakarod a köcsögöt. Az aludtjé csak hűvösen jó.

Malvin bosszús sóhajtással tápázkodott fel az ágyról.

– Hogy te milyen kegyetlen vagy, Alajos...

– Napozol is közben, ámbár már most is olyan vagy, mint az aranyos bronz...

– Ugye? Na szervusz! – És az asszony kedvetlenül nekivágott a napsugaras hőségben úszó erdei útnak.

Alajos kajánul nézett utána.

– Majd adok én neked felolvasást... – Azzal a fal felé fordult, és szuszogni kezdett.

Ugyanebben az időben Oszkár meggyőződött, hogy az írás nem is olyan könnyű mesterség. Oszkár csökönyös ember volt. Elhatározásai útjában nem tűrt akadályt, és ezért ha elment Dzsinn ketrece előtt, mindig kissé szégyenkezett, mert a leopárd leküzdhetetlen akadálnak ígérkezett, és az is maradt.

Mai elhatározása azonban egyszerűbbnek látszott, hiszen csak írni kell. Egy kis jelenetet kell írni Dodó, Bogáncs, Pipincs és a maga számára, valami épkézláb dolgot, amin derülnek az emberek, és ami előtt meglepetti az elismerés zászlaját még Taddeusz is, aki elsápad, és szívéhez kap, ha a kasszát ki kell nyitni valami különjutalom kifizetésére.

Az erdőszélen csókák rikkantgatnak, s ilyenkor Oszkár odafigyel, gondolatai pedig szétszaladnak százfelé. Oszkár erősen izzad. Keserű a világ, és keserű a szája íze is, aminek eredetére csak akkor eszmél, amikor mérgesen kiköp az ajtón. Oszkár halványlilát köp, mert alkotás közben a tintaceruza végét megrágta. Arról nem is tud, hogy költői lázában a homlokát a megrágott ceruzavéggel veregette, s a megfestett verejték lefolyt arcán. Oszkár most úgy fest, mint egy tetovált pápua, aki éppen fejevadászatra indul, harci színekben.

De az írás mindezek dacára nem megy, nem megy, és nem megy. Pedig szépen felírta:

VIDÁM JELENET

Írta (az Állami Sztár Cirkusz számára): Kő Oszkár

De hogy kezdődik? A mennykő csapja meg, hogy kezdődik? És Oszkár felnézett, hogy az égre nézzen, de pillantása közben megakadt egy kis szekrényen, és magasabb régiókba már nem is jutott el.

– Ez mindenesetre jót fog tenni – állt fel, a szekrényből üveget vett elő, és egy előkrákogás után bizonyos szertartásos mozdulattal szájához illesztette. Ez a mozdulat olyan volt, mint amikor a fuvolaművész szerenádot ad kedvesének, egyszóval: lélekkel teli. – Igen – suttogta ellágyulva –, igen, most már tudom. – És megnyálazta a ceruzát.

“Szín: a cirkusz porondja. Balról egy ágy, éjjeliszekrény...”

Balról? – gondolkodik Oszkár. – Mi az, hogy balról, kinek balról? Marhaság! Mi van egy körben balról?... Tehát:

„...porondja. Egy ágy, éjjeliszekrény, szék, távolabb alacsony asztalka. Az asztalon óra, gyufa, pipa, apróságok. Dodó az ágyban fekszik. Dodó inas, libériája a széken.

Bogáncs (bejön).

Dodó (kinyitja szemét, ásít): Szervusz, Bogáncs, már megint reggel van.

Bogáncs (nem szól semmit).

Dodó: A pipámat!

Bogáncs (hozza a pipát).

Dodó: Talán az ujjammal gyújtsak rá? Gyufát!

Bogáncs (elhozza a gyufát).

Dodó (rágyújt).

Báró Oszkár...”

Oszkár megállt az írásban. Kissé megnyalja a ceruzát, és azon gondolkodik, hogy Taddeusz beleegyezik-e a “báróba”. Ismét a levegőbe néz, de megint csak elakad a szekrénykénél.

Ezt meg kell gondolni – mondja magában, és tanácsért ismét az üveghez folyamodik. Kint, valahol az erdőben, egy madár füttyöget, s a szobában férfias törkölyszag leng.

Oszkár már nem tévovázik. A törköly leért, és egyszerre világos lett minden. Miért ne lehetne báró? Ha Taddeusz beleszól... á, nem mer az beleszólni! Tehát:

“Báró Oszkár (markáns egyéniség, selyempizsamában, észrevétlenül megjelenik. Arcán bosszús felhő, de egyelőre a háttérben marad. Karját mellén fenyegető mozdulattal összefonja).

Dodó (Bogánchhoz, hatalmas füstfelhőket fújva, maró gúnnyal): Bogáncs, nem tudod: a báró döglük még?

Bogáncs (nem szól).

Dodó (ásít): És nem gondolsz arra, hogy reggeli előtt milyen egészségtelen a dohányzás? Kérlek, szólj Pipincsnek, hozza a reggelit. Eszünk!

Bogáncs (kirohan a porondról, és megjelenik Pipinccsel, aki nagy tálcán egy szelet húst, kenyeret, teát, édességet hoz be. Pipincsen aranyujtásos piros libéria van).

Báró Oszkár (fejét csóválja, és láthatólag alig tudja magát türtőztetni).

Oszkár már előre dühösen csóválja a fejét, annyira belelovalta magát az alkotás szent hevébe. Láthatólag kimerült, de mivel a mű még nincs kész, sóhajtva felnéz, de ihletet kereső pillantása ezúttal sem jut el az egekig. A kis szekrényig azonban igen, s folytatása már nem is kétséges. Hatalmasat húz az üvegből, de szeme már újra az íráson van.

Most már nem szabad abbahagyni – gondolja –, amíg ez a termékeny láz tart. A ceruzával nem is kell sokáig orrát vakargatnia, máris megvan a folytatás, igaz, közben orrát is sikerült bekékítenie.

“Pipincs (leteszi a tálcát egy alacsony asztalkára. Mellette Bogáncs).

Báró Oszkár (összefont karokkal előrelép a homályból. Minden szereplőn ijedtség. A báró kíméletlenül mutat a reggelire): Mi ez?

Dodó (szemtelenül, mint aki tudja, hogy úgyis kirúgják): Úgy nézem: reggeli.

Báró Oszkár (érces hangon): Bogáncs, te ezt tűröd? Ki vele!

Dodó (magára húzza a takarót, mert Bogáncs megtámadja, s morogva, ugatva lehúzza róla a takarót, majd megfogja a pizsamanadrág szárát, és kényszeríti Dodót felkelni. Dodó letérdel Bogáncs előtt): Irgalom!

Báró Oszkár: Pipincs, segíts!

Pipincs (másik oldalról fogja meg Dodó nadrágját, és kivezeti a porondról. Mögöttük megy a báró).

Báró Oszkár: Ki vele, ki vele! {A báró még a függöny mögött is szidja Dodót, őket már nem látják a nézők, míg Bogáncs és Pipincs visszarohannak, és bekapkodják a reggelit. Amikor készen vannak, megjelenünk a másik bejáraton Dódéval – kar a karban –, mire Pipincs hóna alá veszi a tálcát, Bogáncs is mellénk áll, mi hárman Pipinccsel meghajolunk, Bogáncs pedig ülve tiszteleg a közönségnek...}”

– Megvan – suttogta Oszkár –, megvan! – És ellágyultan mosolygott, ami részben irodalmi kimerültségre, részben a törkölyös üveggel folytatott eszmecsérére vezethető vissza. – Taddeusz megőrül a boldogságtól, de meg is örülhet, mert ilyen szám nincs, és nem is les? a világon!

Ezek után Oszkár a mű letisztázásához fogott. Új papírt vett elő ládájából – ismét érintve a kis szekrényt –, kihegyezve nevezetes ceruzáját, dúdolni kezdett, mert a gondolkodás nehézségei már nem gyötörték, s ezután már nem hallatszott más, csak a legyek zümmögése.

Oszkár azonban néha felemelte fejét, és mosolygott, mert határozottan hallotta a taps zúgó hullámmását, ami olyan volt, mint amikor a tenger veri rettentő vizével a partokat.

Oszkár elmosolyodott, és kicsit bölintott is, mintha máris a tapsokat fogadná, de ez a mosoly ördögi volt, mert az elkent tintaceruza olyan kékre fogta arcát, mintha fejét egy kelmefestő kádjába dugta volna.

Dodónak és Bogáncsnak, a jelenet másik két főszereplőjének mindezekről – természetesen – fogalma sem lehetett. Ők gombászni mentek, és gombásztak is. – Vissza, Bogáncs – intette Dodó a túlbuzgó segédet, ha a kiskutya messzebb előrement –, nem emlékszel már a hurokra? Jobb, ha mellettem maradsz.

Bogáncs azonnal visszakanyarodott, mert nemcsak a “vissza” szavakat értette meg, de Dodó hangjának árnyalatai is egyre világosabbak lettek. Nem lehet azt mondani, hogy értette Dodó beszédét, de egypár szót megértett, s a közbeeső hangok színezése, kemény vagy lágy, biztató vagy tiltó hullámmása beilleszkedett az ismerős szavak közé.

Reggel volt még. Az éjszaka hűvös párái, a virágok, fák, avar aromás illata ott lengett még az árnyékos utakon, és a madárdal is csengőbb volt, mint ha majd felsüt a nap, s a melegben elszáradnak az illatok, és törékenyebb lesz még a hang is a ritka, szikkadt levegőben.

Dodó lehetőleg kerülte az utakat, mert nem akart senkivel találkozni, aki esetleg megkérdezhetné: mit csavarog itt az erdőben, amiből persze nem lenne baj, de olyan szépen megvoltak így kettesben Bogáncssal, hogy Dodó nem akart embert, különösen idegen embert látni.

Az árnyékos helyeket kereste, ahol legjobban megterem a gomba, és ha egy-egy szép, ehető gombakalapot látott meg, felnyomulva az avar alól, odaintette a kiskutyát.

– Látod, szép, fiatal vargánya.

Bogáncs megszagolta a nevezetes növényt, és farkát lagymatagon csóválta.

– Nincs jó szaga.

– Persze, nem értesz hozzá – mondta Dodó, mert látta, hogy a kutya nem lelkesedik –, de majd akkor szagold meg, ha Malvin megcsinálja!

Bogáncs a “Malvin” szóra hevesebben telegrafált farkával, mutatva, hogy a jeles műlovarnő kedves személy előtte, sőt körül is nézett. Malvin azonban nem volt látható, hiszen tudjuk, hogy ebben az időben valami aludtfejügylettel volt elfoglalva.

Dodó kosara szépen telt, s a kedves, magányos ténfergést nem is zavarta semmi, amíg egyszer csak Bogáncs be nem rohan az egyik bokor alá, de abban a pillanatban ki is tántorodott, mintha pofon ütötték volna.

– Jujujúúú! – vinnyogta halkan. – Jujujúúú, a tuskés van ott! – És kis orrán apró vércseppek igazolták a felháborodás jogosságát. – De most széttépem! – morgott a kiskutya újra ugrásra készen.

– Nem szabad!

Dodó széthajtotta az ágakat, és megtalálta a sündisznót, ezer nyárssal megtűzdelt köpenyébe burkolózva.

– Hát ez bizony szúr, Bogáncs, de nem ő kezdte...

– Nekimegyek! – morgott a kiskutya.

– Férfj meg a bőrödben! – intette Dodó. – Ennivalód van, mért akarod megölni? És nem is tudod megölni. Összeszurkálja az orrod, elgennyed, és be kell öntenem jóddal. Emlékszel, milyen bűdös? Képzeld el az orrodon... Na, csak gyere!

Bogáncs húzódozva ballagott Dodó után, de még messziről is visszanezett.

– Hát ha megpróbálnám?...

Dodó elértette ezt a harcias, sóvárgó pillantást.

– Ne okoskodj, Bogáncs. Bántott téged az a sündisznó? Talán kisfiái is vannak, és nem csinál semmit, csak hallgat. Igen, mint a sündisznó a fűben... Szóval nem szabad!

– Az más – sóhajtott a kiskutya. – Ha nem szabad, hát nem szabad. Majd csak lesz valami kis ugrálnivaló is...

Lett is, de csak később.

Dodó lefelé húzott a völgy enyhe teknőjébe, ahol nedvesebb volt a talaj, s egy kis tisztás széléhez értek, amikor Bogáncs valami suhogást hallott a feje felett, de még fel se nézhetett, már fülön csapta valami. A kiskutya ijedten lapult le, aztán felnézett, és morogni kezdett.

– Micsoda komizság ez, te gébics, mi bajod van velem?

A bokor ágán egy barnafejű gébics ült, és ingerülten csettegett:

– Eredj máshova! Fészkem van itt és fiókáim.

– Nem látod, hogy emberrel vagyok? Ha szemtelenkedsz, rávezetem a fészkedre...

A gébics ijedten tűnt el a bokorban, Bogáncs pedig visszaszaladt Dodóhoz, aki a földön térdepelt, és éppen gombákat rakott a kosárba.

– Csett a fejemre ütött – billegette farkát, mire Dodó azt mondta:

– Ez a nyúl gomba ugyan inasa se lehet a vargányának, de nem is veszik észre közte. Csak elegendő tejfőll legyen.

Így Dodó mit sem tudott meg a harcias kis madárról és Bogáncs sérelméről, annál hevesebben kapta fel a fejét, amikor valami vészes, nyekergő, sikoltó jajgatás rontotta meg az erdő szelíd csendjét.

– Kígyó! – ugrott fel Dodó, hogy majd feldúlt a gombás kosár. Gyerünk, Bogáncs! Békát fogott...

Rohantak a fák közt. A halálos félelem kiáltásai elfulladva hívták őket, mégis megborzongtak, amikor meglátták a nagy erdei Varangyot a sötét színű kígyó szájában.

– Fogd meg, Bogáncs!

Most aztán kitáncolta magát a kiskutya. Egy pillanatig ugyan átfutotta, az undor borzongása, de aztán derékon kapta a hullót, és rázta és rázta...

– Ha Dodó azt mondta, hogy fogd meg, hát ez a teendő. Ez már értelmes beszéd!

Bogáncs megropogtatta a kígyó gerincét, és csapta ide-oda, mintha ostor lett volna. Nagy nehezen a béka is kihullott szájából, de akkor a kígyó már csak vonaglott, és Bogáncs egy utolsó harapással végzett vele.

– Jól van, Bogáncs – helyeselt Dodó –, ezt rendesen elintézted, de a békát ne edd meg, elég baja van... – Erre a figyelmeztetésre szükség is volt, mert Bogáncs nagyon benne volt a verekedésben, és éppen neki akart menni a düllelt szemű hullónek. – Nem szabad! – intette újra Dodó, a béka pedig reszketett, mint az a bizonyos rokon a “miskolci kocsonyában”. És azt sem lehetett mondani, hogy valami értelmesen nézett volna véres, nagy szemével Bogáncsra, de vajon értelmesen nézne-e az az ember, akit egy szekrény nagyságú vadállat rázna ki egy gyárkéményvastag, ronda hulló szájából?

– Gyere onnét, Bogáncs, nem látod, hogy agyon van rémülve a szerencsétlen?

Bogáncs egy pillantást vetett még a kígyóra, hogy mozog-e, aztán otthagyták a békát, amelynek torka még riadtan lüktetett, és egyelőre még nem is fogta fel csodálatos menekülésének valóságát.

– Jól van, Bogáncs – simogatta meg Dodó a kiskutya borzas fejét –, igazán nagyon jól van. Most már hazafelé megyünk és – eszünk.

Jól benne jártak ekkor a délelőttben. Néha már egy-egy lepke is nekivágott az árnyékos szálerdőnek, és fehér, sárga vagy piros virággént csapongóit a hallgatag, nagy fák között, utat keresve a széles, napsugaras erdei utak felé. Ámbár az is lehet, hogy valami szerelmi postát vittek ezek a törékeny kis repülők, lábukon, szívójukon édes virágport, amit átadtak az illetékes virágnak, hogy megtermékenyüljön, és magot neveljen eljövendő virágoknak és esztendőknak.

Amikor kiértek a poros országútra, még Bogáncs is hunyorgott a hirtelen rájuk szakadt napsütésben, Dodó pedig ingével takarta le a gombás kosarat.

Idekint már elhallgatott az erdőben kopácsoló harkályok kopogása, de helyette megszólaltak a melegimádó tücskök, zúgva repült egy-két kései cserebogár, s ahol egy kis rét volt az erdő mellett, a virágot járó dongók, darazsak, méhek zümmögő zsongása olyan lágyan szállt ki az út fölé, mint a távoli orgonaszó.

Bogáncs lógó nyelvvel izzadt Dodó mögött – mert a kutyák a nyelvükkel izzadnak –, és pontosan igazodott ember barátja lépteire. Hamarosan tikkadtra lassúdott Dodó járása, s amikor végignézett a szürke messzeségbe futó úton, lehajtotta fejét, mert régi utak jutottak eszébe, amelyeken éppen úgy nem lehetett kétszer végigmenni, mint az elmúlt nyarakon.

Régi vándorlások jutottak eszébe, s úgy érezte: akkor is mindig ki kellett jönnie az élet poros, szürke vándorútjára a kevés boldog és vidám nap erdei hűvöséből, mert ott nincs út, és menni kell, mindig csak menni az otthon és az ebéd felé.

– Tap-tap-tap – lépegetett a bohóc, utána lógó nyelvvel a pumi, és csak később hallották meg, hogy valaki kiabál:

– Dodó... Dodóóó! Várjatok meg!

Amikor Dodó a kiáltásra megfordult, Bogáncs azonnal leült – kutyáknál nem olyan bonyolult mozdulat ez, mint az embernél –, Dodó pedig árnyékba húzódott, mert Malvin még messze volt. Az asszony piros fejkendője vidáman imbolygót a fáradt, szürke úton, és egyre nagyobb helyet foglalt el Dodó szomorú gondolatai között.

– Hol lehetett ez a Malvin? Ide gyere, Bogáncs, miért kell neked napon ülnöd... megüt a guta.

Bogáncs azonnal Dodó mellé feküdt, de nem magyarázhatta meg, hogy talán egy agyonhízalt ölebet megölhet a napszúrás, de hogy egy juhászcutyának megártson a nap – olyan nincs.

– Ne kelj fel, Dodó – integetett az asszony –, én is pihenek egy kicsit, kilóg már a nyelvem ebben a pocsk melegben.

Mondanunk sem kell, hogy a lovárnő nyelve nagyon is a helyén volt, rugalmas egészségben. Malvin még a panaszait is mosolyogva mondta el, sőt nagyon össze kellett szednie magát, hogy Alajos bevallott kártya veszteségei t megfelelő komorsággal fogadja. Malvinnak áldott természete volt, és ragyogó egészségét sohase rontotta meg a harag keserősége, az irigység savanyúsága s a hosszú bánat tépelődése.

– Szervusz, Bogáncs! Van gomba, Dodó?

Bogáncs suta farkával örömet jelzett Malvin érkezése felett, Dodó pedig megmutatta a kosarat.

– Csodás! – kiáltott Malvin, belepillantva a gombás kosárba. – De milyen okos vagy, hogy beárnyékkoltad... látod, Dodó, én mindig mondom, hogy úgy van jól minden, ahogy van...

– Hát...

– Ne szólj közbe! Alajos, ez a lajhár, ez a kényúr elzavart aludttejért. Pont aludttej kell a szentemnek, és még örülök, hogy nem osztrigát akart...

– Osztrigáért kicsit messzebb kellett volna menned...

– Mindegy! Talán még azért is elmentem volna, mert szeretem ezt a majmot... de – szóval nem volt aludttej. Az egyik helyen azt mondták: este jöjjenek, a másik helyen: reggel jöjjenek. Hát mit csináljak, vettem tejfölt. Mérgeesen vettem, és látod, nem érdemes mérgeződni, és azért mondom, hogy úgy van jól, ahogy van, mert Alajos teleszívta volna magát aludttejjel, és nem lett volna tejföl a gombára. Na, nincs igazam?

– Neked mindig igazad van, Malvin.

– És közben az erdészlány is megmenekült, a fene egye meg ezt a hülyeséget az írójával együtt, majd a szemem esett ki a napon, nekimentem a kilométerkőnek is... amíg végre megmenekült szegény.

– Valami könyv?
– Gondolhatod! Remek könyv! De Alajos tévedett, hogy a herceg lőtte el a kötelet. Nyavalyát! A fiatal vadász volt az életmentő, aztán... gondolhatod...
– Gondolom – mondta Dodó.
– Rettenő csinos fiú volt ez a vadász. Majd odaadom a könyvet. Címe: Vámpír a folyosón. De mehetünk is, ha akarod...

A gyalogút az országút mellett elég keskeny volt, így csak libasorban mehettek, Malvin, Dodó és végül Bogáncs. A nap majdnem delelőre ért, s már nagyon meleg volt. A levegő csak az erdő mellett mozgott egy kicsit, az avar felső levelei összesodródta, mint a parázson a szalonnabőr, s a mélyebb rétegek korhadó, fanyar cserszaga kilengett az országúira. Elhallgatott a madárdal is. A fészekben némán pihegtek a fiókák, s ha a nap valamelyik nyíláson benyilazott a fészekre, az anyamadár szárnyával tartott árnyékot az apróságoknak. Az út mentén vidáman dongtak a nagy zöld legyek, darazsak, poszméhek, de az erdő gyantás mélyén hűvös hajnalról álmódott a csend.

– Phú – mondta Malvin –, ha kétszer ilyen meleg lenne, már az se lehetne melegebb. Hanem olyan tejfölt kaptam, Dodó, hogy a kanál megáll benne. Mennyire vagytok Bogáncsossal?

A kiskutya kókadt füle egyszerre érdeklődő állásba fordult, ámbár tudta, hogy nevének említése most nem parancs, és nem is hívás.

– Szépen haladunk. Oszkár egész jelenetet akar Pipinccsel és mindkettőnkkel. Szabályos kis jelenetet. Azt mondta, mire visszajövök, készen lesz.

– Hát ha megígérte: készen is lesz. Oszkárnak rémséges akarata van. Malvin nem is tudta, milyen igazat mondott. Oszkár “készen volt”, és “rémséges” is volt, de ezt ő sem tudta. Ellágyulva ült ágyán, és szeretettel nézett asztalára, ahol a letisztázott mű pihent. Időnként karmesteri mozdulatokat tett, mert a jelenet igazán megérdemelt valami testhezálló zenei kíséretet.

– Plam-plamm, tararrararáá! – dudorászott báró Oszkár, nem is sejtve, hogy hűtlen inasa és a “Sivatag rózsája” az ajtó előtt hallgatóznak.

Az ajtó nem volt kilincsre zárva, csak behajtva. Malvin letette a szatyrot, és kissé megnyitva az ajtót, beleskelt.

– Te atyaisten! – hökkölt hátra, és majdnem fellökte Dodót.

– Mi az?

– Nem tudom. Mint az ördög...

– Ugyan! – És Dodó ki akarta tární az ajtót.

– Nem – sziszegte az asszony –, lehet, hogy csak az árnyékban látszik olyan feketének. Még egyszer megnézem.

– Tam-taram-ta-tiririi – hallatszott belülről, és Oszkár sokkal jobban el volt mélyedve az elképzelt zene kíséretében, semhogy meglátta volna azt a rémült, kikerekedett szemet.

– Borzalom, már azt hittem, nem is Oszkár...

– Ugyan, Malvin, ki a fene lenne Oszkár kocsijában? – mondta Dodó, és kitartha az ajtót.

Kitárta, de meg is hökkent, mert Oszkár ugyan nem volt fekete, de sötétkék volt, ámbár felettébb jókedvű.

– Dodókám, Malvinkám! – tárta szét karját. – Gyertek be, gyertek be, olyan remekül sikerült...

– Oszkár, mi van veled?

– Mi lenne? Megírtam! Tökéletes! Örüljétek, gyerekek! Hopp, előbb igyatok egy cseppet! Malvinkám, ne nézz úgy rám, nem bolondultam meg, csak egy kicsit boldog vagyok. Itt van ez az aranykutya is. Gyere ide, Bogáncs!

Bogáncs azonban Dodó mögé hátrált, behúzta farkát, és morgott.

– Mi az? Mit csináltál ezzel a kutyával? – hördült Dodóra.

- Semmit. Nem ismer meg...
- Engem?
- Téged hát! Malvin, van egy tükröd?

Oszkár meglehetősen bambán bámult a tükörbe; az asszony meglátta a tintaceruzát, a nyitott kis szekrényt, a törkölyös üveget, és rázta a nevetés, de Dodó is mosolygott.

– Kinevettek? Jó, hát kinevettek... – És Oszkár arca olyan szomorú lett, olyan kéken szomorú, hogy Malvin visongani szeretett volna a nevetéstől, de az állatszélidítővel ilyenkor vigyázni kellett.

- ...olyan csodásán sikerült... de hát ti kinevettek!
- Azt hittük, csak tréfálsz, Oszkár... de inni nem adsz.

Oszkár meghökken, és a sértődöttség állapotából egyszerre átlendült az adakozás ellágyult örömébe.

– Én, hogy én nem adok, Malvinkám, hadd csókoljalak meg! – És hatalmasan megcsókolta Malvin homlokát, amit a nő nevetve viszonzott.

Alajos ebben a pillanatban érkezett, és azonnal tisztában volt a helyzettel. Szimatolni kezdett.

– Micsoda illat! Majd én töltök, Oszkár, ha megengeded... – És behúzta maga mögött az ajtót. – Elegen vagyunk, ugye? Malvin, hozz egy mosdótálat és szappant, aztán Oszkár felolvassa a művét. Ha nem titok...

- Előttek nincs titkom, de Malvint ne ugráld. Csak vizet hozzatok be.

A mosakodás határozottan meglátzta Oszkár arcán és kezén csak halványlila árnyalat maradt, és a pálinka belső hatását is csak szeme szokatlan csillogása árulta el, amit – egy kis jóakarattal – az alkotás lázának is lehetett gondolni.

- Üljetek oda az ágyra. Úgy! Na, most hallgassatok. Te is Bogács... Tehát:

VIDÁM JELENET

Írta (az Állami Sztár Cirkusz számára): Kő Oszkár

“Szín: a cirkusz porondja.

Odakint vakító hőség aszalta a világot. A legelésző lovak árnyékba húzódtak, füllel, farokkal, lábbal hadakozva a vérszívó bögyök ellen, Szultán és Dzsinn Afrikába álmodta magát, hol zebamén nyerít a sztyeppén, és az ernyőakáciák kerek árnyékában gnúk hűsölnek. Pipincs bóbiskolásába előjöttek a múlt szakadékos szikláit, csak Ede morgott néha, mert szenvedett nagy bundájában, és ki akart menni, hogy valami hűvös sziklabarlangot keressen. Közben fülelt, mert az erdő felett vijjogva keringett két ölyv, a súlytalan szabadság és határtalan messzeség hűvös magasságában.

A kocsiban ekkor ért véget a felolvasás. Utána nagy csend lett, csak egy-két légy zümmögött a szúnyogháló és a zsalu között.

A hallgatóság megilletődve bámult Oszkárra, végül Alajos mozdult meg.

- Malvin, ha ezt a jelenetet meg is tudják csinálni, nem bánom, megcsókolhatod Oszkárt!
- Nagyjából már meg is van – mondta Dodó –, de igazán nem hittem volna... Oszkár!
- Csodás! – rajongott Malvin.
- Komolyan beszéljétek, mert az igaz, hogy ittam, de ez komoly dolog. – És Oszkár keze reszketett, mert a diadal tökéletes volt ugyan, de még nem elég.

Alajos felállt, és kezét nyújtott.

– Oszkár! – És megszorította kezét. – Ennél többet nem mondhatok. – Megölelte barátját. Az öleléshez Dodó is felállt, Oszkár is felállt, és Malvin is felállt.

Bogáncs nem állt fel. Feküdt a sarokban, és nem értett semmit. A felfokozott érzelmek ott hullámoztak körülötte, érezte, hogy valami zavaros, szokatlan dolog történik, az emberek most mások, mint máskor. Mozdulataik szélesebbek, hangjuk színesebb, feleslegesen és hosszan néznek egymásra, helyeselnek, suttognak, egymás vállát veregetik... de ebből nem lesz semmi baj, és általában a nagy mozgalmasság inkább megnyugtató, mint feszült légkörrel vette körül a kiskutyát.

Végül Malvin készülődni kezdett.

– Viszem a gombádat is, Dodó, mert enni azért, ugye, akartok? Eljössz, Bogáncs?

Bogáncs felült, és farkát csóválta.

– Mennék én szívesen...

– Bogáncs eljöhet, Dodó?

Dodó Oszkárra nézett, s Oszkár fejedelmien legyintett.

– Bogáncs, aranykutya, elmehetsz a hölgygel... de viseld jól magad! Malvin és Bogáncs kisurrant az ajtón, amelyet Malvin gondosan visszahajtott, miközben Alajos csókot dobott utána.

– Okosan, Malvinkám! Még idevetődne a törkölyszagra valamelyik vérszopó, bár inkább a véremből adnék... – Aztán ránézett Oszkárra. – Ha nem haragszol, talán felolvasnád még egyszer...

– Igen – bólintott Dodó –, én is szeretném hallani. Amikor olvasod, szinte látom az egészet.

Oszkár arcában újra felszaladt a dicsőség borzongása, és lefojtott hangja, mint egy vén dongó, szárnyalt a cirkuszkocsi álmos árnyékában.

És ettől a naptól kezdve Bogáncsnak nagyobb szabadsága lett, mint eddig, nappal és éjjel egyaránt. Igaz, hogy megkezdődtek a próbák, amikor Oszkár semmiféle kíméletet nem ismert, de ígéretét megtartotta, és Bogáncsot nem bántotta. De erre nem is volt szükség, elég volt az elriasztó példa, aminek Pipincs volt erősen szenvedő hőse.

Pipincs ugyanis néha megbicsakolta magát, saját útjain akart járni, egyszóval zabolátlankodott, mint egy komisz tanítvány. Ilyenkor Oszkár hiába beszélt, kért, kedveskedett, Pipincs úgy viselkedett, mint valami komisz kölyök az iskolában, aki odahaza már megkeserítette szülei életét, beköpött a szomszéd ablakán, felrúgta a házmester kövér macskáját, kétségbe ejtette a forgalmi rendőrt, végül úgy felbosszantotta a tanítóját, hogy az legszívesebben kiugrott volna az emeletről, vagy alaposan elverte volna a meg nem érdemelt szabadság gőzétől megköttyagosodott ifjút.

Oszkár azonban félelmes tanító volt, s amikor Pipincs újra kezdte önálló komiszkodásait, elővette a korbácsot. Pipincs erre morogni kezdett, szeme szikrázott, és megmutatta fogait.

És akkor Oszkár rettenetesen elverte a kis majmot, de úgy elverte, hogy Bogáncs szinte magán érezte a sziszegő, kemény bőrszalagok minden csattanását.

Bogáncsnak ekkor Jancsi pálcája jutott eszébe, bár Oszkár szemében, hangjában már napok óta érzi a bajt, a feszültséget, ami most kirobbant, mint amikor a tűzhányó lelöki sapkáját, és lávaesőt lök a világba.

A tűzhányó – jelen esetben Oszkár – ott robbant ki, amikor Pipincsnek meg kellett volna fogni Dodó nadrágját, és kivezetni a porondról. Akkor, amikor báró Oszkár elkiáltja magát:

– Pipincs, segíts!

De Pipincs nem segített, csak ha jókedve volt. Egyébként nem és nem! Ehelyett odaugrott a tálcához, lekapott róla valami ennivalót, s elszaladt.

– Ez így nem lesz jó, Pipincs – komorodott el az állatszélidítő, és hangja olyan lett, mint a tűzhányóé, amelynek belsejében pár milliárd atmoszféra hörög –, ez így egyáltalán nem lesz jó. – De még csak megmutatta a korbácsot, és fenyegetőzött is vele. – Kezdjük előlről! – És Pipincs megint elrontotta a jelenetet.

– Még egyszer!

Most már teljesen elszemtelenedett a kis majom, mert úgy érezte, a korbács csak fenyegetőzik, s az ember nem tehet semmit.

– Még egyszer és utoljára! – csikorgóit Oszkár, és amikor Pipincs elugrani készült, elkapta, s ekkor megszólalt a korbács.

Komoly, nagyon komoly verés volt ez, amely után Pipincs félájultan maradt a porondon.

– Nem mentél túl a határon? – aggodalmaskodott Taddeusz, de Oszkár úgy nézett rá, hogy Taddeusz azonnal eltávozott.

– Még egyszer! – mondta Oszkár, amikor Pipincs nagyjából összeszedte magát, de hangja olyan volt, hogy a tűzhányóhasonlatnál maradjunk, mint amikor az első kitörés után, valahol mélyen újabb erők gyülekeznek, de még nem találtak utat az ismeretlen mélység gőzzé vált barlangjaiban. – Még egyszer, Pipincs...

És Pipincs sántítva, szemében a rémület és gyűlölet párájával, reszketve és a korbácsra pislogva, szépen eljátszotta a jelenetet.

– Bravó, Pipincs – kiáltott a szelídítő –, gyere ide!

Ó, milyen más volt ez a hang, milyen puha e kéz (a korbács a földön hevert...), milyen édes a cukor!

– Hát nem jobb így? – kérdezte Oszkár, amit a kis majom nem értett, és válaszolt is valamit, fenekét vakargatva, amit meg Oszkár nem értett, de a földön ott feküdt a korbács. S amikor Oszkár azt mondta:

– Kezdjük előlről! – Pipincs a korbácsot gondosan elkerülte, s ezt a jelenetet soha többé el nem rontotta.

– Elég! – zárta be az oktatást Oszkár, s ilyenkor megkönnyebbülten sóhajtott fel Pipincs, de Bogáncs is, sőt Dodó is, és hogy igazságosak legyünk: Oszkár is. – Menjetek játszani – intett a majomnak, s amikor egyedül maradtak, Dódéhoz fordult. – Meg kellett a majmot zaboláznia, mert végképpen elromlott volna.

– Azt hittem, agyonvered.

– Korbáccsal nem lehet agyonverni, de nagyon fájdalmas, ezt elismerem. Ámbár éppen erre a fájdalomra van szükség...

– Taddeusz is meg volt ijedve.

– Igen, de ha majd siker lesz, azt fogja mondani: “A vezetésem alatt álló állami intézmény...” Ami rendben is van, csak adjon tisztességes prémiumot. Nézd – intett a majomketrec felé, amikor kimentek a porondról –, látod, Pipincs panaszkodik.

A ketrec előtt a fűvön feküdt Bogáncs, és most már megengedte, hogy a majom átkarolja a nyakát. Az elmúlt óra nagyon izgalmas volt. Pipincs nyöszörögve telepedett le melléje, mert a fenekén erős barázdákat hagyott a korbács, átkarolta a kiskutya nyakát, és mesélt, mesélt, dörmögött, szeme elkönnyesedett, kezével néha a fejéhez kapott, de Bogáncs mindebből csak annyit értett, hogy barátjának fájdalma van.

Amikor a két ember megállt mellettük, Pipincs fél szemmel rájuk sandított, de nem mozdult, mert a korbács is velük volt.

– Pipincs – szólalt meg Oszkár, és kézfogásra nyújtotta kezét, ami mindig édes esemény volt, a szó szoros értelmében, mert Oszkár markában egy kockacukor lapult.

Pipincs azonnal feledte a sérelmeket, sajgó combjait, és melegen parolázott kínzójával, kihalászva természetesen markából a cukrot.

– Látod, Dodó, milyen emberien jellemtelen, és milyen emberien boldog? Ha Bogáncsot így megverném, hát elbujdosik, és ha el is fogadja az élelmet – szenved.

Mivel azonban Pipincs szemérmetlenül ropogtatta a cukrot, Bogáncs pedig a nevét hallotta, ő is odaballagott az emberekhez, és leült, suta farkával kettőt-hármat billentve.

– Én nem kapok semmit?

– Gyere, Bogáncs – hajolt le hozzá Dodó –, majd ha te is elrontod a jelenetet, te is kapsz. Ilyen ez az Oszkár, mióta báró lett. Gyere, kiskutyám, eszünk!

Oszkár nevetett, Pipincset beparancsolta a ketrecbe, s a kis majom repült az igyekezettől, Bogáncs pedig előreszaladt, és már az ajtóban várta Dodót, mindenképpen kimutatva, hogy ő azért mégiscsak ide tartozik, és szívében a második hely Dodóé, mert az első helyen mulhatatlanul az öreg Galamb állt, és minden, ami hozzá tartozott. Ha most az ajtó előtt hirtelen megjelenne az öreg, és nem szólna egy szót se, csak állna botjára támaszkodva, és csak nézne, csak nézne, Bogáncs akkor is hozzá kúszna, ha Dodó ürgepecsenyét tenne az orra elé, és akkor is, ha Oszkár állna közöttük a korbáccsal. Mert Dodó és Oszkár és a többiek csak lettek, de az öreg számadó – Jancsival, Mariskával, Csámpással, a legelővel, akollal és birkákkal – az eszmélés első pillanatától: van!

Reggeli után Dodó elbóbiskolt, Bogáncs pedig ténfergett egy kicsit a bódék között, mert most már ismert mindent és mindenkit. Dodó ezt a szabadságot bátran engedélyezhette, mert a kiskutya fegyelme tökéletes volt. Ételt senkitől nem fogadott el, és semmiféle idegen parancsnak nem engedelmeskedett. Nyakában pedig kis fémérme fityegett, ami nemcsak azt jelentette, hogy Bogáncs adófizetési kötelezettségének eleget tett, de azt is, hogy: neve Bogáncs, ami – Taddeusz szerint – szabálytalan volt és felesleges, de Dodó úgy akarta, hogy kutyája ebben is előkelő legyen.

Bogáncs tehát – ahogy mondani szokás – beérkezett.

Persze a baráti kör is szélesedett, hiszen mindenki megszerette, aki a cirkusz körül élt, kivéve Szultánt, aki nem törődött vele, és Dzsinn, aki legszívesebben széttépte volna az egész társaságot, Taddeusztól Pipincsig, kihagyva természetesen Szultánt és Edét is, mert Dzsinn csak gyilkolni szeretett, és nem verekedni. Dzsinn nem babérokra, hanem vére vágyott, s az oroszlánnak hazájában is kitért, a medvével pedig nem volt tisztában, mert medvével otthon nem találkozott.

Bogáncs egyébként elkerülte ezen hatalmasságok ketrecét, de szeme találkozott Szultán borongó sárga szemével vagy Dzsinn tekintetével, amitől megfeszült gerincén a bőr, és suta, rövid farka egészen eltűnt valahol, jelezve, hogy ő csak egy kiskutya, és semmi mondanivalója nem lehet.

Annál jobban összebarátkozott Bubival, a tarka pónival, aki kövér Volt, jóindulatú és kíváncsi, mint egy pék özvegye a múlt században. Amikor Bubi először meglátta Bogáncsot a kocsi árnyékában hasalni, azonnal odament és megszagolta.

– Hát te?...

Bogáncs mértéktartóan morgott.

– Na, mi az, haragszol?

– Nem haragszom – hunyorgott a kutya –, de mégiscsak idegen vagy... megharaphatsz, megrúghatsz...

– Én? – csodálkozott Bubi. – Én? Bogáncs udvariasan telegrafált a farkával:

– Nem, te igazán nem látszol olyanoknak, de nálunk ez szokás.

– Rossz szokás, azt mondhatom – billegette fülét a kis póni, és – se kérem, se szomszéd...

– leheveredett Bogáncs mellé az árnyékba. Tudod, kutya, nagyon szeretem a friss erdei füvet, de a legjobb mégiscsak jóllakva heverészni.

– Igen – pislogott Bogáncs –, ott is volt egy ilyenforma, mint te, csak nem volt ilyen szép szőre, nagy füle volt, és néha csúnyán ordított. Aztán rúgott is, meg harapott is.

– Szamár volt – csapkodott Bubi a farkával, minden rosszindulat nélkül –, semmi közünk hozzá, bár ők tartják a rokonságot. De talán aludnánk – bölintott a kis ló, és behunyta a szemét.

Bogáncs ettől kezdve érezte, hogy nyugodtan járkalhat a póni hasa alatt, vagy felülhet a hátára, Bubi azzal se törődik. Bubi csak a hasával tett kivételt és a legyekkel. Hasát módfelett szerette, s a bögyöket módfelett utálta. Egyébként jóindulatú közönnyel nézte a világot,

amiről érezte, hogy olyan, amilyen. Nem tiltakozott, ha jelenete következett a porondon, amikor Lojzi villanykörtéket lödözött a hátáról, és nem bújt ki a bőréből, amikor levették hátáról a nyeret.

– Elmehetsz, Bubikám – simogatta meg Malvin a kis ló okos fejét, de Bubi nem ment el, mert tudta, hogy Malvinnál némely fehér kockák vannak. Édes kis kockák. – Szemtelen vagy, Bubi. Ha Alajos észreveszi, hogy cukorral tömlek, megint patáliát csap. Tűnj el! – Malvin búcsúzóul ráütött Bubi kövér fenekére, a kis ló pedig kikocogott meglehetősen, mintha azt mondta volna:

– Szeretnek, na, de én is szeretem őket!

Bogáncs és Bubi barátsága tehát megnyugtatóan rendeződött, de sose lett szerelem, ha el is mélyült Bubi nem volt hajlamos érzelmi kilengésekre, mint ahogy nem is ficáncolt feleslegesen. Pontos volt, mint egy hivatalnok, de azon túl egy lépést se tett, csak evett és hevert, szemlélve a világot, amelyben minden csoda csak két napig tart, hát nem nagyon érdemes lelkesedni érte.

Bogáncs azonban fiatal volt. Fejlődő szervezete, pihent izmai, túllobogó szíve megkívánta a játékot, a rohanást, amiben bőségesen lett volna része, ha a birkák mellett marad, tehát megpróbálta Bubit valami játékra csábítani; Bubi azonban rendíthetetlen volt, bár jóindulattal, sőt szeretettel nézte a kiskutya oktalan ugrándozását.

Néha Bogáncs műharagot színlelt, és morogva rohant a póni körül, amire Csámpás úgy forgott volna utána, mint az óramutató, de Bubi meg se moccant, csak csendesen röhögött.

– Nem tudom, hogy ez a rohanás mire jó, de ha neked jólesik...

– Megharaplak, megharaplak – csaholt a kiskutya, és csengő hangjában a fiatalság öröme repkedett –, a lábadat harapom meg!

– Jó, jó, de aztán lefekszünk, ugye?

Bogáncs most már igazán kezdett dühbe gurulni.

– De igazán megharapom! – És hörögve, de végtelen finoman harapdálni kezdte Bubi lábát. A lovacska fészkelődni kezdett, és Bogáncs várta, hogy játékosan kirúg, de Bubi csak a farkával válaszolt:

– Ott, ott... úgyis viszketett...

Bogáncs ezek után nem tehetett mást, mint hogy lefeküdt, s a póni azonnal melléje ereszkedett.

– Ez igen! – szuszogott.

– Akkora hasad van már úgyis, hogy egyszer csak szétdurran. És Dzsinn úgy néz néha combjaidra, hogy a nyála csorog...

– Csúnyán tud nézni, az igaz, de nem tehet semmit, s ez nekem elég. Bóbiskoljunk egy kicsit – eresztette le fejét, Bogáncs pedig az egyik nevezetes comb mellett feküdt, és lehunyta szemét, mert Bubi mellett csak aludni lehetett.

Ez történt nappal is és éjjel is, mert Dodó éjszakára nyitva hagyta az ajtót, hogy a kiskutya kimehessen, ha akar. Bogáncs a cirkusztól el nem ment, és senki idegen a kocsik közé nem mehetett, mert azonnal lármát csapott, mintha a birkákat őrizte volna, és nem medvét, majmot és oroszlánt.

Bogáncsnak vérében volt az örökös, az éjszakai leskelődés, s minden szokatlan zajra azonnal kisurran az éjszakába, majd visszatáplált fekvőhelyére, folytatva az álmot, ami sose hozott vissza mást, mint a legelőt, Csámpást és a birkákat. Ilyenkor Bogáncs halkan csaholt álmában, és kis lábai puhán mozogtak a levegőben, mintha szaladna. De egy pillanat alatt éber tudott lenni, mintha sose aludt volna, mert minden gyanús dolog ott volt már álmai között is. Bogáncsnak mindegy volt, hogy nappal van vagy éjszaka, hússzor, harmincszor aludt el és ébredt, de mégis az éjszakát jobban szerette, mert az éjszaka ősbibb volt és titokzatosabb, amelyben nagyobb szüksége volt rá az embernek.

Bogáncs éjjel nem ugatott, ha nem volt rá feltétlen szükség, de szívesen hallgatta más kutyák híradó ugatását, amelyből megtudta, hogy néhol kiskutyák születtek, és néhol róka leskelődött a kertek alatt. Az odavaló kutya dühösen ugatott a kerítésen belül, mert rókaszagot érzett, de ki nem mehetett, ami úgyis felesleges lett volna, mert a rókát éjjel megfogni majdnem lehetetlen. Mindenesetre fellármázta a környéket, s az ugatás úgy terjedt, mint a tűz a nádasban, s egyszer csak elhallgatott.

Ha városban tanyáztak, Bogáncs kevesebbet mozgott, mert világos volt éjjel is, mintha leszálltak volna a csillagok, mozgott az ember, csikorgóit a villamos, és autók zúgtak, villogtatva lámpáikat; de nagyobb faluban, vagy pláne ha pihenőképpen megálltak valami erdei tisztáson, egész éjjel talpon volt. Ilyenkor úgy érezte, komolyabban kell őrködni, de szerette is az éjszakai hangokat, szagokat, amelyek között otthon érezte magát.

Bogáncs nem tudta, mi az otthon, és nem tudta, mi a vágy, de ha bagoly szállt el felettük nesztelen szárnyalással, s az erdő éjszakai neszezése, zörejei lopakodtak a sötétségbe fulladt avaron, megérintettek valamit szívében és fejében, mert a kiskutya az otthont a szívében és fejében őrizte. És ha Bogáncs véletlenül városban születik, lekövezett utcák felett, a negyedik emeleten, akkor is ez az otthon lett volna az igazi otthon, mert százezer ős ködös emléke lobbant volna fel ismeretlen ismerősként, ha váratlanul kitették volna a puszták éjszakájába, melyet sohasem látott.

Ilyen éjszakák után nem kellett Bubinak erőszakolni az alvást, mert Bogáncs reggeli után azonnal melléje feküdt, s egyet szusszantva már aludt is.

Éjszakai ténfergésében most már bátran leskelődött a nagy vadállatok ketrecci táján, ahonnét ilyenkor Ede horkolása hallatszott. Ede a nappali hőséget ébren kínlódta végig, de amint jött az éjszaka, és elcsendesedett a cirkusz, sóhajtva fogadta a hűvös sötétséget, mancsai közé fektette buksi fejét, és horkolni kezdett.

Szultán és Dzsinn azonban akkor sem aludtak volna, ha Ede nem horkol, mert ez az idő az ő vadászata ideje volt, ott, valahol messze, ahol más csillagok járnak, más a föld, az ég, és Szultánék nem tudják, hogy azt a világot többé nem látják.

De ez a világ mégis visszatér – hiszen bennük van, mint Bogáncs vágyai között a legelő és a nyáj –, s a ködös, kimondhatatlan emlékek ott lobognak szemükben, benne borzonganak egész lényükben, elérhetetlen távol és megfoghatatlan közel, akár a víz mélyére szállt csillagok.

Bogáncs ismeri az éjszakai vadászok szemének ezt a ködös lobogását, félelmes fénytelen tükröződését, de nem tudja, mit mondanak ezek a szemek, amelyek neki csak messzeségről, ismeretlen tájról és lenyűgöző arányokról beszélnek.

Nem tudja, de érzi, hogy Szultán Bubival egy pillanat alatt végezne, s utána úgy venné szájába, mint kutya a nyulat, s egy kétméteres kerítésen még át is ugrana vele. Nem tudja, hogy Szultán csak a sötétséget nézi-e, vagy a vízre lopakodó zebaménest látja, vagy a toronymagas zsiráfot, amely lábának egyetlen rúgásával nyomorékká teheti a legerősebb oroszlánt is. Persze csak akkor, ha van ideje hozzá., ha nem többen támadják meg egyszerre, ha szétrakott, hosszú első lábait össze tudja kapni, mert árbocnyakával csak úgy éri el a vizet, ha előbb helyet csinál neki a lábai között. Ebben a helyzetben azonban menekülésre képtelen, és mire magához térne, már nyaka között van a pusztulás lovasa.

Nem sokat tud a kiskutya Szultánról, de ha tudna, még jobban tisztelné, ha ez egyáltalán lehetséges, így csak nézi, nézi, leskelve valami távoli sarokból, míg a leopárd meg nem mozdul a szomszéd ketreccben.

Dzsinn éjszaka különösen nyugtalan, és ha Szultán szeme félelmetes, ezé a tarka óriásmacskáé borzalmas. Puha, elnyúló lépteire meg-megreccsen alatta a deszka, mert járása egyébként súlytalan és néma. Orrát egy-egy pillanatra a rácshoz dugja, ha Pipincs felől fúj a szél, mert a majomszag mindennél jobban izgatja. A leopárd a legnagyobb pusztítója Pipincs atyafiségának, nemcsak az ilyen kis majmoknak, de a nagyoknak is, és nála jobban csak a

kígyótól félnek. Pipincs már egy mozgó gumicsótól is dermedt rémületbe esik, de a leopárd ketrecét is elkerüli, mert Dzsinn kimondott érdeklődéssel figyeli Pipincset. A kis majom irtózik az ilyenfajta érdeklődéstől, mert senki se gondol szívesen saját csontjainak ropogtatására.

Dzsinn körül mindig feszültség van, s ez éjjel még nagyobb, mint nappal. Mozgásában ilyenkor néha megáll hirtelen, és lehasal. Szinte eltűnik, mint az árnyék, és nem lehet tudni, hogy lát-e valamit, és mi irányítja váratlan mozdulatait. Talán egy vastag faágat hozott eléje az éjszaka, s arra lapult le, hogy valami gyanútlan antilopra vesse magát? Vagy egy földimalac zörög éjszakai útján, nem sejtve, hogy a leopárd karma hosszú, az élet pedig rövid? Ki tudná ezt megmondani?

Végül is Szultán – mintha megunná a szomszéd örökös nyugtalanságát – feláll, nyújtózkodik, bozontos fejét lehajtja, s egy hörgő lélegzet után olyat ordít, hogy Bogáncs futva távozik lesőhelyéről.

Az ordítás után csend lesz, mintha még a sátorponyvák is megdermedtek volna, csak Dzsinn kering végtelenül, és Szultán “királyi szózatára” még csak a fejét sem emeli fel. Dzsinn-nek nem imponál semmiféle király, semmiféle ordítás. Dzsinn-nek csak Oszkár imponál, de még ő sem mindig. Bogáncs megáll egy pillanatra Pipincs ketrece előtt, s a két szempár összevillan.

– Nem alszol? – kérdi Bogáncs szeme.

– Lehet is itt aludni? – reszket a kis majom. – Még kijön...

– Nem tud kijönni – pislog Bogáncs –, sem az öreg, sem az a kisebb. Oszkártól is félnek...

– Oszkár alszik... hallod?

– Hallom. Ede is ilyen hangosan alszik, jobb, ha te is alszol. Bubi mindig alszik. Kicsit még szaglálodom, aztán melléje fekszem. És ha kivilágosodik, megyünk megint Oszkárral játszani.

– Szép kisjáték! – ásít Pipincs –, Oszkár kezében mindig ott van az az izé... tudod, ami fáj...

Bogáncs felkapta fejét, mert az útról idegen hangokat hallott, aztán elrohant.

Abban azonban igaza volt Pipincsnak, hogy Oszkár kezében vagy övére akasztva mindig ott volt az az izé... a korbács. És úgy látszik, jó, hogy ott volt, mert a jelenet már kifogástalanul pergett, és Taddeusz is oda nyilatkozott, hogy ebből egy “országos szám” lesz, ami – természetesen – csak az ő cirkuszában és az ő embereivel lehetséges.

– A mi cirkuszunkban – mérgelődött Oszkár –, a mi cirkuszunkban. Tessék nyugodtan felséges többes számot alkalmazni, természetesen nem az egy személynek járó többes számra gondolok – fordította tréfára a szót. – Ezt szóvá is fogom tenni, ha a központi igazgatóságtól lejönnek.

– Ha lejönnek, mindenesetre komoly jutalmat fogok kiharcolni a számotokra...

– Az persze más – kacsintott Oszkár Dodóra, de nevetett az egész cirkusz, mert az utolsó próbának már “közönség” előtt kellett lefolyni, sőt zenei bevezetéssel és villanyfény mellett, hogy Pipincs és Bogáncs semmi váratlannal ne találkozzanak.

Nem is találkoztak!

Előzőleg azonban Taddeusz külön plakátokat nyomtatott Bogáncs, Pipincs és Dodó fényképével, míg oldalt Oszkár állt – a báró...

Felírás: “Bogáncs, a csodakutya, Pipincs, a hű barát és Dodó, a hűtlen inas. Írta és rendezte: Kő Oszkár. Az egész országban első bemutatás. Óriási szenzáció, káprázatos idomítás és hatalmas kíséreműsor.”

Az egész cirkusz lázban volt. Még Oszkár is drukkolt, csak Pipincs és Bogáncs nem éreztek semmi szokatlant.

Az első szám hamar leszaladt, aztán Taddeusz jelent meg a porondon, teljes főlovászmesteri díszben, és bejelentette a soha nem látott produkciót, amely mellett – “és ezt bátran állíthatjuk” – elbújhatnak a külföld hasonló próbálkozásai.

– A jelenetet a szintén szereplő Kő Oszkár, kedves kartársunk írta, rendezte, az állatokat idomította, mégpedig – mondhatnám – szép szóval és minden erőszakos eszköz alkalmazása nélkül (erről Pipincs tudna bővebben nyilatkozni), s ezzel kiváló helyet biztosított magának a hasonló szakmában dolgozók között. Kő Oszkár kartársunk kiváló munkájához – szíves engedelmeükkel – ez úton is gratulálunk! – Taddeusz meghajolt. Taddeusztól ennél többet várni nem lehetett.

Közben Dodó elhelyezkedett az ágyban, melyet az összes kellékekkel együtt pillanatok alatt felállítottak. A villanyfény félhomályra szűkült, és a zsúfolt nézőtérben mintha csak egyetlen óriási tüdő szedte volna a levegőt.

Dodó horkolni kezdett, majd mocorgóit, s az egyenként kigyulladó villanykörteket a reggelt jelentették.

S ekkor a kis pumi sétált a porondra. Nem sietett, nem izgult, tudta a leckét, és nem tudta, mi a lámpaláz.

Körülzágászta az ágyat, aztán leült az ágy előtti kis szőnyegre. Dodó ekkor nyitotta ki szemét, és ásított.

– Szervusz, Bogáncs, már megint reggel van?

Bogáncs kedélyesen megrezegtette suta farkát, és várakozóan nézett Dodóra, aki unottan rendelkezett:

– A pipámat!

Bogáncs pattant, és hozta a pipát, melyet Dodó kedvetlenül forgat kezében, majd szemrehányóan néz Bogáncsra.

– Talán az ujjammal gyújtsak rá? Gyufát!

Bogáncs fogai alig érintik a kikészített skatulyát, és puhán Dodó markába teszi, aki körülményesen rágyújt, és hatalmas füstfelhőket fúj az ég, illetve a közbeeső cirkuszponyva felé.

A kiskutya ül a szőnyegen, és farkcsóválva nézi ember barátját, de egy pillantást vet Dodó háta mögé, ahol – “mint a végzet” – selyempizsamában Oszkár jelenik meg: a báró...

Dodó – természetesen – nem veszi észre gazdáját, ehelyett megszólal:

– Bogáncs, nem tudod, döglük még a báró?

A kiskutya erre nem válaszol, de farkát hevesen csóválja, és néha a “báróra” néz, akinek kegyetlen arcán komisz mosoly jelenik meg, és előbbre lép...

– És nem gondolsz arra – folytatja Dodó –, hogy reggeli előtt milyen egészségtelen a dohányzás? Kérlek, szólj Pipincsnek, hogy hozza a reggelit! Eszünk!

Bogáncs szinte repül a kedves szavaktól, és pár vakkantással betereli Pipincset a függöny mögül. (A nézőközönség halk ámulása, egy-egy gyerek ujjongó felkiáltása, mint a siker csóvája, csap felfelé.)

Pipincs aransujtásos, vérpiros egyenruhában van, és tálcán hozza a reggelit. A báró inasa a jelek szerint jól él. Hideg sült, kenyér, szalonna s a csészében félig tea, mert Pipincs nem tud egyensúlyozni, s a teát minden alkalommal kilotyogtatta. A báró fogcsikorgatva rángatózik a dühtől, míg Pipincs a tálcát az asztalkára teszi. Aztán Bogáncs mellé áll, és várakozóan Dodóra néznek.

– Rendben van, Pipincs, húséges inasom, majd lopok neked ettől a hülyétől kockacukrot.

A báró ezt már nem bírja. Összefont karokkal lép ki a homályból, és lassú mozdulattal a tálcára mutat.

– Mi ez?

Dodó először úgy megijed, hogy kissé a takaró alá bújik, de aztán látja, hogy már úgymint mindegy, úgymint kirúgják. Felemelkedik, és a kenyérhez nyúl.

– Úgy nézem, reggeli...

A báró erre kicsattan, és érces hangja ostorként csapkod:

– Bogáncs, te ezt tűröd? Te ezt elnézed? Ki vele! Ki vele! Bogáncs erre szintén “dühbe gurul”, ámbár csaholása vidáman jelzi, hogy játék az egész. Felugrik az ágyra, lehúzza a takarót Dodóról.

– Gyere, gyere – ugatja –, nincs itt semmi baj! – Aztán lábát fogja meg a bohócnak, és kényszeríti felkelni.

– Irgalom – esik térdre Dodó Bogáncs előtt –, irgalom, báró úr!

(A cirkuszban reszket a nevetés, de nem tör még ki, csak fojtott feszültségben zsong, mert egyesek pisszegnek. Pszt... pszt... hallani akarjuk...)

Oszkár, azaz a báró most Pipincset is tette lódítja.

– Pipincs, segíts Bogáncsnak!

Pipincs makog valamit, mert Pipincsnek mindig van valami mondanivalója, de azért keményen megfogja Dodó kezét, és mérgesen rángatja a kijárat felé. Mögöttük a báró ordít:

– Ki vele! Ki vele!...

Most már felharsan a gátjavesztett nevetés és taps, kiáltások és ujjongás száll a szereplők után, akik eltűnnek a függöny mögött, de még onnét is behallatszik a báró átkozódása, miközben Bogáncs és Pipincs berohannak, és megeszik a reggelit.

Amikor aztán Pipincs a teát is kiissza, kecsesen tartva a csészét, azt lehetne hinni, hogy a cirkusz a siker tűzhányójává változott, amelynek ponyvakráterén az elismerés jókedvű lávája tört ki.

A másik bejáraton ekkor lépkednek be Oszkár és Dodó (kar a karban), mire Pipincs a hóna alá csapja a tálcát, kézen fogja Oszkárt, Bogáncs pedig Dodó mellé áll, és a porond közepére vonulnak. Oszkár, Dodó és Pipincs meghajolnak, Bogáncs pedig fenekére ül, és farkcsóválva üdvözli – talán szabad ezt a kifejezést használni... – az őrző közönséget.

Ez a tombolás tart még akkor is, amikor már üres a porond, és egyesek már ütemesen tapsolnak, mások pedig karban ordítják:

– Hogy vót! Hogy vót!...

S ekkor újra megjelenik Taddeusz, teljes lovagi díszben (kitüntetésekkel), és talán nem túlzás azt állítani, hogy pomádétól csillogó feje körül a dicsőség glóriája sugárzik. Arca azonban komoly, s amikor felemeli kezét, az orkán elhallgat, mintha egy óriásnak hirtelen valaki befogta volna a száját.

– Halljuk! Halljuk!

Taddeusz meghajolt, jobb kezét szívéhez emelte, mintha azt akarta volna jelezni, hogy a publikum kívánsága: parancs, de ő ennek a kívánságnak szívesen is tesz eleget.

– Mélyen tisztelt, kedves közönségünk... igazán jólesik látnunk, hogy csodálatosan szórakoznak, igazolva bejelentésünket, miszerint a látottak valóban világattrakciót jelentenek...

(Hogy vót! Hogy vót!)

– ...és teljesen megértünk mindenkit, aki ezt a tüneményes és soha nem látott produkciót még egyszer, sőt többször akarja látni. Ez elől nem zárkozunk, sőt nem is zárkozhatunk el.

(Élénk taps. Halljuk!)

– Ezért tehát, kedves közönségünk, a számot közkívánatra megismételjük...

(óriási lelkesedés. Éljen, éljen!)

Taddeusz meghajolt, mint aki értelmetlen az ovációra.

– ... mégpedig egy külön ifjúsági előadás keretében, leszállított helyárrakkal, és természetesen az esti nagy díszelőadás kapcsán is – a holnapi napon.

Taddeusz mosolyogva hajolt meg a meghökkenett csendben, de aztán felcsattant a nevetés, s Taddeusz sietve távozott, recsegő zeneszó mellett, amire szükség is volt, hogy elnyomja az elégedetlenkedők erőteljes megjegyzéseit. A következő pillanatban pedig belovagolt a

“Sivatag rózsája”, s a tisztelgő galopp, a sejtelmes fátyol s a turbánszerű főveg szikrázó “ékkövei” maguk alá gyúrték Bogáncsot, Dodót, Pipincs vörös libériáját és a bárót is, aki nemcsak Oszkár volt a magánéletben, de író és rendező is, amint erről már értesültünk.

– A jelenet: siker! – mondta odakint Taddeusz, miközben lelkesen parolázott Dodóval és Oszkárral. Megsimogatta Bogáncsot, és kezet nyújtott Pipincsnek is, aki a kézfogás után alaposan megszemlélte az igazgató üres markát, és kérdően nézett Oszkára.

– Hiába nézel, Pipincs, az igazgató marka, úgy látszik, üres...

– A jelenet: óriási siker – folytatta Taddeusz zavartalanul –, eredeti és tökéletes. Éppen ezért kérek, vegyetek fel a kasszánál kétezer forint különjutalmat... egyelőre... Az utalványok már ott vannak.

– Fejenként? – kérdezte Oszkár, aki szerette volna, ha Taddeusz alul marad.

– Fejenként, Oszkár!

Az állatszélidítő álla leesett, Dodó mosolygott.

– Taddeusz! Végem van! – nyögte Oszkár megrendültén. – Letepertél, kiütöttél, megszelídítettél. Keblemre, álmaim nagy igazgatója, te vagy a legnagyobb állatszélidítő, akit életemben láttam.

– Ezenkívül... Oszkár – szuszogta az igazgató Oszkár rettenetes ölelésében –, Oszkár, ha agyonölelsz, nem lesz: ezenkívül. Tehát ezenkívül: előadás után szívesen látlak valamennyiőtöket egy kis szerény vacsorára.

– Taddeusz – homályosodott el az állatszélidítő szeme –, ha valaki azután ellened merne szólni, odaadom az illetőt Dzsinn-nek... egyébként az italookról mi gondoskodunk. Ugye, Dodó?

– Persze – mosolygott Dodó.

– Akkor – karolt Oszkár az igazgatóba – mutasd meg, Taddeusz, merre van az a kasszának nevezett bűvös szekrény, mert én már nem is emlékszem, mikor jártam arra...

– Elsején!

– Rettenetes régen volt... – legyintett Oszkár, és elindultak felvenni a pénzt. Pipincs Oszkár kezét fogta, Bogáncs pedig hátul ballagott a menet után, mert – ezt nem szabad elfelejteni – Bogáncs terelőkutya volt valamikor, mégpedig – altiszt rankban.

És éjfélkor, mikor halkult a város, lágy gitárszó lengett az összetaposott porond felett. Ott kellett a díszvacsorára teríteni, hogy mindenki elférjen. Az asztal már dült volt, a széksorok sötétbe sülyedtek, s a cirkusz nagy sátra alatt otthonná lett az egyetlen lámpával megvilágított térség.

A gitár pendülései sóhajtva szálltak el az asztal felett, megsimogatták a ponyvákat, és elenyésztek valahol az éjszakában.

Pipincs elrontotta a gyomrát cukorral, de most kivételesen átölelhette Oszkár nyakát, és vállára hajthatta fejét.

Malvin nagyot ásított, de tenyerével szájára veregetett, ahogy az a “Sivatag rózsájához” illik, Bogáncs pedig a fény határán feküdt, de nem aludt. Bogáncs nemcsak terelő-, de őrzőkutya is volt, Bogáncs őrizte a társaságot.

A másnapi előadás még nagyobb sikert hozott, s a következő napok ezt a sikert – ha ez egyáltalán lehetséges – még megtették. Újságok írtak róla, a sátorponyva majd szétrepedt a tapstól, a széksorok teljes terhelés alatt nyögtek, s a többi számok szinte elsülyedtek Bogáncsék vidám produkciói mellett. Külön előadásokat kellett tartani az iskolák számára, és egy-egy várost nehezen tudtak otthagyni, bár a menetrendet megbontani nem lehetett. A siker felívelt, aztán szétterült, és térdig járt benne a cirkusz, de senkinek nem jutott eszébe, hogy a

dicsőség fénye mögött – mint minden fény mögött – ott leselkedik az árnyék. A siker és dicsőség, a bevétel s a “zsúfolt ház” természetes lett, már nem is beszéltek róla, amikor – ne kerüljessük a dolgot, mint a fogorvost –, igen, amikor Bogáncs elveszett.

Elveszett a bemutató előadás után két héttel, este tíz és tizenegy óra között, gyászba borítván Dodót, de a cirkusz körül az egész világot. Elveszett nyomtalanul, mint a pára, mint a tengerbe hullott gombostű. Oszkár éles szeme észrevett ugyan rajta valami nyugtalanságot szereplés közben, de nem sokat törődött vele, s amikor kocsijához ment, látta még Bogáncsot, amint erősen szimatolva kiment a sötétségbe. Ezt máskor is megtette, ezért Oszkár nem figyelt rá különösebben. Bogáncs fegyelmezett kutya volt, senkivel szóba nem állt, senkitől még érinteni sem hagyta magát, és minden erőszakos közeledésre fogcsikorgató gorombasággal válaszolt.

– Érthetetlen! – fogta a fejét Oszkár, Dodó pedig csak ült az ágya szélén, mint az iránytűt vesztett hajós, mint az elárverezett boltos üres pultjai között.

Taddeusz azonban a tettek embere volt. Jutalmat tűzött ki vastag keretes hirdetésben a helyi újságban, rendőrséghez ment, tanácsházához ment – mindenhova ment, de ez mit sem változtatott azon a tényen, hogy a széksorok hézagosan ásítottak, és a kassza nyöszörögni kezdett.

– Érthetetlen, teljességgel érthetetlen – hörgött Taddeusz, és úgy forgott a nevezetes szekrény előtt, mint Dzsinn a ketrecben, ha nagyon rossz kedve volt.

– Az a drága kiskutya! – mondta Malvin. – Minden szál bajuszát szálanként szedném ki annak, aki ellopta.

– Hátha borotvált volt a tettes – ellenkezett Lojzi –, kinek van ma bajusza, Malvinkám? Bogáncsot egyébként sem lehetett ellopni. Valami szerencsétlenség érthette...

– Hülye! – mondta Malvin. – Alajos, te is a fejedre estél? Szerencsétlenség! Miféle szerencsétlenség? Hol a kutya, ez a kérdés! Ha a gőzhenger ment át rajta, akkor is meg kellene lenni. Ha elgázolta volna valami, pláne nem repülhetett el. Alajos, hallgass rám: ellopták!

– Alajos hallgatott, sőt elhallgatott, mert Malvin – kivételesen – logikusan gondolkodott, és valljuk be, igaza is volt.

Igenis, Bogáncsot ellopták.

Persze a tolvaj nem volt közönséges ember, a tolvaj – juhász volt. S a juhásznak juhászszaga volt, akolszaga, birkaszaga, uralkodó otthonszaga volt, és ezt Bogáncs már előadás közben megérezte. Megérezte és megdöbbsent. Hiába volt a porond felett sűrű emberszag, medveszag, gyantás fűrészporszag és lószag, ez a régi illat úgy vágott orrába, mint a késpenge, s a zavaros múlt eseményeiben úgy állt fel, mint egy éles szirt kemény valósága.

És ez a valóság benyúlt a kiskutyáért, szívéhez nyúlt, lábait elindította, amint lehetett, mert úgy érezte, ponyván és embereken túl, kint a sötétségben az öreg Galamb van, Jancsi és Csámpás van, s ott a falka is.

Pedig csak egy idegen juhász volt, aki mit sem tudott arról, hogy Bogáncs kincset érő csodakutya. A juhász a beszálló vendéglő felé ballagott, zsákkal a vállán, amiben egy bárányt hozott valakinek, s most a vendéglő felé ment, ahol egy rokon gyerek sofőr várta teherautóval. A teherautó jövet véletlenül találkozott a juhász kocsijával, mire a juhász azonnal felkérgetődött az unokaöcs mellé.

– Neked egy-két óra, Lajcsi, nekem meg másfél nap. Viszem ezt a birkát, meg tanúnak is vagyok idézve.

– Üljön át, András bátyám. Böske néni meg hazahajtja a lovakat.

– Haza én, fiam, ‘szén csak azért mentem volna, hogy valaki legyen a lovak mellett. Mikor gyűltök vissza?

– Holnap este, de jó későn. Lesz abból tizenegy óra is...

– Addig itt leszek a kocsival. Innen már három óra alatt otthon vagyunk.

Ballagott hát a juhász a vendéglő felé, de a nagy téren ott harsogott a cirkusz, gondolta, beleskelődik egy kicsit, hátha lát valamit, amit el lehet mesélni az asszonynak. Látott is, mert éppen a “Sivatag rózsája” lovagolt a porondon, amikor a juhász egy kis lyukra illesztette szemét.

“Ejha! – És a juhász a bajuszához nyúlt, hogy pödörjön egyet rajta, mint minden férfiember, akinek bajusza van, ha tetszetős asszonyszemélyt lát. – Ejha! Ez aztán megüli.

Az elismerés Malvinra vonatkozott, ugyanazon Malvinra, aki pár nap múlva szálanként lett volna hajlandó kigyomlálni a juhász által önfeledten sodorgatott bajuszt. Ez a furcsa érzelmi kapcsolat ebben a pillanatban még vak volt – és számukra az is marad –, bár az összekötő kapocs már elindult.

A juhász teljes árnyékban állt, és éppen azon gondolkodott, hogy bicskájával tágít a résen, ezért körülnézett, hogy nem látja-e valaki, amikor Bogáncs átsétált egy jól megvilágított sávon. A juhász abban a pillanatban kihúzta kezét a zsebéből, és megfélemedezett a cirkusznál, sőt Malvin csodálatos termetéről is.

“Hú, de rendes kis pumi! Hát ez hogy kerül ide?” Azzal halkan füttyentett a foga között, ami inkább sziszegés volt, ahogy csak a juhászok tudnak.

Bogáncs megremegett, aztán bódultán odament a nagy csizmákhoz, melyeknek éppen olyan avas faggyúszaguk volt, mint az öreg számadóénak.

A juhász mozdulatlanul állt, mint a kő, aztán hajolni kezdett lefelé.

Bogáncs természetesen ekkor már tudta, hogy ez az ember nem az öreg Galamb. Jancsit se látta, a falkát se, és a gyanú felcsapott benne, mint a szikra, de már elkésett. A juhász keze elkapta nyakát, mint a csapda, és a kiskutya nyikkanni se tudott, csak lábával rugdalózott, mielőtt belezuhant volna egy zsák sötét ismeretlenségébe.

S a zsák azonnal elindult, nem törődve a kutya halk nyöszörgésével, de amikor Bogáncs hangosabban kezdett tiltakozni a rabság ellen, az egyik nagy csizma erélyesen hátrarúgott azzal a rúgással, amit a szakértők “oxford”-nak neveznek.

Bogáncs ezek után csendesen viselkedett, mert nem tehetett mást. Nem tudta, hogy: “majd csak lesz valahogy”, mert tudta, hogy: lesz valahogy.

Lett is!

A juhász már előzőleg megszavazott magának egy kis borocskát, amit majd a vendéglőben rendel magának a szalonna mellé (hátha kifizeti a rokon gyerek... tulajdonképpen illene is, hogy kifizesse...), de most lemondott a borról, mert a kutyaszerzést semmiképpen nem akarta senkinek orrára kötni. Az ilyesminek híre megy, s még azt mondanák: lopta...

Felmászott hát az autó félig üres hátuljába, és beizent a gyerekeknek, hogy ha akarja, hát indulhatnak.

– Mért nem jön be, András bátyám? – jött ki a sofőr.

– Tudod, Lajcsi, megfélemedeztem a reguláról, aztán délben vizet ittam a szalonnára...

– Nahát! Aztán most csikar a gyomra, mi?

– Veszettül... de majd elmúlik.

– El hát – mondta a rokon, és üveget vett ki a sofőrülésből. – Mindjárt jövök, aztán megyünk.

“Értelmes gyerekek látszik” – gondolta a juhász, s ebben nem is csalódott. A sofőr hamarosan felnyújtotta az üveget, amely – fogás után – tele volt.

– Gyógyítsa magát, András bátyám, de mért nem ül ide mellém előre?

– Hát azért, tudod, mert itt elfekszem, szél se ér, talán még bóbiskolok is. Hanem, hallod, mért pazallod a pénzt? Nem érdemeltein én meg.

– Ne is beszéljen erről a semmiségről. Mehetünk?

– Tülem...

A sofőr beugrott helyére, a juhász alkalmas vackot csinált az üvegnek, hogy fel ne düljön, megsimogatta a zsák kis halmát, amely alatt a Bogánacs nevezetű csodakutya tartózkodott, aztán – csekély kapkodás után berregni kezdett az autó, és dőcögve kimászott az udvarból.

Bogánacs szekere rúdja újra másfelé fordult – ámbár ennek a hörgő masinának nem volt rúdja –, s ez olyan tény volt, amely ellen senki nem tehetett semmit. Teljesen hiábavaló volt Taddeusz újsághirdetése, pénzjutalma, Oszkár fogcsikorgatása, Dodó bánata, Pipincs árvasága; Bogánacs nyomtalanul eltűnt, mint esőben a vízbuborék, ha elpattan. Nem is lenne tehát értelme a Sztár Cirkusz kollektív érzelmvilágával foglalkozni, mert cirkusz száz is szaladgál az országban, de Bogánacs csak egy, és bennünket csak szép reményű ismerősünk – mondhatnánk barátunk sorsa érdekel.

Ez a sors ebben a pillanatban nem kibírhatatlan, sőt ha az ismeretlen jövő szagok és hangok nem kapaszkodnának kérdőjellé kunkorodott horgaikkal Bogánacs idegeibe, egyenesen kellemesnek lenne mondható.

Az autó zúgását egy darabig harsogva csapták egymásnak a házfalak, de aztán ki-kihagyott a zúgás, mert egy-egy üres házhely felett repült el, s amikor kiértek a városból, majdnem elcsendesedett, mert szétesett a mezők éjszakai némaságában.

Bogánacs szimatolni kezdett, hiszen szemének, fülének nem vette semmi hasznát. Nedves kis orra szabad mezőkről beszélt, érett búzamezőkről, füvekről és fákról, sőt erdőről is, aztán egy ideig fanyar cserszagot szítáit a zsákba az autó felett elrohanó szellő.

Később borszag következett, szalonna- és kenyérszag, és Bogánacs erős éhséget érzett, de a juhász megevett minden maradékot, és eszébe se jutott a kiskutyát megkínálni. Becsattintotta bicskáját, és óvatosan emelte szájához az üveget, nehogy a rázkódásban valami mellémenjen. Aztán rápipált, és nézte a csillagokat, amelyek egyáltalán nem mozdultak, akárhogy rohant az autó.

“Fene messze lehetnek – gondolta –, ámbár a Göncöl elfordult, és nincs már messze éjfél. A kiskutyát meg egy hétre az istállóba teszem, amíg megszokik. Ilyen jó formájú kiskutyát nem is láttam mostanában.” Ezen elgondolkodott, mert régi kutyái jutottak eszébe, és el is bóbiskolt egy kicsit.

Arra ébredt fel, hogy lassít az autó, aztán megáll.

– Meghoztam a gazdát, Bözse néném, jó estét!

András kászálódott, s arra gondolt, hogy az üveg még félig van. A nagy zsákot Bogánacssal átlódította a kocsiba, mintha üres lenne, s az üveget meg az asszony elé tartotta.

– Derék öcséd van, asszony, még bort is vett az útra. Kóstold meg, aztán visszaadjuk.

– Tartsák csak ott, én nem iszom – legyintett a rokon.

– Nem-e? – hökkent meg a juhász. – Hát az meg hogy lehet?

– Az úgy, András bátyám, hogy jön a rendőrségi autó, vért vesznek, aztán megmondják, hogy ittam.

– Ilyen huncutok, hogy mit ki nem találnak!

– Így van ez jól, András bátyám, de nincs is annyi gázolás, karambol, börtön, mint azelőtt...

– Igazságod van, csak hát furcsa. Tudod, Bözke, akkor mink nem veszünk autót.

– Nem hát, csak üljön föl már, mert reggel lesz.

– Köszönöm a fuvart, Lajcsi, ha lehet, ugorj be egy kis tokányra, a családot meg tisztöltetjük.

Az autó újra csuklóit kettőt-hármat, aztán búgni kezdett, és nekilódult az útnak.

– Kelj föl kicsit, anyjuk. Ezt a zsákot beteszem a kasba.

– Van benne valami?

– Majd meglátod holnap. Egy kis pumi! De egy világi pumi. Találtam...

A juhász kioldozta a madzagot a zsák száján, hogy a kutya elegendő levegőt kapjon a kasban is, aztán zsákostul betette az üléskasba.

– Így! Fogod még kicsit a gyeplőt? Csak a dülőútig, aztán a löcsre is akaszthatod. Elálmosodtam...

A kocsi megzökkent, s beszélgetni kezdtek a kövekkel a kerekek.

A férfi feleségének dőlt és elaludt, az asszony az utat nézte, amint szürkén alájuk folyt, s az út menti fák némán a kocsi mögé léptek.

Amikor azonban befordultak a dülőútra, elhallgattak a kerekek, s a juhász felneszelt.

– Most már bóbiskolhatsz te is. A hídon felébredünk, vagy ha jönne szembe valaki.

– Ki jönne?

– Fene tudja, csak úgy mondom.

– Fiatal a kutya?

– Úgy nézem. Ilyen kutyája nem lesz errefelé senkinek.

A kocsi csendes himbálódzással ment az úton, és Bogáncs a kasban szintén azon fáradozott, hogy ilyen kutyája ne is legyen errefelé senkinek. A juhásznak se!

A zsákból kimászott, s most már fülel is, és tudja, hogy térséges mezőkön mennek, mert az üléskas száraz vesszői között beszivárog a nyári éjszaka szénaszagú üzenete.

Bogáncs hason csúszkálva körülszaglászta börtönét, amely vesszőből volt, mint az akolban a saroglya, ámbár az egyik saroknál erősen szakadt... Bogáncs fülelt, és – nagyon óvatosan – megpróbálta kidugni fejét a nyíláson. A nyílás engedett is – de nem eleget –, ezért rágni kezdte az útban álló vesszőket, mert a kiskutya semmiféle szorongató helyre soha többet nem dugta be a fejét.

Ha emlékezetünk nem csal, egyszer a saroglyába akadt bele a feje, egyszer pedig a hurok, azaz a tör fojtogatta félholtra, s ezek a keserves emlékek azonnal előugrottak, amint valahol át kellett bújni. Most pedig át kellett, mert Bogáncs mindenképpen menekülni akart.

A kocsi kattogott az éjszakában, a lovak dobbanásait elnyelte a föld, és nem látta senki – csak a csillagok –, amikor a kiskutya vállig kidugta fejét a nyíláson.

Hallgatódzott, de a meleg emberszag óvatosságot parancsolt, ezért visszahúzódott, és hagyta a helyzetet megpihenni. Mivel azonban semmi nem változott, semmi nem lett sem világosabb, sem sötétebb, sem hangosabb, sem csendesebb, szépen kibújt a nyíláson, és egyetlen ugrással kirepült a kocsiból.

Az asszony felrezzent a puffanásra.

– Mi volt az? – rázta meg az ura karját, aki mélyen aludt, és még kutyatulajdonosnak képzelte magát.

– Mi? – kérdezte a férj.

– Valami puffant...

– Puffant, hát puffant... – mérgeződött a juhász, mert semmit sem látott a sötétségben, természetesen Bogáncsot sem, aki ugyan fejtetón ért földet, de a következő pillanatban már elnyelte a búzamezők álmosan sutgó tengere.

Kicsit még szaladt, de aztán megállt, mert távolodóban pattogott a kocsi, s ez olyan volt, mint amikor a szabadult rab bilincseit elviszi a börtönőr.

Bogáncs megállt, megrázta magát, mintha az esés emlékét akarta volna lerázni, aztán lefeküdt, mintha tájékozódni akart volna, bár nem tudta, mi a tájékozódás. Hogy hol van, egyáltalán nem tudhatta, de nem is ez volt fontos, hanem az, hogy a cirkusz hol van, s a még régebbi otthon hol van. Hol vannak az emberek, akik barátai és parancsolói voltak, s hol van az élelem, amit ezek adnak?

S a kiskutya reménytelennek és távolinak érezte mind a kettőt, mégis inkább az igazi otthon, az akol felé fordította fejét, bár érezte, hogy ez az út sokkal veszélyesebb, mint ha a cirkusz irányába indulna el. Bogáncs nem latolgatta, hogy melyik a cirkusz, és melyik az otthon, de engedelmeskedett a nagyobb vonzásnak, hosszabb útnak, amelynek végén az öreg

Galamb állt, Jancsi és Csámpás s a táj, amely látó szemének, világosodó agyának az első volt és az egyetlen.

Egyelőre biztonságban érezte magát, s ez volt a legfontosabb. A kocsi küllőinek kattogása már olyan messziről hallatszott, hogy nem is mondott semmit, s a nyári éjszaka takarója alatt csak a kalászkok, levelek és virágok meleg illata szállt.

Bogáncs sóhajtott és – éhezett. Aztán egygé vált az éjszakával, és elaludt, de azzal az álomtalan, résen álló álommal, amelyből bármely pillanatban lehet menekülés, és lehet védekezés.

A kiskutya érezte, hogy nincs messze a dülőúttól, azért amint derengeni kezdett, óvatosan beljebb surrant a búzaerdőben, s csak akkor állt meg, amikor a búza széléhez ért, ahonnét egy répatáblára lehetett kilátni. Itt újra lefeküdt, s csak néha állt fel, hogy kinézzen a vastag répalevelek fölé, ahol esetleg valami élelemmel lehet számolni.

A kiskutya nagyon éhes volt. Tegnap délben evett utoljára rendesen, de a tegnap minden perce sokkal távolabb volt, mint amit az idő mutat azóta, az összetorlódott események kapkodó zűrzavara mögött.

De Bogáncs nem gondolt most ezekre, nem gondolt sem előre, sem hátra, talán semmire sem gondolt – hiszen nem ember volt, csak egy idegen világba esett kutya –, de egész teste egyetlen fájó, éhező gondolat volt.

Ekkor, mintha egy végtelen sóhajtás repült volna el a határ fölött, szelíden megdőltek a búzaerdők, valahol halkán megszólalt egy madár, megmozdult az éjszaka harmatos levegője, és az álomból, illatokból, csendből és időből egyszerre világosabb lett, pedig ekkor csukták le szemüket a csillagok.

Virradt!

Virradt a fény születésének mindennapos csodájával és szépségével, de Bogáncs ebben a pillanatban nem volt fogékony sem a szépség, sem a csodák iránt. Bogáncs előtt ezeket a fogalmakat egy darab hús egyesítette volna magában, ámbar kiegyezett volna egy ürgével is, ami végeredményben csak addig ürge, amíg meg nem fogják. Aztán csak hús.

De ürge itt nincs. Az ürge inkább a rövid fűvű legelők lakója, kopár domboldalaké, míg ilyen helyen nyulak tanyáznak, és billegetik fülüket olyan bambán, mintha egyedül lennének a világon.

Nem szabad azonban a nyúl védekezési képességeit lebecsülni, mert akármilyen önfeledtnek látszik is messziről, úgy helyezkedik el a répatábla közepén, hogy észrevétlenül megközelíteni semmiképpen nem lehet.

Bogáncs hideglelősen reszket a búza takarásában, fölemelkedik, lehasal, szeme szikrázik, de ő nem akar kimenni a búzából, a nyúl pedig nem közeledik. Egyébként is nagy, kan nyúl – ez látszik kosorráról –, valami vén futóbajnok, aki faképnél hagyná Bogáncsot, még ha két lépésre lenne is, nem pedig negyvenre.

A répán túl kukorica van, s úgy látszik, mintha a nap egyenesen a kukoricából kelne fel. Vörös fényétől kék lesz az ég, és kizöldül a föld, ámbar a búzagalászkok viaszos aranyban fürdenek.

Bogáncsot ez sem érdekli, és nem tudja, hogy a határ nagy részén már keresztben áll a gabona, ami egy bujdosónak nem kellemes. A vándorló kutyanak nem szabad magát mutogatni; a vándorló kutya mindig magán hordja a féltékenység és bizonytalanság jeleit, ami veszteségre is mutathat. Az idegen kutya mindig gyanús, ezért mindenki üldözi, elsősorban saját fajtája, másodsorban az ember, aki a magányosan vándorló embertársát is gyanakodva figyeli, amiben sokszor igaza van, és sokszor nincs igaza. Hát még a kutyát!

Bogáncs világosan érezte ezt, különösen mióta kivilágosodott, és a növekvő világosság az élet és a munka zaját szórta szét a határban. A cirkuszban megszokta a lármát, de ez idegen világ volt, ismeretlen és egész hajnali megmozdulásában gyanúsán félelmes. És a nyúl is eltűnt.

A kiskutya valami közelebbi zajra félrefordult, s amikor újra szemügyre akarta venni a gyanútlan tapsifülest, nem volt sehol. Lehet, hogy besurrant a kukoricába, de az is lehet, hogy lebújt valamelyik gazcsomó alá. Elég baj! Az éhség már körmenetet rendezett üres hasában, és amint nőtt – mert nőtt egyre –, úgy porlasztotta a félénkséget. Az este még csak suttogott, de most már hangosan követelődött.

– Gyerünk! – ordította. – Meg kell keresni az ennivalót. Van itt egér, van itt minden... Végeredményben nem rossz a szöcske sem.

Bogáncs mit sem hallott arról, hogy egyes vezeklők sáskával éltek a pusztában, ez a példa tehát nem vonzotta, de amint meglátott egy ilyen hártvás szárnyú, zöld rovar, azonnal bekapta.

– Nini! Nem is rossz! – És körülnézett, hogy folytassa a vezeklő táplálkozást, de úgy látszott, mintha ezzel az egyetlen sáskával kimerült volna a környék sáskaállománya.

Bogáncs azonnal elindult, mint az árnyék, s a búzaszálak lágyan zárultak össze utána.

Most már nyüzsgött a határ. Kiáltások és ostorpattogás szálltak el felette, s a kiskutya kerülgette egy darabig a helyet, ahonnan felszálltak ezek, de aztán valami olyan érzése lett, hogy ahol ember van, ott élelem is van. Az ember a tarisznyáját is jelentette, ámbár jó lett volna úgy hozzájutni egy ilyen tarisznyához, hogy az ember ne lássa.

A búzatábla elfogyott, és egy dűlőút következett. Bogáncs megállt, leskelődött, hallgatódzott, aztán átsurrant egy kendertáblába, ami sűrű volt, mint a kefe, egyszóval sűrű volt, mint a – kender. Szerencsére a kender kis területen zöldellt, mert nehéz szaga elnyomott minden más szimatot, és a járás is lassú volt benne, de biztonságos.

Az emberi beszéd egyre közelebb hallatszott, és a kiskutya megdermedt, mert a kender széléről valami fehérség csapott a szemébe.

Bogáncs megállt, aztán lehasalt. A fehérség nem mozdult. Gyanús volt, de az éhség a gyanút lassan elmosta. A kendő alatt kosár volt, s a kosárból egy üveg nyaka állt ki kissé félredőlvé.

Bogáncs olyan lassan kúszott oda – hogy maga se vette észre, de egyszer csak ott volt. Nedves kis orra fintorogva húzta be a szerény kis illatot, aztán felemelkedett, és megfogta a kendő csücskét, reszketve, hogy valami történik, de nem történt semmi. Távolabb a répában két asszony és egy süldő lány kapáltak. Meg-megállva kicsit rátámaszkodtak a kapanyélre, és beszélgettek.

Bogáncs pedig szép lassan lehúzta a kendőt, mert az asszonyok tereferéje csak bátorította. A kosárban kenyér volt a vizes üveg mellett, a reggeli maradék. Szép, nagy darab kenyér... amire úgy esett rá a kiskutya, mintha süldő nyúl lett volna, s a harapás mozdulatával már fordult is, és elnyelte ismét a sűrű kender árnyékos homálya.

Úgy látszik, ezen a vidéken csodálatosan jóízű kenyereket sütöttek, mert a kiskutya egy ültő helyében megette. Nem is vitte messze, mert az asszonyoktól nem félt, s a kender sűrűjénél biztonságosabb helyet nem is találhatott. Jó lett volna egy kis víz is, de mivel víz nem volt, s az éhség is elhallgatott, Bogáncs nem tehetett mást, mint hogy alszik egyet.

Később csattanó hangra ébredt, amiben bosszúság és fenyegetés volt:

– Vera! Vera, gyere ide! Egy kis csend után:

– Mit mondtam neked, hogy takard be a kenyeret...

– Be is takartam. Mari néném is látta...

– Mari! – emelkedett meg a kiáltás. – Láttad, hogy ez a lány betakarta a kosarat!?

– Láttam hát. Miért?

– A ruha a földön...

– És a kenyér? – hajolt a lány a kosár fölé. – Maradt egy darab kenyér is...

Az asszony körülnézett.

– Járt volna erre valaki?

– Talán a kenderen bújt át... – vélte a lány.

– Szamár vagy! Annak nyoma lenne, itt meg minden szál a helyén van.

Erre már odajött a másik asszony is, mert ezt a kis beszélgetési alkalmat kár lett volna elmulasztani.

– Mi az?

– Hát ide nézz! Gyüvök, mondom, iszom egy kis vizet, a ruha a földön, a kenyér sehol. Azt mondod: a lány betakarta.

– Mondom hát. Csak az üveg nyaka állt ki.

– Pedig erre nem járt senki, és a kenderben sem járt senki. És összenéztek és körülnéztek.

– Talán valami madár – mondta újra a lány.

– A köröstyánád térde! Miféle madár húzza le a ruhát, erre felelj!

– Akkor kutya.

– Hun a kutya, mi? Láttatok erre kutyát? Mióta ez a dupla orrú Varga gyerek csósz lett, aztán puskát kapott, ki meri kihozni a kutyáját? Azelőtt minden kutya itt kint egerészett. Nem is volt itt egér...

– De megvesztek, mondták az iskolában, meg kárt tettek...

– Megvesztek, megvesztek, hát aztán? Volt helyette másik, csak te ne légy olyan okos!

A lány ezek után elhallgatott és elhúzódott, mert ismerte anyját, aki néha egy-két váratlan nyaklevessel toldotta meg sántikáló igazságát.

– Hát róka volt? – mondta a másik asszony.

– Na, te is aztán megadtad neki... Róka! Láttál te már rókát fényes nappal kenyeret lopni?

– S az idősebb asszony úgy nézett a fiatalasszonyra, mintha felelősségre vonná egy súlyos természetrajzi tévedésért.

– Hát akkor a bukógáti borzas boszorkány volt – rántotta meg vállát a menyecske dühösen – vagy valami kísértet! Ott egye meg a fene, akármilyen volt, gyertek kapálni, mert így nem megyünk semmire! Mi van ezen olyan sok pézsmítálni való? Elvitte, megette, váljék egészségére!

Bogáncs eleinte feszülten figyelt a közeli beszédre, de aztán elernyedett. Kinyújtózkodott, mert mintha a kenyér megnőtt volna a hasában, mint ahogy meg is nőtt. Azt már csak fél füllel hallotta, amikor a menyecske egészségére kívánta a kenyeret, de ezt sem értette. Szunyókált, de fülét nyitva tartotta, s azt már észre se vette, hogy a kenderszálak vándorló árnyéka keletre mutat, ami az idő délutánra hajlását jelentette.

Napnyugtára megzendült kicsit a szél, a kender nehéz illatát kinyomta a répa fölé, susogva játszott a levelekkel, aztán elment valahova, mert ismét csend lett, csak a kapák pendültek meg, mert a lány két kapát vitt a vállán, anyja pedig a nevezetes s immár legendásra magasztosult kosarat.

– Csak azt tudnám, hogy mi lehetett – mondta, és ismét megnézte a kezében himbálódzó kosarat, nem is gondolva arra, hogy késő ősszel, ha majd bűgva pereg a rokkaorsó, és az ablakon árnyékos szemével benéz az est, milyen szép mese fonódik a kosár és az ellopott kenyér köré.

“... mert az úgy volt, tudjátok, hogy kapáltunk, aztán mintha valami árnyék járna a kenderben. Nem is szóltam a Marinak – mondóra, kinevet még, tudjátok, úgyis mindig vihog... –, hát csak látom, hogy az árnyék már a kosár fölött hajladozik. Aztán egyszer csak nem volt ott semmi. Mondom: csak kapáljatok, iszom egy kis vizet. Hát még a hideg is végigfutott rajtam! A kendő lehúzva, a kenyér sehol. Sehol senki, csak a nap sütött, igaz, az olyan furcsán sütött.

És akkor majd csend lesz a szobában, megállnak az orsók, csak a gondolatok fulladoznak a titkok mélységében, pedig a valóságban csak Bogáncs csóválja a farkát, és már nem is emlékszik arra, hogy mikor evett meg egy ültő helyében fél kiló kenyeret.

Ámbár Bogáncs, ahogy mondani szokás, nem halt meg a kenyérért. Bogáncs semmiért sem óhajtott meghalni, de történetünknek ezen órájában elfogadott volna még egy darab kenyeret,

ami azonban nem volt sehol. Még a kosár is eltűnt, csak némi kenyérhéjdarabkák maradtak elszórtan, amelyeket a kiskutya gondosan összeszedett.

Már késő alkony volt, amikor szürke fáradtságként száll a hazatérő szekerek után a por, a falvakba húzódik minden lárma, szárnyra kapnak a zúgó, nagy esti bogarak, s nyomukban néma csapongással a denevérek.

Bogáncs most már bátran ügetett a távoli, nagyon távoli akol irányában, de meg-megállt, figyelt, mint az éjszakai vad, s egyúttal vadászott is, ám bár erről jobb nem beszélni. Egy figyelmetlen békát talált mindössze, amit csak hosszas szaglálódás után kapott be, és nyelt le sürgősen, mint valami keserű orvosságot; aztán nekiugrott újra az útnak, mintha még a helyet is el akarta volna felejteni.

Később egy másik utat talált, s azon poroszkált tova némán és majdnem láthatatlanul, mert szürkés szőre beletűnt a hunyorgó estébe.

Néha egy-egy madár rebtent fel az út mellől, néha távoli ugatás hallatszott, de a madár helye is üres volt – se fészek, se tojás –, és az ugatás sem jelentett semmit, amiért érdemes lett volna kitérni.

Éjfél után a dűlőutat az országút vágta át, de nem állt rá, mert büdösen dörgő, vakító szemű szekerek száguldoztak rajta, és amikor egy-egy elrohant mellette, nemcsak fullasztó porözön szállt utána, de olyan vakság lepte meg, hogy pár percig semmit nem látott. Nem, az embert jobb elkerülni.

Amerre ment, egyre nagyobb térségek szakadtak a kukoricák és répatáblák közé, mert erősen folyt már az aratás, fogyott a lábon álló gabona, és ezzel fogytak a nappali búvóhelyek is. De most, az éjszaka sűrűjében bátran loholt a kiskutya abban a bizonyos irányban, ahol – valahol messze, messze – az otthonnak kellett lennie.

Jó, hogy úton ment, mert egy helyen kisebb folyót keresztezett, s nem kellett úszni, hiszen ott volt a híd. Itt jutott eszébe; hogy szomjas, ezért jócskán ivott, s csak azután kanyarodott vissza az útra.

A víz azonban éhségét nem verte el, ezért mind sűrűbben állt meg, hogy az éjszaka zörejeiből valami ennivalót hámozzon ki, de nem mozdult semmi: a tarlók némák voltak, s a lábon álló gabonákban vadászni nem lehetett.

Most már fáradt volt a kiskutya, égett a talpa, és izmaiban érezte, hogy rövidesen vége lesz az éjszakának. Valami búvóhely után kell nézni – tűnődött, és leült egy pillanatra, de megrezsent, mert az egyik akácfáról egy kis kuvik kezdett kiabálni:

– Kuu-vik, kuu-vik! Látlak, kutya...

Bogáncs kedvetlenül vakaródzott, aztán felnézett a kis bagolyra.

– Elhiszem, de minek azért kiabálni? A bagoly megforgatta buksi fejét.

– Vándorlásban vagy, és éhes vagy, ugye? A szemed enni akar, a hasad felszívódott, és erre még nem láttalak.

Bogáncs csodálkozva pislogott fel a tömzsi kis madárra, és szeme ezt mondta:

– Úgy látszik, igazuk van, akik okosnak tartanak. Csak rám nézel, és tudsz mindent – de akkor miért kérded?

A bagoly kinyújtotta egyik szárnyát, és nyújtózkodott.

– Jól vagyok lakva, mért ne szóljak hozzád? Bogáncs ásitott.

– Én meg éhes vagyok, nagyon éhes, és még sok út van előttem. Ha világos lesz, el kell bújnom, mert az emberektől félek.

– Okosan – bókolt a bagoly –, különösen amelyik fekete, fényes botot hord... de én most elmegyek. Jól vagyok lakva, az igaz, de nem tudom nézni, hogy az egerek itt mászkáljanak alattam. Mért nem fogsz belőlük?

A kuvik lelendült az ágról, s eltűnt a homályban.

Bogáncs utána nézett, amíg látta, aztán a puha húsú egérére gondolt vágyakozva, amelyet csak a bagoly láthatott meg ebben a sötétségben.

A kiskutya újra nekivágott az útnak. Sovány kis testét most már nehezen hordták az apró lábak, és minduntalan leült vakarózni, mert tele volt bojtorjával, koldustetűvel s mindenféle szúrós terméssel, amelyeknek a széthordását a szőrös állatok: kutyák, birkák, rókák végezték. A növény rájuk bízta ezt a feladatot, ámbár nem tudtak róla. Mert a szaporodásnak sok fortélya van, s a magvetésnek még több. Egyes magvak repülnek, messze elszállva az anyától; mások gurulnak; vannak, amelyeket kilő az anya, hogy faja szaporodjon. És vannak, amelyeknek magva ezer kis horog közé van beágyazva, s olyan, mint egy kis ezerhorgú buzogány vagy horgas kéthegyű tör. Amíg a mag éretlen, és burka zöld, nem kapaszkodnak semmibe, le se lehet őket szakítani, de ha megérett, a kis tapadók, szőrök megragadnak szőrben, ruhában, és vándorolni kezdenek. Mozgás közben szinte befűrják tüskéiket a ruhába és szőr közé, szürni kezdenek, ami felette kellemetlen, mert a ruha alatt, szőr alatt érzékeny bőr van.

– Fene ezt a gaszt! – mondja az ember, és leveri magáról a szúrós holmit, amint tiszta helyre ér, s a mag, messze az anyanövény tőli, el van vetve.

Mit mondjon azonban a szegény kiskutya, akit a véletlenek vak ostora fél országon át hajszol? Nem mond semmit, de vakarózik. A körmök és fogak aztán kiszakítanak egy-két potyautast a szőr közül, és honnét tudhatná Bogáncs, hogy ő most magvetést végez? Bogáncs éhes, fáradt, és még szúrják is a kis horgok, hát időnként dühösen vakarózik. Az azonban bizonyos, hogy sovány, lompos, elhanyagolt, lesoványodott állapotban még Oszkár is nehezen ismerne rá, pedig Oszkárnak különösen jó szeme van. Oszkár! Hol van már Oszkár?...

Senki nincs sehol, csak az üres éjszaka, a fáradt, ásító sötétség és az út, amely parancsol, de nem segít.

Az út most olyan tájon kanyarog, amelynek egyik oldalán vetések s a másik oldalán kaszáló van. A búzatáblába beékelődve egy kis terület, ahol gémeskút ácsorog, vödret a magasba tartva, mintha kérne valamit. Valamelyik rendetlen gyerek hagyta úgy a vödrot üresen, talán kicsúszott a kezéből, és nem érte el. Aztán nem is törődött vele. Igaz, a gémeskút Bogáncsot sem érdekelte, de erősen szaglászott, mert meleg hamuszag, félig égett nyers rőzsaszag lengett a kút körül, és ez ennivalót is jelenthetett.

Bogáncs óvatosan körüljárta a tűzhelyet. Talált is pár darabka rendkívül ízletes kenyérhéjat és egy kis darab szalonnabőrt. A bőr kemény volt, mint a bádóg, de éppen ez volt a jó, mert hosszan lehetett rágni, s így a bőrke hosszan ontotta ízét és illatát. De hát végül is – sajnos – le kellett nyelni, bár nem sok helyet foglak el a kiskutya gyomrában. Csupa megszokásból egy kis vizet is lefetyelt rá, de aztán riadtan kapta fel fejét, mert szemben az úton szekérezörgés hallatszott, sőt kutyaugatás is. Bogáncs gondolkodás nélkül tért ki a találkozás elől, s egy pillanat alatt elnyelte a magas fű.

– Brr! – mondta volna, ha ember lett volna, mert a hajlós fűszálak ónos harmattal voltak megrakva, s pár lépés után olyan lett, mint a csapzott ürge. Szőre testéhez tapadt, mint az ázott szoknya, és a kiskutya szemlátomást összement, és szomorúan vékony lett. Bordái egyszerre kilátszottak, mutatva, hogy a kétnapos koplalás jól megfaragta a kis húst, amit Bogáncs maglónak vallhatott.

S a fű egyre magasodott, itt-ott sással, kákaival keveredett, jelezve, hogy valami posványos rész jön, ahol még több lesz a víz. Lett is, és a kiskutya majdnem leült ijedtében, amikor – sáp-sáp-sáp – egy nagy vadréce berregett fel a virradó levegőbe.

Bogáncs legyűrve ijedelmét, vágyakozva nézett az elszállt két comb, két szárny és kitűnő mellehúsa után... mert másra, az egészre, másként nem is gondolt. A vadréce még keringett egyet a tocsogók felett – különféle ijedt gorombaságokat szórva Bogáncsra –, aztán elhallgatott, de megszólalt a vizes rétség egy-két korán kelő madara, átadván a hírt a többieknek, hogy valami veszedelem jár a berekben.

Bogáncs most már elkeseredetten csobogott, mert csak a nagy fejű zombékszigetek álltak ki a sekély vízből, aztán felugrott egy ilyen nagy gombócra, hogy körülnézzen. A zombék teteje lapos volt, és aránylag száraz. A kiskutya megrázta magát, lefeküdt és reszketett.

A keleti ég már ígérte a napot, a tocsogók gőzölni kezdtek, s mintha a világosság szülte volna a sokféle hangot, megszólalt a mocsaras réti világ egész kórusa.

Bogáncs kívül és belül egyformán fázott, s ahogy világosodott, úgy nőtt a bizonytalansága is a soha nem látott környezetben. Ez azonban még nem lett volna baj, de jött egy bíbic, csapkodni kezdett rá, és olyan jajongást művelt, mintha nyúzták volna.

– Bíí-bic-bíí-bic – itt van, itt van, jaaj-jaj, jaaj-jaj!

– Mi az? Mi az? – rikácsolt egy vércse. – Hol van, hol van? Hadd szedem ki a szemét!

Bogáncs riadtan ugrott fel, mert a vércse olyan közel vágott hozzá, hogy majdnem súrolta. Távolabb egy nagy fát látott, s az a nagy fa hívta, mintha maga a száraz talaj szólott volna.

– Itt-itt-bíí-bic – csapongóit a bíbic a kiskutya felett, aki soha nem úszott életében, de most úsznia kellett, tehát úszott is, aztán már csak a sárt taposta, végül sűrű bokrok közé érkezett, egy kis emelkedésre, amelyet maga alatt tartott a vén fa nagy koronája. Ez a hely már valódi szárazföld volt, s az égerbokrok alatt tavalyi avar feküdt vastagon, mint a párna.

Bogáncs hasra vágta magát, és meg se moccant, amíg a bíbic riadója el nem hallgatott.

– Itt volt... Itt volt – nyavalygott még egy ideig, de a bokrok alá nem láthatott, és végül is megunt.

Bogáncs szuszogva sóhajtott. Hasát már melegítette a száraz avar, nem is fázott annyira, de azonnal érezte az éhség vonaglását a gyomrában, s ezért szimatolni kezdett.

“Miféle szag ez?” – talán ezt kérdezte magában, és úgy vélte, hogy az az embernek nehéz büz-, kizárólag élelemszaga lehet. Az is volt, bár ezt az élelmet csak olyan vékonypénzű szegénylegények tartották annak, mint amilyen Bogáncs volt.

Szaglálódott a kiskutya, és mivel teljesen rejtve volt, óvatosan csúszott a szagközpont felé, ahol egy halfejet talált.

“Ez az?” – pislogott ifjú hősünk, aztán fogra vette a bűdös holmit, és egy-két roppantás után jóízűen elnyelte.

Nem, arról beszélni sem lehet, hogy a bomló húst a kutya olyannak érezte volna, amire az ember azt mondja: huh, de bűdös! Bogáncs mindenesetre elfordult volna a levendulaillattól, és talán kétségbeesett volna egy illatszerboltban, mert az ottani illatok számára haszontalanok, talán “bűdösek” lettek volna, míg a halfej szépen elhelyezkedett gyomrában, és kissé betömte az éhség száját.

A kiskutya ezek után hallgatódzott, mert a nagy fa koronájában állandó halk mozgás motoszkált, de mivel rejtve érezte magát, újra szimatolni kezdett, mert a lenyelt halfejjel nem szűnt meg az ehető szagok felhőzése.

– Miféle hely ez? Miféle dögtemető ez? – kérdezte volna talán egy ember, mert a bokrok alatti kipárolgás távolról sem hasonlított a drogériák és kozmetikai műintézetek civilizált, de talán nem mindig kulturált illatához. Bogáncs azonban nem kérdezett semmit, hanem foghegyre vette a következő haldarabot, amely még egészen friss volt, legfeljebb háromnapos...

De meg is akadt torkán a falat, mert erőszakos, recsegő trombitaszó harsant meg felette, és elindult valami az ágak között, ide-oda ütődve, és egy valóban friss, egész hal esett majdnem a fejére.

A kiskutya minden izma megfeszült, hogy menekül, ha kell, és harap, ha muszáj, de nem történt semmi, csak szárnyzuhogás hallatszott valahol magasan, ami nem jelentett közvetlen veszélyt.

Bogáncs lapult, de a helyet megjegyezte: hol mozgott a fű, ahova a hal leesett.

– Kvak-kvak-kvák-kvááák – hallatszott megint felülről, de az ismétlődő lárma, a folytonos mozgás a nagy fa koronájában nem rémítette már meg, mert világosan érezte, hogy őt nem

látja senki, és az ismeretlen hangok nem rá vonatkoznak. Halkan sóhajtott még egyet, kiengedve az ugráshoz szükséges szusz, izmai elernyedtek, és már csak szemével kísérte, ha megint lehullott valami az ismeretlen adakozók konyhájáról.

Bogáncs egy fészektelep alá került.

Az óriás nyárfán talán harminc fészek is lehetett; kicsi, nagy, lapos, gömbölyű, bélelt és béleletlen, sőt magában a fában is volt lakó, mert éppen az előbb nézett ki az odúból egy harkályanya, dühösen villogtatva szemét a családapára, aki a kopogtatást ott kezdte, mindjárt a fészek mellett.

– Talán leesne a piros sapka a fejedről, ha egy kicsit odább repülnél kopácsolni, mi? Felébreszted a gyerekeket, aztán itt nyivákolnak a nyakamon egész nap, mert nem hozol elég enivalót!

– Pardon! – rikkantott a helyzetről megfélelkezett férj, és ki vágódott a feleségmentes reggeli ragyogásba.

Bogáncs ekkor már úgy vélte, hogy az a mozgó felső világ nem rá tartozik, de az előbb leesett hal igenis rá tartozik, tehát felvette a halat, és jóízűen megette.

A levegő melegedett, a bokrok alja világosodott, és fent a fiókák egyre jobban hangoskodtak, annyiféle hangon, hogy abban csak a tévedhetetlen anyák ismerték ki magukat. Mert más hangon szóltak a gémek, a csókák, a kékvércsék, a bakcsók, a varjak, sőt a kárókatonák fiókái is, és csak abban egyeztek meg, hogy enivalóért sírtak, rimázkodtak és követelődtek. Természetesen verekedtek is, és Bogáncs ennek köszönhetette a kissé illatos, de bőséges táplálékot. Verekedés közben lehullott hol egy fej, hol egy farok, sőt egész hal is, amit a kiskutya csak helyeselhetett.

Persze – mint az már szokás – csak a testvérek verekedtek; a szülők majdnem soha, bár volt itt társbérlet, albérlet, főbérlet, békésen egyesülve abban a kellemes helyzetben, hogy lakbért nem fizetett senki, bármelyik emeletén lakott a csodálatos, óriás vén fának. Csak a földszinten nem lakott senki, mert a szelíd óriás földszintjét más, mint a néma hangyák, nem használhatták.

Az azonban előfordulhatott, hogy a közeli fészkek egyikéből egy-egy lábra kapott fióka átbotorkált a másik fészekbe világot látni, azonban az ilyen konok felfedezőt rendszerint háromszor verték meg. Először az idegen csemeték, másodszer az idegen szülők, harmadszor a saját szülők. Az ilyen kioktatás megfelelő hangossággal történt, és a világjáró csemete egyszer s mindenkorra megjegyezte, hogy ide társbérlet, oda albérlet, az idegen fészek veszélyes hely, ahol különféle csapások érhetik a kíváncsiskodó felfedezőt.

Mindezen felső és láthatatlan dolgokról azonban Bogáncs mit sem tudott, és délfelé már annyira megszokta a felette károgó, rikoltó, verekedő, ágropogató mozgalmasságot, hogy csak arra figyelt fel, ha valami potyogni kezdett lefelé. Később már erre sem, mert – bármilyen nehéz is elhinni – Bogáncs jóllakott.

Miután pedig jóllakott, és a bokrok nyirkos hűse is felmelegedett, nyugodtan elaludt, mert a rétség zsongásában semmi ellenséges indulat nem kóválygott. Lehunyta szemét, és csak a fülét billegette álmában, ha egy-egy vérszívó nőtény szúnyog kezdett hegedülni a füle körül, minden bánatát beleölve a siránkozó muzsikájába, hogy itt a vér, itt a finom, meleg vér, de a sok szőrtől nem lehet hozzáférni. Tudni való ugyanis, hogy ezeknek a szúnyogoknak csak nőtényei tehetnek csípős megjegyzéseket, férjnek nincs hozzá való szerszámja, mert szűrő helyett csak szelíd csápot hord. A kard a menyecskénél van, de ez másutt is előfordul. Elő bizony...

Bogáncsra azonban hiába is fenték vérszívó töreiket a harcias szúnyogmenyecskék, legfeljebb az orrát lehetett volna megcsapolni, amit azonban jeles kis barátunk gondosan őrzött két első lábával.

De melegebb lett egyre-egyre.

A mocsaras rétség felett forró, párás levegő reszketett, a békák árnyékba húzódtak, a fészkekben tátott szájjal lihegtek a fiókák, s a nádasok felett csak két rétihéja imbolygót fáradhatatlanul, mint a rossz lelkiismeret.

Még a fészektelep is elcsendesedett. Az anyamadarak ritkábban jöttek-mentek, s néha odaálltak árnyékot tartani a fészkek peremére. Nem hangoskodtak, nem vadásztak, mintha nem akarták volna megbontani a déli csend némán lángoló ragyogását.

Csak a bogarak zümmögtek, és a darazsak dongtak a bokrok között, s a néma nép, a hangyák mozogtak fáradhatatlanul valami állandó, titokzatos céllal fel a nagy fa törzsén valahova, és le a nagy fa törzsén valahova, csodálatos rendben, mintha százezernyi kis rovarnak egy szíve és egy agya lett volna, valahol fent a fán vagy lent a földben, amelyeknek könyörtelen parancsa egyszerre lesz vágy és tett a tudatosan mozgó, építő és romboló kis gépekben. Ezek a hangyák élő növényt vagy állatot nem támadtak meg, csak amelyik elpusztult, és anyaggá lett, és megérett arra, hogy szétrombolva belekerüljön a természet nagy laboratóriumába, és része legyen újra az életnek.

Bár azt sem lehet mondani, hogy a hangyák csak élettelen anyagokkal foglalkoztak, hiszen – megfelelő helyen – istállót tartottak fenn; persze nem versenyistállót, amint azt az ilyen racionális lényektől várni is lehetett. A hangyáknak tehenészetük volt, mégpedig lefejtőtehenészetük, mert tenyésztéssel nem foglalkoztak. Teheneik pedig levéltetvek voltak, melyeket szigorúan őriztek, fejtek, s ha a tehén nem tejelt vagy elpusztult, hát megették. A kis tetveket persze nem vásáron vették, hanem rabolták, ahol lehetett. Beállították az istállóba, és addig cirógatták, csiklandozták őket, míg a kis tetvek jókedvükben vagy kínjukban édes és tápláló folyadékot nem izzadtak. Talán egy kis alkohol is volt ezekben a szemmel alig látható cseppekben, ámbar részeg hangyát még nem látott senki.

A néma népet azonban éppen úgy nem izgatja a meleg, mint a méheket, Bogáncsot pedig éppen úgy nem érdeklik a hangyák, mint azokat a halfejeket, amelyeket a kiskutya bekebelezett.

Bogáncs alszik, néha megrázza magát, ha egy-egy túlbuzgó szúnyog bekeveredik a szőre közé, és szúrni ugyan nem tud, de vergődik, és jajgatni kezd, míg a kiskutya ki nem rázza, de abban a pillanatban már újra behunyja szemét, mert a kalandos fáradalmakat, éhezést és fázást ki kell aludni, hiszen itt, az ismeretlen mocsárban semmiképpen nem maradhat. Ezt világosan érzi, talán tudja is, és vonzódik valahova, bár ez a cél távoli, és egyáltalán nem világos.

Bogáncs alszik, de ösztöneinek mélyén ott áll az öreg Galamb, Jancsi, a falka, Dodó, Pipincs, Oszkár és minden, ami mögötte van térben és időben. De ezek a barátai távol vannak, nagyon szétszórva, és egy közös vágyban gomolyognak az otthon s az ember után.

Bogáncs nem tervez, de majd ha alkonyodik, úgy indul el, egy bizonyos irányban, mintha tervezte volna. Nem, arról szó se lehet, hogy visszaforduljon, pedig tudja, hogy mögötte száraz út van. Arra nem akar menni, de azt nem kérdezi magától, hogy miért. Előre akar menni, mert érzi, hogy másfelé elindulni nem is lehet.

Egyelőre csak pislog, mert kialudta már magát, de egyre ritkábban pislog, mert úgy érzi, hogy nincs egyedül, úgy érzi, hogy valami történik közelében, valami feszül, mint a felhúzott íj, és elpattanni készül.

Bogáncs laposra merevedett, mórta a nagy fa tövében egy kígyófej emelkedett fel, egy lapos, szív alakú fej, de ebben a pillanatban a kiskutya már meglátta az egeret is. Az egér a másik oldalról jött, gyanútlan nekifutásokkal, sőt a fa mellett fel is ágaskodott, nem tudni, miért. Felágaskodott, és a vastag kérgegen szaglálódott.

Ekkor pattant el az íj.

A kígyó odavágott, s az egér csak annyit mondott: cin.

Aztán lefordult, és rugdalózni kezdett.

Bogáncs borzongott.

A kiskutya nem tudta, mi a vipera. A kígyót általában utálta, és megölte, ha biztatták, de ilyen kígyót még nem látott, és borzongása mélyén ősi örökségként pendült meg a félelem. Nem, ehhez a kígyóhoz nem szabad közeledni, mert ez a kígyó: maga az elmúlás.

Már az odavágás is olyan félelmetesen gyors volt, hogy azt semmiféle mozdulattal kikerülni nem lehetett volna. S az egér már nem is moccan.

A kígyó hideg szeme nem változott. Nem örült a zsákmánynak. Nem volt benne vadság, nem volt benne éhség, még kegyetlenség sem, csak valami megkövesedett gonoszság, a jég hidegsége, az üveg keménysége, az avar ijesztő zizegése s a földhözragadt haladás érthetetlen gyorsasága.

Egyetlen mozdulattal vette szájába az egeret, s eltűnt, mint a látomás.

Bogáncs még sokáig lapult, s úgy érezte: ez nem jó hely. Indulni kellett volna ismét, de megvárta, amíg a látomás emléke elomlott. Akkor odament a fához, körülszaglászta, s mivel a kígyó elcsúszásának nyoma alig volt már érezhető, elindult az árnyékok mentén – kelet felé.

A délután már csak a vén fa koronájában villogtatta kevés aranyát lent a bokrok és nád közt a szürke alkony szőtte ködtakaróját, s a nádbugák némán hajoltak a víz fölé, melynek mélységében a magasság bárányfelhői ragyogtak hamvas elérhetetlenségben.

Bogáncs óvatosan ballagott, ahol lehetett; ugrott, ahol kellett, és úszott, ha mást nem tehetett. Jó lett volna már kint lenni ebből a posványból, ebből az ismeretlen világból, ahol félelmetes kígyók járnak, halfejek potyognak a fákról, ellenség minden madár, érthetetlen minden hang, s az idő alkonya mögött csillagait fényesíti már az álomtalan éjszaka.

És a levegőben is volt valami, amit a kiskutya nem szeretett. A madarak mintha siettek volna esti mondanivalójukkal, a vizek tükre később meghomályosodott, a nyugati ég felhői nem vörösek – mint máskor –, hanem tompán sárgák, s a nádbugák zászlója némán északra fordult.

Bogáncs sietett, de a nád egyre magasabb lett, a kilátás szűkebb, s a fenyegető bizonytalanság egyre nagyobb. A bogárnép hullámozó zsongása elhallgatott, s a békák alkonyi kórusa néma maradt, de ehelyett megdőlt és megzendült a nád.

Bogáncs sietett, amennyire tudott. Horpasa élénkebben járt, szeme kapkodva szedte össze a vadcsapások lehetőségeit, és egész teste alkalmazkodott az óvatosság parancsaihoz, de ezek a parancsok is bizonytalanok lettek, meglazultak, és meghátráltak egy másik parancs előtt: sietni, sietni! Ki ebből a nádból, ahol pár lépésre sem lehet már látni, egyre mélyebb a homály, pedig az ég még világos, ámbar tompán szürke, mintha száraz köd borult volna a tájra.

A nádas most már hullámozni kezdett, egy-egy része megtekeredett, mintha valamit el akart volna engedni maga mellett, az apró síkvizeken finom ráncok borzongtak végig, s mintha egy égisz érő kéz puha ujjai vágtak volna a nádas végtelen hárfájába: zengő, mély bugással megszólalt a szél.

Lent ebből keveset lehetett érezni, de fent kis madárkák sodródtak észak felé, apró felhőfoszlányok rohantak menekülő sietséggel, és messze, nagyon messze, a föld pereme alatt mintha valami óriás kugligolyó szaladt volna végig a látóhatár sötét deszkája mögött.

A kiskutya fájni kezdett, és nagyon fáradt volt már. A hínáros részeket kikerülte ugyan, mégis tele volt a háta békalencsével, a lába nádvágással, az orra az iszap nehéz szagával, amikor – végre! – fogyott a víz, de megszólalt valami újabb erő, valami új hang morajló fenyegetése, ami keresztbe feküdt Bogáncs útjára. Arrafelé már bokrok látszottak, és Bogáncs utolsó nekirugaszkodással felkapaszkodott a meredek partra, amelynek bölcsőjében hánykolódva, csattogva, félelmetesen sötétben rohant egy nagy folyó.

Bogáncs megállt egy pillanatra, mert úgy érezte: ez a szörnyű erő elseperte útjának irányát és célját. Ekkora vizet még soha nem látott! De csak egy pillantással mérte fel a lehetőségeket, s máris rohant a part magas töltésén arrafelé, ahol fák látszottak, amelyek talán menedéket adnak a szegény vándornak.

A parton gyalogút kanyarodott magas fű között, s ez valamelyest enyhítette a szél viharos nekilendüléseit, amelyek a fű takarása nélkül talán belökték volna a fáradt kiskutyát a vízbe. De ekkor már hegyé nőttek a felhők, és dübörgő mélyükből szinte megszakítás nélkül csapkodtak ki a távoli feszültség fenyegető villanásai.

És este lett egyszerre, nyugtalan, ijesztő sötétség, amelynek fenekén szélhajtotta porszemként rohant a kiskutya, és szívdobogva érezte társtalan kis semmiségének egész elhagyatottságát.

A part menti erdőcsoport egyre nőtt, közeledett, mint a menedék egyetlen lehetősége, mint társak a feltámadó ítéletidőben, mintha rajtuk kívül nem is lett volna élőlény az egész világon.

A felhők szakadatlan hörgése már föléljük ért, s egy-egy esőcsepp már megütötte orrát, egy-egy villanás szinte megvakította, aztán sűrűbben kezdett esni, mintha a szellőkések esős seprője végigvágott volna a tájon s a rohanó kiskutya reszkető gerincén.

Az erdő előtt még egy patakot is át kellett ugrani, s ez az ugrás a sötétben nem sikerült. Majdnem elmerült a vízben, s a túlsó parton igazán csak szokásból rázta ki a vizet a bundájából, mert úgy érezte, mintha már egész belső része csupa víz lenne.

Az erdő koronája harsogva verekedett az orkánnal, és ebben az őrző felfordulásban, a villámok sárga fényénél Bogáncs végre hasra vághatta magát egy vastag nyárfa görcsös tövében. Egy pillanatra szinte meleget érzett, hogy szőrét nem boronálta olyan élesen a szél, de a vijjogó fésű oda is levágott néha, és Bogáncs nem tudta annyira összehúzni magát, hogy a hideg reszketés meg ne találta volna.

Aztán kiszakadt a felhők hentergő fekete tömlője, és rázúdult a sötétségre a víz.

Bogáncs kaparni kezdett a gyökerek között, beljebb-beljebb fürve magát. Első lábai jártak, mint a motolla, hátsó lábai belerúgták a sötétségbe a földes avart, orra csupa sár volt már, amikor végre, csak félig ázva, összetekkerhette magát.

Azt persze nem lehet tudni, hogy Bogáncs később emlékezett-e erre az éjszakára, a következő nappalra és következő éjszakára, de ettől kezdve minden felhőre gyanakodott, s ha a vihar megmordult valahol távol, Bogáncs is morogni kezdett, és fedél után nézett.

Elhagyott ifjú barátunk azonban ettől az időtől még nagyon távol volt. Most a percek és órák uralkodtak, és sok napnak kell még elmúlnia, amíg Bogáncs úgy tekinthetett vissza erre az időre, mintha csak egy pillanat lett volna.

Az eső szakadt reggelig, aztán csendesen esett egész nap. Bogáncs még az éhséget is elfeledte a reszketésben, és csak akkor kezdett vacca tágításához, amikor a ködös derengés hűvös világosságot engedett a fák közé.

A kiskutya szimatolva nézte egy darabig az időt, aztán dühösen nekiesett éjszakai fekvőhelyének, és ásta, ásta...

A mozgás jót tett elgémberedett testének, és a gyökerek alól kikerülő száraz földben reménység volt. És melegség!

Ebbe a kis odúba már teljesen belefért elanyátlanodott ifjú barátunk. A föld átmelegedett alatta és fölötte, bundája gőzölni kezdett, és a puha földszagban, a reszketés nélküli pihenésben Bogáncs azonnal érezte, hogy ő tulajdonképpen rettenetesen éhes. Marcangolóan éhes. Ha azonban kinézett az erdő ködös, nyúlós csepegésébe, csak összehúzta magát, és őrizte az összegyűjtött meleget, ami most mindennél több volt. Bogáncs nem tudta, mi a betegség, de ösztöne és egész szervezete mindig az ellen tiltakozott legjobban, ami életére a legrosszabbat jelentette volna. Most pedig akárhogy égette az éhség, mégsem mozdult hosszú ideig, mert az éhség csak fájdalmas volt, de a megfázástól félt. Feküdt tehát mozdulatlanul, néha lehunyta szemmel, máskor kipislogva a szürke, csepegő világba, és rágogatta a lenyúló vékony, keserű gyökereket. A keserű nyál határozottan jót tett, mert a gyomrában duhajkodó polipok és egyéb vérszívói az éhségnek ijedten húzódtak a fal mellé, és elcsendesedtek.

Elaludt a kiskutya, és talán álmodott is, mert nyöszörgőit néha, aztán siránkozva, halkan vakkantott párat, később morgott, és izmai megfeszültek, mintha támadni vagy védekezni akarna. Utána kinyitotta a szemét, megborzongott, mintha azt mondta volna:

– Huh, de pocsek álom volt!

Közben az idő ballagott, de nem változott. Alkonyodott már, amikor egy kicsit elállt az eső, és Bogáncs azonnal nyújtózkodni kezdett, aztán kibújt vackából, mert körül akart nézni ismeretlen környezetében. Víz, víz mindenütt. Még a fűszálakon is esőcseppsorozatok kövéredtek, nem is beszélve a fákról, amelyek egy-egy szélrohamra egész kis esőt zúdítottak az avarra és – természetesen – Bogáncsra is, aki sürgősen beszüntette keserves tereptanulmányait. Egy kis tűnődés után felszedett egy csigát, amely nemcsak pompás házzal, de – úgy látszik vízhatlan bőrrel is rendelkezett, íze azonban – Bogáncs megítélése szerint – egészen utolsó volt, és a kiskutya nem is azért nyalogatta száját, mintha a vízhatlan állat jó lett volna, hanem azért, hogy ízét elfelejtse. Ezek után visszabújt “meleg”, de valóban száraz vackába, és várta az éjszakát, ami után a Földön általában nappal következik. Sajnos, nem azonnal...

Először suhogó sötétség száguldott a szél fekete szárnyán, nyekeregtek a fák, egy-egy száraz ág – hosszas tiltakozás után – letörött, és bukdácsolva, zörögve ért le a földre. Aztán egyre erősebben kezdett zúgni az erdő, de ezt a zúgást már nem követte a leszakadó víz zuhanyozása.

Később mintha valamelyest világosodott volna, és mélyen a fák között, valahol messze egy hunyorgó kis csillag kezdett hintázni, mint a hajólámpás a reménytelenség vak tengerén.

Bogáncs olyan kicsire húzta össze magát, hogy már csak fele volt cirkuszbeli, jól táplált mivoltának. Egyszóval: Bogáncs is tudta, hogy kell a nadrágszíjat egy-két, sőt három-négy lyukkal is beljebb húzni.

Aztán elállt a szél, vörös derengés kúszott végig a fák törzsén, és a keleti égen felbukkant a nap piros, mérges arca, mintha egy kis utálkozással is nézte volna a maszatosra eláztatott világot.

– Hát majd rendet teremtek én itt! – villogta, és a kezdeti vörös izzása azonnal fehér izzásba csapott. A fény meleg seprűje nyomán gőzölni kezdtek a vizek, a fák, az utak, szénaboglyák és gabonakeresztek, Bogáncs pedig hunyorogva pislogott a meleg tűz végtelen kohójába.

“Ó, nagy fény, áldott légy!” – talán ezt mondta hangtalanul, mert ezt érezte félig kihűlt, sovány, éhes kis teste.

Elaludt a kiskutya, és amikor felébredt, már újra nyár volt körülötte. A madarak elővették valamennyi hangszerüket, a folyó hideg éjszakai zúgása locsogó sietséggé enyhült, és a fűszálakon fényes bogarak szárítkoztak.

Bogáncs óvatosan tüszentett egyet, kibújt a kis pincéből, és olyant nyújtózott, hogy a hasa a földre ért. Aztán sietve elindult a folyó felé, fel a gátra, ahol várta a tegnapelőtti gyalogút. S amikor maga alatt érezte a keskeny út félig száraz, borszerű szalagját, egyszerre tudta, hogy ez az út maga a vándorlás, és egyszerre felálltak óvatosságának antennái.

Lassan és könnyedén szaladt a kiskutya, meg-megállva és szimatolva, de egyre jobban érezte, hogy az éhség sokkal súlyosabb, mint amennyi ösztövért testéből hiányzik.

A folyóparton néhol le volt már kaszáva a fű, s innét messzebb lehetett látni, de sehol semmi nyoma embernek, háznak, falunak. Balról a rohanó nagy víz, jobbról, a réten túl végtelen nádas.

Talpalt a kiskutya egyre fáradtabban és egyre éhesebben. Délfelé már szédelgett, de ahol le volt kaszáva a fű, csak apró szöcskék pattogtak, ahol pedig megvolt: olyan magasra nyúlt, hogy nem lehetett benne vadászni. A rét azonban elfogyott, és a jobb oldalon is víz kezdett csillogni, ámbar ez a víz állt, mint a folyók holtágai általában. Partján bozontos fejű, öreg

fűzfák bóbiskoltak, és Bogáncs letért a gyalogúiról, hátha a lapos partú víz mellett akad valami könnyelmű béka. Mert az éhségtől, hőségtől, fáradtságtól már alig látott.

Óvatosan átvágott a magas fűvön, s amikor kibújt belőle, lehasalt.

A parton, nekidőlve az egyik fűzfának, egy ember aludt.

A kiskutya izmai megfeszültek, aztán elernyedtek. A réten csak a szellő járt, és túl a vízen, a nádas felett egy sirály csapongott olyan súlytalanul, mintha fehér papírból lett volna kivágva.

Bogáncs csak feküdt, de aztán orra izgatottan kezdte kapkodni a levegőt, mert a könnyű szél kenyér- és szalonnaillatot hozott az ember felől.

A kiskutya nagyot nyelt, és felült, hogy többet lásson. Látott is! Szeme elhomályosult, suta farka verdesni kezdett, mert az öregember mellett ott hevert a tarisznya!

Bogáncs reszketett, és lábai szinte maguktól indultak el. De nem is tehetett mást, mint ahogy a vasdarab se tehet mást, mint hogy ráragad a mágnespatkóra. S az illatok mágnesese egyre erősebb lett, pedig a kiskutyában felcsapott az óvatosság, amelyet az éhség azonnal lenyelt. Ekkor már olyan közel volt, hogy újra leült, és szemében nem volt más, csak a tarisznya.

“Az ember!” – kiáltott most benne valami, s amikor Bogáncs odanézett: megdermedt.

Az öregember szeme nyitva volt.

– Éhes vagy, kiskutya?

Sütött a nap, s a nyár sutogó széljárásában az ember hangja olyan volt, mint a simogatás. Bogáncs lehasalt, és kis farkát fáradtan megcsóválta.

– Nagyon éhes vagyok...

Ha most az öregember hirtelen felül, vagy keze váratlan mozdulatot tesz, az éhséget legyűrte volna a félelem, és tovább bujdosott volna, de az ember nem mozdult, és keze is csak később indult el a tarisznya felé.

– Ha tudtam volna, hogy találkozunk... többet hoztam volna... Bogáncs szívszakadva nézte a kezét, amint lassan kibontotta a tarisznyát, és kenyeret tett félútra a tarisznya és a kutya közé.

– Egyél, kiskutya, a tied. No egyél!

Ó, milyen régen hangzott el ez a bűvös szó, és milyen ismerős volt, mégiscsak hosszas tépelődés után, hason kúszva indult el a kenyér felé, de a szeme az emberen volt, ugrásra készen. Mivel azonban az öregember oda se nézett, a kenyeret a szájába vette, kicsit odább vitte, és szinte rágás nélkül nyelte le. Jaj, de jólesett! Aztán megszaglásztta a kenyér helyét, s az öregemberre nézett.

– Elfogyott...

– Adhatok még – dörmögte a mély hang, amely sem Dodóéra, sem Oszkáréra nem hasonlított, inkább az öreg Galambéra. – Gondolom, a szalonnát szereted...

Bogáncs természetesen tudta, mi a szalonna, és szeme felvillanása azt mondta, hogy ez a kérdés teljesen felesleges. Hol az a szalonna?!

Közben észre se vette, hogy a félnökség feszes rugói már nem is elugrásra, hanem a szalonnából áradó illatra vannak átállítva.

A kés egy darabka – igazán kis darabka – szalonnát vágott le a nagyból.

– Tessék...

És Bogáncs kinyújtott nyakkal, újra elugrásra készen, elvette a szalonnát.

És nem történt semmi. Az öregember nem akart semmit. Se kötél, se bot, se zsák, se ketrec... Bogáncs tehát kényelmesen lehasalt, és szeme azt mondta:

– És most már nem is félek... és a szalonna igazán kitűnő volt.

– Adhatok még – mondta az öreg, s most már egészen maga mellé tette a szalonnát, de a kezét is ott hagyta.

Bogáncs szívdobogva kúszott oda, megette a szalonnát, és – ott maradt.

– Én most már semmit se félek – pislogott, és megnyalta a szalonnaszagú, eres, öreg kezét. Ez a kéz később lassan megmozdult, megsimogatta a kiskutya fejét, megvakarta állat, és Bogáncs érezte szívében a fáradtan lüktető erekből áradó jószág tiszta rezgését. Körülöttük méhek jártak, magvak teltek, nap tüze a vízből szórta szét önmagát, és a náderdő milliő hajlongó húrján halkán dombérozott a szél.

Nézte egymást az öregember és a kiskutya, és megértettek egymást. Bogáncs még közelebb kúszott, és fejét az öregember térdére hajtotta. Aztán – mint aki hazaérkezett valami nagy útról – hosszát sóhajtott.

– Szeretnék veled maradni. Én csak egy kiskutya vagyok, és most nem vagyok senkié. Itt maradhatok?...

Az öreg kéz simogatva turkált a csapzott, koloncos szőr között. Később megzörrent az adóérme, a kutyajegy, amit az öregember hosszan nézett, aztán okulát vett elő.

– Bogáncs – olvasta –, Bogáncs... – De meg is hökkent abban a pillanatban, mert Bogáncs felugrott, és kirobbant örömeiben körülrohanta új gazdáját.

– Hát ismersz? Hát már szólsz hozzám? Juj, juj, de boldog vagyok! – Aztán újra leült, és reszketve várt valami parancsot, hogy pipát hozzon vagy gyufát, vagy széttépje ezt az egész gyönyörűséges világot. Mivel azonban más nem volt, odaszaladt az ember nagy botjához, szájába kapta és odavonszolta.

– Itt van – ugatta halkán –, csak parancsolj! Tudok én mindent...

De az öregember nem parancsolt.

– Bogáncs – motyogta –, Bogáncs... – És melléhez szorította a kiskutya sovány, elgyötört, szennyes testét, amelyben azonban a hűség és odaadás eget verő, tiszta lángja lobogott.

A kiskutya csak reszketett féktelen örömeiben, s azon gondolkodott, hogy mégiscsak képen nyalja új ember barátját, amit Oszkár határozottan megtiltott, s ez a tilalom még elég erős volt emlékeiben. Ehelyett azonban kiszabadította magát az ölelésből, leült, és felemelte jobb mancsát, ami ember- és kutyanyelven egyaránt parolát jelent.

S az öreg Iharos – Iharos Gáspár nyugalmazott asztalos-, bognár- és esztergályosmester – kezét adott Bogáncsnak.

– Ásó, kapa, nagyharang – mondta aztán, és az egész szalonnát Bogáncs elé tette – és sírig tartó barátság, el ne feledd!

Amit pedig az öreg Iharos mondott, arra mérget lehetett venni.

Iharos bácsi cégtáblája még kint volt a két ablak felett, de már csak az ismerősök tudták, hogy azon balról egy gyalu és egy cirkli, jobbról pedig egy kuglibaba és egy kerék jelezték, hogy itt olyan mesterről van szó, aki mindhárom szakmának avatott művelője. Ha pedig hozzávesszük még, hogy a kocsigyártásnak is elismert mestere volt, teljesen érthető a falu sajnálkozása, amikor az öreg mester önmagát nyugdíjba küldte.

– Elég volt – mondta –, a szemem megromlott, a kezem elnehezedett, fusermunkát az én műhelyemből ki nem engedek.

Kitakarította a műhelyt, megmosakodott, és estefelé, rendesen felöltözködve, átballagott az ötödik szomszédba, ahol még pengett az üllő, s egy szurtos kovács verte a vasat.

– Ha végeztél, gyere be, Lajos fiam.

– Már megyek is – villogott a kovács fehér foga, mert a szeme fehérjén kívül csak ez volt még fehér belőle, és hosszan nézett az öreg után, mert mesterembernél, hétköznap, ilyen ünnepi öltözködés nem jelent jót. Mit akarhat az öreg?

– Üljön le, édesapám – mondta bent az asszony, bár fogadott gyerek volt, igaz, rokon gyerek. Akkor került az öreg asztalához, amikor meghalt a felesége. Árva gyerek volt ez az Annus, hányódott erre-arra, és az öreg Iharosnak mondta először: édesapám, mint ahogy az is volt. Ez meglátszott akkor is, amikor a kovács elkezdett okvetetlenkedni a lány körül, majd

később kijelentette, hogy megszakad a szíve, ha Annuskát nem kapja meg. És Iharos nem akarta, hogy a kovács – egyébként bivalyerős – szíve megszakadjon.

– Hát eredj hozzá., lányom, ha már így vagytok... majd csak meglesztek valahogy.

És Anna hozzáment a kovácshoz, előzőleg azonban értelmesen és a fiú szülei előtt megmondta Lajosnak, hogy nevelőapját el nem hagyja, főz, mos, takarít rá, mert ez a becsülethez tartozik.

– Aztán ha gyerekeid lesznek, lányom? – mondta az anyósjelölt.

– Akkor is!

Lajos – ifjabb Csatt Lajos – nem szólt, mert illendő volt, hogy előbb az öregek szóljanak, ha akarnak. De azok se szóltak. Az anyósjelölt ugyan nyelt párat, de ez nem számít. Egyszóval csend volt, s ebben a csendben az öreg Iharos szép kis háza, jókora kertje és gyümölcsöse beszéltek, amelyeket valószínű Anna fog örökölni. Valószínűleg, de nem biztosan. Ámbár majdnem biztosan... Ez pedig meggondolandó.

Lajos aztán – megunva szülei némaságát – felkelt.

– Gáspár bátyám egy szóval se ellenezte, hogy hozzám gyere, pedig megtehetette volna. Igazad van, ha vállalod, mert ez a tisztesség.

– Meg öreg is már... – engedte el Csattné az őszinteségét, ami ebben a pillanatban gorombaság volt.

– Mindenki megöregszik – mondta Annus jelentőségteljesen, amit újabb csend követett s újabb gondolatok, hogy lám, ez a “lassú víz” Anna milyen meredek tud lenni, ha akar... no nézd csak, de aztán az öreg Csatt is fia mellé állt.

– Ez a ti dolgotok, lányom. Lajos felesége leszel, nem az enyém, aztán ha bírod, hát bírod. Csak békesség legyen belőle.

– Az lesz! – mondta Annus, s erről többet nem beszéltek. A fiatalasszony ellátta mind a két házat, és rend volt mind a kettőben. Gyerek nem lett, és Lajos a különféle rúd-, szöglet- és laposvasakon verte ki efeletti bánatát.

Az öreg Iharos nemigen zavarta a fiatalokat, s ha jött, az többnyire örömet jelentett. Most azonban kissé ünnepélyes volt, s ez Lajost aggasztotta. Az ilyen aggodalomnak azonban jót tesz egy kis folyadék, ezért a kovács előbb a kamrába ment, és kitekerte a csap csigolyátlan nyakát (ezért nem árt a csapnak a nyaktekerés), teleeresztett egy üveget, amelyet szelíd darabossággal tett az asztalra.

– Hogy meg ne ecetesedjen – mosolygott a szemével és a fogával, mert kormos arca képtelen volt bármilyen kedély változás kifejezésére. – Annus, poharakat!... Hogy van, Gáspár bátyám?

– Öregesen.

– De nem betegesen, igaz-e?

– Nem panaszkodom.

– Hát erre iszunk. Száz évig éljen, Gáspár bátyám!

– Nono, csak ne kiabáld el! Iszen ezért jöttem... A fiatalok felfigyeltek.

– Merthogy mama, a mai szent napon nyugdíjaztam magam. De ehhez ti is kellettetek.

– Csak mondja, édesapám...

– Mondom is. Azért jöttem, hogy szóljatok hozzá. Tudjátok, mim van, meg azt is, ami nincs. Előregedtem. Amíg tudtam, tettem, de most már nem munka az, amit összebarkácsolok, hát abba hagyom.

– Okosan – mondta Lajos, és újra töltött.

– Eddig is Annus viselte gondomat, meg úgy gondolom, ezután is. Ugye, lányom?

– Úgy lesz, édesapám.

– Nahát! Szóval végrendelkeztem, mert eljött az ideje. Mindenem, amim van, a tietek lesz, s ezért ti engem tisztességesen eltartotok.

– Édesapám – suttogta az asszony –, ha semmije sem lenne, sem kerülne az utcára. Lajos jó ember...

– Tudom, de az írás mégiscsak írás. Az öregembernek is kell valami néha: egy pár cipő, egy kis dohány, újság, ókula, miegymás.

– Minek ezekről beszélni, Gáspár bátyám? Ami kell, az meglesz, csak szóljon.

– Ruhám, mindenem megvan, nem sok bajotok van velem. A malackát azért meghizlalom, a kert is terem, a méhek is hoznak valamit... Anna, lányom, nem lesz több dolgod, mint eddig, csak annyival, hogy háromra főzöl, aztán az ebédet áthozod. Nem szeretek már főzicskélgni, ámbár ha halat fogok, azt magam sütöm meg ezután is... Hát még mi is van? – nézett maga elé Iharos Gáspár, de nem jutott eszébe semmi. – Aztán majd tisztességgel eltemettek, de erre a pénz ott van az ingek alatt, a dohányzacskóban. Hát jól van ez így?

Nem válaszolt senki.

Anna a búbos kemencének fordult, és Lajos is gyanúsán reszelte a torkát. Keze mindenesetre reszketett, amikor tölteni akart, ámbár a poharakat már az előbb megtöltötte. De ezzel a mozdulattal kezét is nyújtotta.

– Itt a kezem, Gáspár bátyám, ez is ér annyit, mint az írás... de... ha itt valaki még egyszer temetésről beszél, behozom a nagykalapácsot, és szétverem a házat... aztán most már ne pityeregj, Annus, mintha a Szent Mihály lova már itt nyihogna az udvaron. Teríts föl, amíg én a hordót megeresztem.

A kovács nehéz léptei már eldobogtak a pitvarban, amikor szégyellősen elindult az asszony, és könnyes arcát az öregember vállára hajtotta.

– Édesapám...

S ebben a szóban minden, de minden benne volt.

Ennek azonban immár nyolcadik éve, és az öreg Iharos ebben a pillanatban nem gondol az elmúlt nyolc esztendőre, amiben nem is történt semmi. A szerszámot belepte a por, a cégtábla megkopott, a méhek rajzoltak, ha eljött az ideje, Annus vigyázott az öregre, ahogy az öreg apákra szokás, és Lajos is ájtott esténként, hóna alatt egy-egy üveggel, a kormot leöblögetni, ahogy mondta.

De most még ezekre a kellemes estékre se gondolt az öreg Iharos, mert egyrészt tele van Bogáncs beszegődésének örömeivel, másrészt horgászik, és úszóját éppen pedzi valami. A parafa játékosan hanykolódik.

– Most csendben légy, Bogáncs, mindjárt bevágok – suttogta, és be is vágott. – Huj, az árgyélusát!

Bogáncs izgatottan topogott az öreg Iharos körül, és nem értette, hogy mi rángatja a zsineget, mért kerepel az orsó, ami úgy szólt, mint Dodó ébresztőórája.

A horognyél meghajolt, s a hal erősen küzdött.

– Csak el ne szakadjon! – fohászkodott Iharos, és magához kezdte orsózni a halat.

Később már látszott a ponty széles háta, amit a kiskutya megugatott.

– Ne ugass, Bogáncs, mert megvadul...

De a ponty – olyan másfél kilós lehetett – egyáltalán nem vadult meg, amikor az öreg a szakot alámerítette.

Csodálatos szép nap volt ez mindenképpen. A ponty a haltartó hálóra került, a horog vissza a vízbe, s az öregember néha Bogáncsra, néha a hálóra nézett, amelyben mozgott a szép hal; aztán a vízre, nádasra, és szeme öreg tükrén most több volt, mint amit látott. Most mintha körülötte lett volna minden, ami a múltban szép volt és jó, a rossz napokat pedig legyintve takarta le ennek a napnak múló délibábjá.

– Lajos majd örül a hálnak – beszélt magában az öregember, de félig Bogáncsra, aki a farkát csóválta, mert nem tudta, ki az a Lajos. Ha Jancsit hallott volna, Oszkárt vagy Dodót, azonnal tudta volna, hogy melyik eltűnt ember barátjáról van szó, de Lajos még nem fordult elő rövid életében, így csak általánosságban helyeselt, majd később morogni kezdett.

– Valaki megy a parton – nézett a folyó felé –, nem szeretném, ha ide jönne.

– A gátőr – mondta az öregember –, ne törődj vele. Nem jön ide, de az jó, ha figyelmeztetsz, mert bizony lusta már a fülem, és a szemem se valami híres. Ezután azonban másként lesz, mert te leszel a szemem is meg a fülem is. Csak azt tudnám, honnét kerültél elő, ámbár talán jobb is, ha nem tudom, mert akkor vissza kellene hogy adjalak. Én pedig nem adlak senkinek. Gyere ide, Bogáncs!

Bogáncs megállt az öreg, nyugalmazott mester előtt. Itt vagyok!

– Mutasd a bilétádat.

Iharos mester motozott kicsit a tarisznyában, és fogó volt a kezében, amikor kihúzta.

– Nem csíplek meg, ne félj.

A fogó pattant, az adójegy levált.

– Szamár ember az, aki a kutyája nevét ország-világnak kikiabálja – mondta az öreg, és az érmet a vízbe hajtotta. – Így! Ami volt, az nincs. Érted?

Bogáncs nem értette, ezért egy kicsit elhúzódt a mütét után, és a farkát aggályosán csóválta.

– Azt az izét nem szeretem – nézett a fogóra. – Nem bántott, nem csípett meg, mégsem szeretem. – És csak akkor nyugodott meg, amikor a szerszám eltűnt a tarisznyában, ugyanabban a tarisznyában, amelyből a szalonna is előkerült, s amire Bogáncs mindig emelkedett tisztelettel nézett.

Az árnyék óramutatója közben megrövidült, majd újra nőni kezdett, és kelet felé mutatott. A holtág túlsó partján a nádasból egy szárcsa hozta elő fiait, s a kis fekete gombócok vidáman bukdácsoltak a békalencse között, amíg csak meg nem jelent egy rétihéja, mire a kis család egyetlen csobbanással eltűnt. A héja tovább imbolygóit, mintha soha életében kis szárcsát nem evett volna, és úgy tett, mintha nem hallaná a vastag gorombaságokat, amit egy nádírigó kiabált fel neki. Persze jól hallotta, de nem törődött vele, mert a nádírigó megfoghatatlan a héjának, bár a fészket néha kirabolja.

De Iharos mester nem hallotta, mert szépen elbóbiskolt, sőt Bogáncs is elszunnyadt, időnként kinyitva szemét, hogy az esetleges változásokat ellenőrizze. Sokáig azonban nem történt semmi, így szépen kipihenték magukat, mert később egy öreg fűzfa még árnyékot is vetett rájuk. Egyszerre azonban rángatózni kezdett az egyik bot, és halkan berregett az orsó.

Bogáncs felült, és idegenkedve nézte ezt a furcsa tünetényt. Valaki fenyegetődzik azzal a bottal? És morogni kezdett. Az öregember még erre se ébredt fel, csak csendben szuszogott.

A kiskutya most már nyugtalan volt, mert a horognyél majd kiugrott a helyéről. És az ember alszik. Alszik, mint Dodó az ágyban, és az a holmi majd egyszer csak ideüt...

Bogáncs ezek után erélyesen meghúzta az öreg nadrágját, és figyelmeztetően morgott, hogy itt tenni kell valamit.

– Mi... mi az, ki az? – És értelmetlenül nézett a kutyára. – Te húztad meg a nadrágom, Bogáncs?

Bogáncs mereven nézte a ficáncoló botot, míg lassan az öreg is visszatért a földi világba, és meghallotta az orsót, de ekkor már messze nyargalt a hal a horoggal.

– Húha! – kiáltott a mester, aztán elkapta a nyelet, és keményen bevágott. Ráncos arcára piros izgalom futott, mert erősen kellett verekedni, hogy a hal át ne érjen a túloldali nádasba. Ezzel annyit elért, hogy a zsinór oldalt kezdte vágni a vizet, majd meglazult, jelezve, hogy a hal megfordult. Az öreg izgatottan tekerte feszesre a fonalat.

– Rajta van még... – suttogta – de jó, hogy szóltál, kiskutyám. Hopp, hopp, arra nem engedlek, no nézd csak, még kifog rajtam!

A nyél pattanásig feszült, és megint engedni kellett. A zsinór zizegve szaladt le az orsóról, aztán – erős fékezés után – meglassult.

– Gyere csak, koma!

A "koma" azonban más véleményen lehetett, mert három-négyszer is engedni kellett, amíg végre úgy látszott, hogy be lehet húzni.

– A fene a dolgod, látod, Bogánacs, milyen akaratos? De most már fárad...

Bogánacs erősen figyelte a vizet, és vakkantott néha, mert ő már látta, amit az öregember még nem látott, hogy egy hosszú, sötét test hánykolódik a zsinór végén.

– Harcsa! – mondta az öreg, amikor végre feljött a hal. – Csak lassan, Bogánacs, csak lassan! – És megfogta a szak nyelét. – Majd a feje felől megpróbálom... maradj már nyugodtan... mekkora hal!

A lepkehálóforma szak zsákja rácsúszott a halra, és Iharos Gáspár, reszketve az erőlködéstől, úgy húzta a partra, mert kiemelni fél kézzel nem tudta.

– Megvan! Ez aztán megvan! Ezt szereti annyira ez a Lajos, de ha te nem vagy, Bogánacs... Nem is tudom, hogy jutott eszedbe meghúzni a nadrágom...

Bogánacs izgatottan figyelte, amíg a harcsa átkerült a haltartó hálóba.

Érezte, hogy a horgászat a zsákmányszerzésnek egy módja, de arra semmiképpen nem felelhetett, hogy a nadrágot meghúzni egyszerű figyelmeztetés volt, s az öregember álmában sem gondolt arra, hogy miket tud még, Oszkár rendezésében persze. Az ő kis agyában most AZ öregember foglalta el az egész cirkusz helyét – beleértve Szultánt, Dzsinnit és Bubit is –, csak az öreg Galamb helyét nem foglalhatta el senki, a birkákét és az akolét, mert ezek élő valóságok voltak, és ha álmodott, csak róluk álmodott.

De szeretni nagyon megszerette ezt a csendes öregembert, akinek jólesik engedelmeskedni, hiszen enni adott, ami kész szerződés.

– Nem jó a szerencsét erőszakolni, Bogánacs. Mit szólnál, ha hazamennénk? Sütünk-főzünk, aztán eszünk.

Bogánacs az "eszünk" szót két vidám felugrással nyugtázta, majd megnyalta az öreg kezét, ami annyit jelentett, hogy ennek a gyönyörűség, mégis hétköznapi szónak jelentőségével teljesen tisztában van.

És kora délután volt még, amikor a jeles, ifjú, ámbár képzett barátunk elindult a gyalogúton, mögötte új barátjával és parancsolójával.

– Csak lassan, lassan – ballagott az öreg –, majd ha annyi idős leszel, mint én, te sem futkározol.

Ha jött valaki, az öreg mögé kanyarodott, mert még ismeretlen volt, de morgott, jelezve, hogy ez nem félelem, csak óvatosság.

– Nem szabad bántam, Bogánacs.

– Ejha! – állt meg az ismerős, és a hálóban himbálódzó halakhoz akart nyúlni, de meg is hőkölt, mert a kiskutya hörgő vicsorgással ugrott oda.

– Hát ezt a mérges patkányt hol szerezte, Iharos bácsi?

– Kaptam... de most van velem először.

Bogánacs a halak mellé cövekelt magát, és szeme villogott, bár a sértést nem is értette meg.

– Szép halak, meg kell hagyni... Ilyen kutya kellene nekem is. Ez nem eszik sokat, aztán jó fogós...

– Nagyon is fogós... – mondta Iharos, aki tudta, hogy ez az ember haltolvaj, és titokban varsázik. A kutya meg őrzőnek kellene neki, hogy figyelmeztesse, hajjon a halór... – ...mire felemelnéd a botot, háromszor harapna meg.

– Ne mondja!

– Így van.

Bogánacs beszéd közben hol az egyik emberre nézett, hol a másikra. Ezt az idegent pedig gyűlölte. Nem tudta, miért, de valami rossz kavargott körülötte, és ha ez horgászik az öreg helyén, semmi esetre sem ment volna hozzá.

– Jó formájú kiskutya, aztán milyen mérges... de azért ezt is el lehetne csinálni...

– Hát csald el! – mérgelődött az öreg, az ember pedig szalonnadarabkát vett elő a tarisznyájából.

– Ide nézz, kutya. Mi a neve, Iharos bácsi?

– Kutya. Iszen mondtad...

De Bogáncs azért odanézett. Látta a szalonnát, és érezte is. Az ember pedig bekente szalonnával kezét, aztán a kívánatos falatot a kutya elé ejtette.

A vándorlás hánykolódásaiban lazult Bogáncsban a fegyelem, de ez az ember rossz volt előtte, s mintha Dodó intését hallotta volna: nem szabad.

Bogáncs megnézte a szalonnát, és nem mozdult. Az ember szájtátva bámult. Bogáncs az öregre nézett, mintha parancsot várt volna, de Iharos Gáspár maga sem hitte el, amit látott. Belül azonban diadalmas öröm öntötte el.

– Lemoshatod a kezed, Gyula. Ez a kutya nem megy el a kezed szalonnaszaga után. És nem is olyan patkány, ugye...

– Hát nem! Ha kölykei lesznek, vennék belőlük.

– Ne fejd meg a kútágast, Gyula, ez kan kutya...

– Méghozzá! Hát akkor jó étvágyat a halakhoz! – bökött a kalapja felé, és Bogáncs is felállt. Megvárta, amíg az ember elment mellettük, aztán elindult a gyalogúton.

A szalonna azonban ott maradt.

– Bogáncs – mondta később az öreg Iharos –, Bogáncs, nem tudom, ki volt a gazdád, de visszaadnának, ha tudnám, mert nem csodálkoznék, ha nagyon bánkódna utánad... Gyere ide, Bogáncs!

A kiskutya megperdült, és leült az öreg előtt, mintha Oszkár elé ült volna.

– Parancs!

Az öreg csak nézte, nézte okos, hűséges, meleg két kutyaszemét, s a ráncos kéz simogatásra indult el.

– Te... te Bogáncs, te nem is vagy kutya, ámbár mi lennél? Csak úgy lepottyansz a levegőből, aztán most itt vagy... igaz?

– Szeretem a hangod – csóválta Bogáncs a farkát –, azét a másik emberét nem szerettem.

– Itt vagy, mintha mindig itt lettél volna, aztán mi most már összetartozunk, és a halból csakúgy kijár a részed, akár Lajosnak.

– Nem megyünk még? – csillogott a kutya szeme. – Mintha éhes lennék...

– Kis házat kapsz az udvaron, de a szobában is lesz helyed. Aztán este meggyújtjuk a lámpát, és elleszünk szépen, öregesen. Majd meglátod... De most már mehetünk, mert a halat még meg is kell pucolni.

Igy vonultak be az öreg házába, Bogáncs új otthonába, és mintha a múltó percek seprűje a szeretet és jószág lehulló virágporát sepregette volna össze utánuk.

A ház nem volt az utcáson, hanem kissé beljebb, az udvart felverte a fű, s a kert a rétig nyúlt, ahol gyalogút ment végig a kertek alatt.

– Itt megyünk be – mondta az öregember, aki megszokta már, hogy magában is beszélgesen, és most természetesnek tartotta, hogy Bogáncsnak elmondja hangos gondolatait.

– Ez meg a kert, ámbár a fák már előregedtek... de a kerítés jó, innét nem lehet elcsavarogni, de te nem is akarsz elcsavarogni, ugye?

Bogáncs állandóan helyeselt csökevény kis farkával, mert neki minden jó volt, amit az ember mondott. A hang döngő zümmögése a fülén csak átszállt, és örömet rezgetett szét egész testében.

A kertnek az udvar felé is rendes kiskapuja volt – ahogy egy asztalosmester házához illik, akinek a veje kovács –, önműködő rugós kilinccsel, és az udvarban egy fészker hallgatódzott, amelyben nyáron dolgozni is lehetett. Most már csak az árnyék és a csend ödöngtek benne, mert régen elhallgatott a kalapácsok kopogása és a fűrészrek rekedt csárogása.

Az ajtó előtti hársfán egy gerle búgott.

– Kur-ruu-kur-ruu – mondta –, látlak, kiskutyá, de eddig nem láttalak.

Bogáncs barátságosan felnézett a gerlére, és felnézett az öreg Iharos is.

– Itt költenek – mondta –, azért nem tartok macskát. Na, gyere be, ismerkedjél.

Bogáncs körülnézett a nagy konyhában, ami egyúttal előszoba is volt. Megszaglászta a tűzhely falát, a kemence padkáját, az asztallábakat, s mire az öreg halász lerakta szerszámait, már végzett is. Szag, érdemleges szimat – sehol.

– Ez meg a szoba. Ne felejtse el, hogy neked szabad bejárásod van mindenhova. Te tiszta kutya vagy, ugye?

Bogáncs éppen egy pár sarokba állított csizmával ismerkedett, így ezen a kérdésen nem is sértődött meg, mert még feltevésnek is sértő, hogy ő, a cirkusz gyöngye, Dodó barátja, Oszkár büszkesége, Galamb számadó neveltje ne tudta volna, hogy az emberek közelében, pláne a lakásban diszkrét dolgokat lábfelemeléssel vagy a nélkül elintézni egyszerűen: lehetetlen.

– Persze ezt csak úgy mondom – folytatta magánbeszélgetését Iharos Gáspár –, ‘iszen tudom, hogy te mindent tudsz. Akkor most csak maradj itt, elüzenek Lajosért meg Annusért, és kedvéért még bort is hozatok, ámbár tudom, hogy nem iszol. Majd iszik Lajos helyetted is... hát csak várjál!

Az ajtó nem csukódott be, de Bogáncs nem ment ki gazdája után, mert a “maradj itt” világos rendelkezés volt.

A falon öreg óra taktakolt, és Bogáncs gyanakvás nélkül nézte az inga gépies lengését. Nem félt tőle, mert valahogy úgy érezte: ebben a házban semmi baj nem érheti. Ebben a házban csak ő van s az öregember, aki itt mindenkinek ura és parancsolója, még annak a tányérvégű faroknak is ott a magasban, amelyet egyre csóvált az a festett holmi, de mást nem tudott mondani, csak: tak-tak – tak-tak. Hát ez ostobaság!

Az óra alatt egy szék, rajta pipa, dohányszita, gyufa.

Bogáncs már majdnem elfordult az órától, lényegtelennek minősítve értelmetlen farkcsóválását, amikor az óra nyekkent egyet, és megzördült. Az egyik súly elindult lefelé – de ezt már Bogáncs az asztal alól nézte –, és az a holmi azt mondta, hogy:

– Pilink-plink-plink-plink-plink. – Ötször egymás után. Bogáncs morgott, az ajtóban pedig Iharos mosolygott. Aztán újra csak: tak-tak-tak-tak.

– Megijedtél, Bogáncs? Gyere ide! Na, csak gyere, nem harap ez az öreg óra. – És felemelte a kiskutyát. – Nézd meg jól, és ne törődj vele többet.

Bogáncs kissé húzódozva szagolta meg a súlyokat, de az ingához nem dugta oda az orrát.

– Jó, jó – mozgott az öregember karjában –, nem harapom meg ezt a... felőlem hízeleghet, ahogy akar, csak le ne jöjjön a földre...

– Most pedig hozzálátunk a halakhoz, kiskutyám, mert megüzentem Lajoséknak, hogy ma este kitarthatják a hasuk lakodalmát. Majd örülnek neked, ne félj...

Ez azonban csak jóval később következett be, amikor már elszállt a hazatérő marhacsorda és disznócsürhe után a felvert por. Bogáncs közben megismerkedett az udvarral, a fészerral, a kerítéssel, sőt átszagolt a szomszéd kutyához is, aki rendkívüli barátságot és harciasságot mutatott a kerítés túlsó oldalán.

– Ha át tudnék menni, majd meglátnád, ki vagyok! – ugatta, de aztán elhallgatott, mert a felbontott halak illata valósággal orron vágta. – Hús – morogta keserű irigységgel –, hús. Én is húst ettem reggel, meg mindent.

– Látszik a bordáidon... – vakkantott Bogáncs, és odaszaladt az öreghez, aki a harcsa máját tartotta kezében.

– Egyél, kiskutyám. Sokat nem adok, mert esetleg nem tudsz vacsorázni...

Bogáncs úgy vette el a falatot, hogy orvosi csipesszel se lehetett volna finomabban elvenni, és heves farkcsóválással biztosította az öreget, hogy “nincs az a rakott szekér, amelyikre nem

fér”; aztán már nem is ment vissza az ismerkedést folytatni. A szomszéd kutya látja, hogy ő eszik, s ez elég...

A nagy lábos lassan megtelt a felszeletelt haldarabokkal. A gerle elhallgatott, a por leszállt, s a kert hűvösödő nyári illata kitódult az udvarra. A konyhában égett már a lámpa, s a régi főzések hideg tűzhelyszaga felett a sercegő halhús friss illata lengett. Az öreg horgász áhítatos hozzáértéssel fordított meg egy-egy szeletet, s barázdás arcán ilyenkor elsimultak a ráncok.

– Lajos kibújik a bőréből, ha meglátja, de ilyen harcsát még nem is fogtam. Majd meglátod, Bogáncs... persze neked is örül... majd meglátod.

Bogáncs mindezek dacára nem fogadta Lajost lelkesedéssel. Bogáncs visszahúzódott az árnyékba, és morgott.

– Kutya! – kiáltott Lajos. – Isten bizony kutya! Gyere ide, kutya, de azonnal! Én a házhoz tartozom...

– Lehet – morgott a kiskutya –, lehetséges. Ezt azonnal észrevettem, de én a gazdámon kívül senkire nem hallgatok.

– Ül le, Lajos, és ne ijeszd meg a kutyát. Szokatlan vagy neki, de majd megbarátkoztok. Ma szereztem.

Lajos leült.

– Gyere ide, Bogáncs – szólt az öreg, és egy kis darab sült halat adott Lajos kezébe. Megsimogatta a kiskutyát, és szelíden odaterelte a kovács elé. – Vedd el, kutyám. Lajos jó ember...

Bogáncs nagyon tartózkodóan vette el a húst, és párat billentett is farkával.

– Jó volt, igazán jó volt – nézett Lajosra –, ismerlek, és most már mindig megismerlek, mert nagyon bűdös vagy...

– Mindjárt itt lesz Annus is – mondta Lajos, és pattintott az ujjával Bogáncsnak, aki csak ránézett, mint aki tudja, hogy ez a pattintás neki szólt, de meg se mozdult, s ez a mozdulatlanság azt mondta:

– Hát ennyire azért nem vagyunk!...

– Nem barátságos – mondta Lajos sértődötten, és erősen csóválta fejét, amikor Annus megérkezett, és Bogáncs úgy fogadta, mint régi ismerőst. Lajos nem gondolt arra, hogy neki ijesztő koromszaga volt, füstszaga és szurokszaga, s arra sem, hogy a kiskutya minden szoknyás embert fenntartás nélkül szeretett. Asszony őt soha meg nem ütötte, meg nem rúgta, de Mariskától kezdve mindig csak etette, és sokszor simogatta.

– Jaj, de szép kiskutya – lelkendezett Annus –, de a szőre csupa kódistetű meg bogáncs...

– Ismer! – állapította meg a kiskutya, nevét hallva, és alig tiltakozott, amikor az asszony egy öreg fésűvel rendezni kezdte a vándorlásban összekuszált, szennyes szőrzetét.

– Juj – nyikkant meg néha –, ott húz! Néha Pipincs is meghúzta, de nem ennyire.

– Holnap megfürdetem – ígérte Annus, Lajos pedig felkelt, s – amit már az öreg Iharos régen várt – belenézett a serpenyőbe.

– HUUUUUU – ordított nagyot –, harcsa!

Bogáncs az ordításra kiugrott Annus keze alól, és ijedten nézett Lajosra.

– Ne félj, kiskutya, ez a Lajos mindig ordít... de nem bánt senkit...

– Gáspár bátyám, hogy fogta? Annuskám, gyére, nézd meg ezeket a szeleteket... és én csak egy üveg bort hoztam.

– Hoztam én is – mosolygott az öreg –, mert ma jó napom volt. Két szép hal meg ez a kiskutya is... – És gondolkodott, mit mondjon el róla. Jobb, ha azt mondja: – Vettem egy embertől. Kérdezte, hogy nem veszem-e meg a kutyáját. Hát megvettem. Tetszett nekem is, és a neve Bogáncs... – Mindjárt hozzám szegődött, és akár hiszitek, akár nem, a Cinege Gyulától nem fogadta el a szalonnát. Kitanult kutya ez, de mondta is, aki eladta... Teríts, Anna.

És Bogáncs azonnal követte az asszonyt, mert Bogáncs bölcsen tudta, hogy az asszonyok nyomában simogatás és lábosok járnak, amelyekben élelem van.

A szobán és konyhán most már szétterült a vacsoravárás és vendéglátás kellemes illata. Annus dúdolgatott, Lajos pedig kivett egy kisebb szelet halat, és kenyérre tette.

– Megengedi, Gáspár bátyám? Muszáj megkóstolnom...

Az öreg Iharos ellágyulva nézte Lajost, akinek majdnem fennakadt a szeme az élvezettől.

– Ilyent még nem ettem – suttogetta, mert Lajos a középerősségű hangokat mellőzte. Vagy ordított, vagy suttogett. – Mint a harmat, mint a... – És mivel nem talált megfelelően szárnyaló hasonlatot, még egy darab halat tett a kenyérre. – Most kezd megjönni az étvágyam.

Az öreg Iharos mosolygott, de Bogáncs nem mosolygott.

Az a füstszagú és nagy kezű ember mindenesetre: evett...

Bogáncsnak csillogni kezdett a szeme, nyelt kettőt-hármat, és Lajost most már határozottan elviselhetőbbnek látta. Nem ténfergett tovább Annus körül, hanem – csak úgy melleleg – kiment a konyhába, s az öreg szakács mellé állt. Bogáncsnak bizonyos emlékei voltak, és ezek az emlékek azt mondták, hogy ha az ember eszik, határozottan adakozóbb természetű, mert sok ember a gyomrában hordja a szívét, és a nagy hasú egyének barátságosabbak, mint a keserű egyszájbélűek, akikkel vigyázni kell. A cirkusz természetesen kivétel volt, mert ott senki nem volt pocakos, csak Bubi... és Taddeusz engedett meg magának valami kis pocakfélét, ami nem festett rosszul a lovagmesteri, csodálatos lakkcsizmák felett és az igazgatói kitüntetések alatt.

– Itt vagyok – nézett fel a kiskutya öreg barátjára –, csak úgy kijöttem.

– Tégy le, Lajos, egy kis halat a földre – mondta Iharos –, de lassan, és ne szólj semmit...

Lajos letette, aztán csak a zsír sercegett.

Bogáncs nézte a falatot, csóválta a farkát, és öreg gazdájára nézett, de farka most már sürgetően rezgett. Aztán könyörögve nyüszíteni kezdett. Végül is lehasalt a hús elé, orra már majdnem érintette.

– Látod?

– Csuda ez!

– Bogáncs, gyere ide!

A kiskutya úgy ment az öreghez, mintha valami szálát kellett volna elszakítani, ami erősen a halhoz kötötte, Lajos pedig felvette a mágneses gyönyörű darabot.

– Megeheted! – intett Iharos mester, és Bogáncs ugrott, de a hal már Lajos kezében volt.

– Ide vele! – acsarkodóit a kiskutya, és ide szag, oda bűdösség, megfogta Lajos nadrágját, mint valamikor Dodóét... – Ide vele! – ugatta élesen, és Lajos úgy nevetett, hogy könnyei potyogtak.

Anna az ajtóban mosolygott, és a kiskutya megérezte a jókedv lobogását, meglátta a szemek csillogását, ami olyan volt, mint amikor a cirkuszban ezer néző szeme sütötte a porondot.

“Hiszen ez játék!” – gondolta, és most már erélyesen rángatta a nadrágot. Amikor pedig Lajos odaadta a halat, megnyalta a hatalmas kezét, egyetlen nyeléssel leküldte a falatot rendeltetési helyére, és hagyta, hogy a nagy kéz megsimogassa.

– Játshatunk máskor is – nézett Bogáncs a kovácsra –, én mindig szívesen játszom... – Aztán újra Anna mellé állt, aki kézbe vette a nagy tálat.

– Jöjjenek, édesapám! Lajos, mosd meg a kezed. Összekutyáztad...

De ekkor már sötét volt egészen, s amikor a lámpát bevitték a szobába, a nyitott konyhaajtó keretébe odaállt a csillagos est.

A falu még hangos volt egy ideig, egy-egy szekér végigballagott még a poros utcán, maga előtt hajtva a lódobogást, maga mögött hagyva a kiszáradt kerekek terhelt pattogását, de aztán egyre kevesebb fény esett ki az utcára, egyre kevesebb kémény árulkodott a sebtében felmelegített vacsoráról.

Álmos fáradtság feküdt az emberek mellé, s az örökéber asszonyok behajtották a külső ajtót, mintha a naptáron most fordították volna el a mai napot, s a zár kattánása mintha pontot tett volna az élet kis részének rövid naplójába, amelyben egyetlen szó volt a mai nap után is: munka!

Bogáncs – a nagyon kellemes táplálkozás közben – többször kiszaladt az udvarra, ellenőrizve minden lépést, amely elhaladt a ház előtt. Meghallgatta a kutyák esti híradóját, amelyben nem volt semmi érdekes, és elvonult a szomszéd kerítés mellett, ahol azonnal megjelent a túloldali kartárs, aki szimatolni kezdett, még mielőtt szóhoz jutott volna.

– Hús! – morogta. – Megint hús. Ennek rossz vége lesz... Bogáncs teli hassal nyújtózkodott.

– Mit csináljak, agyonetnek...

– Loptad? – enyhült meg a szomszéd eb. – Loptad, de ez nem baj, ha – nem veszik észre. Én tegnap kiemeltem egy csirkecombot a tálból, mert kilátszott a vége... szóval a tál a földön volt, és a comb már mintha nem is lett volna benne. Mondom: kiemeltem...

– Észrevették?

– Észre, pedig nem is ugrottam, hanem repültem ki a pitvarba, akárcsak a fecske, de gyorsabban. Akkor a gazda magához parancsolt, és kihozta a botot... Kutya élet, mondhatom!

– Engem nem vernek meg – csóválta meg farkát Bogáncs.

– Jó, jó – szuszogott át a szomszéd a kerítés közt –, nekem megmondhatod... Nem is nézlek már idegennek, aztán férfikutya vagy, én meg asszony, és végeredményben minden fogam a helyén van. A szagod pedig elsőrangú, s ezzel nem a húsról célzok... Aztán – vakaródzott a szomszéd asszonyság, ámbár kecsesen vakaródzott, megfelelő szünetekkel, hogy a jelbeszédet Bogáncs jobban megértse –, aztán nem elég a bot, utána nyakon fogott a gazda, és orrom többször a lábos szélébe verte. Azóta a saját lábomra is utálok ránézni, félek, hogy orrba vág... és ráadásul, mindezt látta – de úgy tett, mintha nem látta volna – Cilike...

– Az ki? – érdeklődött Bogáncs.

– Nyau, a macska! Cilike... ő Cilike! A szoknyás ember ölétébe ül néha, és tejet kap. Én nem kapok tejet, de Cilike kap, hiszen csak egyszer tudjam valahol megszorítani!

Ekkor széles nevetés csapott ki az udvarra.

– Be kell mennem! – ugrott fel Bogáncs. – Majd később kinézek megint! – És puhán elrohant, be a szobába, ahol Lajos széles jókedve hangosan kivirágzóit.

– Szervusz, Bogáncs! – vidámkodott Lajos, aminek többféle oka volt, s ezek között a megcsappant tálat és az egyik kiürült üveget kell a fő oknak tekintenünk.

Bogáncs szeretettel nézett Lajosra, de az öreg mester mellé ült le, jelezve, hogy a barátságán túl őt tekinti parancsolónak és gazdának, aki – ez nyilvánvaló – Annust és Lajost is eteti. Jeles kis ismerősünk baráti köre hol tágult, hol szűkült, de parancsolónak, gazdának mindig csak egyetlen embert ismert el, mintha érezte volna, hogy a sokféle rendelkezésnek csak ő inná meg a levét...

Igaz ugyan, hogy ezt a méltóságot maradéktalanul csak az öreg Galamb viselte, pedig valamennyi eddigi parancsolója közül ő beszélt a legkevesebbet. Későbbi urai csak úgy felbukkantak az időben, de az öreg számadó és minden, ami körülötte élt – úgy érezte –, mindig volt, és mindig lesz.

A parancsolásnak ez a megoszlása már a cirkuszban kezdődött, amikor Dodó és Oszkár is rendelkeztek vele. De ez más volt, minthogy Jancsi is parancsolt az öreg Galamb mellett. Bogáncs úgy érezte, hogy Jancsi nyelvén az öreg szól, míg Dodó és Oszkár a maguk nyelvén beszéltek és parancsoltak.

Bogáncs azóta, hogy elkerült a falka mellől, egyetlen emberben sem érezte azt az erőt, ami némán is beszédes erő, és egyetlen mozdulat sem volt olyan világos, mint amikor a számadó rámutatott valamelyik elkódorgott birkára.

– Nem látod, hogy az a nyavalyás belement a búzába?

Ezt mondta a mozdulat, ámbar egyetlen szó el nem hangzott.

De a kiskutya később már csak azért sem engedelmeskedett sokféle embernek, mert ez kényelmetlen lett volna, és felesleges is. Sőt, veszélyes is, mert az idegen emberről sose lehetett tudni, hogy rúgni vagy simogatni akar-e, esetleg ketrecbe zárja, és meg is ölheti.

Ezek a félelmek most nem gyötörték a kiskutyát, hiszen a lámpa körül nemcsak bódult lepkék és a fénytől részeg szúnyogok szálltak, hanem a jókedv és szeretet lágy hullámai is. Ezek között a hullámok között legerősebb Lajosé volt, aki most már szeretni kezdte az egész világot. Be kell azonban vallani, hogy ennek a szeretetnek hat szelet harcsa volt az alapja és – másfél liter bor.

Az öreg Iharos és Annus csak mosolyogtak, és nem akadályozták, hogy Lajos ezen nemes érzelmeit tovább öntözze, mert tudták, hogy Lajosnál ez már a végső állapot. Lajos most már kiihat egy vödör bort, az már nem számít, mert ennél jobb kedvű már nem lesz.

– Majd holnap ledolgozza – mosolygott az asszony –, ugye, angyalom?...

Az “angyal” teljesen elérzékenyedett, és úgy megölelte asszonyát, hogy annak csontjai majdnem kiugrottak a csapágyukból, és Bogáncs morogni kezdett, látva Anna tiltakozását az ölelés ellen.

– Félti Annuskát! – ordított Lajos, aki mestersége fekete nyomait nem tudta teljesen lemosni, és a sötét ruha alatt dagadó óriás izmaival – valljuk meg – inkább bivalynak lett volna nevezhető.

– Harapd meg, Bogáncs, ezt a bölényt! – nevetett Anna, mire Bogáncs megugatta Lajost, közben azonban farkát csóválta, hiszen világosan érezte, hogy mindez csak játék.

Amikor azonban Lajos ismét kitárta rettenetes karjait, a kiskutya erélyesen megfogta Lajos nadrágját.

– Hrrr-mrrr – rángatta –, hát akkor játsszunk!

– Ne szakítsd el, Bogáncs – nyúlt oda Anna –, mert nekem kell megvarnom...

Bogáncs ezek után egy futó kézcsókot nyalt Anna kezére, és visszament az öreg gazda mellé, szorosan odaült lábához, és felnézett rá.

– Játsszom velük... de ez nem jelent semmit...

Az öreg Iharosnak nagyon régen volt ilyen szép estéje, ezért átment az első szobába, és szivaros dobozzal jött vissza. Ma nem érezte szíve ijedt zakatolását, mint máskor, ha ivott, és sokat pipált, és úgy érezte, erre a napra csak egy jó szivarral lehet feltenni a koronát.

– Gyújts rá, Lajos fiam, egyszer élünk!

– De: sokáig! – helyeselt Lajos, és nagy kezével úgy csípett ki egy szivart, olyan gyengéden, mint egy szál virágot. – Gyufát is kérek...

Ekkor Bogáncs megmozdult. Kicsiny agyában megpendült a “gyufát” szó régi jelentősége, és erre nem lehetett mást tenni, mint amit tett. Odament az óra alatti székhez, ahol a gyufát látta, felágaskodott, finoman szájába vette a skatulyát, s leült vele Lajos előtt.

– Tessék! – csóválta a farkát.

– Jaj! – sikkantott Anna, és Lajos szájából majdnem kiesett a szivar. Szeme nagyra nyílt, és nem merte kivenni a skatulyát Bogáncs szájából.

– Hát én nem maradok ezzel a... ezzel a jószággal egy házban...

– Vedd már el tőle – dörmögte bizonytalanul Iharos, és Lajos keze remegett, amikor átvette a gyufát.

De nem gyújtott rá.

– Gáspár bátyám, nem azért mondom, de ez nem rendes dolog... libabőrös lett a hátam... legközelebb azt mondom, “hozd a pipát”, hát hozza a pipát.

Bogáncsnak azonnal eszébe jutott a régi játék. Vidáman ugrott, hiszen a széken ott volt a pipa is. Ügyesen megfogta, és leült vele Lajos elé.

– Jaj! – nyögte a félelmetes kovács.

– Jaj, ugye mondtam: ez ért bennünket...

– Itt a pipa – nyöszörgőit Bogáncs –, vedd ki a számból, olyan büdös, hogy megfordul bennem a vacsora.

Lajos hát elvette a pipát is, de utána nagy némaság ült meg a szobán. Annus odahúzódott urához, Bogáncs pedig az öreg gazda mellé ült, és felnézett rá.

– Miért hallgattok... rosszul csináltam?...

– Megtanították rá – szólalt meg végre az öreg mester, és megsimogatta Bogáncs fejét –, ugye, megtanítottak, kutyám?

Bogáncs az ajtóra nézett, és vissza az öregre.

– De miért nem jön Pipincs?... Pipincs az enivalóval...

– Vár valakit – mondta komoran Lajos, és a pipát az asztalra tette, mint valami bűnjelet –, vár valakit. Láttam, az ajtóra nézett...

– Talán a régi gazdáját – suttogta Anna. – Igyál, Lajos.

– Egy csöppet se! Itt tiszta fejre van szükség...

– Van a fenét – mérgelődött most már Iharos –, még csak az hiányzik, hogy ilyen marhaerős ember féljen. Láttam én már kutyákat futballozni is, egyszer Pesten, a cirkuszban. Rendes futballruhában voltak, és úgy rúgták a labdát, csak úgy porzott...

– Porzott... porzott... az más. Azok cirkuszkutyák voltak...

– Kutyák voltak! Aztán most már ne dühösíts! Annyiszor hozatom el veled a gyufát meg a pipát – látod, hogy figyel? –, ahányszor akarod. Talán nem is tud többet...

Azzal felkelt, és a pipát meg a gyufát visszatette a székre.

– Most szólj neki!

– Én nem szólok. Szóljon, Gáspár bátyám...

– Bogáncs, hozd ide a gyufát – mondta az öreg. – Most meg a pipát! Bogáncs vidáman vitte a nevezetes tárgyakat az öreg mester kezébe.

– Na látod! Most pedig, kiskutyám, hozd ide ezt a mulya kovácsot mutatott Lajosra, és Bogáncs vicsorogva rohant Lajoshoz, és megfogta a nadrágját.

– Nee... ne izélj, kiskutya... még elszakítod... Bogáncs kedvetlenül ment vissza az öreghez, és felnézett rá.

– Nem akar játszani – mondta csillogó, okos szeme –, nem akar... Ha Oszkár itt lenne, majd jönne, mert Oszkárnak mindenki engedelmeskedik, még Szultán is... és Dodó is...

– Jól van, kiskutyám – simogatta meg Iharos Bogáncs fejét –, kár, hogy nem iszol... – És poharát Annához koccantotta. – Igyál, lányom, ha már Lajos nem iszik...

– Hát azért ihatom – mondta Lajos –, de hogy babona van a dologban, az bizonyos.

– Benned van a babona – mondta az asszony –, igaz-e, Bogáncs?

És a kiskutya egy engedélykérő pillantást vetve az öreg mesterre odament az asszonyhoz, és felágaskodva ölébe hajtotta fejét.

Ezen megbékélt Lajos is, de az előbbi vidámság már elrepült, és az elmélyült esti sötétségben már nem is talált vissza.

Bogáncs kiszaladt az udvarra, ellenőrző körútra. Annus mosogatni kezdett, Lajos akkorát ásított, hogy a lámpa majdnem elaludt, az öreg Iharos pedig a kabátja alá nyúlt, ahol más ember a pénztárcáját, ő pedig a szívét tartotta.

“Kicsit többet ittam, mint kellett volna – gondolta –, meg a szivar is erős volt. Azután most kalimpál a vén kalapács.”

De erről nem szólt sem Annusnak, sem Lajosnak.

“Még megszidnak – gondolta –, amit meg is érdemelnék. A régi orvosság meg elfogyott... de jól kialszom magam, és reggelre elmúlik.”

Lajosék aztán elmentek.

Bogáncs is kikísérté őket, és bekísérté öreg gazdáját, akinek arca elszürkült, és nehézkesen ült le a székre.

– Bizony, Bogáncs, nem jól vagyunk.

A hang fuldoklóan tompa volt, és a fájdalom nehéz párája ráült a kiskutya érzékeny idegeire is.

Az öreg csak ült, nézte a lámpát, és szeme követte egy-egy hosszú lábú, nagy szúnyog útját, az ellobbanásig. Mert a szúnyog egy darabig verte magát az üvegen, vágyakozó bódulatban a fény után, s amikor a láng fölé került, csak kis lobbanás látszott, s egy kis sercenés hallatszott, s a finom szárnyak pernyéje elszállt az árnyékban.

“Vége! – gondolta az öregember. – Vége. Csak egy lobbanás, aztán semmi.”

Bogáncs ténfergett a szobában, és néha leült az öreg elé, mintha azt kérdezte volna:

– Mit tegyek, hogy jó legyen itt megint minden?

De az öreg mester nem válaszolt. A szorongásnak ezt az egyedülvalóságát nem lehetett megosztani, továbbadni, elküldeni. A fáradt, öreg test egyedül küzdött a fájdalommal, s a vergődő gondolatok körülengték a múltat, a tegnapot, az elmúlt estét, és reménykedve várakoztak a holnap titokzatos ajtaja előtt.

Bogáncs az ágyig kísérte gazdáját, aki vizes borogatást rakott a szívére, és lehunyta a szemét.

– Ez talán jót tesz...

Az ajtók nyitva voltak. A szivarfüst és ételszag kiúszott már a szemöldökfa alatt, s az éjszaka hűvös levegője befolyt a küszöb felett, illatokat ringatva, amelyeket a kertről és mezőről mosott le.

Iharos Gáspár talán aludt egy kicsit, talán fájni kezdett, de már jobban érezte magát, ahogy kinyitotta szemét.

– Itt vagy, Bogáncs?

Bogáncs felállt az ágy mellett, és rászuszogott az öregember kezére.

– Persze hogy itt vagyok. Valami rossz volt a levegőben, de... mintha elmúlt volna...

– Most már ki is mehetsz, ha akarsz, jobban vagyok...

Az emberi hang megnyugtatóan dongott végig a szobán, aztán felszállt a gerendák alá, s a meleg levegővel kisurrant az éjszakába.

Az öregember, ahogy volt, ruhástul elnyújtózkodott az ágyon, magára húzta a takarót, és ásított.

– Talán elalszom... – hunyta le a szemét, Bogáncs pedig felszabadultan szaladt ki az udvarra, amelyet ilyen sokáig őrizetlenül hagyott. Gyorsan körüljárt mindent, megszaglászott mindent, és érdeklődve nézte, amint a szomszéd ház macskája végigment a ház gerincén.

– Ez lenne az a Ciliké?

A macska sötét alakja olyan simán ment a görbe gerinccserepeken, mintha a főutcán ment volna, s időként eltakart egy-egy csillagot. Természetesen jól látta Bogáncsot, de nem vett róla tudomást, mert nemcsak utálta a kutyák minden nemzetségét, de le is nézte. Ha lehetett, kikerülte őket, de ha nem lehetett: harcolt, mint a sátán. Voltak ugyan macskák és kutyák, amelyek összebarátkoztak, de a szomszéd kutya hírei szerint Ciliké nem ezek közé tartozott.

Bogáncs figyelte a macskát, amíg csak el nem tűnt a túlsó oldalon, és úgy érezte, hogy Ciliké kerülni fogja az ő udvarát. Mert Bogáncs most már pontosan tudta felügyeletének határait, amit védeni kell foggal és körömmel, amíg lehet, s ha már nem lehet: megfelelő hangú ugatással kell az ügyet az öreg gazda elé terjeszteni.

Mert az, hogy “a kutya ugat”, lehet egyszerű tömondat a hozzá nem értők fülében, de a kutyabarátok (ami nem azokat jelenti, akik kedvelik a kutyát, hanem azokat, akiket a kutyák is szeretnek...) jól tudják, és meg is értik, hogy mit mond a Sajó vagy Treff a kert végében.

– Lopják az almát, lopják az almát... – üvölt a kutya az udvarban, mert nem tud a kerítéstől hozzáférni a tolvajokhoz, vagy:

– Görény... görény – csahol a farakás körül, és az ember, ha felneszel ágyában, és érti a kutya hangját, vagy azt mondja: “Valaki jár a kertben”, vagy azt: “Fog valamit a kutya.”

Aztán sokszor van az, hogy a kutya tényleg csak ugat: kutyául a kutyáknak, de erre a gazda fel sem ébred. Ez nem az embernek szól, ez a kutyák magánügye, amihez másnak semmi köze.

Ez az ugatás majdnem egyhangú. Néha altató, néha bosszantó, és mintha értelmetlen locsogás lenne csak, de a távoli ismerős megérti, válaszol, megvárva, amíg a másik befejezi mondókáját.

Az persze előfordul, hogy egyszerre ugat fél falu kutyája, behálózva a türelmes estét, de minden kutyának megvan a maga diskurálótársa, aki kihámozza ebből a távbeszélgetésből a neki szóló üzenetet.

Az ember ezeket nem érti. Az emberből rossz kutya lenne (már csak a hűséget illetően is...), ezért a kutyának ki kellett találni olyan ugatást, amelyet magánbeszélgetéseiben soha nem használ. De mit csináljon, ha egyszer az ember kutyául: értelmetlen?

Az ugatáson kívül aztán vannak olyan hangjai is a kutyának, amelyekkel ijedséget, borzongást, fájdalmat vagy örömet fejez ki, panaszkodik, árulkodik, esetleg segítséget kér. Külön hanggal hív és figyelmeztet.

– Ide, ide! – csahol a disznós kutya, amikor megállította a vaddisznót. – Itt van, itt van – cseng a havas erdőn a hívás –, gyerünk már azzal a puskával, mert nem tudom tartani ezt a marha nagy állatot!

És amikor elcsattant a lövés, elhallgat a kutya, mert vége az izgalomnak, és nincs mit mondania. Az ellenfél fekszik, s a többi az ember dolga.

Vagy nem figyelmeztet a kutya, amikor az idegen megáll a kapu előtt? Dehogynem!

– Csak ide tedd be a lábad! – acsarog. – Úgy leszedelem a nadrágod, hogy bőr is kerül a rongy közé. Takarodj!

A nagy éktelenkedésre aztán kijön az ember...

– Hallgass, Peták! Ne edd meg a barátom...

És Peták tartózkodva félrevonul, és farkát csóválja.

– Bocsánat, nem tudtam, hogy szabad neki bejönnie.

Vannak persze a kutyák között is szelíd, vidám, komor, hamis, goromba, stréber, tolvaj, sőt hülye egyéniségek is; ez a hülyeség azonban nem az elméleti képességre vonatkozik, hanem arra, hogy mindenkivel barátkozik, mindenkire hallgat, nem disztíngvál, és végül rámeleg az autó, vagy elviszi a sintér.

Ez rendesen nevelési hiba, mert a kutyák – általában – egészséges ösztönökkel jönnek a világra.

És ezek az ösztönök nem kopnak el az ember közelében sem, a nagyvárosban sem, és néha csodálatosan messzebb- és mélyebbre érnek, mint az ember érzékei.

Csupa rezgés, hullámozás, sugárzás az egész mindenség, csupa változás és láthatatlan erők keringése. Csupa építés és rombolás, indulás és érkezés, és sok állat megérzi a változást, a távoli fenyegetést, akár időjárásról, akár földrengésről, akár bányalégrobbanásról van szó.

“A süllyedő hajóról menekülnek a patkányok” – mondja a régi közmondás, mégpedig nem akkor, amikor már elsüllyedt valahol az óceán közepén, hanem elhagyták már indulás előtt a kikötőben.

De ebben nincs is semmiféle babona.

A patkányok megéreztek a bizonytalanságot. Az öreg hajó bordáinak és eresztékeinek recsegése az ő finom fülüknek többet mondott, mint a hajósokénak. A rothadó áru nehéz szaga, a korhadó gerendák dohos levegőjének sűrű, fullasztó atmoszférája szinte kiharcolta őket a hajóból, ami akkor még békésen ringott a napsütötte kikötőben, de szétesett az első komoly viharban.

És ha a patkány megérzi a hajótest bomlását, ami veszedelemmel jár, miért ne érezhetné meg a kutya az emberi test fájdalmát, az emberi idegek kisugárzását, félelmének, gyötrődéseinek titokzatos hullámait, azét az emberét, akit szeret?

Az emberi test kipárolgása is segíti ebben a kutyát, mert egészen más annak az embernek a szaga, aki fél, aki lázas, aki egészséges, és aki beteg.

A kutya fölényes és erőszakos a gyáva emberrel szemben, és vannak emberek, akiket a legharapósabb kutya is elkerül: akiről érzi, hogy nem fél, mert erősebb, mint ő.

És vannak emberek, akiket a kutyák azonnal barátul fogadnak, és vannak, akikkel soha nem barátkoznak meg.

A kisgyereket a kutya – hacsak nem vezett – soha nem bántja, éspedig nem gyengédségből vagy lovagiasságból, hanem mert a gyermek puha egyénisége és játékos gondolatainak kezdetleges antennája sose sugároz szét támadó, gonosz érzéshullámokat. Sőt mogorva, vén kutyák eltűnnek az öntudatlan gyerektől olyan fájdalmat: cibálást, fülhúzást, farokrángatást, amiért felnőtt embert feltétlen megharapnának, mintha tudnák, hogy a gyerek nem is tudja, hogy fájdalmat okoz, és nem is akar fájdalmat okozni.

Ezek tények, s a tényeknek mindig logikus alapjuk van. A logika és a következtetés pedig nem tartozik a babonák világába. Még éjszaka sem, még ezen az éjszakán sem, amikor éjfél körül járhat az idő, mert már csak egyes nagyon bőbeszédű kutyák ugatnak, a többi már elhallgatott.

Bogáncs egyáltalán nem avatkozott ebbe a távbeszélgetésbe. Bogáncs még idegen volt, akinek nincs mondanivalója, de a szomszéd kutya megkiáltotta már megérkezését.

– Úgy látom, jóra való rokon – csaholta a szomszéd –, és állandóan sült hús-szaga van.

Ezután egy kis általános csend következett, mert a hús, az élelem valóságos jó volt, s akit állandóan ilyen illat kísér, azzal érdemes barátkozni.

Olyanfélé hír volt ez, mint amikor idegen legény érkezik a faluba, s az emberek azt mondják: miniszter az apja. Állandóan miniszter az apja...

– Vigyázni kell vele! – ugatott egy mély hang. – Nem lehet tisztességes valaki, akinek állandóan hússzaga van. Hölgy az illető?

Erre mérges összevissza ugatás következett, csúnya megjegyzésekkel a mély hangú közbeszólóra, aki férfias fenegyerek lehetett, mert a kutyahölgyek nem tettek lakatot a szájukra, tetves csábítónak, csavargónak, vén tyúktolvajnak nevezve a zengő hang tulajdonosát.

– Férfi! De nem olyan vén, fogatlan szájhős, mint te... – ugatta a szomszéd asszonyoság – és ellátja majd a bajodat!

– Allok elébe! – mondta röviden a ledorongolt eb, de nem szólt többet, mert az asszonyokkal – különösen ennyivel egyszerre – még a kutyatársadalomban sem kifizetődő vitatkozni.

Bogáncs most már tudott valami keveset a falubeli rokonságról. Megjegyezte magának, hol ugatott a verekedésre hajlamos lovag, és mindent összevéve, otthonosabbnak érezte magát.

A falu most már egészen elcsendesedett és elsötétült, csak itt, a konyhaajtón esett ki puha világosság, mert a szobában égett a lámpa, kissé elhagyottan.

Bogáncs bement, és megnézte az embert, akire ilyenkor vigyázni kell, mert rosszul hall, semmit sem lát, egyszóval: gyámoltalan.

Az öreg Iharos keze lelógott az ágyról, és Bogáncs megszagolván a kezét, úgy érezte: itt nincs semmi baj. A kéz meleg és nyugodt volt. Az öregember csendesen lélegzett, arca most csak öntudatlan álomról beszélt, a lámpa pattant néha, s a kakasok már harmadszor jelezték az időt a faluban. Leült a kiskutya a szoba közepén, nézte az öreget, és megcsóválta a farkát.

“Alszik” – gondolta, vagy csak érezte, és most nem ment oda megnyalni az alvó kezét. Az éjszaka nyugalma nem lehetett semmiféle nappali cselekedettel megbontani. Csendesen kiment a konyhába, aztán lefeküdt a küszöb elé, és letette fejét a földre. Később sóhajtott egy nagyot, és lehunyta szemét.

Bogáncs hazaérkezett.

Az éjszaka aztán már hamarosan elkopott, s ez olyan volt, mint amikor az áradás visszahúzódik medrébe, bár senki nem tudja, hogy ez a meder hol van tulajdonképpen.

A sötétség rémei nevetséges darabokra szakadtak, mint a rossz álom, s egy napra megint elhúzódtak föld alatti üregekbe, barlangokba, pincékbe, erdei zugokba és kövek alá, ahol mindig szivárog a víz, és meztelen csigák élnek remeteéletüket.

Bogáncs elnyúlva aludt. Egész kis lénye békés erővel telt meg, és öntudatlanul is érezte, hogy az éjszaka néma sötétsége felett suttogva száll már a virradat óvatos futárja: a szürkület.

Természetesen a fák nyelvén suttogott, akik először a hajnali széllel bújtak össze, aztán a kapott híreket elmondták egymásnak, a madaraknak és mindenkinek, akit érdekelt; s akik megértették, hogy körülbelül mi várható a mai naptól.

A szél ugyanis megbízhatatlan volt és forgandó, de azt mondta, amit tudott és érzett, s arról nem tehetett, hogy érzelmei sűrűn megváltoztak. A fák persze nem mondhattak mást, mint amit a szélről hallottak, s a madarak se tettek hozzá semmit, csak dalban mondták el a kósza híreket.

– Kruu-ruuu – kurrogott a gerle a hársfa száraz ágán –, szép idő... jó idő lesz. Kruu-ruuu...

Ha azután délután olyan vihar érkezett, hogy majd a kéményt vitte el, s egy lesodort zsindelet a tyúkok közé esett, a kakas dühösen nézett fel a gerlére.

– Hát jósolni, azt aztán tudsz!

– A szél mondta... a szél mondta – mentegetődzött a gerle –, én nem tehetek róla, hogy megváltozott.

Ezen a napon azonban a szél megtartotta ígéretét. Elsugogta, amit tudott, s azonmód elaludt a nagy hársfa koronájában.

Hajnali nagy csend lett, s erre a kiskutya felébredt. Felébredt, de még nem mozdult, mert körülötte sem mozdult semmi, ámbar halkán és távolian zsongani kezdett a falu, mintha a sok ásítás, nyújtózkodás, ajtónyitás, tűzrakás, torokköszörülés, mosakodás, vízcsobogás, cipőhúzás, ruhasuhogás kifolyt volna az utcára, s elindult volna a mezők felé, mint a nappali munka ígérete.

A kert végében álló nyárfa csúcsa fényleni kezdett, és reszketett az örömtől.

– Látom már, látom már! – villogtatta leveleit, ámbar a kertben még bürök, viasz és bodza szaga volt az árnyéknak, és a macska – azaz Ciliké – most ment hazafelé ismét a tetőgerincen, mint egy hanyag cserepes, aki úgy mászkál a tornyon, mint a mezei poloska a fűzfa derekán: leeshetetlenül.

Ciliké szájában eger volt, amiből reggeli lesz. Persze nem úgy, hogy Ciliké az egeret egyszerűen megeszi. Szó sincs róla.

Ciliké az egeret beviszi a konyhába, s addig mászkál vele ide-oda, amíg a szoknyás és valóságos konyhafőnök észre nem veszi, és el nem kiáltja magát:

– Naháát!

– Mi az? – szól ki a szobából a férfi, a címzetes házfőnök. – Mi az?

– Ez a Cili megint hozott egy egeret. Minién reggel egerrel állít be, de nem is látok egeret, mióta ez a macskánk van...

– Adj neki egy kis tejet. Megérdemli...

A tej csorgására benéz a konyhaajtón Bodri, és erős farkcsóválással kér szintén valami ennyivalót. Ciliké mérges tüszköléssel figyelmezteti a szoknyás főnököt, hogy Bodri bántani akarja, mire az asszony seprűt fog, s a kutya elkeseredetten rohan el a seprű elől. Mérgében szétrebbenti az udvaron a tyúkokat.

– Mi az már megint? – szól ki a gazda, aki éppen a csizmáját húzza fel. A csizma ragad, nem akar felmenni, az ember arca vörös az erőlködéstől, és szeme ki van dülledve...

– Ez a ronda kutya hajkurássza a tyúkokat, meg ezzel a jó kis macskával sem tud megfézni.

– Majd ellátom a baját, csak menjek ki...

Ciliké kényelmesen lefetyeli a tejet, és dóromból, dörgölőzködik, és még kér. És még kap...

Hiszen már Bodri is megpróbálta Cilikét utánozni, de valahogy nem sikerült a dolog. Bodri is fogott néha egeret, de azt meg is ette, különben is valami nagyobb állatot akart vinni a házbelieknek, amiért szintén kijár a tej, és Ciliké elmehet egerével Kukutyinba...

– Jaj – süvöltőit most a konyhában az asszony –, viszed ki azt a rondaságot! Gyűjjön már ki – toporzékolt –, mert mindjárt elájulok...

– Mi az, mit sivalkodsz?

A földön akkora varangy pislogott, mint egy kisebb palacsintasütő.

Szegény Bodri talán azt gondolta, hogy ha élve viszi be a fertelmes nagy békát, nagyobb lesz az öröm, de az is lehet, hogy utálkozott megszorítani a nyálkás hullót. Ezért rendkívül meglepődött, amikor csodálatos ötletét bottal honorálták. Tejről szó sem volt.

Ciliké a tűzhely padkájáról nézte végig a kutya csúfos bukását, s amikor az üvöltve elrohant, fölényesen nyújtózkodott, mintha azt mondta volna:

– Hülye! – Azzal egy puha mozdulattal leugrott a földre, felkapta a békát, és elrohant vele.

– Hál'istennek! – sóhajtott az asszony. – Ha ez a macska nem lenne... Bodri ezek után lefeküdt a szalmakazal mellé bánatával, Ciliké pedig békacombot reggelizett. S amikor ismét visszament a konyhába, a béka eltávolításáért ismét tejet kapott.

Így reggelizett az álnok macska az egerből – és kivételesen a békából is – tejet.

Bogáncs mindezekről csak később értesült. Egyelőre nyújtózkodott, bejárta az udvart, ivott a kút melletti vályúból, aztán bement a szobába, és addig szuszogott az ember tenyerébe, amíg az mozogni nem kezdett.

Iharos mester nehézkesen felült.

– Itt vagy, kiskutya? Hanem, hallod, csúnya éjszaka volt. A szívem... de most már rendben van... azt hiszem...

Bogáncs felágaskodott az ágyra, és suta farkát billegette.

– Odakint is minden a helyén van. A madarak azt mondják: szép idő lesz.

– A lámpa meg egész éjjel égett? Látod, Bogáncs, ilyen haszontalan vagyok.

Felkelt, és elfújta a lámpát.

– Hol a fenében van az a papucs, nem láttad?

– Dehogynem! – ugrott Bogáncs, mert a papucsokat a konyhában látta. – Itt van. – Aztán elhozta a másikat is.

Az öregember kissé megdöbbenve vakarta az állat.

– A mindenit, te kutya, most már én is félni kezdek tőled! Bogáncs kedveskedve tette állat az öregember térdére.

– És éhes is vagyok...

– Ámbár hiszen meg is tanulhattad... pipa... meg minden. Bogáncs hozta a pipát.

– Nem, nem! – tiltakozott nevetve Iharos Gáspár, és visszatette a pipát a székre. – A fene egye meg a pipát ott, ahol van. Inkább eszünk.

És Bogáncs körülrohant a szobában.

– Csakhogy megértettél!

Evés közben Bogáncs úgy érezte, hogy a hideg halhús semmivel sem rosszabb, mint a meleg, sőt... de odakint nyikkant a kapu. A kiskutya szélvészfényként rohant ki, és hivatalos hangját teljes csengésében kieresztette, de ez esetben feleslegesen.

– Szervusz, Bogáncs, le ne húzd a szoknyám...

Bogáncs elhallgatott, s mint ellenőr azonnal átalakult díszkíséretté.

– Hogy aludt, édesapám?

– Rosszul, fene azt a szivart.

– Meg a bort...

– Meg a bort!

- Eredj, kutya – mondta Anna kedvetlenül –, most nem kellesz.
- Reggel a papucsom is elhozta – mondta az öreg, mentetve Bogáncsot, akinek szintén része volt az esti áldomásban, aztán bementek a házba, de kihallatszott még Anna zsörtölődése.
- Bogáncs nem ment utánuk, mert az asszony hangjában ideges bosszúság rezgeti; ehelyett felülvizsgálta az udvart, és közben meglátta a kerítés mellett leselkedő Bodrit, hát odament.
- Hús... megint hússzagod van – nyelt nagyokat a szomszéd –, ennek nem lehet jó vége.
- Kaptam... mi volt nálatok az a zajongás?
- Bodri lehajtotta fejét, leült, és farkával gyászosan seprte a földet.
- Meg is vertek. Mezőre nem engednek, enni nem adnak, pedig ma fogtam egy békát, és bevittem nekik – vakarózkodott keservesen a szomszéd.
- Minek vitted be? – nézett rá Bogáncs. – Az ember nem szereti a düllelt szeműt, a szoknyás meg fél is tőle.
- Az egértől is fél... és látod, azért nem értem. Ciliké beviszi az egeret, leteszi az asszony elé, és tejet kap... én beviszem a békát, oda teszem eléje, és visít, mintha nyúznák. Hát ki igazodik el az emberen?
- Nehéz – nézett maga elé Bogáncs –, nagyon nehéz...
- És az sem segít – méltózkodott a szomszéd –, ha Cilikét elteszed láb alól. Egy kis idő múlva már másik van. Megpróbáltam...
- Látom a képeden.
- Igen, karmok és vagdalkozott, de ez már nem segített rajta, megszorítottam, ráztam, és abbahagyta.
- Elhiszem – szuszogott át a kerítésen Bogáncs –, elhiszem. Kétszer akkorák a fogaid, mint az enyéme, és erős nyakad van. Nagyon erős...
- A szomszéd kutya minden bánatát elfeledte erre a bókra, hiszen nő volt, azaz szuka. Egészen odafeküdt a kerítés mellé.
- Nem bántottam volna, de Kata óbégatására elvesztettem a fejem. Kata ugyanis a barátom, a legidősebb kotlós. Amikor nincsenek csirkéi, a szalmakazal alá tojik, s utána kiabál, hogy menjek, ott a tojás. És én megyek is... de a fiait nem bántom.
- Nem is szabad – helyeselt Bogáncs –, Katának semmiféle atyafiát nem szabad bántani, mert akkor jön Jancsi a vékony bottal...
- Nem tudom, ki a Jancsi – nézett át a szomszéd –, de igazad van. Juci azonban...
- Hát az meg ki? – érdeklődött Bogáncs.
- Az a macska, akit kinyújtóztattam. Már az is igazságtalanság, hogy az ember a macskának a saját nevét adja. Hallottál már olyant, hogy kutyának azt mondták volna, hogy Aladár? A gazdámat hívják így, de én Bodri vagyok.
- Én meg Bogáncs...
- Na látod! Hiszen szép név, szép név...
- A Bodri is jól hangzik.
- Nem mondom, de nem embernév... szóval Juci nem elég, hogy tejet kapott, Kata csibéire is leselkedett, és hol itt kapott el egyet, hol ott. Én persze rohantam Kata siránkozására, de mindig elkéstem, s a vége az lett, hogy engem ért ott az asszony, és úgy fejbe vágott egy vastag bottal, majd felfordultam. Ezek a szoknyás emberek még azt sem tudják, hogy a kutya nevelésére milyen vastag van megengedve...
- Jancsi egészen vékonyka botot használt, vesszőnek is lehetne mondani.
- Rendes ember lehetett... és akkor meglestem Jucit, és megnyuvasztottam. A kiscsibe a szájában volt még akkor is. Aztán elbújtam, de Jucit úgy találták meg, hogy mellette volt a kis Kata...
- Szerencsére – bólintott Bogáncs.
- És akkor pár napig én kaptam a tejet, de egyszer csak itt lett Ciliké...

Bogáncs a ház felé figyelt.

– El kell mennem, Annust kísérem ki. Annus is szoknyás ember, de szeretem, simogat és etet...

Bodri csak sóhajtott. Őt nem simogatták, és nem etették. Hosszan nézett Bogáncs után, aki Annához szegődött.

Anna már nem haragudott az éjszakai korhelykedésért, de Bogáncs fülét azért meghúzta.

– Te is okosabb lehettél volna, ha már nekünk nem volt több eszünk...

– Fáj! Fááj... – sziszegett a kiskutya.

– Ugye? De érted volt a nagy áldomás. Lajos majd szétverte az üllőt, hogy rendbejöjjön, és még inni kért...

– Adj neki, lányom. Kutyaharapást a szőrével gyógyítják...

– Hát az asszonyharapást? – nevetett Annus. Az öreg esztergályos lemondóan legyintett.

– Az ellen nincs orvosság: csak egy másik asszony harapása...

– Jókat mond, édesapám, akkor inkább odaadom neki a pincekulcsot... Vigyázz a házra, Bogáncs – intett az asszony, a kiskutya pedig leült öreg gazdájára elé.

– Mi nem hagyjuk el egymást, ugye?

– Azt gondoltam, Bogáncs, hogy kimegyünk a kertbe.

A kiskutya ebből csak a megyünk szót értette, és ezt vidám farkcsóválással helyeselte. Mielőtt azonban elindultak volna, még egyszer ránézett öreg gazdájára, és kis lábát az egyik nagy csizmára tette.

– Bodrit verik odaát – mondta ez a mozdulat –, és ha Ciliké átjön, kissé megfogom a gerincét...

– Ollót viszünk, és megnézzük a méheket is. Na gyere!

Ekkor már felszáradt a reggel, és csak a bokrok alja őrizte a harmatot. A falu lármája kifelé hullámozott a mezőkre, a nagy nyárfán a verebek zabolátlan népe tanácskozott, hogy hova menjenek búzát szemezni, s miután ebben megállapodtak, felcsapódtak a levegőbe, és elindultak éppen ellenkező irányban. A verebek csak a csiripelésben tartottak valamelyes rendszert, s ez a rendszer abban állt, hogy senki se hallgatott senkire, és a fiókák, alighogy szárnyra kaptak, máris beleszóltak mindenbe, okosak voltak, mint az öregek, de ezzel nem mondtunk semmit, mert a veréb nem ott termett, ahol az okosság.

Bogáncs csak felnézett rájuk, és máris elfordult, mert a verebekkel nem érdemes foglalkozni. A kis szürke bohémek mintha csak azért lennének, hogy a karvalyt és héjakat táplálják, ámbár tavasszal szorgalmasan hernyózzák a fákat, és nagyon gondos szülők, mint az állatok általában.

– Csendesesen – intette az öreg mester Bogáncsot –, csendesesen... a méhecskével vigyázni kell.

Bogáncs figyelmesen nézett öreg gazdájára, akinek hangja óvatosságra intette, de a kiskutya amúgy sem szerette a repülő rovarvilágot. Megenni nem lehetett őket, zümmögésük, dongásuk félelmetes volt, és egyesek szúrtak, mint a tüzes veszedelem.

A méhecskék ráadásul néha még idegesek is voltak, ami rendszerint időváltozást jelentett, esetleg vízhiányt vagy forróságot vagy valami rendkívüli eseményt a köztársaságban, amelyben ugyan királynő uralkodott, de szigorú, sőt kegyetlen törvények alapján. Az emberi királynők sokszor törvényen felettinek gondolták magukat, míg a méhek királynője maga volt a törvény. Élt, amíg a titkos törvények szerint élhetett, és pusztult – vagy elpusztították –, ha hivatását hasznosan teljesíteni nem tudta.

A virágokból élő, napsugárban zengő kis bogarak életében nincs szentimentalizmus, nincs felesleges szeretet. A kis dolgozók meghalnak a királynőért, ha kell, de meg is ölik, ha törvényt vét, s amit ma tudunk róluk, tulajdonképpen a tiszta materializmus és a biológiai matematika csodálatos költészete.

Ezt persze Bogáncs nem tudta, de amit tudott, elégséges volt ahhoz, hogy ne igen ugrándozzon.

A zsúptetős méhesben édes, viaszszagú csend lebegett a méhdongás láthatatlan felhőin. Kint elterült a nyár virágos ragyogása, de bent a méhesben árnyék volt, és csak a kaptárok között szűrta be itt-ott ragyogó pengéjét a dél csúcsára szálló nap.

Egy-két méhecske észrevette, hogy valami mozgás van a méhesben, de az öreg mestert megismerték, Bogáncsal pedig nem sokat törődtek.

A kutya nem tartozott ellenségeik közé.

Ha Bogáncs egér lett volna (ami még feltevésnek is megszegyenítő...), természetesen azonnal megölik, bár valószínűleg érzik, hogy ez az öles egyúttal öngyilkosság is, hiszen a "gyilkos" fullánk beleszakad, s a tettes elpusztul. Ez azonban a méhek életében nem áldozat, és nem hősiesség, még csak nem is erény. Ez törvény, és az életnek olyan velejárója, mint a repülés vagy a virágpor gyűjtése.

A méhecskéknél azonban nemcsak az egér az ellenségük, hanem a pók, a darázs, a béka és a cickány is. A pókhálóba esett méh hiába öltögeti fullánkját. A jeles szövőmester először megkötözi áldozatát, aztán elhódítja, végül felfalja. A béka egyszerűen bekapja, s azt még egy béka sem árulta el, hogy a méh ilyenkor szúr, vagy nem szúr. A nagy darázs reptében is elkapja a mehet, akár a karvaly a verebet, de igazi veszedelem az, ha a harkály vagy a gyurgyalag rákap a méhekre.

A harkály látja a ki-be szálló ezernyi rovar, tehát előírás szerint megkopogtatja a kas vagy kaptár oldalát. A kas ígéretesen hangzik, mert üreges, tehát a harkályiskola szerint ki kell bontani, és megenni a bábokat s egyebeket. A harkály persze téved, mert az üregekben hasznos bogárkák dolgoznak, de nem tehet róla, ha hiányos a nevelése.

A méhek idegesek lesznek, felzúdulnak, a munka megáll, de a piros sapkás favágó ellen nem tehetnek semmit, mert tollat nem fogja a fullánk. Ennek aztán rendesen az a vége, hogy a méhészlövő a tilosba tévedt madarat. Ez még mindig kisebb kár, mint amit az elkövetne, bár a harkály egyébként nagyon hasznos madár, s mint a beteg fák gyógyítója ismeretes.

A méhészlövő azután kiakasztja a tarka madárkát a méhes elé, jelezve, hogy milyen sors érheti az esetleges jelentkező rokonságot.

A harkályoknál azonban még veszedelmesebb a gyurgyalag vagy gyurgyóka, piripió vagy földirigó – kinek ahogy tetszik. A méhésznek sehogy sem tetszik. A sok név nem változtat azon, hogy a méhesnek ő is ellensége, és bizony a csodálatosan csillogó zöldeskék és aransárga tolla sem menti – sajnos – meg a puskától. A gyurgyalagról sokan azt hiszik, hogy a kaptárakban dolgozó méheknek hivatásos pusztítója, holott ez nincs így, s éppen ezért törvény is védi. Veszedelmes lehet azonban esős időben, amikor a vadméhek és rokonaik eltűnnek, míg az ember méhesei körül mindig akad egy-két röpködő bogárka, amit az éhes gyurgyalag elkap, mm enni akar, és nem gondolhatja, hogy az ember a saját törvényeit nem tartja tiszteletben.

A vége – tehát – megint egy csattanás, s ez a trópusi csoda lefordul a lesállásról. És a következő órában már rikongva ijedeznek a rokonok, mert a szárnyak szálló íve eltört, az élet elreppent, s a szép madár csak egyszerű – madárijesztő.

Bogáncsot azonban a méhek ellenségei nem érdeklik. Az öreg mester elgondolkozva ül egy százéves kanapén, és ha lábát megmozdítja, a kiskutya billent egyet a farkán.

– Itt vagyok – jelenti ez a mozdulat, amire az ember lába nem válaszol.

Bogáncs később becsúszik a kanapé alá, mert ott hűvösebb van, és közelebb is van az ember lábához. Iharos mester bóbiskol.

Ha a méhészlövő nem foglalkozik ménével, a méhesben nem is lehet mást tenni. A méhészongásos, bús csendben megülnek a vándor gondolatok, fáradtan és terheltén, mint virágporral a méhek. Megülnek, és az ember szívére borítják a múlt élet vásárfiát, az ember pedig szelíden turkál a csend délibábos ajándékaiban.

Az öregember néha kinyitja szemét, és néha bólínt is.

– Igen, így volt... de hát akkor még másként állt a szerszám a kezemben...

Lehunytja szemét az öregember, és keze megmozdul, mintha a gyalut fogná, vagy valami durva fadarabot tartana az esztergálókés alá. Látja a lepödrődő forgácsot, és érzi a szép munkának azt a csodálatos, alkotó érzését, amint kifejti az anyagból a formát a gondolat.

Nem, az öreg Iharos nem talált föl semmit, amivel harcolni lehetett volna, szenvedést okozni vagy embert ölni. Ő csak széklábat csinált, kuglibabákat, ajtókat, ablakokat, szánkókat, ágyakat, asztalokat, ivópoharakat, kerekeket és végül koporsókat. Az egyszerű, szelíd élet eszközeit engedte ki keze alól, de amit kiengedett, az nemcsak tartós volt, de szép is, kivéve persze a koporsót, amire nincs jelző, mert nem lehet sem szép, sem csúnya. A koporsó, az koporsó. Zárt hajó, és zárt gondolat, ami elenyészik, és földdé lesz, mint a bánat és mint az ember.

Bezzeg a széklábak és karfák! A pihenés oszlopai, lakodalmak tanúi, s a járnai tanuló gyermek első kikötői.

És a kugligolyók, a babák!

– Ezekkel aztán játszhattok! – adta át az öreg mester a vasárnap délutánok unalmas ténfergését hahotázó vidámsággá változtató jeles nőszemélyeket, akik felett kontyos királyné uralkodott demokratikus tisztességgel, mert – ha talált a golyó – ugyanúgy hányta a cigánykereket, mint közrendű barátnői.

Az öreg mester szinte látta a tükörfényesre esztergályozott golyó rohamát a babák ellen, és hallotta a vályúban hazarobogó gömb hörgését, ami olyan volt, mint a távoli mennydörgés.

És a poharak! Kicsik és nagyok, fülesek és fületlenek. Tiszafából és berkenyéből, amelyeket már kézbe venni is élvezet volt, hát még inni belőlük!

Nem – arról szó sem lehet –, nem vizet!

És a kerekek... az agyak, a talpak, a küllők. A kőris-, az akác-, a szil-, esetleg a bükkfák összefogása a gördülő mozgás könnyedségévé, hogy összeálljanak a tengelyekkel, vezért kapjanak a jó nyírfá rúdiban, s végül magukra vegyék az embert, aki mindenáron ülve akar sietni más emberek temetésére s a maga lakodalmába.

Igen, a csodálatos kerekek, amelyek önmagukba visszatérve is nyelik az utakat és időket, sárban, porban, és hangot adnak a robogásnak dűlőutakon és macskafejes öreg köveken. Pattognak, dörmögnek, kattognak, kerepelnek, és konokul rohannak a patkók után, melyek elhánnyva szerencsét jelentenek a szerencsétleneknek, akik hisznek még a szerencsében.

Nyitva van az öreg mester szeme, mégis álmodik. Gyantaszagú ablakok jelennek meg előtte hibátlan borovifenyőből, amelyeknek könyöklőjére sok leányfej hajolt látni az utat, amelyen jön valaki, és sok anya nézett ki, ha elment a gyerek, mert a gyerekek végül is elmennek.

Ajtókat lát, egyszerűeket és díszeseket, amelyek lezárták és kitárták a szobákat, összekötöttek és elválasztottak, halkan kinyíltak, és durván bevágódtak, küszöbük megkopott, de szárfájukon elmosódó jelek mutatták, hogy mekkora volt a fiú hétéves és tízéves korában.

És szánkókat lát Iharos mester, tölgyből, cserből, szilből, akácból, amelynek görbe fáját maga választotta ki az erdőn. Megölte őket mint fákat, de életet adott nekik a munka bódulatában, amely alig volt fárasztó, amint a fűrészpör fanyar illata lepermetezett cipőire, s a rönkből kiváltak a kecses talpak, néma araszlói fehér utaknak, amelyek fölött a csengők gyöngyei úgy hullottak el, mint a téli vidámság magvetése.

Aztán asztalok jöttek elő a méhdongásból, szögletes és kerek asztalok, kicsik, nagyok, de megbízhatóak, mint a vas, amelyeken nem látszott az enyvezés, amelyek biztonságosan tartották a kenyeret, nem billegtek, akár irkába, akár szerződésbe írtak rajtuk, de még a szerelmes levelek alatt se, pedig tudvalevő: ez a legingatagabb állapot.

Később az ágyakra gondolt az öregember, amelyekben majd fél életüket töltötték az emberek. Benne születtek, álmodtak, és benne múltak el, de az ágyak kitartottak szótlanul,

mert Iharos mester ágyai nem nyekeregtek, siránkoztak, pattogtak éji órán, amikor az ember adósságaira ébred fel, s ijedtében szellemekre gondol.

Nem, az öreg mester nem engedett ki kontár munkát keze alól. Szerette az anyagot, amellyel dolgozott, és szerette a munkát, amellyel célt és formát adott az anyagnak.

És Iharos Gáspár nem látott rabszolgát szerszámaiban, hanem játékos, erős, komoly vagy vidám társakat, amelyeket gondozni kell és megbecsülni, s amelyek a munkaváltásnál szinte maguktól jöttek elő a szögről vagy szekrényből, s a változatosság örömeivel simultak a kézbe, mintha azt mondták volna: most aztán én jövök...

“Hát... elmúlt – gondolta később az öregember –, de hogy éppen ma gondolok mindezekre. Furcsa...”

A méhes előtt delelőben lobogott a nyár, de bent édes mézszaga volt az árnyéknak, s a kiáltás alig talált utat a messze bolyongó gondolatok közé.

A kiáltás az udvar felől jött, mire Bogáncs kibújt a kanapé alól.

– Azt hiszem, Annus van itt... – ásított.

– Gyere, Bogáncs, hívnak bennünket. Az asszony már terített.

– Kertben voltak, édesapám?

– Ott. Bogánccsal szundítottunk egyet a méhesben. Minek hozol annyi mindent, lányom?

Nem vagyok éhes egy cseppet se.

– A porokat bevette, édesapám?

– Elfogytak. Már az éjjel is gondoltam rá, meg kellene csináltatni az orvosságot.

– Jövő héten bemegy Lajos a városba. Tessék – intett Anna a gőzölgő tányér felé ~, várjál, Bogáncs, a sorodra.

Bogáncs erősen szimatolt, és odaült gazdája melle.

– Nem erőszakos a kutya – védte Iharos mester kis szolgálját. – Igazán nem erőszakos, de szeret mellettem ülni.

– Csak szóltam hozzá, ha már ide tartozik. Az öreg kavargatta a levest.

– Valahogy nem kell az étel.

– Egyen, édesapám, majd közben megjön az étvágya.

– Igazad lehet.

A levest meg is ette, de a többi már csak piszkálgatta.

– Azon gondolkodom, hogy bemegyek magam. Egyet s mászt úgyis vennék...

Anna már majdnem azt mondta, hogy minek fáradna, majd meghozza Lajos az orvosságot, de azután mégsem szólt, mert hátha azt gondolná, hogy sajnálja a pénzt, amit elkölt.

– Ahogy gondolja, édesapám.

– Tüzkövet akarok venni, meg Lajosnak egy pipaszárt is. Szereti a szagos meggyfa szarat, hallottam: kereste a szövetkezetben. Örül majd neki.

– Hát vegyen, édesapám, ámbár szagos, nem szagos, a végén bűdös lesz mindenik. Ha korán indul, még hűvösön odaér, aztán megpihenget, és délután hazaballag.

– Úgy is lesz.

– Örül majd a patikárius. Nem is tudom, hogy lehet valakinek jókedve mindig. Talán valami csodaszere van?

– Lehet – mosolygott Iharos mester –, ámbár nekem azt mondta, azért, mert nem házasodott meg.

– Akasztófa! – nevetett Anna. – Gyere, Bogáncs, itt az ennivaló.

– Eredj, kutyám, neked jobb étvágyad van. És Bogáncs nem is kérte magát.

A délután aztán lassan elmúlt. Iharos mester ebéd után lefeküdt, de aludni nem tudott, hát felkelt. Amikor azonban felkelt, megint úgy érezte: aludnia kellene. Fáradtságot érzett, de ez nem volt álomosság. Máskor rágyújtott volna, de most a pipát sem kívánta.

“Fene azt az orvosságot! – dohogott magában. – Most jó lenne, ha itt lenne.”

Nyugtalan volt, mintha várt volna valakit, de nem szeretett arra gondolni, hogy esetleg jön valaki. Mit is kezdene vele? Nem lett volna kedve beszélgetni, és már a gondolattól is elálmosodott.

Elbóbiskolt a széken.

A szoba lassan elárnyékosodott, és Bogáncs sem ment ki. Csak az óra lépegetett az idő létráján, s egy bogár siránkozott valahol a pók hálójában.

“Jöhetne már ez az Annus – gondolta az öregember. – Az éjszaka is csak úgy ruhástul henteregtem, attól vagyok ilyen törődött...” Teste kívánta az ágy hűvös érintését.

De lánya nem jött – ilyenkor még nem is szokott jönni –, hát csak üldögélt, és úgy érezte: a tegnapi vidám este rettenetes messze van, és nagyon-nagyon régen volt. Mintha ezek az órák nem egyformán mérnék az időt...

Pedig milyen szép este volt! Hogy örült Lajos, és hogy megijedt, amikor Bogáncs odavitte neki a gyufát...

De most nem mosolygott rajta. Hát – odavitte.

– Itt vagy, Bogáncs?

A kiskutya felágaskodott az öregember térdére.

– Kimegyünk? – billegettek kérdően fülei. – Kimegyünk? Nem szeretek itt bent lenni. Nem jó idebent... rossz idebent.

– Látod, nem jön ez az Annus.

– Annus? – gondolta Bogáncs, és kiszaladt a kapuhoz, aztán vissza. – Nincs itt Annus – jelentette suta farkával –, nincs itt senki, és Bodrit sem láttam. Lehet, hogy Cilikét lesi...

Kint az ajtó előtt búgni kezdett a gerle, s a nyárfán a verebek zajongtak, mert a nap már a messzeség karimáján pihent, és vakító kohójában mintha csak az elmúlt órák salakja vörösödött volna, amelyre üszköt rak nemsokára az est szállongó pernyéje.

De még az est is olyan nehezen jött ma. Nehezen hűvösödött a levegő, nehezen gyulladt meg a lámpa, nehezen jött le a cipő, s amikor megágyazott, csak azért nem feküdt le mindjárt, mert mit gondolna Annus? Még talán meg is ijedne, hogy beteg, pedig semmi baja nincs a világon, csak a rossz éjszakát sínyli, a bort meg a szivart.

“Vén szamar vagyok – mérgeződött –, ‘iszen tudhattam volna. Nem fekszem le, és megeszek mindent... akármit hoz és akármennyit. Ne gondolja, hogy valami bajom van.”

Anna azonban csak egy kis savanyú, tejfölös tojáslevest hozott.

– Ez való a korhelyeknek! Már meg is ágyazott, édesapám?

– Ráértem, minek vesződnél vele?

– Csak nincs valami baja?

– Mi lenne? Máskor is megágyaztam. Remélem, szegény Lajost nem fogtad levesre?

– A “szegény” Lajos megette vacsorára az egész halmaradékot, pedig egész tállal volt még; megevett délről öt buktát, és utána megivott egy kis üveg bort szegény... és most még át akart jönni... Azt már nem! Most úgy tesz, mintha mérges lenne. Ül, szuszog, emészt. De az ágyba már alva ér bele. Aztán lehorkolja a képeket a falról – a “szegény”, én meg firgek-forgok, aludni nem tudok, mert hiába költöm fel...

– Majd hozok füttyülőt a városból. Ráfüttyülsz, aztán nem horkol.

– Hát mégis bemegy, édesapám?

– Persze. Lassan beballagok hajnalban. Másfél-két óra alatt ott vagyok, estefelé meg vissza. Egy-két jó viccet is mond majd a patikus... hanem, hallod, ez a leves igazán orvosság volt. A kutyának mit adsz?

Bogáncs a “kutyának” szóra farkcsóválva jelentkezett Annusnál.

– Itt vagyok – rezgette suta farkát –, mintha rólam lett volna szó... Az asszony szelíden orron fricskázta Bogáncsot.

– Hát te mindent megértesz? Nem is bánom, legalább megérted azt is, hogy ma bojtosét kapsz.

– Csak nem levest adsz neki?

– Azt is, de eltettem a kutyafinak egy kis húst is.

Bogáncs a “hús” szóra felugrott a levegőbe, mintha azt mondta volna:

– Hol a hús?

– Na gyere!

Bogáncsnak a pitvarban volt terítve, de itt sem feledkezett meg az illemről. Nem nyúlt az ételhez, amíg Anna meg nem szólalt:

– Egyél hát!

De akkor aztán megrohanta a tálat, mintha ostromlóit vár lett volna.

– Jó, hogy ez a kiskutya itt van, még sincs édesapám egyedül. Most is megvárta, amíg mondom neki, hogy egyen. Az edényt majd otthon elmosogatom, mert ez a Lajos még elalszik a pitvarban, aztán kinevetik.

– Nem ajánlanám senkinek...

– Éppen azért, mert ha álmából felébresztik, úgy néz körül, mintha ölni akarna, ha meg magától ébred fel, olyan, mint egy kisgyerek: nevet.

Bogáncs még nem végzett a vacsorával, de azért kikísérte Annust. Annusnak ez megjárt, mert Annus enni adott, s ez egyike volt a legnagyobb dolgoknak a világon. Vissza azonban már rohanva ment, mert az ételmezt nem szabad magára hagyni. És ha olyan sok, hogy megenni egyszerre nem lehet: el kell ásni, ez kutyatörvény. A leves dolgokat persze nem lehet elásni, de ezekért nem is érdemes a körmöt koptatni.

Bogáncs tehát tisztára nyalta a lábost, utána körüljárta a nevezetes edényt, nehogy valami ott maradjon, bármily kis enivaló, s miután meggyőződött az alapos munkáról, körüljárta az udvart, mert közben erősen sötétedett.

A kerítés mellett már várta Bodri, és erősen lengette farkát, ami jó hírt jelentett.

– Cilikét megverték. Igen, megverték! Aladár – úgy emlékszem, mondtam, hogy ez a gazdám neve –, Aladár úgy rúgta ki a konyhából, hogy hármát is bukfencezett, pedig ez Cilikénél ritkaság...

– Lopott?

– Nem, hanem ráfeküdt a kis Aladárra, hogy az majdnem megfulladt. Véletlenül bement a gazda, de a kisember már alig nyivákkolt. Nagy ribillió volt, és este már én kaptam tejet. De úgy érzem, neked megint hússzagod van... Hiába, jólesett a tej, de azért a hús csak hús... Nálatok mindig hús van?

– Mindig.

– Nem értem – nézett Bodri a földre, még füleit is előrehegyezte –, nem értem. De lehetséges, mert a szag nem hazudik. Nem jönél ki az utcára? Itt mi parancsolunk, és ha valamelyik rokon ide szemtelenkedne, jól megrakjuk.

– Nem szabad – billegette farkát Bogáncs –, amit nem szabad, azt nem szabad. Jancsi megmondta – vékony bottal mondta meg –, és Oszkár is megmondta...

Bodri félrehúzta a száját.

– Nálatok alacsony a kerítés.

– Nem szabad. Az ajtó nyitva van, és öreg barátomra is vigyázni kell.

– Úgy látom, nagyon beléd verték a “nem szabad”-ot – nyújtózkodott a szomszéd –, pedig hidd el, az esik igazán jól, amit nem szabad... aztán mi hasznod van belőle?

– Eddig nem tudtam, de most már mintha tudnám: nekem mindig húst adnak, talán azért...

Bodri mélyen elgondolkodva vakaródzott.

– Igazad lehet, de hátha nekem akkor sem adnának?

Ezen meg Bogáncs gondolkodott el, aztán az ajtó felé nézett, a fényre, ami kiesett az udvarra, s úgy érezte, meg kell néznie az öregembert.

– Majd visszajövök – intett, és beszaladt a házba, mert jólesett volna, ha az öregembernek odaviheti a pipát vagy papucsot. Ez a kis szolgálat mindig örömmel járt, mert dicséret és simogatás érte, s végül – ennivaló.

De az öregember nem parancsolt semmit.

Ült az ágya szélén, és elmosolyodott, amikor a kiskutya besurrant, mint az árnyék.

– Éppen szólni akartam, hogy gyere be, s lám, már itt is vagy. Bogáncs felkapaszkodott.

– Cilikét megverték – jelentette. – Aladár verte meg, mert ráfeküdt a kis emberre.

– Talán még a gondolatát is megérzed az embernek?

Bogáncs szerette ezt a hangot, hát odafektette fejét Iharos mester keze ügyébe, s az öreg kéz darabosan sodorgatta a kiskutya füleit.

– Most jut eszembe: ez az Annus nem fürdetett meg, pedig ígérte.

Látod, ilyenek ezek az asszonyok, ígérni ígérnek... ámbár Annus rendes asszony.

Bogáncs az Annus szóra az ajtóra nézett, aztán vissza gazdájára.

– Ne nézd az ajtót, nem jön már vissza. Lefekteti Lajost, elmosogat, miegymás. És holnap bemegyünk a városba. Először a patikushoz, aztán pipaszárat veszünk Lajosnak. Emlékszel Lajosra? Alszik már, elhiheted, de talán mi is aludnánk...

Pedig Lajos egyáltalán nem aludt ebben a pillanatban. Lehet, hogy egy órával előbb még álmos volt, később dühös, de már megbékélt, sőt mintha a kezdődő vidámság nyitogatni kezdte volna szempilláit.

– Ágyazz meg, Annuskám – mondta, amikor felesége megérkezett –, átnézek a szövetkezetbe, mára ígérték a patkóvasat. Gáspár bácsi?

– Étvágytalan. Vigyázni kell vele. Máskor nem viszünk bort...

– Halra nem lehet vizet inni – méltatlankodott Lajos –, ezt nem azért mondom, de nem lehet. Megfordul az emberben... hát csak ágyazz, egy perc alatt itt vagyok. Aztán sutty be az ágyba!

Lajos ezek után akkorát nyújtózkodott, hogy az inge szétnyílt a vállán, majd kifordult a szobából.

De alighogy elment, újra dobogni kezdett a pitvar.

– Na, mit felejtettél itthon? – fordult az ajtó felé Anna, ahol azonban Lajos helyett egy csalé bajszerű emberke állt.

– Téged, Annuskám, csakis téged!

– Péter bácsi! – kiáltott fel Anna azzal a kiáltással, amiben öröm, bosszúság, várakozás és elvillanóban összetorlódó gondolatoknak minden árnyalata benne volt. – Péter bácsi, de régen láttuk! – S egyetlen mozdulattal visszarántotta az ágytakarót, reménytelen simára fedve Lajos egyetlen vágyának bölcsőjét. De ezzel a mozdulattal rendet teremtett ellentétes érzelmei között is, s mire odaért nagybátyjukhoz – három lépés volt az egész –, már szétnézett a kamrában, szekrényben, tyúkólban, sőt Lajos bánatos, nagy feje is megjelent előtte a pillanat tizedrésze alatt.

“Ha Lajos nem ette volna meg a halat – gondolta –, de megette...

hogy tud némelyik ember egy kazal halat megenni... Borzasztó ez a Lajos! Most itt lenne a finom hideg hal... Sonkát nem lehet adni, mert Péter bácsinak rosszak a fogai (igazán megcsináltathatná őket, elég pénze van...), kolbász már csak egy szál van... ez a Lajos... rántottat nem illik adni, Péter bácsi ritkán jön (ámbár eltalálta, a fene egye meg...), csakis egy csirke jöhet szóba, szerencsére van forró víz, most keresgélhetek gyertya mellett... (hol is az a gyertya?). Azt a kis sánta búbost kellene levágni, de hogy találom meg?...

– Csak nem jöttem rosszkor?... – tárta szét Péter bácsi kurta karjait, az egyikben egy ostornyéllel. – Mondom, nem kerüllek el benneteket...

– De Péter bácsi, igazán megharagudtunk volna! Örül majd Lajos...

“Lajost a guta kerülgeti, ha meglátja a vendéget, csak észre ne vegye, mert sértődős az öreg... a fehér abroszt még fel lehet tenni, ámbár Lajos vasárnap leöntötte vörös borral... jaj,

ez a Lajos, ez a Lajos... és ha a kis búbot nem találom meg, akkor... akkor ott van az a kendermagos kakas...” – gondolta Anna újabb három másodperc alatt, amíg a rokoni csókok elhangzottak. Péter bácsi ezekhez a csókokhoz ragaszkodott, és Anna megadással tartotta oda arcát jobbról-balról.

– Üljön le, Péter bácsi, mindjárt itt lesz Lajos. Kiszaladok borért. Az öreg Péter körülnézett, alkalmas helyet keresve az ostornak, és ismételten elhatározta magában, hogy majd az örökségnél nyomatékosabban gondol Lajosokra, mint a többiekre. Ez az idő azonban még messze van... Lajos jó gyerek... és nem “azért” jó gyerek...

A “jó gyerek” végzett a szövetkezetben, és egy középfinom kézszorítással adott kifejezést a patkóvasak megérkezése feletti örömeinek. A cingár boltvezető a barátságos parolától felemelte bal lábát, pedig Lajos nem is azt szorította meg.

“Olyan keze van ennek a Pistinek, mintha mézeskalácsból lenne gondolta hazafelé a kovács, busa, nagy fejét lógatva –, de most aztán hét országra szóló alvás következik.

A pitvarba kisugárzó lámpafény kedvesen hívogatta, és előre mosolyogva megállt az ajtóban.

Megállt az ajtóban, aztán pislogott, mint akinek bántja a szemét a fény, vagy aki rosszul lát...

– Péter bácsi! – ordított akkorát, hogy Annus ijedten ugrott ki a kamrából, mert ebben az ordításban ijedtség, düh, meglepetés, elkeseredés, sőt egy kis öröm is volt, de lehajló zengésében mintha búcsúzás lett volna az Iharos-féle hozomány ágytól és a korai lefekvéstől. – Ez aztán meglepetés, hát igazán...

Hogy Lajos mit értett a “hát igazán” alatt, ezt nehéz lenne elemezni. Hagyjuk talán azt a sötét feltevést is, amit Lajos a nagykalapáccsal kapcsolatban érezhetett, közvetlen Péter bácsi megpillantása után... elég az hozzá, hogy az öreg szeme könnybe lábadt Lajos kézfogása következtében, nyilván az örömtől...

– Jó fogásod van – nézegette az öreg a kezét –, amúgy hogy vagytok, fiam?

– Hát meglennénk. Dolog meg dolog meg vesződés... – komorult el a kovács, mert tekintete az ágyra tévedt. – A jobbikból hoztál, Annuskám?

– Abból hoztam, ami Péter bácsinak dukál – dobta fel Anna az abroszt –, de vacsora előtt csak kóstolgassátok, hogy étvágy maradjon.

– Anyátok is nagyon tartóztatott – sodorta meg kajla bajuszát Péter –, de, mondom, már én csak inkább menyecske főztjére spekulálok.

“Hogy a tüzes mennykő az ilyen spekulációt!” – gondolta óvatosan Lajos, mondani azonban azt mondta, hogy:

– Az úgy is van rendjén. Az öregek hamar elálmosodnak... na, fogja meg, kedves bátyám – ütötte oda poharát –, ontsuk le a völgynek.

(“Talán ettől helyre jövök... mert mindjárt leesem a székről az’ álmoságtól.”) Péter bácsi mielőtt letette a poharat, még bele is szagolt.

– Aztán még azt mondják: a tubarózsának van jó szaga. Hát akkor ez mi?...

– Bizony – mondta Lajos, és újra töltött –, bizony...

Lajos tehát lassan úgy érezte, nem is olyan nagy baj az öreg Péter, úgymint olyan álmos volt már...

Iharos mester feltevése – ezek szerint – téves volt, Lajos alvását illetően.

A mord kovács egyáltalában nem aludt, sőt úgy érezte, nem is fog aludni egyhamar, mert a konyha felől a paprikás csirke lengedező illata mozgatta meg orrcimpáit, olyan mértékben keltve fel érzelmeit, amelyek már a szerelemmel voltak majdnem egyenértékűek.

– Az este Gáspár bátyámnál voltunk halvacsorán – jutott eszébe a hal, mert éhes volt –, van neki egy olyan kutyája, de olyan kutyája... többet ér, mint némelyik ember.

Lajosnak ebben igaza volt.

Bogáncs tényleg többet ért, mint némelyik ember, mint például az a kettő, aki a kertek alatt surrant végig a gyalogúton. Nesz nem hallatszott, a kutyák az utca felől ugattak.

– Azt mondtad, nincs kutya a háznál... – fordult meg az egyik, s a másik majdnem nekiment a sötétben – akkor talán mégis jobb volna a kert felől...?

– Nem ismerem ki magam ebben a sötétben. Az utca felől pár lépés a ház, aztán ha simán elintéztük, erre jövünk ki. Az utcán már nem jár egy lélek se. A szomszéd kutyákat meg ide csaljuk, aztán leszórunk nekik egy kis tepertőt. Itt is vagyunk. Ez már a szomszéd kertje...

A két árnyék némán állt egy darabig.

– Ide dobj be három gombócot, én meg a másik kettőbe.

– Mondtam már, az öregnek nincs kutyája.

– Mindegy, a kerítés rossz is lehet, és ezek a kutyák összevissza csavarognak.

– Na jó! Mindjárt jövök. – És a két árnyék szétvált. Az egyik Bodriék kerítésén dobott bejókora tepertődarabkákat, a másik pedig Bogáncsékén s az alattuk levő szomszédén. Ennek a háznak kutyáját Bogáncs nem ismerte. Öreg kutya volt, nem sok vizet zavart. Csak feküdt a pitvarban, s a legyeket kapkodta, ha az orrára akartak szállni. És ráadásul azon az oldalon farakás volt, ólak, tehát Bogáncs az öreg kutyát nem is láthatta.

A tepertőgombócok átrepültek a kerítésen, s a két árnyék újra összeért.

– Várhatunk még?

– Nem kell. Pattintsd meg a lécet, aztán mehetünk.

Az utca felől csak a kutyák elszórt üzenetése hallatszott, amikor megreccsent a kerítés, és Bodri felüvöltött:

– Ember... emberrr... lopnak! Vigyázz... vigyááázzz! – És rohant ki a kertbe, ahonnét a kerítéstörés hallatszott.

– Mehetünk – suttogetta az egyik ember –, ezeket most itt eszi a fene egy darabig. A szagukat is megérezik, és rohanganak összevissza, amíg az ennivalót meg nem találják...

– Aztán?

– Marha vagy, Pali, nincs “aztán”. Vegyél be egy kis finom sztrichnines tepertőt, és megtudod, mi lesz aztán...

A Palinak nevezett homályos egyén ezek után nem kíváncsiskodott a mérgeg hatásáról, hanem nemes barátja lépteihez igazodott.

– Itt volt, itt volt – csaholta Bodri –, nem érzed, Bogáncs?

Bogáncs nem válaszolt, csak fülelt. Hallotta az alig csozzanó lépteket távolodóban, és hallotta, hogy a kutyák erősen ugattak egy-egy helyen, pontosan jelezve, hogy hol járnak az idegenek a kertek alatt.

A kutyaugatás az utcáról és udvarokból a kertek végébe csapott át, de aztán elszórt lett, végül csak tétova megbeszélése az eseményeknek.

Bogáncs csak ült és fülelt.

– Valami szagot érzek... jó szagot is érzek – ugatott most már csendesebben Bodri –, most azt keresem...

Bogáncs erre sem válaszolt, csak ült a kerti úton, mert a tepertő s az emberek furcsa szaga most folyt be orrán át ösztönei mérlegére.

Bogáncs jól volt lakva, de idegentől amúgy sem fogadott volna el ennivalót, különösen ilyen gyanús körülmények között. A kiskutya idegein megpendült a veszélynek valami homályos érzése, most úgy nézett a sötétségbe, mintha azt a pendülést hallgatta volna.

Bodri házikutya volt, falusi kutya, éhes kutya, de Bogáncs pásztorkutya volt, aki jobban hallotta a hallhatatlan hangokat, és jobban érezte, amit az éhes Bodri nem érezhetett. Minden idege feszült volt, aztán öreg gazdája jutott eszébe, s erre némán berohant a házba.

A lámpa fél lánggal égett, s az öreg mester csendesen aludt. A kiskutya körüljárta a szobát, a konyhát is, aztán újra kiszaladt a kertbe, mert mintha Bodri szólt volna. De Bodri nem szólt már, csak vonaglott...

– Megtaláltam – hörgött –, jaj, végem! – És meggörbült, mintha hányás erőltette volna. Aztán földhöz vágta magát, csikorogva rága a nyálat...

– Mi az? – dugta oda orrát a kerítéshez Bogács, de Bodri már nem válaszolt, csak szaggatottan hörgött, és horpasa emelkedett, mind lassabban, mind lassabban...

A sötét utcából ekkor osont be két árnyék az udvarra s onnét a konyhába.

– Húzd be a külső ajtót, de egy kicsit hagyd nyitva... Alszik? – És csendesen benyomta a szoba ajtaját.

– Alszik! Állj az ágy mellé! – intett a magasabbik, és mintha otthon lett volna, kinyitotta a szekrényt.

Bogács borzongva ült még egy kis ideig a kerítés mellett, amelynek túloldalán Bodri feküdt – immáron mozdulatlanul –, aztán figyelmesen végigszaglászta a rét felőli oldalt is, de semmi újat nem talált. Visszament Bodrihoz, mert az a figyelmeztető, sürgető érzés szinte kongott már benne, de Bodri felett csak a hűlő pára rezgett. Ekkor erélyes dobbanás hallatszott a ház felől, amire a várakozó feszültség szétrobbant, és mintha a kiskutyát a levegőbe dobta volna.

Az öreg Iharos pár pillanattal előbb ébredt fel, ámbár jobb lett volna, ha nem ébred fel. A Pali nevezetű látogató párnát csapott az arcába, és ráfeküdt, az öreg mester pedig ijedtében és kínjában belerúgott az ágydeszkába.

– Tartsd, mindjárt megvagyok...

Iharos mester fuldoklott és kapálódzott, aztán csendesedett.

– Mindjárt – tömkölte a hosszú ember a zsebeit –, mindjárt... a lámpát aztán fűjd el. Hát ez? – hördült fel ijedt pillantással, mert Bogács szaladt be az ajtórésen, mint egy kis darab sötétség, s a kutya egy pillanat alatt felmérte a szobát, a mozdulatokat és szagokat, aztán hörgöve belemart a hórihorgas ember lábába.

A másik villámgyorsan otthagya a mozdulatlan öreget, felkapta az ágy mellé támasztott botot, és – ütött. Bogács pedig fekvé maradt a földön.

Péter bácsi körülbelül ebben az időben gombolta ki mellényét, mert melege volt, és mert a mellény alatt a vacsora mintha kissé szorosan lett volna. És ha már kinyitotta, elővette óráját is, és figyelmesen szemlélte.

– A fenét!

Az óra azonban mereven ragaszkodott pillanatnyi álláspontjához, és Péter bácsi minden csodálkozása ellenére fél kettőt mutatott.

– Gyerekek – állt fel –, gyerekeim – ismételte, mert ez lényegesen melegebben hangzott, sőt távoli ígéret is felcsillant benne –, indulok...

– Ne siessen, Péter bácsi – mondta Anna azzal a mártíri önuralommal, amely bőséges jutalmat csak a vendég eltávozásában kap –, ‘iszen ráér...

– Rának rá, de a lovak ettek, az utas mehet. Otthagytam a kocsit apádéknál az udvaron, csak az istrángot dobtam le, meg a zabos turbát akasztottam a nyakukba.

– Lajos, add oda a kislámpát, sötét van.

– Nem kell, fiam – intette le az öreg a szolgálatkész kovácsot –, látok én sötétben is. Hát ha felém jártok, el ne kerüljete...

– Elkíséri Lajos, Péter bátyám.

Lajos szemében elsötétült valami, de aztán megint felderengett, mert Péter bácsi megbántottan nézett Annára.

– Szégyen lenne! Még meglátna valaki bennünket, és azt is gondolhatná, hogy ittunk...

Így aztán Péter bácsi egyedül botorkált árván hagyott lovai felé, lassan, hogy szeme szokja a sötétséget, ám bár sötétben is tudta az utat, és azt is tudta, hol jár, mert a házak orma feketén vágott a csillagok közé, és a formájuk elárulta gazdájukat is.

“Itt lakik az öreg Iharos, egyszer már eljövök hozzá is. Kár az ilyen emberért, hogy megöregszik... – Ezen elgondolkodva meg is állt, mert a pipa jutott eszébe. – Majd a kocsin” – legyintett gondolatban, és már majdnem elindult, amikor valami vinnyogó nyöszörgés úszott fülébe.

“No? Kutya ez, vagy mi?”

A nyöszörgés tovább keringett Péter füle körül, és leszállt gondolatai közé is.

“Nono... mért sír ez a kutya?” Tovább fülelt, de aztán odafordult a kiskapuhoz.

“Nyitva a kapu... – ment lopakodva a konyhaajtóhoz – ez is nyitva... – kitapogatta a szobaajtót – a fene!”

– Gáspár bátyám! – szólt be félhangon, de nem válaszolt senki, még a kutya is elhallgatott.

Péter arcán, mint a hideg pókháló, valami borzongó érzés indult el, de aztán szárazon zörrent a gyufa, s egyenesen a lámpához ment, amin kilobbant a világosság.

Kicsit reszketett a keze, amikor a cilindert is rányomta, s csak azután nézett körül.

A szekrény tárva-nyitva, Gáspár az ágyon, sárgán, mint a viasz.

“Itt alighanem baj van – gondolta, és kissé húzódozva ment oda az ágyhoz; keze is nehezen indult el, hogy az öreg Iharos kezét megfogja. – Meleg!... Most mit tegyek?”

Szeme a szekrényre tévedt, az összeturkált ruhaneműre, a földön szétszórt apróságokra, a nehéz botra... s a fal mellett fekvő kiskutyára.

“A kutyát leütötték – bólintott –, de az öreg? Vizes rongy – jutott eszébe, s a vödörbe mártotta a széken lógó törülközőt, aztán kinyitotta az öreg Gáspár ingét, s a csöpögő ruhát mellére tette. – Ki kellett volna csavarni” – gondolta, aztán felkiáltott:

– Gáspár bátyám! Én vagyok, Csizmadia Péter – mert az öreg kinyitotta szemét, és zavarosan nézett a levegőbe –, nincs már semmi baj!...

– Te vagy, Péter? Hol van a kiskutya?

– Itt fekszik az ablaknál, alighanem fejbe verték.

– Ketten voltak... ketten. Él még a kutya?

Bogáncs erre a hangra visszatért a valóságos világba, és nyöszörögni kezdett.

– Él hát! Akkor én most elszaladok Lajosékhoz meg az őrszobára is...

– Eredj, Péter, most már jobban vagyok, de előbb nézd meg a kiskutyát.

– Mit nézlek rajta, majd ha visszajöttem... – mondta Péter –, de a külső ajtót addig becsukom.

Amikor Péter csizmái elkopogtak, az öreg mester megigazította szívén a törülközőt, aztán az ablak felé fordult.

– Bogáncs!

– Jíí-jíí- siránkozott a kiskutya, és oldalt dőlt, erőlködött, de lábra állni nem tudott –, jíí-ujjíjíí... nem visz a lábam, gyenge a lábam...

– Csak feküdj nyugodtan, majd jön Annus.

– A fejemen van valami... nehéz, nehéz...

Igen, Bogáncs fején ökölnyi daganat hirdette Pál mester hozzáértését az ilyenfajta ütésekhez. Csak egy-két ujjnyit tévedett, hogy nem szakadt be a kiskutya feje.

– Meggyógyulsz, ne félj...

Bogáncs szipákolva lélegzett. Orra véres, füle véres, és bal szeme véresen kidülledve. De most már hasra feküdt, és földre tette nehéz fejét. A fájdalmas köd most már oszladozni kezdett, a szekrénylátat már látta, s agyveleje is mintha elhelyezkedett volna rendes helyén. Megpróbálta magát odavonzolni gazdájához.

– Jujjuj – sziszegett –, oda akarok menni!

– Maradj nyugodtan. Majd jön Annus.

Erre Bogáncs letette fejét, s az ajtóra gondolt, mert megfordulni nem tudott, de hallotta már, amit az öreg mester még nem hallhatott: ismerős lábak siető dobogását.

Aztán csikordult a zár.

– Édesapám!

– Csináld egy kis rendet a szobában, lányom, te meg mit akarsz azzal a kalapáccsal, Lajos?

Lajosnak csak a szeme forgott, és nem lett volna kellemes látvány sem Pali, sem hosszú társa számára.

– Tedd le már azt a kalapácsot, Lajos – intette le az asszony gyilkolni vágyó hitvesét –, hozz be friss vizet meg a seprűt is... Hát mi volt, édesapám? – ült az ágy szélére. – Hogy van, édesapám?... Hol van Bogáncs?... Péter bácsi mindjárt hozza a rendőröket. Hányan voltak?... Megtalálták a pénzt?... De hogy nem vette észre... meg ez a kutya se?

– Leütötték – válaszolt egy szóval Iharos a kérdésözönre –, leütötték, talán meg se marad.

Kint megint csattant a kapu, dobogtak a pitvaron, és valaki biciklit támasztott a falhoz, mert a csengő megpendült, és villanylámpa fénye seprert be a konyhába.

– Hova viszed a seprűt, Lajos? – szólt odakint valaki.

– Annusnak kell, olyan felfordulás van odabent...

– Csak tedd le azt a seprűt, majd előbb körülnézünk – jött közelebb a hang, és gazdájával együtt beért a szobába. – Jó estét!

Két rendőr állt meg az ajtóban. Amelyik elől jött, kicsit ferde szemű, magas ember volt. Amint levette sapkáját, egy fűt fekete haja a homlokára kunkorodott.

– Nagyobb baj, úgy látom, nincs – mondta mozdulatlanul, de szeme végigtapogatta a szobát. – Hányan voltak, Gáspár bátyám?

– Kettőt hallottam beszélni.

– Kettőt. Repülj vissza az örszobára – mondta társának, de meg se fordult. – Riasztani az egész környéket. Lajos, megkérnélek, vedd fel a postát, hogy kapcsoljanak...

– Jó – mondta Lajos, de a másik rendőrnek ekkor már kint zörgött a biciklije.

– A kutyát fejbe verték, látom, pedig szép kiskutya. – Aztán két lépéssel az ágy mellé állt, s az öregember fölé hajolt. – Mi a neve? – kérdezte suttogva.

– Bolond vagy, Jóska, hát nem ismeresz?

– A kutyáé...

– Ja? Bogáncs – suttogott Iharos mester is önkéntelenül, s a rendőr a kutyához ment.

– Tán csak nem akarja a kutyát kikérdezni? – epéskedett Anna, mert a rendőr őt észre se vette. – Ámbár azt mondják, az őrmester úr azelőtt juhászszámadó volt.

– Az apám. Én csak bojtár... – mondta a rendőr menet közben és egészen melleleg, aztán lehajolt a kiskutyához. – Bogáncs – simogatta meg a hátát –, Bogáncs, csúnyán kupán vágtak...

Bogáncs éppen morogni akart, de aztán csak pislogott a rendőrre.

“Ismer – gondolta. – Ez is ismer. A hangját szeretem és a kezét is...” – és mióta Pali leütötte, most először csóválta meg suta farkát.

– Miért nem haraptál, Bogáncs, miért nem haraptál? Vagy talán haraptál is.

Anna epésen legyintett.

– Beszélni azért nem tud. Sokat tud, de beszélni nem...

A rendőr alácsúsztatta két kezét a kiskutyának, és felemelve a lámpához vitte.

Bogáncs nyöszörgött.

– Kérek egy darab rongyot – mondta a rendőr. – Ha lehet, vizesen. Köszönöm... Vigyázok, kiskutya, nagyon vigyázok – nyugtatta meg a fészkelődő Bogáncsot, és letörölte véres orrát. – Mutasd a szadat!

Felhúzta a kiskutya ínyéről a bőrt, s előbukkantak a porcelánfehér tépőfogak. A rendőr elmosolyodott.

– Dehogynem beszélsz, dehogynem beszélsz, ilyen kutya ne beszélne? Egy ilyen gyönyörű pumi?

– Aztán mit mond? – kérdezte gúnyosan az asszony.

– Mindenfélét...

– Na, az nem sok...

– Nem sok, de majdnem elég – mosolygott a rendőr, és szövetszálatat szedett le a fogakról. – Jó kiskutya, okos kiskutya, bátor kiskutya – simogatta Bogáncsot, és Anna mérges irigységgel látta, hogy a kiskutya kényelembe helyezkedett az őrmester ölében. – A kutya jól belemart az egyikbe, a nadrágjába, gondolom, és alig hiszem, hogy egy kis húst is ne fogott volna hozzá... itt vannak a szálak a nadrágjából.

– Akkor most már csak a nadrágot kell megkeresni hozzá, meg az embert a nadrágba...

Anna általában békés és jó asszony volt, és most főleg azért volt dühös, mert nem tudta, miért dühös. Az ijedségen már túl volt, és most szenzációt várt. Kérdéseket és a nyomozás izgalmait, a rendőrök ugrabugrását, apja kihallgatását, hogy ő is megtudjon már valamit, mert emésztette a kíváncsiság. Ez a rendőr meg itt a kutyával babrál...

– Majd megkeresi Bogáncs – mondta a rendőr, és a kiskutyát óvatosan letette a sarokba. – Itt maradsz – intett, és Bogáncs beleegyezően billegette meg kurta farkát.

– Hát tud a kutyával bánni – enyhült meg Annus, látva, hogy Bogáncsot milyen puhán tette le –, de most már emberekhez is szólhatna.

A rendőr csak ezután kanyarintotta ki a börtarisznyát a nyakából. Papírokat rakott ki az asztalra és ceruzát.

– Hát mondja el, Gáspár bátyám.

Az öreg elmondta, ami keveset tudott, aztán Péter bácsi is elmondta, amit tudott. Lajos nem tudott semmit, de szemét forgatta, a kalapácsra nézett, és erőteljes kifejezésekkel illette az ismeretlen egyének egész rokonságát, különös figyelmet szentelve a nőnemű közelállóknak. Aztán tömören összefoglalta az egészet, kijelentve, hogy szétveri az illetékesek fejét...

– Előre megfontolt kétféle gyilkosság – mondta a rendőr –, testvérek között is tíz év... kár lenne ilyen szép fiatal menyecskét olyan hosszú időre egyedül hagyni... Én mindenesetre kurizálnék neki!

Annus elpirult, de megbocsátotta a rendőrnek, mert kedvesen rámosolygott, és cinkosán Lajos felé intett.

– Hallod-e, őrmester, nem félsz, hogy kirázlak a nadrágodból?

– Itt a feleséged előtt?... Közerkölcsbe ütköző kihágás... ezenkívül hatóság elleni erőszak: egy év...

Ezen már nevettek.

– Egyen meg a fene, Jóska, három perc alatt tizenegy évet osztottál ki, aztán itt ülsz, ahelyett, hogy a betörők után futnál!

– Jól érzem itt magam. Kicsit még megnézem a szekrényt, hátha nekem is hagytak valamit ezek az úriemberek. Volt pénz a szekrényben, Gáspár bácsi?

– Volt, fiam, volt. Legalul az ingek alatt ezer forint. A temetésemre.

– Örökké él, Gáspár bátyám, nincs itt egy krajcár sem...

– Akkor nem bánom. Ha csak száz évig élek, se bánom, és visszavonom a feljelentést.

– Sajnos, nem lehet: ez a bűntény hivatalból üldözendő. De a kiskutyát elkérném pár napra, Gáspár bátyám. Megmutatom a lódoznak is... aztán egészségesen visszahozom. Azt hiszem, három-négy nap alatt visszahozom, és nagyon jól bánok vele, ezt megígérem.

– Mama csütörtök van – számolt az öreg Iharos –, akkor vasárnap visszahozod...

– Vissza.

– Hát akkor vidd el. Jobb is, ha az állatorvos kezeli, te most nemigen érsz rá. Sok dolgod lesz utánajárni ezeknek a férgeknek.

– Nem teszek én egy lépést se, Gáspár bátyám, csak ülök, mint pók a hálóban. A bicikliért majd elküldök, mert a kiskutyát a kezemben viszem.

Bogáncs tulajdonképpen egy kályhasarokban tért teljesen magához. A szobának száraz papírszaga volt, és néha a telefon csengett. Ez is olyan óraszerű doboz volt, s az ember barátságosan bánt vele, hát Bogáncsot se idegesítette. A rendőr pedig szövögette a hálót egyre sűrűbbre.

– Halló, Kelemenpatak, halló, Kelemenpatak! Na, mi van?

– Halló, Aklos, halló... igen, a nádason mehettek keresztül. A városvégen valaki civilben leskelődhetne. Nem, a faluban nem gyanítható senki. Legalábbis egyelőre...

– Halló, Kardos, halló... milyenforma? Kérem tartani. Papírjai akárkinek lehetnek... majd az autó elhozza.

– Halló, Nagyhalom... igen. Mért kettőt? Ez csak feltevés, és valószínű nem együtt futnak. Persze...

Bogáncs megszokta már ennek az embernek a hangját, tempós, nyugodt mozdulatait, de éhes kezdett lenni, s amikor a rendőr kenyérruhát terített maga elé az asztalra, Bogáncs felállt...

– Én is ennék – billegette farkát –, a fejem még fáj, de azért ennék...

– A beteg nyögjön – kajánkodott a rendőr, és kényelmesen rakott maga elé kenyeret, szalonnát, zöldpaprikát...

Bogáncs egyre izgatottabb lett, és amikor egy tányér gőzölgő rántott levest is behozott valaki, nyüszíteni kezdett.

– És én? És nekem?...

– Tied lesz, Bogáncs, de még meleg.

A rendőr kenyeret szelt a levesbe, sőt szalonnadarabkákat is, kavargatta egy darabig, aztán letette a földre, de nem szólt semmit.

Ennek már semmiképpen nem lehetett ellenállni, és ide fejfájás, oda szédelés, Bogáncs elindult a tányér felé. Fején daganat, egyik füle kajlán állt, lábai reszkettek, de az illatfelhők jobban húzták, mint egy rudalókötel.

S amikor odaért a tányérhoz, a megszokott mozdulattal ült le, és új, kék ruhás barátjára nézett.

– Szabad?

A rendőr nem szólt semmit. Kinézett az ablakon, ámbár ott semmi látnivaló nem volt. Sütött a nap, mert késő reggelre járt az idő, de az utca üres és csendes. Amikor az ember visszafordult, Bogáncs fájdalmasan nézett rá, s a rendőr mosolygott.

– Most már tudom, mért maradtál te meg, és mért pusztult el mindkét szomszéd kutya – mondta. – Te nem nyúlsz idegen ételhez. – Felkelt, és lehajolt a kiskutyához. – Egyél, Bogáncs, szabad!

És Bogáncs félretartott fejjel ugyan, de azonnal kiemelt egy szalonnadarabot, mert az ételneműek között pontos rangsort tartott. Első a szalonna és minden, ami hús, utána a kenyér és a leves – a levest azután is ki lehet lefetyelni. Végül a tányért kinyalni...

Miután Bogáncs mindezekkel végzett, felnézett az emberre. Utána körülszaglászta a tányért, és újra felnézett újabb kenyéradó gazdájára, aki pontosan megértette a kérdést, és világosan válaszolt, bár egy szót se szólt, csak a sarokba mutatott.

– Nincs több – mondta ez a mozdulat, és Bogáncs habozás nélkül visszament a helyére, az öreg zsákdarabra, amit most már magáénak vallott.

Bogáncs talán azt gondolta, hogy az öreg Galamb után, összes barátai között, ez a legértelmesebb ember, mert a kezével is beszél, és a szemével is. Igaz, hogy Dodó is értette a csíziót... de ez más...

Közben a falu is megnyugodott. Minden épkézláb embert kikívántak a földek, és a munka és a hajnali rémhír elfulladt a verejtékben. És a rémhír többször körbejárt a faluban, egyik

soron le, a másikon fel, majd keresztbe csapott az utcákon, aztán vissza. Közben színesedett, dagadt, egyszóval gazdagodott.

– Az öreg Iharosnál betörők voltak.

– Az öreg Iharost kirabolták, és majdnem megölték...

– Az öreg Iharost meggyilkolták...

– Az öreg Iharost meggyilkolták és kirabolták...

– Az öreg Iharost agyonkínózták, aztán mindenét elvitték. A rablók és gyilkosok kocsi voltak...

– Az öreg Iharost megmérgezték, és harminckétezer forintot vittek el tőle, de még él...

– Az öreg Iharosnál nem találtak pénzt, erre agyonverték, és mérgükben a szomszéd kutyákat is megmérgezték...

– Az öreg Iharost meg akarták ölni, de Csizmadia Péter – tudod, a kovács nagybátyja, az a részeges – fejszével ment rájuk, és kiverte őket...

– Az öreg Iharos...

Az öreg Iharos mindezekről nem tudott, és aránylag nem is érezte magát rosszul, csak nagyon-nagyon gyenge volt. A résztvevő vénasszonyok fekete kendős gyülekezetében úgy érezte magát, mintha ravatalon feküdne, mert egyesek – gondos előrelátással – rózsafüzérrel érkeztek. Szerencsére beszélni nem kellett, mert ott volt Annus, aki huszonöttször elmondta már a történeteket, kiegészítve – nyomdai nyelven: javított és bővített kiadásban.

– Te mit akarsz itt, Matyi? – káromgott az egyik vénasszony egy kisgyereke, aki megállt az ajtóban a fekete szoknyák tengere előtt. – Nem neked való ezt hallani, mert majd a rézfarkú bagóval álmodol...

– A kalapácsot kéri Lajos bácsi.

– Itt a kalapács, mit csinál az uram? – kérdezte Anna.

A gyerek elgondolkozva vetette vállára a hosszú nyelű szerszámot.

– Mit csinál?... Kalapál. Veri a vasat... – Azzal kifordult az ajtón.

– Na, ezzel aztán megmondta – sziszegett az egyik vénasszony. Nem tud tisztességesen beszélni ez a kölök.

– Kinek a gyereke?

– Kinek, kinek... a Csomós Imréné. Az volt ilyen buszmaforma. Aztán hogy volt, Annus lányom?...

Iharos mester lehunyta a szemét, s nem is vette észre, hogy a mentőangyal már ott áll az ajtóban. Ennek a mentőangyalnak azonban vörös harcsabajusza volt, és hóna alatt állandóan orvosi táskát hordott. Mindezekon felül kegyetlen szókimondásáról volt közismert.

Amikor megállt az ajtóban, a vénasszonyok feszengeni kezdtek, sőt az egyik fel is állt.

– Anna, maga maradjon itt, a többiek elmehetnek. A betegnek nyugalomra van szüksége, nekem pedig tiszta levegőre. Gyerünk!

Amikor az öregasszonyok Annával kivonultak, Iharos mester mosolygott.

– Jó, hogy itt vagy, Géza...

A doktor falubeli gyerek volt, és valamikor az öreg Iharos mesterségét szerette volna kitanulni. Nyaranta inaskodott is mellette, és még most is elüldögél néha a tölgyszagú és festékszagú műhelyben.

A doktor azonban nem mosolygott. Az ajtóra nézett.

– Ne bántsát Annust, Géza... mégiscsak vendégek voltak... meg aztán úgyis tudják, hogy te csak mérgeledsz, de nem haragszol...

A doktor ezek után nem várta Annust – aki maga sem nagyon sietett vissza... –, hanem letette a megnevezhetetlen színű táskát, és megfogta az öreg száraz, eres kezét, de ezzel a mozdulattal ujjá már a pulzuson is volt.

– Nem bánom, pedig megérdemelné. Hogy van, Gáspár bácsi? Fel tud ülni? Voltam a rendőroknél, ott mondták, hogy majdnem megfojtották.

– A párnát dobta rám valamelyik, aztán ha a kiskutya nem jön, most már aligha vizsgálász... A kiskutyát még hallottam, aztán már csak arra ébredtem, amikor Péter vizes ruhát tett a szívemre. Szerencse, hogy jött.

– Nagy szerencse. Nem kell az inget levetni... jó, hogy Péter részegen is idetalált.

– Péter? Olyan józan volt, mint most te vagy én.

– Hát látja, ezért utálok én ezeket a vén kódosokat! Sóhajtson, Gáspár bátyám. Még egyszer...

Közben Anna is beóvataskodott, de megállt az ajtóban, hogy a doktor hallgatóságát ne zavarja.

– Kész – mondta az, és megfogva az öreg mester két vállát, óvatosan visszafektette. – Mért nem ül le, Anna?

Anna úgy ült le, mint a gyerek az iskolában, ha büntetést vár. A doktor ránézett.

– Minden felesleges látogatást eltiltok. A kosztot előírom. Ha holnap vagy holnapután a beteg jobban érzi magát: felkelhet, kiülhet az udvarra, sétálthat is. Érti, Anna?

– Igen.

– Ez a legszigorúbb előírás, és nem ajánlanám...

– Nagyon vigyázok! – rebbent meg az asszony, és majdnem esküre emelte kezét.

– És ha minden jó lesz – ígérte a doktor –, estére eljövök és kártyázunk.

– Hússzor ígérted már – mosolygott Iharos –, ez lesz a huszonegyedik...

– Nem tehetek róla, Gáspár bátyám! Abban az úgynevezett régi jó világban akkor hívtak, amikor a beteg az utolsókat rúgta, de most meg tüstént, de azonnal rohanjak, mert...

– Ingyen van, fiam...

– Hát meg is ette a fene, ha az aggodást pénzzel mérik, de most már sietek. Anna! – És fenyegetően billegette meg mutatóujját, mire Anna elpirult.

– Minden rendben lesz, doktor úr!

A nap azonban nem állt meg, s az alkonyat mintha a történetekre is homályt és szürkéséget borított volna. Most már mindenki tudott mindent, a továbbiakban pedig nem szivárgott ki semmi. A rendőrök tudtak hallgatni. Az asszonyok azonban még szerették volna gombolyítani az esetet. A szomszédasszony például, miután harminchatodszor elsíratta Bodrit – ugyanazt a Bodrit, akit nem tűrt meg a konyhában, igazságtalan előnyt adva Cilikének –, azt mondta, hogy mindennek tulajdonképpen Iharos mester az oka, mért tart annyi pénzt a lakásán.

– Na, nem igaz? – fordult az urához.

Aladár nem volt jókedvében. Fáradt volt, s az egyik ló is szögbe lépett...

– A képeket lekötöttétek?

– A képeket? – tűnődött az asszony, aki még Iharos mester “negyvennyolcezer” forintjánál tartózkodott. – A képeket?

– Azt! Ha az éjjel valami idő jön, és megbontja a keresztetek...

– Mért jönne?...

– Szóval nem kötöttétek le, pedig megmondtam.

– Odagyütt ez a Mari, hogy már a doktort is sürgősen hívták az öreghez, hogy aligha éri meg a reggelt...

Aladár nagyon csúnyán nézett az asszonyra, és Cilikét egyetlen lendülettel kirúgta a szobából.

– Hát ide hallgass! Nem törődöm vele, mit mondott a Mari, és nem tudom, hogy az öreg megéri-e a reggelt, de azt tudom, hogy ha pocsékba megy az a drága búza, ti nem éritek meg a reggelt. Aztán most hozd a vacsorát, mert ettől a locsogástól nem lakom jól.

– Azért nem kell a macskát rugdalni – szólta vissza az asszony az utolsó szó jogán, és olyan zörgést művelt a konyhában, mintha egy ócskavasraktárban lábosokat és tepsiket válogattak volna.

Aztán behozott egy tányér üres levest...

Az éjszaka azonban csendes volt. Vihar nem jött, s az álom a nappal minden gondját, gondolatját elringatta. Még Iharos mester is aludt, bár Lajos a konyhában olyan horkolást művelt, hogy a bagoly kiköltözött a kéményből, csak Bogáncs aludt keveset, mert lázas volt, s a rendőrök házában állandóan jöttek-mentek az emberek. Kétszer autó is megrezegtette az ablakokat, s ugyanakkor éles fény sepert végig a falon. A külső szobában néha halk beszéd indult el, s ilyenkor az őrmester kiment.

– Te csak aludj, Bogáncs – mondta, és a kiskutya lagymatagon mozgatta meg farkát a sötétben.

– A fejem, ez a fejem fáj... – jelentette a farkcsóválás, amiből világosan Játszik, hogy Bogáncs fájó fejét nem tartotta azonosnak egészséges fejével. És lehet, hogy ebben igaza is volt.

Az őrmester ruhástul feküdt ágyán, s csak egyszer ült hosszabb ideig az asztalnál, amikor egy fiatal rendőr jött be, jelentette, hogy bevonult a járőrből, és egy darab papíron tepertőgombócot tett az asztalra.

– Ezt találtam délután Iharos kertjében az úton. Gondoltam: ilyesmi ott nem terem...

Az őrmester szeme megállt a tepertőn, aztán felnézett.

– Jól megfogdostad, mi?

– Egy kis fadarabkával piszkáltam a papírra, de a kezem is megmostam...

– Nagyon jól van, Laci. Hiába: az orvvadászból lesz a legjobb vadőr...

– Régen volt – pirult bele Laci.

– Szamár vagy! Dicséretnek mondtam, és ne ijedj meg, ha előléptetnek.

– Nem vagyok ijedős.

– Tudom. Lefekhetsz, Laci.

Az őrmester ide-oda gurigázott a tepertővel, a papír szélét fogva. Egyszer aztán megállt. Csipeszt vett elő, és egy helyen túvel belepiszkált a barna gombócba. A kis nyíláson pár szem fehér por bukkant elő.

– Igen! – mondta a rendőr. – Igen. Vajon hol szerezhették ezek a disznók? Talán a baktaházi patikabetörésből?...

De erre már nem válaszolt senki.

Ezután egy kis nyugalom következett, mintha az érkező szürkület kárpótolni akarta volna azokat, akiknek nem adott pihenést a nappal, és nem hozott álmot az éjszaka.

Mert ilyenek is voltak ebben az épületben öten-hatan, ámbár nem rendőrök, sőt semmi sem volt tőlük olyan távol, mint a rendőrség intézménye. Nem kétséges, hogy a hosszú pad, amelyen ültek, nem látszott valami álomba ringató bútornak, de a vidéki rendőrségek nincsenek berendezve szanatóriumi kényelemre. Ámbár ezek az emberek nem is kívántak aludni. Ezeknek az embereknek egyetlen hő óhajuk volt a rendőrségi épületet kívülről látni, hátat fordítani, és sürgősen eltávozni. Ezeket az embereket az utakon, mezőkön, városvégi italmérésekben szedték össze, és bár a háló még ki volt feszítve, már a kirostálást is megkezdték. Az aprólékos szítálás majd a városban következik, de minek odavinni azokat, akik már a rostán is kihullanak?

– Azt a kupecet kérem! – szólta ki az őrmester, és az ajtóra nézett, amikor a tömzsi kis ember felbukkant a nyílásban.

– Őrmester úr! – tárta szét a két karját a sárga bársonynadrágos egyén, és vérekes szeme könyörögve nézett a rendőrré. – Őrmester úr, hát nem ismer?

– Sajnos...

– Őrmester úr, megöl a feleségem...

– Lehet, de majd csak kihallgatás után, ha... ha egyáltalán eleresztünk.

– Örmester úr, esküszöm...

– Elég! Hol voltál, Jóska, tegnap éjjel?

– Az úgy volt, könyörgöm, hogy ittunk egy kevéskét, aztán odaette a fene azt a cigányt...

– Rokonod, úgy emlékszem...

– Rokon, rokon, azért csak pénzért muzsikál; ámbár ritka szépen muzsikál. Tudja a nótámat a kutya, nagyon tudja azt, hogy...

– Meddig muzsikált?

– Nincs órám, tetszik tudni, de nem is nagyon emlékszem. A kocsmáros a csaposkalapácsot vette elő, mert nem akartunk távozni.

– Na és te hova távoztál?

– Hát mentein, mentem, aztán lepihentem kicsit a gyöpre... mondom, ha megérzi rajtam az asszony a pálinkaszagot... hajaj!

– Egyedül voltál?

– Egyedül, könyörgöm, mert a többiek otthagytak... nincs is bajban jó barát... egyedül, mint az ujjam... elmehetek, örmester úr?

– El, a másik szobába.

– Jaj – kapott a fejéhez a kupec –, jaj, mi lesz ebből... iszen a kocsmáros... az tudja...

Az örmester csak a kezével intett, s ugyanazon mozdulattal bent marasztotta a rendőrt.

– Igen – bólintott az –, az alibije teljesen rendben van. Éjfélkor szórta ki őket a kocsmáros, s amikor ezt hajnalban megtaláltuk: tökrészeg volt. De azért behoztuk, mert mit lehet tudni. Láthatott is valamit vagy valakit, s akkor még kikérdezni sem lehetett.

– Helyes. Most azt a hosszút hozzátok be.

A rendőr kifordult, és egy madárfejű, nagy orrú embert engedett be a szobába.

– Jó reggelt kívánok! – hajolt meg az ember.

– Jó reggelt! – mondta az örmester, és a kályha felé fordult, mert Bogáncs megmozdult, és szimatolni kezdett. A kiskutyának fájdalmasan lüktetett a feje, s egyik szeme még be volt dagadva, de most megmozdult, mintha a szagot ízlelte volna, aztán morogva elindult az ember felé.

A rendőr a csavargót nézte, arca megrándulását és szeme rebbenését.

– Helyedre, Bogáncs! – kiáltott nagyot, és ezt jól tette, mert a kiskutya hörgő vicsorgással már nekiugrott volna az embernek. – Ott maradsz!

Bogáncs visszament ugyan a helyére, de állva maradt, és dagadt fejét féloldalra hajtva, időnként morgott.

Az ember egyik lábáról a másikra nehezedett, s a rendőr egy darabig a tintatartót nézte, mintha gondolatait rendezte volna. Aztán felállt, és körüljárta a csavargót.

– Ne mozduljon!

Még egyszer körüljárta, és szeme megállt az elszakadt nadrágszáron.

– Húzza fel a nadrágszárát! Jobban! Úgy! Úgy! – húzta el a szót, mert a térd felett, oldalt, kékes véraláfutás között világosan látszottak a kutyaharapás nyomai. – Vasald meg!

– Ugyan kérem! – kezdte a hórihorgas, de az örmester úgy nézett rá, hogy elnémultan előretartotta a kezét, és a bilincs zörrenve zárult össze csuklóján.

– A hátsó szobába, és egyelőre ne jöjjön be senki.

– Igenis!

Amint kiment az ember, Bogáncs újra lefeküdt, és egy kis elkeseredés is volt benne. Most már csak magában mordult meg párszor, mert azt az embert meg kellett volna harapnia...

De aztán elmúlt ez a vágya is, mert a rendőr leguggolt eléje, és keze úgy feküdt a kiskutya hátára, hogy az már maga volt a meleg boldogság.

– Te kutya... te kutya – suttogott a kék ruhás –, te Bogáncs kutya, hát én rendőr vagyok, de én elloplak. Elloplak, mert juhász voltam, és ilyen kutyát el kell lopni. Hogy te nem beszélsz?

Tee? Hát az az egyetemi tanár azon a magasságos katedrán beszél olyan értelmesen, mint te? Most pedig ide nézz! Éhes vagyok, mint a farkas, de a reggelim a tied.

Azzal kihúzta a fiókot, és a tiszta fehér ruhába kötött kenyeret, szalonnát odatálalta a kiskutya elé.

– Edd meg, Bogáncs, edd meg, te érdeveled meg elsősorban, te vakarcs, te... kutyák kutyája.

Aztán sétálni kezdett a szobában.

Bogáncs nézte egy darabig a járkáló cipőket, mert jól volt lakva, és magasabbra lusta volt felemelni a fejét. A cipők felett úgyis ott van kék ruhás barátja, és dagadt fejét emelgetni fájdalmas is volt. Inkább lehunyta szemét, és csak akkor nyitotta ki újra, amikor az őrmester kiszólt:

– A köszörűst!

Kicsi, idős ember jött be a rendőr előtt, láthatólag felháborodva.

– Ki fizeti meg nekem az elmaradt munkát, ki visz vissza a szerszámomhoz, ki vigyáz a holmimra? Feljelentést teszek!

Az őrmester a rendőrré nézett.

– Egyedül akarok maradni ezzel az emberrel. A rendőr tisztelgett és kiment.

– Meg akar verni? Könnyű az ilyen öregembert! – kiabált a kis öreg, és még később is kihallatszott egy-egy méltatlankodó felkiáltás: – Nem láttam! Senkit se láttam!

Ha azonban valaki benézett volna az ablakon, egészen furcsa látványban lett volna része. Amikor az ajtó becsukódott, a rendőr rátolta a reteszt, és mosolyogva a székre mutatott. Az öreg köszörűs pedig ugyancsak mosolyogva leült, és viharvert kalapját bizalmasan az asztalra helyezte. A kalap zsíros szalagja mellett egyébként egy hosszú szarkatoll jelezte a vidám vándorélet pompáját.

– Nem! Aludtam kérem... – mondta hangosan az öreg, és egy cigarettát vett ki a rendőr tárcájából.

– Hogy van, Jancsi bácsi? – suttogott a rendőr, és leült az ágy sarkára, egészen az öreg mellé.

– Jól, mikor voltam én rosszul? Apád tiszteltet – suttogta –, anyád csókokat. – Aztán hangosan azt mondta: – Tanúim vannak, őrmester úr, egy pap is van közöttük. Estefelé ott köszörültem nála az udvarban, mondhatom, olyan rossz késeket régen nem láttam. Csupa bádóg... mégiscsak szégyen...

– Nem ezt kérdeztem! – kiáltott a rendőr, aztán suttogva: – Tud valamit, Jancsi bácsi?

Az öreg odahajolt.

– Van ott kint egy kis kövér kopasz, szalmakalapban. Az meg az a hosszú, aki az előbb volt itt benn: összetartoznak.

– Biztos? Jancsi bácsi, nagyon fontos! – suttogta izgatottan az őrmester, majd megint hangosra fogta a szót: – És utána hova ment?

– Lefeküdtem! Ott háltam a papnál a jászolban... – Újra elhalkult a hangja: – Szóval az a hosszú meg az a kis kövér összepislogtak, és a hosszú intett is a másiknak, aki bólintott rá.

– Köszönöm, Jancsi bácsi, nem felejttem el a szívességét, aztán ha arra jár, tiszteltetem édesapámékat...

A rendőr felkelt, kezét fogott a kis öreggel, aztán ki tuszkolta a szobából.

– Elmehet! – szólt ki. – Azt a kis kopaszt kérem.

Az öreg köszörűs régi barátja volt az őrmesternek, de ezt senki sem tudta. Sokszor meghalt náluk az akolban, sok birkatokányt megevett, s most, ha alkalom adódott, hát magánnyomozóként működött. Az őrmester egy-két tüneményes sikerét neki köszönhette, de erről még társai sem tudtak.

– Szerencséje van – mondták, de ez a szerencse nem sokat ért volna, ha az őrmesternek nem lettek volna olyan kifinomult érzékei, amelyeket nem elég örökölni, hanem köszörülni is

kell abban a sokszínű világban, amely ritkán szól emberi nyelven, és amelynek természet a neve.

A kis kopasz megállt az asztal előtt, és pislogott. A rendőr nézte, nézte, de úgy nézte, mintha a háta mögé az ajtóra nézne. Aztán intett a kísérőnek, és egyedül maradtak.

– Nem akar leülni? A csavargó leült.

– Hallgass, Bogáncs – intette a rendőr a kiskutyát –, ott maradsz! kiáltott, mert úgy érezte, most már nincs segítségre szüksége. Ha Bogáncs közben morog, az nem baj. – Gyújtson rá!

Az íróasztalon, fehér papírlapon ott volt a tepertőgombóc, és az őrmester úgy tartotta a cigarettauját, hogy a kéznek a papíron át kellett nyúlni.

– Reszket a keze? Megértem...

– Öreg ember vagyok, kérem.

– Öreg... persze. De nem minden öreg embernek reszket a keze. Az öreg Iharosé például már nem reszket... az éjjel meghalt. Szívbénulás...

– Nem tudom, ki az...

– A doktor azt mondta: szívbénulás. Kicsit sokáig tartották rajta a párnát. Másnap meghalt...

A tömzsi ember térdére tette a kezét, mert úgy reszketett, hogy a cigaretta majdnem kiesett ujjai közül.

– Szereti a tepertőt?

A kis embernek csak a szája mozgott.

– Megezem, ha van...

– Itt van! – toltá oda a rendőr a papírlapot, s az arca kegyetlenül kemény lett, de a kezét ott tartotta, hogy megakadályozza, ha mégis hozzányúlna.

– Majd azt mondom, hogy öngyilkossági szándékból... na, fogjon hozzá! Ez rövidebb, mint a kötél...

A csavargó kopasz fején borsónyi verejtékcseppek csillantak meg.

– ...és nem is tart annyi ideig. A baktaházi patikába különben érkezett már új szállítmány...

A kis kopasz ember arca már egészen szürke volt. Szája sarkában habos nyál jelent meg, és fel akart állni, de nem tudott.

– A kolléga mindent beköpött... – folytatta az őrmester. – Akar őszinte vallomást tenni? Vigyázzon, kiégeti a nadrágját. Igen, egészen őszintét, azzal még segít... talán elkerüli a legrosszabbat... Szóljon hát! Ha nem hallgat el semmit, én is mondok valamit, ami sokat ér, nagyon sokat ér – az életet...

– Uram... – lehelte a csavargó.

– Jó. Hát megmondom: az öreg Iharos nem halt meg! Az öreg csavargó hangos sírással tenyerébe hajtotta fejét, s a rendőr megrendülve nézte. Aztán elzárta a mérgezett gombócot.

– Az áldóját az ilyen vén számárnak! – kiáltott, hogy magát is megerősítse. – Most sír... ugye? Ámbár ezt a sírást is beleveszem a jegyzőkönyvbe... talán elmos egy-két évet...

És kattogni kezdett az írógép, mintha két elrontott élet fekete borsószemei hullottak volna a papírra, mintha az elmúlt évek nyúlós, kegyetlen arca nézett volna be az ablakon.

Pedig odakünn lángolt a nyár; a búzamezők zizegve dőltek marokra a kasza nyomán, az ekék után omolva fordult a hant, mintha a múltó perceket takarta volna be, a kalászba vándorolt magvak tavalyi ágyát, új bölcsőt készítve a jövő évi magvetésnek.

A dűlőutakon nyögve dülöngélnek haza a szekerek, s a zökkenőknél mérgesen reccsennek, mintha azt mondanák: nyolc kereszt is elég lett volna, de mi jut eszébe ennek a hetyke Ambrusnak tíz keresztet felrakni?

A szekerek persze nem tudják, hogy Ambrus nem azért rakta olyan magasra a szekeret, mintha közel akart volna lenni az éghez, hanem azért, mert csakis abból a magasságból láthatta a könnyebben elérhető mennyországot, aki a kukoricán túl kapált Forgó Eszti

személyében. Arra persze Ambrus nem gondolt, hogy ebből a mennyországból pokol is lehet teljes ördögi zenekarral... de jobb is, ha nem gondol, mert csak a bolond ember fázik nyáron, ha téltre gondol, és elment az esze annak, aki fiatalságában cserépperselybe gyűjti a pénzt, mert kell majd egyszer koporsóra.

Sajnos a szekér elhalad a kurta szoknyás mennyország mellett, és visszaforgni már nem lehet, mert ez sértené az ostornyeles, magas méltóságot; s az eget verő magasságnak nemcsak előnye van, hogy Ambrus lát, hanem hátránya is, hogy őt is látják.

– Látod az Ambrust? Úgy forgatja a fejét, mint a gúnár... és Forgó Eszti oda se néz...

Mérgelődik is Ambrus, hogy olyan sok szeme van ilyenkor a határnak... de aztán mégiscsak megbékél, mert amint a kertek alatt elkocsikázik, az öreg Iharost látja a fák alatt üldögélni.

– Hóó – rántja meg a gyeplőt –, hogy van, Gáspár bátyám?

– Megvagyok, fiam, hogy fizet a búza?

– Szépen. Harminc keresztet megad holdja. A méheket lesi?

– Azt vigyázom: az egyik kaptárban nagyon készülődnek. Hanem hallod, te raktad meg a kocsit?

– Én – pirult el kicsit Ambrus füle, mert ez a kérdés nem kérdés, hanem dicséret.

– Nem félted a kocsit, hogy összerogyik?

– Nem én... mert ennek a kerekeit Gáspár bátyám csinálta! Hát jó egészséget kívánok! – intett az ostornyéllal Ambrus, s az öreg Iharos mosolyogva nézett utána.

Az avatatlan kívülálló azt hihette volna, hogy csupán udvariasság volt ez a pár szó, de a hozzáértő megérthette, hogy a legény s az öregember teljesen kibeszélgették magukat, és többet fél óra alatt sem mondhattak volna.

Az öreg mester világosan elismerte Ambrus felnőtt, legény mivoltát, aki megérett, hogy a házasság hánykolódó hajóját elkormányozza, Ambrus pedig azt mondta, hogy ilyen mester ritka, mint az arannyal telt szőrtarisznia; egyébként örömmel látja, hogy az öreg kiheverte már a rablókat, s egy szót sem hisz el a kínzásokról, elrablóit pénzről s az asszonyi fantázia egyéb szüleményeiről.

Férfi szólt a férfihoz, és kész.

Az persze lehetséges, hogy Ambrus házassága elé akadályok “gördülnek” vagy “tornyosulnak”, ámbar a falusi ember tudja, hogy az ilyen akadályok sem nem gördülnek, sem nem tornyosulnak, hanem vagy vannak, vagy lesznek, alattomosan, mint a rejtett verem, és némán, mint sötétben a tüskés kerítés. Akadályok tehát lehetnek, de ez is a férfiak dolga, és az is lehetséges, hogy az öreg mester megsínylette azt az éjszakát, de ezen már segíteni nem lehet, és ezért kívánt Ambrus az öregnek jó egészséget.

Mert bizony Iharos Gáspár nem volt rendben. Gyengének érezte magát, néha megszédült, ámbar javulóban volt, úgy érezte.

Az öreg szív azonban mást mondott, és mást mondott a doktor is.

– Nagyon vigyázni kell Gáspár bátyámra, érti, Anna? Az asszony megrettent.

– Nem azt mondtam, hogy ijedezzen, hanem azt, hogy vigyázzon. Amint felépült annyira, bevisszük a kórházba alapos vizsgálatra. Ott aztán megmondják: hány nyóc kalács...

– Készült is be édesapám... de irtózik a kórháztól. Nem is szabad említeni előtte.

– Tudom. Azért ha megint előhossa, csak félig biztassa, aztán majd nekem is “véletlenül” éppen akkor lesz dolgom a városban. A többit bízva rám...

– Köszönöm...

– Nincs mit. Kocsiról is gondoskodom. És hagyják az öreget a méheivel babrálni. Kórházról egy szót se!

– A kiskutya nagyon hiányzik neki, de nem akar érte küldeni.

– Nem is kell. Ha az őrmester megígérte, hogy visszahozza...

– Holnapra ígérte.

– ...akkor vissza is hozza. Most jut eszembe: magának üzent.
– Nekem?
– Azt üzente, hogy Bogáncs igenis beszélt. Megmondta, a hat közül melyik volt a két betörő. Vallottak is!
– Bolond – nevetett az asszony.
– Anna, én láttam már egy-két bolondot, de ez az ember nem olyanforma. Azt is mondhatnám, hogy ritka okos ember, de ezt nem mondom, mert az okos ember “ab ovo” ritka.
Anna nem tudta, hogy az “ab ovo” mit jelent, s ezért kissé elpirult. Fene tudja, micsoda malacság lehet, ámbár a doktor megmondta a dolgokat magyarul is, nevén nevezve az orvosi mesterségben előforduló összes szerveket, tényeket, cselekedeteket és anyagokat. De azért szerették, sőt talán éppen ezért szerették, mert egészséges gorombaságai úgy csapkodtak a betegszoba áporodott, nyavalygó párájában, mint a másnapok vidám ígérete.
Jóslatai azonban rendesen beváltak, és Anna is csodálkozott, amikor másnap estefelé a rendőr bukkant fel a kapuban. A rendőr és mellette Bogáncs.
A kiskutya új nyakravalót viselt, és adóérmet az állami szolgálatban végzett kiváló munkájáért.
Az öreg mester a pitvarban ült, és elpárásodott a szeme, amikor a kiskutya megállt előtte, aztán lefeküdt, és fejét lábára tette.
– Megjöttem – nyüszített –, megjöttünk. A fejem már nem fáj...
– Bogáncs...
A kiskutya felkapaszkodott az öreg mester térdére.
– És adtak enni is... és ez az ember nem engedte, hogy megharapjam őket...
– Bogáncs, csakhogy itt vagy!
– Jaj, de boldog vagyok – ugatott a kiskutya –, itt van Annus is, nincs valami ennivaló, Annus? – És úgy nézett az asszonyra, mintha választ várna.
– Hát nem tud beszélni? – kérdezte a rendőr. – Hát nem érzi, hogy mond valamit?
Az asszony megsimogatta Bogáncs fejét.
– Juj – nyikkant meg a jeles nyomozó –, jujuj... ott még fáj...
– Ül már le, Jóska. Annus, vendég van...
Annus befordult a konyhaajtón, és Bogáncs epekedve nézett utána, aztán az öreg mesterre.
– Mit gondol, Gáspár bátyám, mit kérdez most a kutya?
– Semmit.
– Dehogynem. Azt kérdi, hogy mehet-e Annus után a konyhába. Bogáncs az Annus szóra erősen helyeselt suta farkával.
– Igaz, kutyám, amit ez a rendőr mond? – simogatta meg Bogáncsot az öregember. – Igaz? Hát akkor eredj Annushoz – intett a konyha felé, mire Bogáncs egy rövid köszönő vakkantással berohant a konyhába.
– Na?
– Lehet, hogy igazad van, ‘iszen én is voltam úgy, hogy szinte hallottam, amikor valamelyik szerszám panaszkodott, hogy köszörüljem már meg, tegyek bele új nyelet, olajozzam meg, vagy élesítsem ki...
– Nem csodálkoznék, ha így lenne. A szerszám kínlódott, és Gáspár bátyám megérezte... Haszontalan lett, ami hasznos is lehetett volna, s a kérdés és felelet is az ember gondolatai között született meg. De szerszám nélkül nem született volna meg. Homályos dolgok ezek...
– S a rendőr talán eltéved ebben a homályban, de megjelent Annus és mellette Bogáncs, olyan vidáman, mintha nem őt verték volna fejbe pár nappal ezelőtt.
– Hozza már, hozza már! – csaholta, mert a tálcán a borosüveg mellett nyerssonka-szeletek virultak kolbászkarikák koszorújában.

S mindez együtt, Bogáncs megítélésében, a szigorú realizmust kellemesen egyesítette a légies költészettel. A valóságot az álommal, mert egy olyan páratlan sonkaszeletet lenyelni – valóság, de amit közben érez a kiskutya, legyen az terelő-, őrző-, cirkuszi vagy érdeemes nyomozó kutya –, az már álom!

– Nekem is, nekem is! – ugatott Bogáncs nagyokat nyelve, miközben az étvágy az ebédnek még az emlékét is kisöpörte egészséges gyomrából, elültetve az éhség szűrő kaktuszait.

– Adj már neki valamit, lányom... maradj itt, Bogáncs! Bogáncs úgy nézett az asszony után, mint Ambrus a szekér tetejéről Esztire, csak kicsit kitartóbban, de nem mozdult öreg gazdája mellől. Amikor azonban tányérján megkoccantak a csontok és egyebek, a kiskutyát megrázta a vágy borzongása. Apró lábát Iharos mester bakancsára tette, de a tányérra nézett.

– Mehetek?

– Úgy látszik, ez a rendőr nem etetett agyon. Eredj, Bogáncs, egyél!

És Bogáncs úgy rohant a tányérra, mintha attól lehetett volna tartani, hogy a következő pillanatban szárnyat bont és elrepül, ami pedig a tányéroknak nem szokása.

– Fogj hozzá, Jóska, nekem nincs étvágyam, de a doktor el is tiltott a húsevéstől.

A rendőr bicskát vett elő, s amikor enni kezdett, egyszerre látszott, hogy a kék egyenruha alatt most is pásztoember szeli a kenyeret, vágja a húst, nem finomkodva, hanem azzal a célszerű, tempós gesztussal, amit jó nézni, s amitől a gyomorfájós embernek is megjön az étvágya.

A kés nem tördelte a kenyeret, és nem fűrészelte a húst. Nem vágott le sem kisebbet, sem nagyobbat a kelleténél, és szinte úgy látszott, mintha a penge avatta volna falattá és élelemmé a sonkát, mielőtt a jó fogak malmába kerül.

Nem falt a juhászból lett rendőr, de nem is játszott apró szeletekkel. Hallgatott, és ez a hallgatás szinte szertartássá emelte az étkezést, mint kint a mezők és füvek világában, ahol a táplálkozás mindig komoly öröm, az élet ősi ünnepének egy kis része.

Jóízűen felhajtott egy pohár bort, rábólintva Annára és az öreg mesterre is, s ebben a bólintásban tisztelet volt és köszönet a megtiszteltetésért.

Ez nem udvariasság volt, és nem külső fény. Nemcsak az embernek szólt, hanem magának az élelemnek is, amellyel tisztelettel kell bánni, és nem szabad soha elfelejteni, hogy az élelem nem levegő, ami van, hanem olyan jószág, amiért mindig tenni kell valamit, és gondolni arra, hogy mi lenne, ha nem lenne.

– Hát vegyen még, Jóska... 'iszen nem is evett – kínálta Anna, de az őrmester becsattintotta bicskáját.

– Igen jólesett, nagyon jó volt, de elég volt.

Ez sem hallatszott úgy, mint amit az illemtankönyvek előírnak, de világos volt, hogy a vendég felért már a jóllakás élvezetének csúcsára. Feljebb nem lehet menni, lefelé nem akar menni.

Bogáncs azonban, tányérját még egyszer szigorúan kinyalva, odaballagott az asztalhoz.

– Csodálatos volt! Különösen az a sonkacsont... ámbár ha netán... lenne még valami...

– Lajos háromszor ennyit eszik... lám, Bogáncs is mintha még enne valamit.

– Lajos ledolgozza, Bogáncs leszaladja, és még növésben is van. De én sokat ülök, és azt hiszem, a növekedést is befejeztem...

– Házasodni kéne! – tört ki Annából a párosító ősi ösztön.

– Hagyd békén Jóska – szólt közbe az öreg mester, aki a férfiember szabadságát védte, minden rosszindulat nélkül, bölcsen tudván, hogy ha eljön az ideje, úgyis beleesik abba a boldogságos mélységbe, ahonnan hat ökor se húzza ki.

– Hát vallottak ezek a nyomorultak?

– Az egyik azonnal... a másik nehezen, de Bogáncsot úgy kellett lefogni, hogy meg ne marja őket. A többiekkel nem is törődött.

Anna ezek után még egy karika kolbásszal tüntette ki Bogáncsot, egy kolbászmedáliával, amelyet – kizárólag belül lehet viselni.

– Most már aztán eleget ettél, eredj játszani – intett az asszony széles lendülettel az udvar felé, mintha gyereket küldött volna el, aki útban van.

Bogáncs megértette ezt a mozdulatot, de úgy érezte, Annus ennyire nem rendelkezik vele. Öreg gazdájára nézett.

– Szeretem ezt a szoknyást, de el nem küldhet.

És nyomaték kedvéért odaállt Iharos mester lába mellé.

– Hát láttak már ilyen szemtelen kutyát – háborgott az asszony –, az ennivalót, azt elfogadja... Takarodj! – kiáltott, és mérgesen toppantott.

Bogáncs megmerevedett, és morogni kezdett.

– Nono, jó lesz vigyázni – figyelmeztette az asszonyt, mert haragot érzett a levegőben, és tudta, hogy ez nem játék –, mi ketten vagyunk. Ugye? – És újra az öreg mesterhez fordult.

– Eredj hát, Bogáncs – simogatta meg az öregember –, nem érdemes az asszonyokkal kikezdeni. Eredj – intett az udvar felé –, nézd meg, nem jöttek-e át a szomszéd tyúkjai...

– Ez már más – nyújtózkodott Bogáncs, és Annust kikerülve elszaladt a kert felé.

– Csak édesapámra hallgat – mondta az asszony megbékülve, s ebben már egy kis büszkeség is volt.

A rendőr elgondolkozva nézett a kutya után.

– Mennyiért adná el Bogáncsot, Gáspár bátyám? Az öreg mosolygott.

– Buta kérdés volt – legyintett az őrmester –, elismerem, de, mondom, mégiscsak megkérdem. Aki ilyen kutyát elad, azt meg kell verni vagy a bolondokházába csukatni.

– Mégis, mit adna érte? – kíváncsiskodott Anna, mert ugye, a pénz mégiscsak pénz, de az öreg Iharos komoran legyintett, s a rendőr felismerte az asszonyi kapzsiság felhőit.

– Most már semennyit – mondta –, mert ezt a kutyát kötve kellene tartani, hogy vissza ne szökjön. Akkor pedig már nem ér semmit.

Egy kis csend ereszkedett az asztal fölé, csak a legyek dongtak az uzsonna maradékai fölött, ami – szerencsére – elterelte az asszony gondolatait. Felkelt, összeszedte a tányérokat.

– Ha a vendég nem eszik, a bogarak se egyenek – mondta, és csak a bort hagyva az asztalon, eltűnt a konyhában. De amikor a konyhaasztalra letette a tálcát, nem eresztette el még egy pillanatig, mintha a tányéroktól kérne választ:

– Mennyit adott volna ez a juhászból lett rendőr?... De a tányérok mereven és fehéren hallgattak. Odakünt azonban a rendőr odahajolt az öreg mesterhez.

– Ötszázat megadtam volna érte... talán többet is...

– Tudom – intett az öreg –, de Annus ezt nem értené meg. Úgy érezné: eldobtam ötszáz forintot.

– Azért nem is mondtam semmit – bólított az őrmester. – ... Aztán az volt az érdekes – folytatta emelt hangon, mert az asszony még a szemével is hallgatódzott odabent, s a suttogásra egy pillanat alatt az ajtóban termett, az első lépéseket lábujjhegyen téve meg: hátha elkap valamit a suttogásból. De a rendőrnek jó füle volt...

– ...az volt az érdekes, hogy az egyiket végigmorogta, amíg csak a jegyzőkönyvezés tartott, a másikra pedig csak addig gyűlölködött, amíg sírni nem kezdett.

– Sírt? – döbbsent meg Iharos.

– Sírt! Fennhangon, jajgatva, s ez nagyon szomorú volt. Valahogy úgy van az ember, hogy ha egy asszony sír, hát sír... de egy férfi... igaz, én voltam az oka: azt mondtam neki, hogy Gáspár bátyám meghalt... Rá akartam ijeszteni.

– Hát akkor sírhatott is – mondta tompán Anna.

– Nem akkor sírt, hanem akkor, amikor megmondtam, hogy – nem halt meg.

Mély csend lett a pitvarban, mintha egy bukott, könnyes öregember csoszogott volna el előtte az alkony felé. Most nem hallatszott a gerle kurrogása a hársfa száraz ágán, nem

hallatszott a legyek zümmögése, semmi sem tudott átjutni a gondolatok gomolygásán. Ült a három ember némán, amíg csak az asszony meg nem mozdult, kezét a szeméhez emelve.

– Szegény – suttogetta –, szegény...

S akkor újra megszólalt a gerle, és Bogáncs rohant a kapu felé vidám csaholással.

– Lajos jön, Lajos, Lajos – kiáltotta oda csak úgy futtában –, Lajos enni akar... eszünk, eszünk, eszünk, ugye, Lajos?

De ha Bogáncs hangoskodott, Lajos sem hagyta magát.

– Bogáncs! – kiáltott. – Itthon vagy? Jóska! – üvöltött akkorát, hogy a gerle aggodalmasan pislogott a fatetőn, bár ezt a hangot ismerte. – Annuskám, mért nem adsz Jóskának valamit... olyan éhes vagyok...

– Én is, én is – ugrándozta körül Bogáncs a kovácsot, mert teljesen tisztában volt az “éhes vagyok” jelentőségével és Lajos kellemes jellemével. Mivel azonban úgy érezte, hogy az öreg gazda nélkül nem történhetik semmi, befejezte a Lajos körüli rajongást, és Iharos mester mellé ült, de Annusra nézett. Annus azonban ismerni kezdte már ezt a nézést.

– Énrám pedig pisloghatsz, ahogy akarsz. Ha te nem hallgatsz rám, én se hallgatok rád...

– Hát ugye, beszél?... – mosolygott a rendőr. – A szemével beszél. Mondja neki, hogy nem kap.

– Nincs! – kiáltott erre az asszony. – Egy falat sincs! Megette a rendőr. Nem adok!

Bogáncs erre abbahagyta vidám farkcsóválását, és Iharos mesterre nézett. Aggódva, de figyelmeztetően.

– Úgy érzem: intézkedned kellene. Lajos éhes... és bevallom, én is ennék még.

Iharos azonban nem intézkedett. Az öregember még jobban próbára akarta tenni a kiskutya értelmét.

– Annusnak kellene szólni – mutatott lányára –, kérjél talán tőle. Menj oda, és kérj tőle.

Bogáncs erre hasra feküdt, és tünődve nézett Annusra, aztán újra gazdájára.

– Eredj csak – biztatta az öreg a kiskutyát –, nála van a hús... Bogáncsot a vágy és gazdája intése most Annus felé vonzotta, s ennek a vonzalomnak eleget is tett.

– Ha már így van – sóhajtott, és illedelmesen odament az asszony elé, aztán – mivel nem történt semmi – leült két hátsó lábára. – Kérek szépen... – És féloldalt fordította fejét, mintha tudta volna, hogy ennek a végtelenül kedves mozdulatnak asszonyi szív ellenállni egyáltalán nem képes.

– Jaj, te aljas, jaj, te utolsó... jaj, te, te: férfi! – És felkapva a kiskutyát, úgy megölelte, hogy Bogáncs jajgatni kezdett:

– A fejem, a fejem... vigyázz a fejemre!

– Ó, te szegény – sajnálkozott Anna –, elfelejtettem... – tette le a földre, és Bogáncs most már mint teljes jogú vacsorajegy-tulajdonos rohant Anna előtt a konyhába.

– Ilyenkor mindig juhásznak érzem magam – mondta a rendőr –, és ahogy mondani szokás: ölni is tudnék egy ilyen kutyáért... mivel azonban a börtönbe csak aludni járok, hát inkább elmegyek. Hallottad, Lajos, hogy volt az, amikor én is börtönbe kerültem?

– Ne mondja el, ne mondja el – kiáltott ki Annus a konyhából, mert Annusnak hiúzfülei voltak –, mindjárt kimegyek.

Bogáncs erre kirohant, mert hátha Lajos titokban már eszik, de mivel nem evett, vissza is rohant, mert bizonyos sonka- és kolbászillatok csakis Annus keze alól felhőztek.

– Na, itt van – tette le a tálcát –, egyetek! Most mondja.

– Az úgy volt, hogy egész éjjel szolgálatban voltam, délelőtt sem tudtam aludni, és délutánra meg olyan fülledt lett a szobám, hogy átmentem a hűvös fogdába, és ott feküdtem le. Mondom a gyerekeknek, ha nem muszáj, ne keltsenek fel. Alighogy elalszom, jön a kis Bogrács Pista, hogy hol az őrmester.

“A börtönben!”

“Börtönben? – hőkölt meg a gyerek. – Börtönben?”

“Ott!”

“Hát akkor... akkor majd máskor...”

A gyerek elrohant – valami kutyaharapásról akart panaszt tenni –, és majd úgy esett otthon a konyhába.

“Öreganyám, öreganyám, a rendőrt bezárták.

Ismeritek az öreg Bográcsnét... éppen tüzet rakott, de a gyufát azonnal elfújta, pedig meg se gyújtotta a papírost.

“Melyiket, te?”

“Az őrmestert. A másik mondta...”

“Akkor igaz!”

És egy óra múlva már tudta az egész falu, hogy börtönbe kerültem, de hát ez igaz is volt... ámbár még nincs vége, mert ez a széllelbélelt Laci éppen a postára ment, s az öregasszony úgy csapott rá, mint a kánya.

“Igaz, Laci fiam, igaz, hogy az őrmestert...?”

“Sajnos...”

“Aztán miért?”

“Azt már nem árulhatom el.”

“Csak nekem, fiam, tudod, innen nem kerül ki...”

“Nem lehet!”

“Egy pár kolbászt kapsz, fiam, igazán nem azért... amúgy is neked szántam.”

“Az más. Hol az a kolbász?”

Az öregasszony repült, mint egy vén holló, és hozta a kolbászt. Laci megnézte.

“Hát mit akar tudni, Borcsa néném?”

“Azt, hogy mért került az őrmester a hűvösre.”

“Azért, Borcsa néném – de tovább ne adja –, mert nagyon álmos volt... és ott van a leghűvösebb... Még most is alszik...”

Az öregasszony ezek után megátkozta Lacit, engem, külön-külön s a rendőrséget egyhatárban. Azóta elfordul, ha rendőrt lát, ami elviselhető...

– El – nevetett Lajos –, én mindig rosszul alszom, ha valamiért bejön a műhelybe...

– Lacit persze erősen megdorgáltam – állt fel a rendőr –, de ez már nem segített, mert a kolbászt megettük, mielőtt megmondta volna, hogy került hozzá. Nagyon szépen köszönöm az uzsonnát. A kolbász jobb volt, mint Borcsa nénié... Nem kísérsz ki Bogács?

A kiskutya ismét egy csonttal volt elfoglalva, ezért csak a farkát billentette meg üdvözlésül, jelezve, hogy hallja a kérdést, és látja a kék ruhás barátját, de az evést csak erős parancsra és nagyon fontos ügyben hagyhatja abba...

Az udvaron, a kertben és a házban aztán ráfeküdt a hosszú árnyékokra az elhanyagolt délután. A három ember alig szólt az asztalnál. Lajos evett, evett, evett. Anna nézte, az öreg mester pedig hol az ágyra gondolt, hol a régi dolgok jutottak eszébe, amelyeket tisztán látott akkor is, ha lecsukta a szemét.

Ha a félfedeles pajtára nézett, az emlékek megmozdultak a homályban, és körülöngte őket a tölgyforgács komoly illata.

A méhes kontyára egy szarka szállt, halkán cserregett, és eszébe jutott az öregembernek, hogy amikor feleségét temették, akkor is egy ilyen madár szállt a tetőre, de akkor szél volt, s a gyászének elrepült a házak felett, mint a szomorúság lehunytt szemű madara.

Aztán elmúlt utak kezdtek szaladni előtte, vidám vásárok, lacikonyhák és emberek, akik nevetve néztek a sárga borba a fiatalság lakodalmán.

Az utakról eszébe jutott, hogy lám, be akart menni a városba, és most nem is meri a vágyat megpendíteni.

– ... ez lett az én utamból is... – mondta mégis, de úgy, mintha már le is mondott volna róla. – De ha már így van, hát így van.

– A doktor megy be, úgy hallottam – kapott a szón Anna –, talán szólnánk neki. Kényelmes kocsija van.

– Világért sem! Tudjátok, milyen bogaras...

De a doktornak nem kellett szólni. Este beszaladt egy percre, s a vizsgálat után egyszerre jókedvű lett.

– Gáspár bátyám, meghívom egy kis pohár sörre!

– Sörre?

– Ha valami dolga lenne a városban, és nem unalmas velem kocsikázni.

Az öreg fürkésze nézett a doktorra.

– Persze csak ha kedve van, és jól érzi magát. Lehet, hogy én rosszul látom, de amit én kikopogtattam, attól vidáman bejöhet, talán még jót is tenne egy kis kocsikázás. Nekem be kell mennem mindenképpen, egy hete készülök, de most már nem halaszthatom.

Iharos mester gyanakvása elmúlt.

– Mindjárt holnap?

– Nem, bár én szívesen mennék, talán holnapután. Ha jó idő lesz... Az öreg kérdően nézett a lányára.

– Hát ha Géza mondja... és édesapámnak is van kedve...

– Nem kell erőltetni a dolgot – mondta Lajos két falat között, nem tudva, hogy Annus és a doktor már megbeszélték a dolgot. Az asszony dühösen nézett az urára, mert elfelejtett szólni... s ez a szerencsétlen még elrontja a bemenetelt.

– Jobb, ha hallgatsz, Lajos. Géza felelősséget vállal...

– Ajánlom is, mert ha apánknak valami baja lesz, előveszem a nagykalapácsot.

– Én meg a kislecskendőt. Azt a picikét... egy csepp kékes folyadékkal; te felemeled a kalapácsot, én szúrok, és te leteszed a kalapácsot, s már jöhetnek is a halottmosók, ámbár téged úgyse lehet kimosdatni... Talán lúgban, sok mosóporral...

Iharos mester mosolygott, de Anna nem mosolygott.

– Igazi férfiak! Az egyik szúr, a másik üt, ezért olyan elanyátlanodott a világ. Egyebet se tudtok!

– Annusnak igaza van – mondta a doktor, és már állt is fel. – Maradnék még, de Borsosaknál a gyerek babszemét dugott az orrába, azt kell kipiszkálnom, aztán injekciót adok az öreg Kolomposnak, aki most akar ötvenedszer meghalni, mert eperohama van. A gyerekek mindenesetre adok utókezelésben egy rendes pofont.

– Azt mondják, az ilyen eperoham nagyon fájdalmas – vélte Anna.

– Nagyon – mondta a doktor –, és sokszor csak azon múlik, eszik-e az ember zsírosat vagy nem. Ezt ötvenszer magyaráztam el az öreg Kolomposnak, de nem hiszi el. Azt mondja: a szalonna nem volt zsíros... aztán meg akar halni. Sajnos, az öreget nem vághatom pofon, pedig akkor megértené. Hát nyugodalmas jó éjszakát! Lajos, a nagykalapácsot tedd a fejed alá, mert jövök a kislecskendővel...

A doktor elment, és mivel Lajos kikísérte, kikísérte Bogács is. Bogács közben nagyjából végzett a csonttal, és a fal mellé húzta, hogy az éjjel még esetleg foglalkozik vele, így semmi akadálya nem volt ennek az udvariasságnak, ami egyébként nem volt éppen kötelező.

Visszatérve azonban szomorúan, sőt dühösen tapasztalta, hogy a kíséretes felesleges volt, s ami felesleges, az rossz is, mert – a csont eltűnt. El bizony, mert Anna rendes háziasszony volt, s amint meglátta a csonton gyülekező légyétkezdét, azonnal lapátra kotorta a simára rágott és nyalt holmit, és kidobta a szemétdombra. A legyek természetesen követték.

Bogács erről mit sem tudott, ezért megszagolva a nevezetes holmi helyét, kérdően nézett gazdájára, aztán Annusra.

– Hova lett az a finom rágnivaló?

– Figyeld a kutyát, Annus, a csontot keresi.

Bogáncs megértette, hogy a “kutyát” rá vonatkozik, és lehetséges, hogy valami játék lesz belőle. Ez azonban még nem volt biztos, mert az emberek komolyak voltak.

Bogáncs újra öreg gazdájára nézett, s mivel annak szemében valami vidámság bujkált, felágaskodott, és térdére tette lábait.

– Te dugtad el?

– Mit akarsz, Bogáncs? Bogáncs a farkát csóválta.

– Itt volt a csont, és most nincs itt a csont...

– Én meg se mozdultam – mentegette magát az öreg –, és ha itt valaki rendezkedik, az csak Annus lehet.

Bogáncs Annusra nézett, aztán lecsúszott az öreg térdéről, és az asszony elé állt.

– Kérnélek, ha nálad lenne...

Annus mereven nézte a falat, de a szeme nevetett.

– Itt valami játék kezdődik – érezte a kiskutya, és az asszony ölébe hajtotta a fejét.

– Mi kell? – nevetett Anna.

– Aha – ugatott Bogáncs –, aha-aha! Te voltál! Hol a csontom? És megfogta Annus szoknyáját kedveskedve. – Ha játszunk, megkapom a csontot?...

Ennek már nem lehetett ellenállni!

Az asszony két kezébe fogta a kutya fejét, belenézett két ragyogó, nevető, okos szemébe.

– Gyere, te anyaszomorító – kelt fel, és a szemetesgödörhöz vezette a kiskutyát. – Itt a kincsed.

Bogáncs megrohanta a csontot, szájába kapta, kiszaladt vele a kertbe, és elbújt a bokrok között, de Anna nem követte, mintha nem akart volna tovább játszani...

A bokrok árnyán csend volt. A legyek ide nem jöttek – ők a napfény hártás szárnyú madarai –, ezért Bogáncs kevés hallgatódzás után elásta a csontot, aztán szemlét tartott a kertben.

A szemlét szokott alaposágával tartotta meg, mert a pitvaron csendesen beszélgettek az emberek, jelezve, hogy Bogáncs örökösére nincs szükségük.

Kétszer is végigment a kerítés mellett, mert hátha előjön Bodri, de a szomszéd eb sehol nem mozdult, ami azt jelentette, hogy Bodri vergődése végleges volt, és ez a tény valahogy összetartozott a két emberrel s az ő fejbekólintásával.

A szomszéd kertben Kata bogarászott csirkéivel, akiket már kezdett kiverni az anyatoll, ámbár aligha gondoltak arra, hogy ez az a kor, amelyet az emberek a “rántani való” jelzővel illetnek. Ez a jelző egyben ítélet is, de ez ellen nem lehet semmit tenni. Kata – természetesen verekszik gyermekeiért, ha kell, de a szoknyás hatalommal verekedni nem lehet, és Kata észre sem veszi, hogy a tizenhatból tizennégy, aztán tizenkettő lesz. Kata nincs tisztában a számtani alapműveletekkel, ezért nem is tudja, mi a szomorúság. Az ember azonban tudja, és talán ezért szomorú néha? Ezen lehet gondolkodni, bár nem érdemes.

Kata semmi esetre sem gondolkodik, csak nagyon röviden, s ez neki elég. Amikor meglátja Bogáncsot, egyik lába felemelve marad a levegőben, s azt mondja:

– Keerrr... látlak, kutya!

– Én is látlak, Kata – billegeti farkát a kiskutya –, nem tudod, hol van Bodri?

Kata leeresztette lábát.

– Koty-koty – szólt oda a csirkéknek –, szedegessetek, amíg a szomszédal beszélgetek... Nem tudom, kutya. Bodri a barátom volt, ámbár lopta a tojásaimat...

– Lopta?

– Lopta, mert a tojás az emberé. Az ember azonban nem értette meg, amikor kiabáltam, hogy itt a tojás, itt a tojás. Bodri megértette... Kotty – szólt oda szétszóródott gyermekeinek –, aludni megyünk.

Bogáncs egyedül maradt az árnyékosodó kertben.

Az alkonyra hajló nap már a fatetőkön pihentette hűlő sugarait, és ahogy fogyott a fény, úgy nőtt a csend, amelyben szárnyra kaptak a föld, a fák s a kert illatai. Halkult már a külső méhdongás is, csak a kaptárok zsongtak szelíd álmoossággal, mintha az elmúlt nap virágporát örölte volna millió élő kis malom.

Bogáncs elballagott a kert végébe is, és figyelmesen nézte, amint a karvaly kiemelt egy verebet a felrebbenő csapatból; és talán elismerés is volt pillantásában a művészi vadászat felett. A karvaly már el is tűnt zsákmányával, és a kiskutya elfordította fejét, mert az eset nem érdekelte tovább, már csak azért sem, mert a kerítés mellett Ciliké lopakodott valami falattal a szájában.

Ciliké a kerítésen belül volt, ámbár sűrű bokrok között, és könnyedén tért ki Bogáncs megrohanása elől. A következő pillanatban már egy kerítésoszlop tetején ült, és megvető gyűlölettel nézett Bogáncsra.

– Te akarsz velem kikezdeni? Teee – mondta ez a pillantás –, te tetves!

– Még találkozunk – morgott Bogáncs –, még találkozunk...

– Akkor kivágom azt a vaksi szemed! Most azonban eszem. Csodálatos jó falatot találtam a kertedben, érzed az illatát? – És Ciliké csekély rágás után lenyelte a falatot. Lenyelte, és maga elé nézett, mintha hallgatódzna... aztán újra nyelt, aztán leugrott saját kertjükbe.

Ez az ugrás azonban nem sikerült valami fényesen, és Bogáncs borzongva látta, hogy Ciliké éppen úgy viselkedik, mint Bodri. Meggömbül, tántorog, hányás vonaglik végig egész testén, s hempereg a krumplibokrok között.

És Ciliké keservesen jajgatott, elnyújtottan, vészesen, de egyre halkabban. Aztán vége lett, Bogáncs pedig bement az udvarba, mert vágyott az emberek után.

A pitvarban Lajos ült, álmosan pipálgatva, és az öreg Iharos nézte a pipa szállongó füstjét.

“Most nem kívánom – gondolta –, de jó lenne, ha kívánnám...”

– Megjöttél, kiskutyám?

Bogáncs felkapaszkodott az öregember térdére.

– Cilikének vége. Ciliké evett valamit, és vége... – jelentette suta farkával, amit azonban még a rendőr sem értett volna meg, és az öreg Galamb se. Ciliké megette a rablók utolsó sztrichnines gombócát, de ezzel a kert felszabadult a szörnyű méreg fenyegető jelenléte alól. Cilikét majd elássák Bodri mellé, és felettük dúsabban leveleznek a fák. Ennyi az egész.

Bogáncs később lefeküdt a kűszöb elé, szemmel tartva egyúttal Annust is, mert ebben az időben már értelmes edényzörgés szokott a konyhából kihallatszani. Ma azonban semmi. Az emberek nemrég ettek, s már csak az ágyat kívánták. Odabent Annus hívogatva verdeste a párnákat, s az öreg Iharos meg is mozgult.

– Hát tegyük el magunkat.

A kiskutya előtt azonban megállt.

– Látod, Bogáncs: így van ez! Némelyik asszony fűrosztést ígér, és némelyik ember kis házat... aztán még egy darab pokrócot sem adnak. Hogy a fejed bevereted értük, az rendben van... hogy meghalsz értük, az is rendben van...

– Hozom már, hozóin már! – kiáltott belülről az asszony. – Már tegnap elkészítettem, de elfelejtettem. Gyere, Bogáncs! Itt a tányérod, és itt van a nyoszolyád. Megérdemled, igazán megérdemled.

Bogáncs úgy érezte, hogy ez a hívogatás nem parancs, s mivel a tányér szó ételmet is jelentett, odament, és megszaglászta a kedves edényt, aztán felnézett.

– Igen, igen – ült le a tányér előtt –, de ez a tányér üres...

Annus ezt már megértette, és enivalót is tett a tányérba, amit a kiskutya helyeselt. És csak amikor ezzel végzett, szaglászta végig keresztbe és hosszában az összehajtogatott pokrócot.

– Ez a helyed – nyomta le az asszony szelíden Bogáncsot. – Itt alszol, és vigyázol a házra.

Bogáncs ezt tökéletesen megértette. Forgott egy darabig, aztán megkaparta a pokrócot, mintha vackot ásna a puha földbe. Kipróbálta a fekvést innét, kipróbálta onnét, helyezkedett,

fészkelődött, míg végre megtalálta azt a helyet és azt a legkényelmesebb fekvést, amely a legcélszerűbb is volt egyúttal, hogy a kaput, udvart és kertet is szemmel tarthassa. Aztán két első lábára hajtotta fejét, és fülét a szobára irányítva, lehunyta szemét, mert ekkor már csak egyedül volt a pitvaron, s a kert végi jegenye felett kinyitotta szemét a vacsoracsillag.

A doktor “nyugodalmassal jó éjszakát” kívánt, s az is lett. Bogánccsal – leszámítva a kötelező őrzőket – kiválóan aludt. Eleinte zavarta kissé Lajos változatos horkolása, mert Lajos szüneteket tartott, mintha elakadt volna pár másodpercre, és csak egy csuklásszerű horkantással tért vissza újra az alaphangra. Bogánccsal többször odament megnézni az öntudatlan kovácsot, de mivel az mozdulatlan volt, belenyugodott, hogy ez így van, hát így van. Némelyik ember hangosan alszik. Az öreg Iharos nem horkolt, igaz – de Dodó horkolt, ámbar csak mérsékelten. Még Bubi is horkolt néha, de azonnal felébredt, és Bogánccsal nézett.

– Mi az?

– Hangosan alszol, akár az ember.

De Bubi már újra aludt, s a válasza nem is volt kíváncsi. Éjfél után azonban már Lajos sem horkolt, mert hűvösödött a levegő, és összehúzva magát, beburkolódzott takarójába. Lajos a nyitott konyhaajtóban aludt, keresztbe, hogy az esetleges rablók csak rajta keresztül juthassanak a belső szobába. Mondanunk sem kell, hogy Bogánccsal nélkül Lajostól elvihették volna az öreg Iharost ágyastul, szekrényestül, mert Lajos nagyon mélyen aludt.

Eljött azonban az idő, amikor Lajosunk egyszerre kiemelkedett az álom tárnájából, mintha valami lift hozta volna fel az ébredés világos földszintjére.

Kinyitotta szemét, sóhajtott egyet, s azt mondta magának:

– Na! Lajos, mintha reggel lenne...

Végignézett még egyszer a konyha homályából kicsillanó rézedényeken, falitányérokon, s miután minden a helyén volt, elmosolyodott:

– Hogy még ő jön a fecskendővel! Bolond ez a Géza... Szervusz, Bogánccsal, hogy aludtál? – És orron pöckölte a négykilós éjjeliőrt, mire a kiskutya morogni kezdett, és lehúzta Lajosról a takarót.

– Játszhatunk is...

– Igazad van, kutya, kelek már, az a félkegyelmű Lakatos Jancsi négyre mondta, hogy jön patkoltatni. Hanem hallod, Annus azt újságolta, hogy neked csak szólni kell, és elhozod a papucsot is...

Bogánccsal ugrott, és kihozta az öreg Iharos papucsait, egybefogva mind a kettőt.

Erre már felült Lajos, és elgondolkozva vakargatta borostás állatát, ami úgy hallatszott, mint amikor búcsú előtt gyűrődészkát súrolnak.

– Itt a papucs – kedveskedett Bogánccsal –, eszünk is?...

– Igaz... hát igaz! Ennyit már nem is szabad tudni egy kutyának.

Aztán óvatosan belebújt a papucsokba, csendesen összeszedte mosdószerszámait, hogy az öreget fel ne keltse, és kiment a kúthoz mosakodni. Ezt a műveletet azonban Bogánccsal csak messziről nézte. Bogánccsal ahhoz tartotta magát, hogy ő szárazföldi lény, aki a vizet csak ivásra tartja alkalmasnak, de akkor sem sokat. A fürdetés ellen nem tiltakozott, mert az parancs volt, de amint abbahagyták, rohant a napra, meghempergőzött a gyepen vagy akárhol, mert mindenképpen szabadulnia kellett az elviselhetetlen szappanszagtól...

A vizet azonban Lajos sem szerethette valami nagyon, mert fűjt, és olyan mozdulatokat tett, mint akit csiklandoznak. Nem is sokáig gyötörte magát az egyébként is lenézett folyadékkal, hanem felrántotta az ingét, és futva távozott a kút tájáról is. Igaz azonban az is, hogy Lajos korábban kelt fel, mint a nap, s a hideg harmatpára úgy dőlt be a mezőkről, mintha a világosság zsilipjeit húzta volna fel maga mögött a távozó éjszaka.

Bogánccsal ekkor már öreg gazdája ágya mellett üldögélt, és még az evésről is megfeledkezett – ez pedig nagy szó –, mert az ember meleg keze bozontos kis fején turkált, és nem bánta azt se, ha a kiskutya egy-egy ujját szájába vette kedveskedő, puha harapásra.

– Itt vannak a papucsok, ez a haszontalan kutya hozta ki. Csak azt mondtam: papucs – és már hozta. De én már megyek is...

– Nyúlj fel, fiam, a szekrény tetejére, ott van az a kis üveg, ilyenkor jót tesz a gyomornak.

– Grm... hmmm... orvosság! Nem is megyek haza én aludni! Annusnak imádkozni kell minden reggel... grm... micsoda szaga van! Hát én akkor megyek, köszönöm, Gáspár bátyám. Maradjon csak ágyban, nemsokára jön Annus.

– Annus? – nézett fel Bogáncs, s ezek után úgy érezte, Lajost ki kell kísérenie, Annust pedig be kell kíséreni, ezért egy kis csalódást érzett, mert Annus nem volt sehol. Furcsa. Az ember mond valamit, ami nincs. Egy kutya mindig csak azt mondja, ami – van. Bogáncs még ácsorgóit kicsit, amíg Lajos lépteit hallotta, aztán bement a szobába, ahol már újra aludt az öregember.

Iharos mester valami könnyű álomba sülyedt, de ez álom mélyén határtalan gyengeséget érzett. Lábai elzsibbadtak, és mellén összefont kezei nehezek lettek, mint a kő. Úgy érezte, ébren van, és le kellene venni kezét a melléről, és nem tudta, miért nem veszi le.

Jó, hogy jött Annus, s egyszerre rendben lett minden. Megreggelizett még az ágyban, ami sehogy sem tetszett a kiskutyának, mert szeretett az ember mellett lenni, ha az eszik. Sajnos Annus ugyanakkor adta az ő ételét is, így Bogáncsnak sietnie kellett, ámbar evés közben kétszer is beszaladt, hogy az ember táplálkozását ellenőrizze. Ez az ellenőrzés – Annus szerint: kunyerálás – egy-két falat ráadással járt, és Bogáncs nem vette figyelembe az asszony rosszkedvét.

– Ott kint van a reggelid, ne légy telhetetlen. Ennek a Lajosnak meg olyan szaga volt, mint egy söntésnek...

“Aha – gondolta az öreg mester –, aha!” – de nem szólt.

– ...nem szeretem, ha rászokik a pálinkára. Édesapám meg itatja. Ez ebben a formában nem volt igaz, mert más az megkínálni valakit, és más “itatni”. Lajos soha nem volt részeg, és az a gyomorerősítő, szájízjavító pár csepp csak jót tehet neki. De Annus – úgy látszik – bal lábbal kelt fel.

Az öreg mester elkedvetlenedett.

– Miért ne kínálnám meg? Téged is megkínállak. Ott van a szekrény tetején...

– A gyomrom kifordulna.

– Hát akkor ne igyál. Emlékszem, amikor azt mondtad: jólesett.

– Az régen volt...

– Emlékszem, lánykorodban minden reggel hoztad nekem is.

– Az – más...

Az öregember fáradt lett egyszerre, és nem szólt semmit, Anna pedig hangos takarításba kezdett, amit máskor nem szokott.

– Kinyithatom az ablakot?

– Persze! – S az öreg Iharos a falnak fordult, jelezve, hogy még aludni akar, vagy talán azt, hogy neheztel? A csend aztán leszerelte az asszony reggeli berzenkedését. Nem zörgött tovább a személtlapát, nem koppant a seprűnyél, és úgy érezte, hogy ő – tulajdonképpen – nagyon szerencsétlen. Ezen könnyezett egy kicsit, s utána nem is látta olyan végzetesnek Lajos pálinkaszagát. A harag tetejébe azonnal feldugták fejüket az aggodás felhői.

“Mebántottam – gondolta –, megbántottam ezt a szegény, beteg öregembert...” – és úgy tért-fordult, hogy arcába lásson, alszik-e. Szeme le volt csukva Iharos Gáspárnak, ámbar...

És Anna kiment, hogy legalább Bogáncsnak szóljon, de a kiskutya a takarítás elől a kertbe vonult, és éppen most győződött meg, hogy a tegnapi csont a helyén van-e. Ott volt, ez azonban Anna bánatán nem segített. Valamelyest enyhített az önvádon, hogy a karosszéket kitétte a pitvarba, és pokróccal kibélelte, de az öregember hallgatása egyre boldogtalanabbul hullámzott körülötte.

“Micsoda hálátlan, ostoba liba vagyok én” – gondolta, és jólesett, hogy ezt nem cáfolta meg senki. Bement a szobába, és elhatározta magát.

– Végeztem, édesapám, mit hozzak ebédre?

Az öregember megfordult, és hosszan nézett az asszonyra, aki szemlátomást szeretett volna összezsugorodni.

– Édesapám... – odaült az ágy szélére, és kezét az apjáéra tette üssön pofon!

– Egy kis becsinált levest megennék, de annyit csinálj, hogy Lajosnak maradjon estére is.

Az asszony lehajtotta a fejét, aztán csak ültek, és észre sem vették, amikor Bogáncs bejött a szobába. De jobb is volt, hogy nem vették észre, mert Bogáncs orra, feje csupa föld volt a szorgos ásás eredményeképpen – ám szeme megelégedett.

– A csontot mélyebbre ástam – csillogta –, nem jár ugyan ide senki, de az ilyesmit sose lehet tudni.

A nap ekkor ért olyan magasra, hogy a függöny mellett bedughatta fényes óramutatóját, s ekkor látni lehetett a szállongó porszemeket, amelyek jöttek az ismeretlenből, és mentek az ismeretlenbe, mint az a felvillanó és eltűnő valami, amit életnek nevez az ember.

Iharos Gáspár kivételesen sokáig hevert, amíg a felkelés vágya győzött az ágy vonzása felett, de aztán jobban érezte magát, mert nappal ágyban az ember kicsit mindig az éjszakához tartozik. Az álmokhoz s a tegnaphoz, valami beteges bizonytalansághoz.

Szédülése is elmúlt. Vízet melegített, borotválkozott, s hosszan tisztálkodott, mert hátha korán indulnak holnap, s akkor ilyesmire nincs idő. A borotválkozás különösen sokáig tartott, mert keze nem volt már olyan biztos, s a több napos szakáll, mint kemény tuskemező, állt ellen a késnek, amit többször meg kellett fenni, amíg a ráncos arc sima lett, mint a gyalult hársfa.

– Így! – mondta, és gondosan eltörülgette a borotvakést, amit – várjunk csak... –, igen, ezerkilencszáztizenháromban vett a tavaszi vásáron.

“Micsoda bolond idő lett akkor reggelre! – gondolja. – Virágoztak már a barackfák, és bokáig ért a hó. Hát kiszolgált ez a kis szerszám, annyi bizonyos, igaz, megesküdött a bosnyák késárus, hogy valódi svéd penge, ami harminc év múlva is kés lesz, emlékezzék majd vissza. Igaza volt a bosnyáknak: majd negyvenéves a kés” – és visszadugja mókusbőr tokjába, mert csak a mókusbőr tartja szárazon a pengét, ez már régi igazság.

Aztán kiült a pitvarba Bogáncs mellé, a karosszékbe.

“Elkényeztet ez a lány, úgy ülök, mint egy püspök... – s arra gondolt, hogy talán össze kellene írni a holnapi vennivalókat. – Amilyen vizeszű lettem, még elfelejték valamit.”

De még nem ment be ceruzáért, papíráért. Jó volt a melegben sütkérezni, s elnézni a kert felett a dombokra, a tarlók felett rengő levegőre, a csapott fenekű felhőgályák súlytalan vitorlázására, a nyárfák meg-megbillenő, ezüstfonákú leveleire, s a méhes szorosra vert zsúptetejére, amelyen olyan üde zöld volt a moha, mint a hó alól kibukkanó őszi vetés.

Csendes, álmos nap volt ez mindenképpen, s az öregember el is bóbiskolt, s amikor felébredt, nem gondolt többé a papírra és ceruzára, elfelejtette az egészszet. De nem is várta a holnapi napot, és úgy érezte, nem sürgős az egész bemenet. Mit erőszakoskodik ez a doktor? Lehet, hogy nem is talál szagos meggyfa pipaszárt, akkor meg miért megy be? Az orvosságot meghozhatja a doktor is...

Bosszankodott, és újra elaludt.

Bogáncs ott feküdt mellette a pokrócon, de nem volt kedve sem játszani, sem megmozdulni. Öreg gazdája jelenléte most nem vonzotta, s ember barátja most távoli volt és egyedülvaló. Nem szabad, de nem is lehet zavarni...

Dél lett. Az öregember kezén végigszaladt egy-egy légy, de nem ébredt fel. Az árnyékok meredek vonalán túl vakítóan delelt a nap, de a csend megült a házban, az udvaron, a kertben, mintha figyelt volna.

S amikor Anna megérkezett ebédes kosarával, Bogáncs felállt, de nem szaladt eléje.

Nem.

Iharos Gáspár csak akkor nyitotta ki szemét, amikor lánya már előtte állt.

– Te vagy?...

– Elaludt, édesapám? Okosan... gyereknek, öregnek sok alvás jár.

– Az már igaz: elgyerekesedik az ilyen vénség, a végen már tisztába kell tenni...

Az asszony megérezte az ingerültség terjengését.

– Na, olyan becsinált levest csináltam!... Lajos két napig eheti.

– Megsavanyodik ebben a melegben.

– Ne féljen, édesapám, Lajos nem hagyja... a két napot csak úgy mondtam... szóval sokat.

– Ezzel a bemenéssel is... mondatok, hát azt mondtam én is. Mi a fenének menjek be?

– Akkor megy be, édesapám, amikor akar. Nem sürgős, csak éppen hogy amúgy is készült bemenni; Lajosnak pipaszár... de 'iszen nem sürgős. Majd szólok a doktornak.

– Nem kell elsietni. Tudod, milyen ez a Géza... De a doktor sem erőszakolta az öreget.

– Mit határozott, Gáspár bátyám? – kérdezte estefelé, amikor izzadva és fűjtatva beszaladt, de le sem akart ülni.

– Ül már le, mindig szaladsz...

– Veszek is egy motort, igazán veszek, és akin látom, hogy beteg akar lenni – elgázolom.

– Bolond vagy, Géza – mosolygott az öreg –, becsuknak...

– Engem nem! Doktornak szabad ölni. Látja, ha most meglenne a motorom, Gáspár bátyám felülne hátul, takaros békaülésben... Az öreg hangosan nevetett.

– Nem... nem! Leszédülnék. Maradjunk csak a kocsinál, a jó féderes kocsiz biztosabb.

– Ahogy gondolja, Gáspár bátyám, de korán nem indulunk. A rendelést még elvégzem, egy-két vénasszonyt megmérgezek, és mire visszajövünk, a vők diadalkapuvál várnak bennünket a faluvégen... szóval úgy nyolc után itt leszek. Addig reggelizzen meg, mert úgy hallom, valami újfajta sör érkezett a városba... Hát ez a csodakutya, ezt nem visszük be? Bejössz, Bogáncs?

Bogáncs tartózkodóan billentett kettőt farkával.

– Ez a nevem, de nem emlékszem, hogy eddig barátkoztunk volna. Iharost azonban az öröm ingatag udvarára vitte a gondolat.

– Felülsz mellénk – magyarázta az öreg –, megismered a patikust, és veszek neked szafaládét...

Ezek után már Bogánccsal együtt kísérték ki a doktort, és amikor Anna megérkezett a vacsorával, a készülődő vidámság alig akarta beereszteni az alkony és fáradó gondolatok árnyait.

– Hát megy, édesapám?

– Mért ne mennék? Az idő jó, és a kiskutyát is visszük...

– De sört ne igyon, édesapám!

– Ha a doktor mondja, mért ne innék? Még Bogáncs is kap egy kis pohárral a szafaládé mellé. Igaz, Bogáncs?

Bogáncs az öregember térdére kapaszkodott, de a fejét a kosár felé fordította.

– Mi van benne – nézett az asszonyra –, már alig bírok magammal. Hús?

Anna azonban nem válaszolt. Anna nem szerette mostanában a vidámságot, mert nemrég beszélt a doktorral, akin nyoma sem volt a motorozó jókedvnek.

– Amit én látok, Anna, az nem jó, és Gáspár bátyám elmúlt nyolcvan... de lehet, hogy odabent mást mondanak.

“Mit? – kérdezte magában az asszony a konyha homályában. – Mit?” De a legyek álmos zümmögésében nem volt válasz.

S a várakozó csend ott ült a házon másnapig, s ott maradt még akkor is, amikor a doktor kocsija elrántotta az utasokat a kapu elől. Anna tétován tett-vett a házban.

“Jó idejük van, szép idejük van – mondta magának. – Nem lesz nagyon meleg, és hűvösen jönnek haza...” – de a bizakodó gondolatok mögött kétség volt és lebegő, ködszárnyú félelem.

De az idő valóban szép volt, és Anna aggodalmaiból az öreg Iharos nem érzett semmit. És Bogáncs sem érzett semmit, és a doktor is úgy tett, mintha nem érezne semmit.

A bakon öreg kocsis ült – persze szívességből, mert három ha hordta a gabonát, s a doktornak meg kell ennyit tenni, meg – úgy hallotta Iharos mesternek is sürgős. Ámbár nem is látszik rajta...

A lovak kimenős kényelemmel kocogtak, s a tarlók, szántások, kukoricák, erdők, legelők lassan folytak hátra az idő múló abroszán.

A doktor vidámságokat mesélt, a két öreg nevetett, de a kocsis elgondolkodott, hogy lám, ez a méregzsák doktor milyen kedves tud lenni. Elgondolkodott, és nem örült, mert ha ez a doktor ilyen jókedvű, akkor vagy nagyon rendben van minden, vagy éppenséggel nincs rendben semmi.

De az öreg Iharos nevetgélt, és Bogáncs is csatlakozott a jókedvhez, de ez nem látszott, mert a lecsúszott pokróc alatt csóválta farkát. Amikor azonban a doktor megveregette a fejét, egyszerre merev lett, és csak azért nem morgott, mert nagyon össze volt zárva ezzel az emberrel. De elhúzódott a veregetés elől, és gazdájára nézett.

– Nem szeretem, ha ez az ember hozzám nyúl – mondta a szeme –, nem bántom, de nem szeretem...

– Jó lesz, ha udvariasabb leszel – méltatlankodott a doktor –, mert előveszem a fecskendőt...

– Ne félj, kiskutyám – mondta az öreg Iharos –, akkor jön Lajos a nagykalapáccsal... amúgy is: jó ember ez a doktor, meg a kocsi is az övé...

Nevettek.

Nevettek a fény végtelen kupolája alatt, de a kocsi mellett árnyék szaladt, az erdőkben pókhalós csend leselkedett, s a tarlók felett nehezen lélegzett már a fonnyadt mellű nyár.

És távolabb sötét fonalak húzódtak a levegőben. Vékonyak, vastagok: rezegtek, aztán eltűntek.

– Mi lehet az?

– Játszik a levegő – mondta a doktor –, így nyár végén előfordul.

– És az a zúgás?

– Autók mennek valahol...

– Én nem hallok semmit – mondta a kocsis.

– Az egyik hallja, a másik nem hallja – mondta a doktor, és nagyon szerette volna a lovak igazgatóját kupán vágni –, én hallom. Ezek a nehéz teherautók úgy morognak, hogy az ember azt sem tudja, hogy nem repülő-e. Az első mindenesetre az lesz, hogy megcsináltatjuk az orvosságot. Gáspár bátyám addig elüldögél a patikusnál, amíg én elintézem a dolgaimat, amihez kell a kocsi, mert az az eladó motor a város másik végén van...

– Hát igazán akarsz venni? Azt hittem, tréfa az egész.

– Persze hogy akarok! Ha valamelyik vénember betörkölyözött, aztán megvágja magát borotválkozás közben, csak nyeregbe vetem magam, és repülök, hogy el ne vérezzen... vagy valamelyik gyerek lenyelte az anyja gyűszűjét, úgy száguldók, mint a versenyen, hogy aztán elüldögéljek a drága gyermek mellett, amíg a gyűszű napvilágra nem jön... Szóval: motor vagy halál! Az ilyen gebék mellett úgy rohanok el, hogy még csak nem is integetek.

Ilyeneket mondott a doktor, amire Iharos mester bágyadtán mosolygott, az öreg kocsisnak pedig csak mozgó bajusza mutatta, hogy arcizmai nevetnek, s ennek a néma nevetésnek mozgását követi a pipafüstben edzett férfias díz.

Az öreg Iharos már ismét megkérdezte volna, hogy azok a lengő árnyékok is a levegő játéka-e, de a doktor nem engedélyezett ilyen fizikai kitéréseket.

– Kíváncsi vagyok: ez a méregkeverő milyen új viccekkel fogad bennünket... azt mondják, hogy tíz vastag füzetet írt eddig tele viccekkel.

– De finom keze van – mondta Iharos –, sokszor elnéztem, hogy a dugót milyen ügyesen köti le az üvegben.

– Fene tudja, én úgy szeretem, ha az üveg nyitva van... – mondta a kocsis.

– Meg is üti a guta időnap előtt! Hány éves maga, Imre bácsi? – kérdezte a doktor.

– Hetvenkedem...

– Hát nem sokáig hetvenkedik, ha nem dugja be azt az üveget...

– Jót tesz a mejjemnek...

Nem is lett az öregnek semmi baja, legalábbis a patikáig – nem.

Dél előtt volt már ekkor, s a kis városban kelkáposztaszagú unalom hevert az udvarokon. A piacnak már csak a vége mozgott, hetivásár nem volt, s a patikában az orvosságzagú hűvösség fogadta az utasokat. Na és a patikus, aki a lelassuló zörgésre kinézett az ajtó üvegén.

– Befelé, befelé! – kiáltotta. – Itt mérik a zónaricinust...

– Kezdi már – mondta a kocsis, amíg a doktor leugrott, és Bogáncs is kidugta fejét Iharos mester lábai közül.

– Kutya! Elsőrangú kutya! – kiáltott a patikus.

– Bogáncs a neve – mondta a doktor. – Valóságos hatósági nyomozóét). – És megsimogatta a kiskutyát, mielőtt még Bogáncs határozott volna, hogy miként viselkedjen.

– Tudja a nevemet – tétovázott a kiskutya –, de a keze bűdös, ámbár érintése kellemes... – És felnézett öreg gazdájára.

– Jöjjön, Iharos bácsi – nyújtotta kezét a patikus –, Bogáncs nem tartózkodhatik a szentélyben. Csak átvonul rajta, és magánlakomban fogyasztja el a gépsonkát és a valódi “minőségi” kolbászt. Na, ezek a népboltosok is tudnak... Minőségi... miféle minőségi? Minden: minőségi, mert vagy rossz minőségű, vagy jó minőségű, vagy közepes minőségű, de minden valamilyen minőségű... Ennél csak az “ízes” palacsinta cifrább. Miféle “ízes”? Dió-, káposzta-, túróízes? Hát van ízeden palacsinta is? A vendéglátóipar fogadhatja valakit, aki tud magyarul... mert így csak ízetlenségeket szül az étlapokra. Csak nyugodtan nehezedjék rám, Iharos bácsi. Van itt izom, mellkas meg minden.

– Csak a fej hiányzik – mondta a doktor –, de az nem is kell egy patikusnak. Söröd van?

– Mi nincs itt? Azt mondd meg nekem, te félbemaradt lóápoló, hogy mi nincs itt! A tisztasággyógyipar mindenről gondoskodik... Hogy van, Iharos bácsi? Látom, jól. Újra megcsinálom az orvosságot, aztán megszakíthat minden összeköttetést az ilyen szanitécekkal. Na gyertek! Imre bácsi, magának mit küldjék ki? Mira vizet vagy sört?

– Hát ha már választani lehet, abból a múltkori szilvóriumból kérnék három cseppet.

– Micsoda bölcs ember! Na, üljetek le – mondta odabent a lakásban. – Te is ülj le, Bogáncs. Pihenjen, Iharos bácsi, én ellátom a kocsis, de előbb öntök.

A doktor felhajtotta a sörét, és felállt.

– Nekem dolgom van. Gáspár bátyám egy pohár sört ihat, aztán visszajövünk érte, és elintézzük a bevásárlásokat.

Egyedül maradt a kiskutya és az öregember. Bogáncs eddig nem tágitott az öreg lába mellől, de most úgy érezte, egy kis környezettanulmány nem árt. Megszaglászta az összes széklábakat, könyvespolcokat, sőt a heverőre felágaskodott, s megszaglásztta a patikus hült helyét. Aztán visszament az öreghez.

– Nem találtam semmit – nézett fel –, semmi enivalót. Még csak szagot se.

De az öregember most magába sülyedt. Miért is jöttek be tulajdonképpen? És milyen hűvös van itt... az ablakon mintha árnyékok úsznának végig. Mintha egy-egy szürke fátyol ereszkedne az üvegre, amely aztán szétszakad.

“Nehéz itt a levegő – gondolta –, régen szellőztethetett a patikus.”

Ekkor megint fátyolosodni kezdett az ablak, és valami dobogás is hallatszott, mire a szívéhez nyúlt.

“Megint hánykolódik” – gondolta, aztán megtörülte verejtékező homlokát, de már a keze is olyan fáradt volt, hogy csak ölébe esett.

– Nem jól vagyok, Bogáncs.

A patikuson nem látszott, hogy a rosszullétből valamit észre vett volna, s ez egy kis nyugalmat hozott.

– Itt van a jóféle kis méreg, Iharos bácsi. A doktor meghagyta, hogy sörben vegye be.

Az öregember ivott egy kis sört a golyócskákra.

– Ez jólesett – mondta csendesen.

– Az én orvosságom mindenkinek jólesik.

– A sörre értettem. Régen nem ittam már sört... de ez jólesett. Az előbb már azt hittem, rosszul leszek...

– Itt nem lehet rosszul lenni, és nem is illik, hanem Bogáncs joggal hiheti, hogy megfélekedtünk róla, pedig erről szó sincs.

A kiskutya szeme a patikusra fordult.

– A hangod szeretem, a simogatásod is, de a kezed szaga... nem, ezt a szagot nem szeretem.

– Egy pillanat – surrant ki a patikus, és alig múlt el a pillanat, tányért tolt be maga előtt; igaz, csak pléhtányért, de a tányér távolról sem volt üres...

Bogáncs orra megrándult, mint a legfinomabb műszer ingája, s az orr valami kellemes üzenetet küldhetett szájába és szemébe, mert a két szem fényleni kezdett, a nyelv megmozdult, és a kiskutya vágyakozva nyalta meg szája szélét.

– Talán az enyém lesz?...

Az öreg Iharos elfeledte rosszullétét, de az orvosság is hatni kezdett.

– Csak nem a kutyáé? Ilyen költség... igazán felesleges...

– Semmi sem felesleges, ami jó – mondta a patikus, és a tányért a földre tette. – Mit szólsz hozzá, Bogáncs?

Bogáncs türelmetlenül topogott, és mivel semmi sem történt, odament, és lefeküdt a tányér mellé. Érzelmeinek ingája, a kis kurta fark, valóságos földrengést jelzett... aztán nyüszíteni kezdett, és gazdájára nézett.

– Egyél, te szamárr! – biztatta a patikus. Iharos büszkén mosolygott.

– Engedély nélkül nem nyúl hozzá.

– Nem a fenét! – S a patikus a tányért odatolta, közel a kutya szájához. Bogáncs hátrahúzódott és morgott. Aztán nyüszítve felkelt, és odaállt gazdájához.

– Mit kell tennem, mit kell hoznom – reszketett –, megveszek már, olyan éhes vagyok! – És két lábra ült, mert eszébe villant, hátha ez segít...

– Egyél, kutyám – intett az öreg, s Bogáncs majdnem fejest ugrott a tányérba. Ez alkalommal – természetesen – nem lehetett kifogása az ellen sem, hogy a patikus megsimogassa, fülét vakargassa, mert a sonka és a patikus között az összefüggés világos volt. Sőt utána – bár a sonka Bogáncs megítélésében oktanul vékonyra volt vágva – megnyalta a patikus kezét is, ami a kiskutya nyelvével azt jelentette, hogy:

– Barátom lettél!

– Iharos bácsi, mit adjak ezért a kutyáért?

– Nem eladó. Az őrmester is akarta...

– Csoda! Több esze van, mint két doktornak... amivel nem mondtam sokat, ámbár – mintha eszébe jutott volna valami –, ámbár az is csoda, amiket ez a Makkos főorvos csinál itt a kórházban. Hallott talán róla?

– Nem én.

– Szív! Szív a bogara, és minden tudománya. Itt volt ez az öreg Balog. Összeesett a piacon, mert ott ácsorgóit mindig a talicskájával, aztán hazatolta, ha valaki sokat vett. Meg a cimbalmot fuvarozta a bandának, meg mindent... ivott is az öreg, mint a homok, s egyszer csak kidőlt, mint a vén ló... A mentők először nem is akarták felvenni, mert ők nem halottszállítók, de aztán mégiscsak találtak valami életet benne, hát bevitték Makkosnak, hogy csináljon vele, amit akar... “Három hét múlva zongorát talicskázhat, Balog bácsi” – mondta a doktor, mire az öreg nem tudott válaszolni, és ahogy mesélte, úgy érezte, hogy inkább ővele talicskázna, de a Szent Mihály lován. És tudja mit?! kiáltott a patikus combjára ütve. – Tegnap kinézek az ajtón, hát – mondom – észnél légy ember, szellemek csak éjjel járnak előírásos lepedőben, de nem tolnak talicskát fényes nappal... Jön az öreg Balog, röhög azzal az egy szem lófogával... a talicskán legalább egy mázsa káposzta...

– Csoda! – csillant fel az öregember szemében a remény.

– Aztán itt van ez a Kuta Pisti, tudja, az az eskóros legény. Úton-útfélen csak levágta magát, összevissza verte arcát, fejét, csikorgóit a foga, habzott a szája, végül Makkos kezébe került. “Nem ígérek semmit – mondta az anyjának –, de adja nekem a fiát három-négy hétre...” “Jaj, doktor úr – sápítózott az asszony –, akár egy évre is, ha nem kerül sokba.” “Semmibe sem kerül. Ide nem az fekszik be, akinek pénze van, hanem akinek baja van.” Iharos bácsi – ezt már szinte lehelte a patikus –, Kuta Pista most egész nyáron dolgozott, és egyszer sem lett rosszul. Négy hétig feküdt a Makkos keze alatt, és az helyrepopozta... Különbösen bogaras ember. Az a mániája, hogy a betegeit állandóan látni akarja. Agglegény – akárcsak én –, ráér... még éjjel is csak betoppan... nem beszél, nem kiabál, mégis mintha dróton rángatnák az ápolónőket... Olyan az osztálya, mint a patika – ezzel pedig sokat mondtam –, csendes és ragyog. A betegek szinte sajnálják otthagyni... pedig a kórháznak szívesen fordít háttal az ember...

A patikus hangja lenyűgözte az aggodás és félelem hullámain, s az árnyékokra mintha a reménykedés szította volna a másnapok napsugarát.

Bogács elérkezettnek látta az időt a barátság erősítésére, ezért odament a patikushoz, megszaglásztta fehér köpenyét, és felnézett rá.

– Szeretem a hangod, és jólesne, ha megsimogatnál. A patikus két kezébe vette a kiskutya fejét.

– Mit akar, tanár úr? Magát én úgyis ellopom... ellopom, és kiszolgálja a vevőket. Nem nagy tudomány az egész...

Bogács erre finoman megharapta a fehér kezét, aztán visszament gazdájához, aki elgondolkodva nézett maga elé.

– Géza is mondta, hogy vizsgáltsam meg velem magam.

– Hát – nem tudom. Makkos inkább a nehéz esetekkel foglalkozik. Már előre le van minden ágy foglalva nála. Ámbár lehet, hogy van üres hely. Csak hát Iharos bácsi esete nem súlyos. Biztosan hazaküldi...

– Mégis talán jó lenne, ha megnézne. Géza mondta...

– Látja, erre nem gondoltam! Gézát szereti, érthetetlen, de szereti, és ha ő nagyon megkérné, talán még Iharos bácsit is itt tartaná kivizsgálásra, bár ez nehéz eset... mert, mondom: a könnyebb eseteknek nem igen ad helyet. De majd megcirógatjuk ezt a házsártos doktort...

Erre a cirógatásra persze nem volt szükség. Amikor a doktor belépett a szobába, szeme összevillant a patikuséval, mire a patikus azt mondta:

– Igen – nyomta meg az “igen”-t, mintha az másra vonatkozna –, igazad volt, ilyen intelligens kutyát még én sem láttam. Sajnos, Iharos bácsi nem válik meg tőle...

A doktor kedvetlenül dobta kalapját a heverőre.

– Ez is jellemző rád! Te itt kutyavásárlással töltöd a drága időt, amíg én Makkossal verekszem...

– Csak úgy szóba került – védekezett a patikus –, de mondtam én is Iharos bácsinak, hogy Makkos csak reménytelen esetekkel foglalkozik, vagy legalábbis: nehéz esetekkel.

– Éppen ez az! De majd újra nekimegyek... ha Gáspár bátyám is ott lesz.

– Elég öreg vagyok – szólt közbe Iharos –, talán nem küld el...

– Nehéz ember, nagyon nehéz ember... de mindenképpen megpróbáljuk – mondta a doktor –, azonban még kicsit ráérünk. Tele van a rendelője. Ideszól telefonon, ha mehetünk. Ennyit tudtam elérni.

Amikor megszólalt a telefon, mindhárman úgy néztek a készülékre, mintha maga a főorvos állna ott, és hirdetne ítéletet.

– Igen – mondta a doktor –, igen. Majd én magam megyek veled, és – ha megengeded – rád hivatkozom. Úgy gondolod? Jó! A leletekkel délben jelentkezünk. Nagyon köszönöm... Na – tette le a kagylót –, Makkos ma kivételesen kedves volt. Megcsináljuk az előzetes vizsgálatokat, röntgen meg EKG, vérvizsgálat satöbbi; mondtam neki, hogy időben otthon akarunk lenni, ha nem venné fel pár napra Gáspár bátyámat.

– Pedig az lenne jó – szólalt az öreg –, mégis szem előtt lennék. Hallom, milyen tudós ember...

– Mondtam neki én is, de nem válaszolt. Majd szóljon neki Gáspár bátyám is. Néha jobban hallgat a betegre, mint a kollégáira. Talán indulhatunk is...

Iharos mester felállt, aztán Bogánásra nézett.

– Hát ezzel a kiskutyámmal mi lesz? Ha mégis felvenne... Bogáncs azonnal az öreg mester mellé állt.

– Mi lesz veled, Bogáncs, ha itt fognak?

De a kiskutya nem tudott tanácsot adni. Még szorosabban odaállt gazdájához mellé, aztán az ajtóra nézett.

– Nem megyünk?

– Hazaviszem – mondta türelmetlenül a doktor.

– Kiugrik a kocsiból... vagy elkallódik, ha én nem leszek otthon.

– Maradjon nálam – mondta a patikus –, aztán Iharos bácsi felveszi, ha hazafelé mennek. Várjatok!

A patikus kiment, és az öreg mester rongyos pokrócával jött vissza.

– Erre most nincs szükség, s ezen megmarad a kutya. Ha hazamegy, Iharos bácsi, feladom a kocsira, ha meg itt marad, pár nap múlva megy veled. Kész.

S a három ember Bogánásra nézett, mintha neki kellene határozni, mintha neki kellene kimondani az utolsó szót, ami ítélet is lehet.

– Maradjon itt – mondta az öreg Iharos –, maradjon itt, amíg vissza nem jövök.

Aztán nem szólt senki.

A patikus összehajtogatta a pokrócot, s a heverő mellé tette.

– Itt a helyed, Bogáncs.

Bogáncs megbillegette farkát, és újra gazdájához nézett.

– Most már megyünk. Szeretem ezt az embert, de nem parancsolhat. Az öregember lassan odament a pokróchoz, és rámutatott.

– Helyedre, Bogáncs!

A kiskutya teljesítette a parancsot, de állva maradt. A pokróc szaga megnyugtatta, de aztán nem értette a dolgot. Ott maradsz!

– Igen – hasalt le a kiskutya, de a szeme öreg gazdáján volt –, menjünk! – Aztán kaparni kezdte a pokrócot, és nyüszített.

Iharos mester elsomorodott, és nehézkesen lehajolt a kutyához.

– Visszajövök, kiskutyám. Vissza én! Emlékszel, mit fogadtunk az első találkozásnál? Ásó, kapa, nagyharang...

A patikus és a doktor összenéztek...

- A nagyharangot hagyja ki, Iharos bácsi – mondta a patikus –, el van foglalva.
- Nono?
- Az én adósságaimat fizeti...

De Bogáncs mindezeket nem értette. Valami kuszáltság volt a levegőben, és Bogáncs menni akart, de az öreg lenyomta.

– Itt maradsz, Bogáncs. Jó embernél maradsz... – S az öreg kéz nyugalomra simogatta a kiskutyát. – Mehetünk.

Az előzetes vizsgálatok gyorsan megtörténtek. Géza úgy járt-kelt a különféle szobákban, mintha az egész kórház az övé lett volna.

- Makkos rendelkezése. Sürgős...
- Mindenkinek sürgős, doktor úr – mondta a röntgenes nővér –, tessék várni.

A doktor szó nélkül a telefonhoz lépett.

- Akar talán a főorvostól külön utasítást?

– Tessék levetközni – mondta az asszisztensnő sziszegve, és Iharos mesterre nézett. Amikor azonban végzett a felvétellel, megjegyezte:

- Az esetet egyébként jelenteni fogom.

– Jó, hogy mondja, ezek után én is jelentem, hogy a röntgenszemélyzet magának tartja fenn a sürgősség megállapítását, és nem érdekli, hogy a beteget a rendelő főorvos várja vagy sem. Jó napot! Mehetünk, Iharos bácsi...

Iharos mester aztán egyedül üldögélt a főorvos előszobájában, amíg Géza bevitte a leleteket. Egyedül volt, és Bogáncsra gondolt, Lajosra gondolt... udvarára gondolt, a kertre és a méhesre. Orra tele volt a kórház jellegzetes, összetett szagával, de küzdött ellene, és talán ez indította el a hazaszálló gondolatait.

A doktor azonban odabent nagyon is jelen volt, és megemlítette az asszisztensnő okvetetlenkedését.

A főorvos a leletet nézte, de a doktornak válaszolt:

- Remek nő. Kiváló munkaerő... végeredményben igaza volt. Éppen olyan, mint te...
- Na hallod!

– Persze hogy hallom. Nem enged beleszólást a munkájába, mert érti a dolgát, tudja a rendet. Valószínűleg sürgetted...

- Persze hogy sürgettem.

– Te hagyod magad sürgetni? Na látod! A jó munkaerőt nem szabad sürgetni. Őt se, téged se... mert te is elsőrangú szakember vagy. Sajnos!...

- Sajnos?

– Sajnos; a diagnózisod tökéletes. Nézd meg ezeket a leleteket... nagyon szomorú irodalom ez.

– Gondoltam – felejtette el sérelmeit a doktor –, gondoltam. Azt már beadtuk neki, hogy itt csodák történnek, de te csak a nagyon betegeket tartod itt.

– Okosan! A remény a legnagyobb csoda. Sokszor én is abból élek. De mindent megpróbálok, és a felvétellel majd ellenkezem egy kicsit...

- Nagyon kérlek. Behívhatom?

A főorvos csak intett, és bejött Iharos mester a tisztos és nagyon fáradt öregség összes jeleivel.

- Jó napot, főorvos úr!

– Segítse, kollégám, levetközni. Úgy. Tessék leülni. Nem fázik? kérdezte, mert Iharos mester megborzongott.

- Meleg van kint... itt bent egy kicsit hűvös.

– Hamar végzünk, hiszen a leletekben minden benne van... – És ráhajolva, szinte magához ölelte a száraz, elfogyó, öreg testet. – Igen, van egy kis zöreij meg miegymás...

– Jó lenne talán egy pár napig megfigyelés alatt tartani Iharos bácsit – mondta Géza, de Makkos a fejét rázta.

– Kevés az ágy. Ha valami sürgős beteget behoznak, nem tudom hova tenni. Öltözzön fel... Iharos bácsi.

Öltözködött az öregember, de észrevette, hogy a doktor pislog feléje, biztatva, hogy szóljon.

– Pedig – néha – elég rosszul érzem magam. Igen gyenge vagyok... szédülök. Ha a főorvos úr... mégis úgy gondolná...

Makkos főorvos elfordult, és kinézett az ablakon. A kertben betegek sütkéreztek a napon, de a hársfák levelei között egy-egy sárga volt már, a gyep aszott, s a kerítés vasdárdái valami szomorú kerettel őrizték a fájdalom és gyógyulás, az élet és elmúlás ezen előcsarnokát.

A doktor a linóleum mintáit nézte, Iharos Gáspár pedig kifigyelt az ablakon, mert egy szekér zörgött az utcán, s olyan ismerős zörgése volt.

– Most is rosszul érzi magát?

– Hát – olyanformán. Olyan gyengén... Jó lenne, ha maradhatnék, úgy érzem, ámbár más helyét nem akarom elfoglalni.

– Nem bánom, de csak egy hétre. Ugye, megérti, Iharos bácsi?

– Hálásan köszönöm. Megértettem, és jól van az, hogy a nagyobb betegé az elsőség.

– A hetesbe kísérje fel, kollégám, majd a nővérnek felszóllok addig. Ez az egyetlen különszobánk, a legsúlyosabb betegeknek tartom fenn, reméljük, ilyent nem hoznak közben...

– Én is köszönöm – hajolt meg a doktor, de nem nézett a főorvos szemébe, csak a kézfogás érintésében kapcsolódtak a gondolatok, de ezekre ráfordult a behajló ajtó fehér lapja, mint amikor a könyvben új fejezet kezdődik.

Bogáncs egy ideig feküdt még a pokrócon, de mereven figyelte az ajtót, és a kocsizörgésre felült. Amikor a patikus léptei az ajtóhoz dobogtak, füle, szeme a kilincset leste, de a léptek másfelé mentek, s a kiskutya megint egyedül maradt.

A parancs lazulni kezdett benne, ezért óvatosan felágaskodott a heverőre, de a pokrócnak otthonosabb szaga volt, tehát visszafeküdt.

Visszafeküdt, és kissé aggodalmasan pislogott. Közben kint bejött valaki a patikába, és azt mondta:

– Jó napot... nincs itt senki?

Utána csend. Később az ember köhögött. Bogáncs már majdnem ugatott, amikor a patikus hangját hallotta, s ezt már ismerte.

Zörgött a papír.

– Itt írja alá. Két óra múlva tessék érte jönni.

– Most nem tudná odaadni?

– Nem lehet. Főzni kell.

– Addig én most mit csináljak?

– Tekintse meg talán kis városunkat...

– Mi a fenét nézzen rajta, 'iszen idevaló vagyok!

– Igazán? Volt már a múzeumban? Ötezer éves zápfogakat láthat. Azok aztán zápfogak! Ma is cserélnék velük... Ugye, nem volt még a múzeumban? Na lássa! Az egész környék látta már, idegen tudósok utaztak ide, hogy lássák.

– Akármikor láthatom...

– Látja, ez a baj. Akármikor! Most nézze meg: délben jöhet a gyógyszerért. Kedves feleségének lesz?

– Nem. A napámnak.

– Akkor meg minek siet? – tréfált tovább a patikus. – Menjen a múzeumba... Belépd díj nincs...

Az ember megköszöri a torkát, és elment, a patikus pedig bement a kiskutyához, kezében a tányérral.

– Hallottad ezt az embert, Bogács? Kár, hogy nem láttad... elküldtem a múzeumba. Az anyósáért aggódik... De – és a patikus elhúzta Bogács orra alatt a tányért – félre az ostoba tréfákkal, amikor itt komoly enivaló van jelen.

Bogács nézte a tányért, és suta farka a pokrócot verte.

– Az enyém? – És a patikusra nézett, az egyedül jelenvaló emberre, aki – úgy látszik – itt parancsol.

– Tied az egész, egyél!

A kiskutya felállt, és enyhe tétovázással elindult a tányér felé.

– Hát elfogadhatom...

A hetes szoba a folyosó végén volt. Különszoba a különleges esetek számára, amelyeket a főorvos magának tartott fenn. Nem a reménytelen betegek szobája volt ez, hiszen reménytelen beteg alig van, mert csak a holtak nem remélnek, hanem azoké, akiket Makkos különösen szemmel tartott, tanulmányozott, s ha lehet, meggyógyított.

Csendes kis szoba volt ez a zárt, fehér térség, amely hallgatott, és nem őrzött sem sóhajtást, sem nevetést, mintha az idő terhét is mindennap kiszellőztették volna az ablakon.

Amint a folyosón végimentek, a főápolónő szegődött melléjük.

– Mindent elkészítettünk, doktor úr. Nem kell hazuról semmi. A ruhát majd eltesszük. Tessék – nyitotta ki a szobát. – A mosdó szemben van. Ha borbély kell, szóljon a bácsi. Itt a csengő, bármire szükség van.

– Szappant, miegymást majd küldök be.

– Nem kell. A patikus telefonált az előbb, hogy ha a beteg itt marad, mindent hoz be. És azt mondta, hogy Bogács kézsókját küldi... de ezt lehet, hogy rosszul értettem...

– Nem értette rosszul, nővérke. Bogács, Iharos bácsi kutyája, egyelőre a patikusnál van, mert nem gondoltuk, hogy Gáspár bátyám itt marad.

– Azt hittem, már megint viccel. A patikussal sose tudja az ember, hogy hányadán áll...

És olyan simán ment minden, hogy mire Iharos mester elkezdett volna a dolgokon gondolkodni, már ágyban volt, puha, meleg ágyban.

– Első a nyugalom – mondta a nővér –, semmi felesleges mozgás; ezt a porocskát tessék bevenni. Pár napig heverészünk, aztán le lehet menni az udvarra sütkérezni. De ezt majd a főorvos úr mondja meg.

– Nemigen szoktam nappal feküdni – mondta az öregember.

– Otthon nem, de a kórház arra való, és a kúrához tartozik. Hát csak tessék csengetni, ha kell valami.

Amikor a nővér kiment, a doktor szélesen intett.

– Ez hát sikerült! Óriási szerencse...

– Tudod, Géza, számárság, de valahogy féltem a kórháztól. Sose voltam kórházban.

– Gondolhatta volna, Gáspár bátyám, hogy én rosszat nem akarok.

– Nem is te, hanem maga a kórház, valahogy...

– Na és most?

– Jól érzem magam: még mintha álmos is lennék. Ilyenkor... hát nem furcsa? Jó kis szoba ez, igazán.

– Hát ha álmos, Gáspár bátyám, próbáljon aludni. Holnapután megint be kell jönnöm. Esetleg bejöhet velem Annus is.

Megigazította az öreg takaróját, megszorította kezét, és csendesen kiment.

Körülbelül ebben az időben nézett körül Bogács az udvarban. Miután megebédelt, több ízben az ajtóhoz ment, és sűrűn nézett új barátjára.

– Ki kellene mennem!

A patikus először nem értette, mire a kiskutya kaparni kezdte az ajtót.

– Sürgősen ki kell mennem...

A patikus gondolkodott egy ideig.

– Miért ne eresztenék ki? Az udvarból úgyse mehetsz sehova.

Bogáncs kiiramodott, s később – ha már úgyis kint volt – úgy érezte, hogy az új környezetet meg kell vizsgálni. Az udvar – afféle agglegényudvar – elhagyatottságban, sőt enyhe rendetlenségben hallgatódzott, ami nem volt Bogáncs ellenére való. A kertet az udvartól sodronykerítés maradácai választották el, s e körül a mérgeszöld tormalevelek erdeje jó búvóhelynek látszott.

A padlásajtó nyitva, pinceajtó nyitva. Bogáncs ide is beszagolt, de mint mértéktartó felfedező, ezeknek kikutatását későbbre hagyta.

Egy düledező faházacskában kerti szerszámokat evett a rozsva, és az út közepén régi szivattyús kút állt fél karral és sasfejjel, amely valamikor vizet köpött, ha valaki a béna fél kart megrángatta.

A kert végén erős, magas kökerítés, míg balról deszkapalánk, jobbról megviselt karósró őrizte a patikus kertjét, ami bizonyos kertészeti tevékenység nyomait is mutatta. Terjedelmes uborkák sárga hasát sütötte a nap, egy-két fán alma igyekezett pirulni, a krumpliszár elfeküdt, mintha az érett gumókat őrizné, s az ágyasokban akkora kaporszálak ontották túróba való illatukat, hogy nádak is elmehettek volna.

Mindezeket Bogáncs tudomásul vette, s úgy érezte, itt örökösre és bizonyos ellenőrzésre szükség lehet.

A ház végében azonban még egy nyitott ajtót talált, és bent a félhomályban, a ládák, dobozok, üvegek és bádogedények árnyéka mögött mintha valami surranó mozgalmasság hallatszott volna. Bogáncs erősen figyelt, de – szinte ő maga sem vette észre – már bent állt a ládák árnyékában, és lobogó harci kedvvel várta, hogy ez a titokzatos zaj élő formában jelentkezzen.

Bogáncs találkozott már patkánnyal, de az, ami a következő pillanatban előbújt, megdöbbenetett, és óvatosságra intette. Ezenkívül a patkány viselkedésében valami fölényes otthoniasság volt, a szemtelenségnek olyan tiszteletre méltó foka, hogy a kiskutya tétovázott egy pillanattig, igaz, csak egyetlen pillanattig. Aztán elkapta a csupasz képű rágcsálót, azzal a tévedhetetlen fogással, amely után semmiféle patkánynak nem lehet semmiféle mondanivalója. Egy fogás felülről derékban, amitől megroppannak a bordák, aztán gyors rázás jobbra-balra, melytől a csigolyák szétesnek, aztán csak az ellenség megropogtatása következik.

Ezt a harcmodort Bogáncs nem tanulta, hanem örökségként tudta, akár azt, hogy miként kell enni vagy járni.

A könnyű győzelem után Bogáncs napvilágra vitte a patkánynemzetség könnyelmű tagját; lefektette az ajtó elé, és nézte egy darabig, hogy van-e még vele valami tennivaló. A patkány azonban nem mozdult, a patkány már csak élelem lehetett volna annak, aki megeszi, de Bogáncs erre nem is gondolt, amit a gépsonka és szafaládé után meg kell értenünk. De nem is igen tudunk olyan állatról, amely különösképpen kedvelné a patkányhúst. A macska – állítólag – néha elpusztul tőle, de sokszor meg sem eszi, a görény és menyét legtöbbször csak a vérért szívja ki, és csak a tűzbélű ragadozó madarak eszik meg fenntartás nélkül. Ezek azonban ritkán jutnak hozzá, mert a patkány főleg a városok, falvak rejtett életű lakója, a pöcegödrök albérlője, pincék és raktárak vámszedője, a legszörnyűbb betegségek terjesztője, embernek, állatnak kegyetlen ellensége. A patkányok kártétele egy-egy nagyvárosban akkora lehet, hogy abból minden évben kórházat vagy népstadiont lehetne építeni.

Bogáncs mindezt nem tudta, de érezte, hogy a patkányt el kell pusztítani, mert mindig ellensége a kutyáknak, és ezzel ellensége az embernek is. Bogáncs nem tudta, hogy a patkány megöli és elhordja nemcsak a baromfit, de a tehetetlen házinyúl- és kutyakölykeket is, de érezte, hogy ennek az állatnak az ő környezetében élni nem szabad.

Visszament tehát a rendetlen raktárba, és újra lesbe állt.

Egyelőre csend volt.

Az előbbi küzdelem azonban bármily halk volt, és a kutya mesterfogása bármily gyorsan végzett, a patkány mégis megnyikkant egy kicsit, s ez elég volt a többi patkány figyelmeztetésére: "Ellenség van a tanyán!"

Eddig azonban a nyugalom olyan zavartalan volt, és már olyan régen tartott, hogy a figyelmeztetés nem látszott fenyegetőnek.

– Körül kell nézni – pislogtak a föld alatti járatokban a vének –, körül kell járni...

És újra elkezdődött az a finom surranó nesz, amit a puhán futó lábak okoznak.

Bogáncs hamarosan elkapta a felderítő különítmény egy kisebb tagját, majd egy nagyobbat, amely már visított is, s ezután hosszú ideig csend lett a ládák alatt. Kint azonban az ajtó előtt három patkány feküdt egymás mellett, mert Bogáncs rendszerető volt, ámbár a zsákmánnyal dicsekedni is akart, bár nem tudta, mi a dicsekvés.

A raktárban ekkor mozdulatlan csend lett, a ház felől sem hallatszott semmi. Bogáncs tehát újra a kertbe ment, ahol szabadabban érezte magát, mint a szobában.

S ekkor meglátta Dámát, a félvak és köszvényes öreg vizslát, aki a kerítés mellett totyogott. Bogáncs örült a rokonnak, és már majdnem odament egy kis szaglálódó bemutatkozásra, amikor megtorpant.

– Nini – pislogott Bogáncs –, nini... az öreg rokon egy macskával van... Furcsa!

Igen, a vén vizsla előtt egy kismacska lépegetett, a macskák csodálatos könnyed járásával, de vissza is fordult néha, mintha egy-egy homokos helynél figyelmeztetné az öreget:

– Itt lefekhetnék; puha, tiszta hely, s a nap is idesüt. Az öreg vizsla megállt, és szimatolni kezdett.

– Rokon szagot érzek... de már látom is. Mért nem jön ide?

És a kismacska is kérdőjelet csinált farkából, és átnézett Bogáncsra.

– Igen. Mért nem jön ide?

Bogáncs azzal a fanyalgó érzéssel ment a kerítéshez, ami ellenszenvből és kíváncsiságból tevődött össze.

– Szép, erős legény a rokon – hunyorgott fél szemmel az öreg kutya –, és – szimatolt – patkányszaga van.

Bogáncs leült, és sepert kicsit a földön farkával.

– Pompás orrod van, ez már igaz... de a macska elmehet máshova is. A macska nem tartozik hozzánk... s ha átjön: baj lesz...

A kismacska hízelegve dörgölődött a vizsla lábához.

– Hallod?

– A macskát én neveltem fel. Ez a macska nemcsak barátom, de félig a kölykem is... – rázta meg a fejét a vizsla. – Mindenki tudja, jó lesz, ha megtudod te is...

Bogáncs lehasalt, bővebb magyarázatra várva.

– Az úgy volt – feküdt le az öreg kutya is –, hogy az én kölykem elpusztult, ennek meg az anyját nyújtotta ki egy tacsó, tudod, az a görbe lábú. Nem szeretem a tacsókat, mert szemtelenek, erőszakosak, sőt csálnak is... ami a kutyáknál ritkaság... Szóval tejem volt, álam tették ezt a kis vakarcsot – a neve egyébként Mirci –, s nekem jólesett, hogy szoptathattam. Azóta együtt vagyunk, alszunk, eszünk... de gyere már közelebb, hadd szagoljalak meg tüzetesen, mert újabban már az orrom is romlik.

Az öreg kutya feltápáskodott.

– Gyere te is, Mirci – nézett a kismacskára –, nem bánt az idegen, sőt játszhattok is, mert én bizony már nem ugrabugrálok.

– Én csak az emberekkel játszom – billegette farkát Bogáncs kitérőleg –, néha Pipinccsel, de macskával – soha.

– Pedig ez tud ám játszani! Egyébként jó pusztai szagod van meg patkányszagod, de – szuszogott idegesen az öreg – mi ez a szörnyű bűz rajtad?

– Az emberé, aki ebben a házban lakik. Nagyon öreg vagy, úgy érzem. Öreg szagod van...

– Hát bizony... na, én lefekszem – fordult el a vén vizsla –, de Mirci majd játszik veled...

– Talán jobb, ha nem jön át – tétovázott Bogáncs felállva, de a kismacska már át is bújta a kerítésen, és dorombolva lépegetett Bogáncs hasa alatt, és első két lába között jött ki, miközben magasra tartott farka Bogáncs orrát simogatta meg.

– Nem szeretem, ha az orrom piszkálsz – tüszentett barátunk –, de a patkányokat megmutathatom.

És elindultak a raktár felé.

Mirci megdermedt, amikor meglátta a patkányokat. Egyik akkora volt, mint a kismacska maga.

– Ezt a kicsit elviszem, ha megengeded – nyávogott Mirci. Bogáncs morgott, de Mirci nem törődött vele.

Visszamentek újra a kerítéshez, és a macska letette az öreg vizsla elé a süldő patkányt.

– Utálom – fordult el az öreg kutya –, utálom. Vidd el, Mirci, mert mérges leszek.

Mirci dorombolt.

– Nekem sem kell... a húsa nem jó... – Azzal felvette Bogáncs zsákmányát, és visszabújta a kerítésen.

– Itt van – tette le Bogáncs elé, aki – de ezt már tudjuk – rendszerető volt, tehát a patkányt Mirci kíséretében visszavitte a raktár elé.

– Most már nem bántalak – nézett a kismacskára Bogáncs –, de azért talán visszamehetnél az öreg szukához.

– Mindig alszik. Ámbár aludni jó... – dorombolt a kismacska, de ekkor kinyílt a ház ajtaja.

– Bogáncs – kiáltott a patikus –, Bogáncs, gyere ide!

Ez a hang a kiskutya fiatal emlékei között a legpompásabb falatokat jelentette, ezért a macskát szó nélkül faképnél hagyta.

– Itt vagyok! – jelentkezett az ajtónál, ahol azonban ennivaló helyett egy szoknyás ember volt a patikus társaságában. A nő a házvezetőnő volt.

– Íme – mutatott a patikus a kutyára. – Íme, a betörőfogó, nyomozó és általános csodakutya. Jelen állapotában: vendég. Bogáncs, ez a hölgy Rozália névre hallgat, és barátod akar lenni. Fogadd kegyesen, mert ő etet bennünket, hol hússal, hol főzelékkel, de inkább főzelékkel... A nő nevetett.

– Gyere ide, Bogáncs – és Bogáncs ellenvetés nélkül tűrte a simogatást –, ha jó leszel, mindig húst kapsz, akkor is, ha a patikus tökfőzeléket kap vagy grízes tésztát. De remélem, szobatiszta vagy.

– Mint egy Bourbon herceg, ezenkívül húséges, mint egy rózsalovag, és okos, mint a gyógyszerészek általában... – méltatta Bogáncs érdemeit a patikus. – Én most elmegyek meglátogatni az öreg gazdátat.

– Patkányt fogtam – csóválta farkát Bogáncs –, és megbarátkoztam Mircivel is, aki a szomszéd kutya gyermeke.

– Jól van, majd átadom az üdvözlétedet. Addig udvarolj Rozáliának. A patikus elment, Rozália pedig intett.

– Gyere, Bogáncs, biztos éhes vagy.

És Rozália ebben nem tévedett, mert Bogáncs többnyire éhes volt, de legalábbis enni mindig tudott.

Iharos Gáspár – amikor egyedül maradt – úgy érezte: rendben vari minden. Sikerült a felvétel, Annus holnapután bejön, s egy hét múlva hazamegy. Örül majd Bogáncs, ha meglátja, ha felveszi újra a kocsira.

A szoba idegensége csak egy pillanatig tartott, és most már egészen otthonosan nézett ki az ablakon a nagy hársfára s túl rajta a háztetőkre.

Fáradt volt, de ezt a fáradtságot inkább álmoságnak érezte, langyos zsibbadásnak, és alig vette észre, hogy öntudata simán belesüllyedt az álom könnyű párájába.

Arról már nem is tudott, hogy közben nyílt az ajtó, elvitték ruháit, és a függönyt is félhomályra húzták.

A nővér hangtalanul mozgott.

– Alszik – mondta a folyosón –, pedig egészen könnyű altatót kapott. Az öreg mesternek azonban a könnyű altató is elég volt. Az út is kifárasztotta, s az események sem voltak mindennapiak. Az otthoni nehéz dunya után a könnyű gyapjútakarót alig érezte, de alatta meleg volt, és a szelíd álmok súlytalanul jöttek-mentek, mintha az élet naptárlapjait vissza lehetett volna forgatni. Egészen régi képek lebegtek elő az emlékezet titkos levéltárából, olyan régiak, amelyekre ébren már egyáltalán nem emlékezett. Egy-egy szerszám, egy kémény, egy kilincs, egy kútgém, egy törött kés, egy szív alakú pattanás a mosdótál zománcán, egy mankó valamelyik vásáron, cipők és ruhák, hangok és illatok és emberek, emberek...

– Hogyan fogod azt a gyalut? – hallotta, és újra apja mellett állt, és újra érezte talpa alatt a gyaluforgácsot, és érezte a firnisz szagát a levegőben.

– Na, kényelmesen vagy benne? – Ez meg az anyja hangja volt, és most is érezte, hogy a csizma szorít, de a csizma nagyon szép volt (sárgaréz patkóval), és azt mondta:

– Kényelmesen.

– Akkor hagyd a lábadon – mondta anyja, aki látta, hogy a csizma nagyon tetszik a gyerekeknek, hát teljék öröme benne.

Meleg nyári nap volt, s a csizma fél óra múlva tüzes vaskelepcének bizonyult. Minden megállás: megnyugvás a kínok tengerén, és minden elindulás: tétova botorkálás a fájdalom tüzes vasrostélyán.

Apja a lacikonyhán várta őket, és figyelmesen nézte az elmaradó fiút. Aztán feleségéhez fordult.

– Szép csizmát vettél a gyerekeknek...

– Tetszett neki.

Ekkor ért oda a fiú. Összeszorította a fogát, mosolygott, és megköszönte a csizmát.

Apja csak bólintott, aztán hosszan nézett ki a sátorponyva alól, mintha a nyüzsgésben valami különös látnivaló lett volna.

– Kényelmes? Az a fontos, hogy kényelmes legyen. Két pár kapcával is kényelmes?

– Nyár van – védte az anyja a szép csizmákat.

– A rossz lábbeli egész életre elronthatja a lábat. Azt kérdeztem, fiam: kényelmes-e?

Ebben a hangban szeretet volt és fenyegetés. Még a legyek is megálltak az asztalon, és az apa a fiú vállára tette a kezét. Ez billentette el a mérleget, ez választotta el a rosszat a jótól, a hazugságot az igazságtól. A fiú felemelte könnyes arcát.

– Szük... édesapám... de akkor nem éreztem.

– Majd kitágul...

A férfi feleségére nézett, s az asszony jobbnak látta nem szólni többet.

– Vesd le, fiam. Majd segítek...

A csizma olyan nehezen jött le a puffedt lábról, hogy majd a lacikonyhát húzták el a helyéből.

– Törölgesd meg, talán visszaveszik. Úgy: most menjünk.

– Itt a régi csizmája – mondta az asszony.

– Nem kell!

Iharos Gáspárnak most, még hetven év múlva is enyhe pirosság szalad az arcába, és érzi talpa alatt a nyári, meleg port. Kezében a két gyönyörű, rézpatkós csizma, a kapcarongyok, és ő meztláb van, és szeretne elsüllyedni a szégyentől.

A csizmadia nem sokat akadékoskodott.

– És most akkorát, hogy a padlásról is bele tudjon ugrani – mondta az apja.

Ez volt csak a felszabadulás! Ez volt a végleges megszabadulás a kiköpött szó másnapjaitól, a ferde vágó szorító következményeitől. Ez a komisz lecke volt a megdondoltság kezdete, és Iharos Gáspár nem hazudott többet, csak ha jót tett vele. Nem mondta soha a fehérre, hogy fekete; a hűvösre, hogy meleg; a rosszra, hogy jó; s a szűkre, hogy tág. A pillanat csábításai sokszor megkönyékezték, kínálgatva édes rövidségüket, de mögöttük szinte azonnal felötlött a valóság maradandósága, és – szorítani kezdett a csizma.

Régen volt, de az álom meleg és közeli, s most, hogy látja az arcokat, akiből senki sincs már, érzi a szénaszagú zajongást, érzi a kényelmes új csizmákat: hálásan fogja apja kezét, s ez az érzés fájdalmas örömmel kezd dobogni öreg szívében.

Látja azt a régi kocsit, a felhágóvasat, amint fellép rá, a löcsöt s az anyja karján a kosarat, markában érzi a ragadós cukrot, és szájában annak a hetvenéves cukornak üde ízét, mégis tudatlanul tudja, hogy mindez csak álom, és szíve nehéz lesz, mint a szomorúság.

Amikor felébredt, a patikus már ott ült ágya mellett. Gondolatai lassan rendeződtek, aztán mentegetőzve elmosolyodott.

– Elaludtam...

– Az a jó, Iharos bácsi. Hoztam szappant, miegymást, mert Géza keményen rám parancsolt; ámbár, ha tudom, hogy kell, magamtól is hoztam volna. Ebben a Gézában három őrmester veszett el és egy végrehajtó.

– Jó ember, ha kiabál is néha. És jó orvos...

– De minek kiabál? Csendesebben is lehet valaki jó ember és jó orvos. Már annyiszor elhatároztam, hogy legközelebb én is elkezdek ordítva társalogni, s közben forgatom a szemem, de mindig elfelejtem, fene ezt a doktort! Ámbár nagyon szívelem, és ez a baj... ezenkívül többrendbeli üdvözléseket hoztam a Bogáncs nevezetű kutyaebtől. Jól van, és ha Rozália agyon nem eteti, a patikaajtóban várja gazdáját.

– Nagyon megszerettem ezt a lelkes kiskutyát. Úgy volt mellettem, mintha ember lett volna. Nagyon hiányzik, mert hangosan gondolkodom néha, és sokszor igazán azt hittem, megérti, mit mondok.

– Kieresztettem az udvarba – mondta a patikus –, ne érezze magát rabnak. Onnét nem mehet sehova, de nem is hiszem, hogy elcsavarogna. Hacsak el nem csalná valaki.

– Nem lehet elcsalni...

Ekkor csendesen kinyílt az ajtó, s a főorvos jött be a nővérrel. A patikus felállt, az ápolónő pedig az ablakhoz ment, és felhúzta a redőnyt.

– Elaludt a beteg – mondta –, de most már nincs szükség félhomályra.

A főorvos bólintott, és megfogta az öregember ráncos kezét.

– Jól aludt?

– Nagyon jól, még álmodtam is, pedig ritkán szoktam, különösen idegen helyen.

– Majd megszokja az új helyet.

– Már meg is szoktam. Csend van, és jólesik a fekvés, ámbár nappal nem feküdtem életemben talán tíz napot sem.

– Most kell pótolni. Az alvás nagyon fontos. Majd a nővér hoz képes lapokat. Szemüvege itt van? Jó. Nézegessen, olvasson, és mindenre gondoljon, csak a betegségre ne, mert a kopás még nem betegség, s az öreg kocsin még lehet járni, csak óvatosan...

– Megyek én is – mondta a patikus, amint a doktor kifelé fordult –, Iharos bácsi, holnap újra jövök. Mit üzen Bogáncsnak?

– Viselje jól magát, amíg jövök. Köszönöm a látogatást.

Iharos mester egyedül maradt, kint a folyosón pedig egymásra nézett a két ember. Elég régen ismerték egymást, s a rokon szakma érdeklődési körén túl emberi barátság is volt köztük.

– Szeretném tudni, hogy látja-e még az öreg a kutyáját...

– Ha a kórházba lehetne kutyát hozni, biztosra ígérhetném, hogy látja – mondta a főorvos – , de így: nem jósolhatok...

– Szomorú.

– Talán nem is szomorú, csak mi érezzük annak. Ennyi idős se te nem leszel, se én.

– Hát ez is szomorú – mondta a patikus –, de szervusz! Hátha valaki a patikában is szomorú, mert három perce vár már orvosságra. Küzdeni kell a szomorúság ellen...

A patikában azonban nem volt senki, három legyet leszámítva. Ebből kettő az ablak közé volt zárva, és úgy látszik, beletörődtek már abba, hogy az üvegen keresztül menni nem lehet, bár légyi szempontból ez érthetetlen. Valami, ami semmi, mégis valami. Csodálatos! Miután több órán át verték és törték már fejüket az üvegen, most kissé kótyagosan mászkálnak a kereten, s ha találkoznak, összedörzsölik két első lábukat.

– Van valami?

– Semmi!

– Érthetetlen!

– Érthetetlen... – És újra nekimennek az üvegnek.

A harmadik légy tágabb teret kapott ugyan, amely szagánál és látnivalóinál fogva joggal csigázhatta fel egy légy vágyait, azonban mind a szagközpontok, mind a látnivalók üvegben vagy porcelán edényekben voltak. Megközelíthetők, de elérhetetlenek.

A légy tehát, kitapasztalva az összes lehetetlenségeket, egy-két kör után a mérleg csillogó csonttányérjára szállt, és várt, mert mást nem tehetett. A patikus érkezésére ugyan felszállt, de mivel a tányérka meleg öble nagyon csábította, újra odaszállt az ember elé, aki megfoghatatlan nagy volt, de – ezt a légy nem tudta – megfoghatatlanul álnok is. Csendesen odanyúlt a portörő rongyért, s a legyet egyetlen mozdulattal agyoncsapta.

– Ne, kutya!

A légy felfordult, de a patikus tovább mérgelődött, aminek semmi értelme nem volt már. A legyet megölte, és még ő volt mérges. Mit akart még?...

A tányért egy másik ruhával hosszasan törülgette, majd bement szobájába, s erről a kiskutya jutott eszébe. Ez azonban egyébként is eszébe jutott volna, mert Rozália nyitott be.

– Bogáncs nagy felfordulást csinál a raktárban. Ugat, mintha fogna valamit.

– Kedves Rozália, abban az úgynevezett raktárban nem lehet felfordulást csinálni. Az a helyiség maga az ősfelfordulás, és Bogáncsnak joga, sőt kötelessége ugatni. Ő egy kutya...

– Ne bolondozzon, én is tudom, hogy nem víziló, de nem merek odamenni.

– Az más! Menjünk együtt, de előbb mondja meg, mi lesz vacsorára.

– Még nem tudom. Ha kapnék egy kis borjómájat...

– Helyes, akkor mehetünk. Rántotta esetében nem mentem volna.

De ekkor már a patikus is meghallotta Bogáncs sürgető ugatását, ami úgy hallatszott, mintha segítséget kérne.

– Ide ment... ide ment... juj, mekkora!

A raktár ajtaja előtt ekkor már öt patkány feküdt szép sorjában, mint főúri vadászatokon a teríték, de ezen csak a patikus csodálkozott, és Rózái szörnyülködött. Mi már tudjuk, hogy Bogáncs rendszerető volt.

– Ide, ide! – csaholta élesen. – Ide bújt alája...

– Fel kell emelni a lábát, úgy látom.

– Jaj, fel ne emelje – rémüldözött Rozália –, még felfut a lábán!

– Sajnálom, nem lehetek gyávább Bogáncsnál. Ha azonban mégis felszaladna a nadrágon, előre figyelmeztetem: sikítani fogok, mert rettentően undorodom a patkánytól...

– Ne! Neeee!... – S befejezésül az asszony akkorát visított, mint egy hegyi vasút a kanyar előtt, mert a láda alól olyan természetes patkány gurult elő, mint egy kismalac.

– Rrr! – ugrott neki a kiskutya, és elkezdett vele forogni, mert a patkány is megfogta a kutya szája szélét, és egyelőre nem volt szándékában elereszteni, a patikus pedig rekordugrással érkezett Rozália elé.

– Huh! – nyögött. – Mekkora rondaság, ne hozd ki, Bogáncs, könyörgöm...

A harc ugyanis az udvarra tolódott ki, Rozália apróbb sikkantásaitól követve, míg a patikus botot keresett, hogy Bogáncsnak segítsen. Erre azonban már nem volt szükség, mert a kutya egy végleges új forgással megnyomorította az alvilági harcost, s aztán csak rázta... rázta. Végül odavonszolta a többi mellé, s csak miután meggyőződött, hogy az ellenség mozdulatlansága végleges, ment az emberhez, aki itt parancsolt.

– Szép verekedés volt – csóválta a farkát –, kissé mellényúltam, de ez megesik.

Mivel azonban a patikus nem válaszolt, Rozáliához ment a kiskutya.

– A patkány nagy volt, és kövér is – ült le eléje –, de a húsa nem jó...

– Jaj, Bogáncs – tördelte kezét az asszony –, jaj, kiskutya, hozzám ne érh, mert kibújok a bőrömből. Összefogdostad ezeket a ronda állatokat. Ezek terjesztik, ugye, a tífuszt? – fordult a patikushoz.

– Meg a pestist – mondta a patikus, aki kezdett már magához térni. Bogáncsot mindenesetre megfürdetjük...

– Én nem nyúlok hozzá, ha az egész patikát nekem adja...

– Odaadnám, Rózái, de ez állami patika, s a hatóságok rossz néven vennék. Meg mit is csinálna vele? Remélem, engem alkalmazna, s akkor maradna minden a régiben, így tehát nem adom oda a “gyógytárt”, hanem felkérem, hogy tegyen fel vizet melegedni, hozza elő a nagy mosdótálat, és addig elhantolom ezeket az állatokat, mert a legyek érdeklődése már óriási.

– Utálat!

A patikus nyelt egyet, és elfordult a patkányoktól.

– Ne is beszéljen, máris lemondtam a borjúmájáról... haj, Bogáncs, de jó gyomrod van! Na gyere, elhantoljuk a harcosokat.

Rozália bement a házba, a patikus ázni kezdett a kertben, Bogáncs pedig időnként szétrezzentette a legyeket a patkányokról, de figyelte a patikus munkáját is, amíg csak át nem szólt egy rezes hang a kerítésen:

– Hahó! Mit csinálsz, Dénes?

– Hahó! Ások. Sírvermet ások, ahogy a költők mondják. Sírvermet, amely “befogadja” hat darab patkány “hült tetemét”. Láttad már a vendégemet, Márton bácsi? Bogáncs, gyere ide: bemutatlak.

Bogáncs most már véglegesen eldöntötte, hogy ez az ember parancsolhat, azért gondolkodás nélkül szaladt újabb ember barátjához, aki a sonka révén a barátságra elvitathatatlan jogot szerzett.

– Parancs! – ült le a kezdetleges gödör mellett.

– Gyere, bemutatlak szomszédodnak, atyai barátomnak, valamint Dáma nevű örökös vigaszdíjas rokonodnak és a Mirci nevű, vérszomjas tigrisjelöltnek.

Közben a laza kerítéshez értek.

– Ez itt Bogáncs, a hősi pásztoreb, nyomozó- és kitüntetett rendőrkutya. Odaát pedig alsó- és felsőröjtöki Röjtök Márton áll, nyugalmazott erdőmester...

– Szervusz, Bogáncs! – dugta át kezét az öreg erdőmester, s ez a mozdulat olyan közvetlen volt, olyan természetes, hogy Bogáncs nem is tehetett mást, mint hogy megszaglászta a bütykös kezét. Aztán újra megszaglászta, mintha teljes bizonyosságot akart volna szerezni. Felnézett az emberre, és megcsóválta a farkát.

– Tudod a nevem, s a kezed szagát nagyon szeretem. A számadónak volt ilyen szaga, és annak az embernek, aki most nincs itt... és egy kicsit Dodónak is. A barátod vagyok.

– Gyönyörű pumi! Ne menj át, Mirci! A fene essék ebbe a szemtelen macskába, de talán nem bántja. Nem szabad, Bogáncs!

Erre a figyelmeztetésre persze nem volt szükség. A kismacska kényeskedve dorombolt Bogáncs orra alatt, hozzádörgölődzködött, majd hanyatt feküdt, és kis talpával felkapott Bogáncs állához. Ekkor már Dáma is ott állt a kerítés mellett, és farkát irigyen csóválta.

– Mindenkiel játszani akar... az én nevelésin...

Az erdőmester tágitott egy kicsit a düledező karók között.

– Eredj át, öreg! A patikus szamárságokat beszél, de amúgy gyáva.

– Bogáncs – mondta a patikus –, azt hiszem, megsértettek. Mit gondolsz, ásóm elé állítsam Rőjtök Mártont?

A két kutya tüzetesen megismerkedett, ámbár Mirci állandóan útban volt. Bogáncs farka idegesen rezgett, aztán hívóan elszaladt a raktár felé. Mirci ugrálva rohant utána, Dáma pedig totyogva követte.

– Hat patkányt fogott – mondta a patikus –, és most, szavamra, úgy érzem: megmutatja új ismerőseinek.

– Jól érzed. Nézd...

Dáma leült a patkányok mellett, aztán megrázta fejét, hogy nagy fülei szétrebbentek.

– Ügyes vagy! A patkány mocskos és bűdös, és én nem foglalkoztam velük soha.

Mirci körüljárta a nagy rágcsálókat, sőt az egyikbe bele is harapott. Bogáncs enyhén morgott.

– Nem a tiéd... – Aztán Dámára nézett. – Nagyon szemtelen a fiad.

– Ez igaz, de figyelembe kell vened, hogy macskának született. Hívnak – emelte fel fejét az öreg vizsla az erdész füttyentésére –, mennem kell.

Feltápaszkodott, és átbújt a kerítésen. A patikus kiásta már a gödröt.

– Valami villa kellene. Ámbár az öreg Iharos csodákat mesélt kutyájáról, hogy mindent elhoz.

– Próbáld meg.

– Bogáncs!

Bogáncs – természetesen Mircitől követve – azonnal szaladt a hívásra. A kismacskának tetszett a mozgalmasság.

– Hozd ide a patkányt... a patkányt – mutatott a patikus a patkányok felé. Bogáncs odaszaladt és visszaszaladt. Tétovázott. Nem pipa, és nem gyufa...

– Hozd ide! Hozd ide! A patkányt... a patkányt!

És Bogáncs újra megjárta az utat, de a parancsot nem értette.

– Adj egyet a szájába.

– Én?

– Rúgd az orra elé, ha félsz tőlük.

– Gyere, Bogáncs! – És egy patkányt az ásóval a kutya elé tolt. Hozd ide... ide... úgy, úgy... tüneményes kutya! Hozd, hozd... remek!

Bogáncs szeme csillogott.

– Játék... játék! – És a patkányt letette az ember lábához.

– Hozd, kutyám, hozd a többit is! Hozd, hozd... – integetett a patikus fellelkesülve, de még az öreg erdőmester is csóválta a fejét.

– Te Dénes, ilyen kivételes képességű kutya kevés jön erre a világra. Egyenként hozza, és nem rágja őket, mint a legjobb vizsla.

A patikus azonban alig hallgatott oda. Tele volt csodálattal, és észre sem vette, hogy Bogáncs már minden patkányt odahordott.

– Hozd, Bogáncs, hozd! Az áldóját, fellépünk valami cirkuszban... hozd, életem kutyája, hadd temetem már be ezt a gödröt... két pár virslit kapsz vacsorára... hozd, Bogáncs!

Bogáncs újra odaszaladt a raktár elé.

– Hozd! – kiáltott a patikus.

Bogáncs körülnézett, megszaglásztta az üres helyet, s mivel nem volt más, a biztatás pedig egyre hangzott, felkapta Mircit, és odavitte a nevetéstől dülöngélő patikushoz.

A kismacska nyivákolt, aztán dühösen tüszögni kezdett.

– Megkarmollak... megkarmollak! – Bár a kutya olyan finoman fogta, akár a gyufaskatulyát.

– Itt van! – tette le Bogáncs a macskát, aki még mindig nyekergett, ezért futólag képen nyalta. – Az ember parancsolta, és nem is történt semmi bajod.

– Csupa nyál a bundám, most aztán mosakodhatok...

– Bogáncs, megcsókolnálak, de a patkányok után igazán nem kívánhatod. Hát mit szólsz ehhez, Márton bátyám?

– Semmit. Nem tudok szólni. A könnyeim potyogtak a nevetéstől... az azonban bizonyos, hogy a német juhászkutyák – akiket farkaskutyáknak nevez a közhiedelem – elbújhatnak e mellett a kis szőröcsombók mellett. Úgy hozta Mircit, mint a tojást. Ez a tudomány pedig nem született vele; erre tanították, és aki tanította, mester volt a szakmájában.

Igen – és ezt nemcsak mi tudjuk –, Oszkár mester volt a szakmában. Ezt nyilvánosan elismerte Taddeusz is, és tanú volt rá Szultán, Dzsinn, sőt Pipincs is, akik pedig ezen a téren tekintélynek számítanak.

Régebben említettük, hogy Bogáncs szárazföldi lénynek érezte és vallotta magát, éppen ezért gyanakvással figyelte a mosdótál megjelenését és a mellette gőzölgő fazekat. A kefére és szappanra pedig egyenesen utálattal nézett. Bogáncs megérzései pedig majdnem hibátlanok voltak, s ezeket a kis barna üvegből áradó jóidillat csak megerősítette. Rozália még egy kanna hideg vizet is hozott, és felhúzta a gumikesztyűket.

– Jöhet a kutya.

Bogáncs a patikus mellé húzódott.

– Eredj, Bogáncs. Hívja maga is, Rozália! Olyan kutya ez, hogy ha azt mondja neki: törje meg a mákot, megtöri. Meg ám!

– Gyere, Bogáncs, megfürdetlek. Jó meleg a víz. Bogáncs a patikusra nézett.

– Víz? Utálok! Aztán azt az izét... azt a bűdöset... – Ez a “bűdös” a szappan volt, amely korábbi fürdetésekkor a szemébe ment, csípett, s a kiskutya ezt nem feledte el.

– Gyere, kiskutya, olyan lesz, mint a patyolat.

De Bogáncs nem akart patyolat lenni. Sőt kifelé nézett a kertbe...

– Itt maradsz, ebadta kutyája! – toppantott a patikus. – Egy előkelő hölgy várja piszkos végtagjaidat... igazán nem értelek, Bogáncs. Gyere!

– Huh – sóhajtott a kiskutya, és megadóan ment új parancsolója mellett Rozália keze ügyébe. Tessék-lássék még nyüszített is kicsit. – A hasamra különösen kényes vagyok... és ha a számba kerül az a fehér... hát kiugrom a tálból.

Rózái azonban olyan finoman emelte be a mosdótálba, és keze olyan ügyes szeretettel foglalatzkodott a négykilós patkányölő harcossal, hogy a kiskutya igazán csak megszokásból vinnogyott.

– A fülem nem... a fülem nem! Onnét megy a szemembe meg a számba.

– Nézze meg a száját, hol harapta meg a patkány, ott majd bejódózom.

– Itt – mutatott az asszony Bogáncs szája szélére –, még vérzik is egy kicsit.

– Csak öblögesse jól le a szappant, kihozom a pokrócot.

A pokróc a fal mellé került, ahova odasütött még a nap, s a kiskutya az ismerős fekvőhelyet farkcsóválással üdvözölte.

Rozália még meg is törülgette a kiskutyát, a patikus bejódotta a sebet, bár Bogáncs kissé morgott az üvegre, aztán Rózái a pokrócra tette a patyolat-ebet.

– Ott maradsz! – mondta a patikus, véletlenül eltalálva a szót és a hangot. – A nemes hölgy nem azért vesződött veled, hogy összekoszold magad.

– Jó, jó – vidámkodott a kiskutya a napon –, de most hentergőzöm, mert ez szokásom.

Rozália kilottyantotta a piszkos vizet, s a zuhatag csattanására Bogáncs kissé meg is ijedt, de a vizet azonnal elnyelte a föld, és Bogáncs – bal lábát hátranyújtva – úgy helyezkedett el a pokrócon, mint aki teljes kényelemben, otthon érzi magát.

– Most már nem baj ez a vizes ügy – pislogott a patikusra –, és olyan kellemes itt, hogy azt hiszem, aludni fogok.

– Hagyjuk – mondta a patikus –, hamar megszárad. De úgy emlékszem, Rozália, hogy valami borjómájáról volt szó.

– Én meg úgy emlékszem, lemondott róla...

– Az én emlékezetem erősebb, kedves Rozália, és ha nem lesz borjómáj, Tercsi nénit fogom kérni jelenlegi házvezetőnőm kicserélésére.

Ez a Tercsi néni a patikus nagynénje volt, aki azzal az ajánlással küldte Rózait az öccséhez:

– Eredj, Rozikám, Dénes kicsit bolond, de jószívű. Szegrül-végrül neked is rokonod, és te majd rendbe szeded a fiút...

Ennek már hat éve. Hat év alatt Rózái meggyőződött, hogy a “fiút” egyes dolgokban nem lehet rendbe hozni, egyes dolgokban pedig nem kell, mert – például a patikában – tüneményesen rendes. Rózái özvegy volt, Dénes agglegény, s a kezdeti súrlódások után nagyon jól összefértek.

Rózái tehát lehúzza a gumikesztyűket.

– Csak írjon nyugodtan, de én is írok, hogy újabban kutyákat fürösztet velem...

– Csak egy kutyát, egy csodakutyát, egy valódi hőst, egy... most jut eszembe: két pár virslit ígértem ennek a gyöngyszem-ebnek. Egyet mindenesetre hozzon, Rozikám. Bogáncs nem tud számolni...

– Adjon pénzt.

A patikus végigböngészte zsebeit.

– Azt hiszem, az ablakba tettem.

– Ott nincs.

– Akkor a mérleg tányérjára.

– Ott sincs.

– Hopp!... A késes fiókba.

– A késes fiókot kisúroltam, most szárad.

A patikus ezután hosszan és kérdően nézte cipőit.

– Szavamra: nem tudom. Rozikám, vegye meg a magáéból... még becsuk ez a beste mézsáros.

Rozália ezek után eltávozott.

– Írja fel, Rozika! – kiáltott még utána a patikus, amire az asszony csak legyintett elmenőben. Ez volt az a tér, ahol Dénest nem lehetett rendbe szedni, és elszámolási viszonyuk beláthatatlan és kibogozhatatlan rendetlenség bonyolult képét mutatta.

A kisajtó kilincskattanása után csend maradt az udvaron. A patikus erős fogadalmat tett, hogy-a pénzügyeket másnap rendezzi, s ezután vidám, felszabadult nyugalmat érzett, talán nagyobb, mint ha az elszámolást el is végezte volna. Még egy pillantást vetett Bogáncsra, aztán bement a patikába.

Az udvar most már egészen magára maradt. A háztetőkön még rajtafelekedt a nap szeme, de az udvar már árnyékban volt, és nem mozdult semmi, amíg csak a kert felől óvatosan széttekingetve meg nem jelent Mirci, olyan csendesesen, hogy Bogács is csak akkor vette észre, amikor melléje telepedett a pokrócra.

Bogács kinyitotta a szemét, de nem nézett barátságosan.

– Alszom...

A kismacska olyan puhán bújt Bogács mellé, hogy alig érintette.

– Alhatunk együtt is, ha megengeded. Az öreg Dánia folyton nyög és vakarózik. Múltkor is elfelejtette, hogy ott vagyok, és úgy elrúgott vakarózás közben, hogy a falnak repültem.

– Elég! Most már ne mocorogj, mert én is elrúglak.

Ezek után Mirci meg sem mozdult többet. Először úgy érezte, hogy talán dörömbölni kellene, de aztán lehunyta a szemét, s az udvar végleg egyedül maradt.

– Ha altató nélkül is elalszik a beteg – mondta a főorvos az ápolónőnek –, ne adjon neki altatót. Vacsora után nézzen be hozzá, meglátja, álmos-e; meg is kérdezheti.

De az öreg mesternek nem kellett altató. Keveset evett, de jóízűen, aztán a képes újságokat nézegette, s gondolatai elszaladtak messze tájakra, amelyeket a képek mutattak. Gyárakat látott, hol száz orsó mellett egy lány állt, és végtelen esztergapadok mellett egy-egy ember. Gép, gép mindenütt.

“Halad a világ” – gondolta, és a múltó időre gondolt, a rokkák orsójára s a lábbal hajtott esztergálóképekre. Jó lenne tudni, mi lesz még... de aztán csendesesen elaludt, s amikor felébredt, már a méhekre gondolt és Lajosra és otthoni szobájára, amely most nem hiányzott.

“Megvan itt is mindenem.”

Pipára gondolt, de nem kívánta, és – csodálatosképpen – haza sem kívánczolt.

Az ágyban nem érezte a gyengeséget, és gondolataiban mindenki mellette volt.

– Ha nem tudna aludni, Iharos bácsi, szóljon – mondta az éjszakás nővér, s az öregnek jólesett, hogy nevéen szólította.

– Én ismerem Iharos bácsit, az apám kádár volt. Ballá János.

– A János? Ejnye... együtt legénykedtünk, nahát, a János! Van is egy kis hordóm tőle. Jó mesterember volt. Igazi...

– Bizony, már húsz éve... elment...

– Kár, nagy kár. De hát, ugye, kinek így, kinek úgy...

– Hát ha valami kell, csak szóljon, Iharos bácsi.

– Mi kellene, megvan itt mindenem? Itt volt a patikus is – nagyon derék ember –, holnapután bejön a lányom... Nézegetem a képeket, el-elbóbiskolok közben, s az nekem elég.

A nővér kiment, s az öreg mosolyogva nézett utána. Derék lány... gondolta és mosolygott, mert a húsz éve eltávozott Ballá János kádármester jutott eszébe, aki bármikor hajlandó volt fogadásból egy pint bort lenyelni egy szuszra. Vidám cimbora volt ez a János, egy kép, egy hang a múltból... János után szinte kézen fogva jöttek elő az elmúlt barátok: a hosszú templomfestő, a kesebajszú kőműves, a hasas csizmadia, a révszigeti halászmester... akikkel nem volt jó összetalálkozni a lacikonyhán, mert ki kellett velük tartani az egy szál cimbalom mellett akkor is, amikor már lebontotta sátrát fejük fölül a kétségbeesett bor és kolbászárus.

– Jó nekünk a csillagos ég is – legyintett a templomfestő –, úgyis szokva vagyok a nagy méretekhez.

“Vajon él-e a festő – gondolkodik az öreg mester –, régen hallottam már róla...” A kőművesről tudja, hogy meghalt, mert olyan mondta, aki ott volt, amikor a “Fecske” letette a malteroskanalat. Abban az időben fecskének hívták a kőműveseket, mert akkor jött el a munkájuk ideje, amikor a fecskék is megérkeztek, és rakni kezdték fészük falát.

Egyszóval: a Fecske falazott éppen, s egyszer csak megállt a maltersimításban. Megállt, s tétován azt mondta:

– Ejnye... de sötét lett!

“Szép halál – bölintott Iharos mester –, igazi szép halál.”

De a halázmester még él. Mondják, hogy majdnem vak, de azért úgy köti a hálót, mint mikor olyan szeme volt, mint a halászsasnak. És a szava ma is döntő, mert újra szövetkezet lettek az új rendben, és nem a pénz beszél az árendás szájával, hanem azok, akik egyek a vizek életével. Valamikor azt mondták: halászbokor, ma azt, hogy halászati szövetkezet. És annak volt a legtöbb szava, aki legtöbbet tud a néma halak nyelvén, s így van ez rendjén.

A csizmadia elment a lányához, valahova Kemenes alá, róla sincs semmi hír, de így, ahogy raja gondol, mellette vannak élők és holtak egyformán. És nincs is különbség köztük, hiszen látja őket, hallja a hangjukat, mintha semmi sem lenne az, hogy egyesek már – tulajdonképpen nincsenek. Most itt vannak mind, mintha a csendes kis szobában nézőtér lenne, ahonnét visszalátni az élet és idő távoli filmjére. És Iharos Gáspár nem is bánja, hogy egyedül van. A ma szinte nincs, s ami volt, az már nem változhatik. Nem gondolja, hogy jó volt, vagy rossz volt, nem ítél, csak nézi a filmet mosolyogva, néha szomorúan, mint aki megváltotta jegyét, és tudja, hogy csak játék az egész, s a végén hazamegy az ember. Egyedül, mert saját magát sose látja az ember. Soha, mert önmagában is mindig csak néző marad...

Villanyt nem gyújtott, mert minek pazarolna? Az utcán azonban kigyúltak a lámpák, s a fehér falon megmozdult a hársfa árnyéka, s ez álomba ringatta.

“Hárs...” – ez volt az utolsó gondolata, aztán már peregni kezdett előtte az esztergakés, s a hárs bársonyos köntöse forgácsolódva hullott a lába elé.

Iharos Gáspár álmodott.

Bogáncs azonban nem álmodott.

Előzőleg ugyan aludt valamelyest, és közben meg is száradt, amihez Mirci kellemesen járult hozzá, oldalt melegítve a kiskutyát. Később átfordult a másik oldalára, hogy a macska melege ott is érvényesüljön, s Mirci ennek a kívánságnak eleget is tett.

Mire az alkony hűvös árnyai ráfeküdtek az udvarra, Bogáncs már teljesen száraz volt, és nem emelt kifogást Mirci nyújtózkodása ellen, ami egyúttal a macska távozásának bejelentése is volt.

– Körülnézek – mondta ez a mozdulat, de Bogáncs amúgy is tudta, hogy itt az idő, a baglyok, egerek és macskák megmozdulása ideje.

Mircit ugyan Dáma nevelte, de cselekedeteiben, vadászatában mégiscsak macska volt, aki majdnem annyit látott a sötétben, mint a bagoly, amely az éjszakai látásban és hallásban utolérhetetlen. Mirci sokat tudott a sötétség nyelvén, de a mester a bagoly volt.

Ez az idő azonban még nem érkezett el. Az alkony még nem est, a szürkület árnyékai még hánykolódtak, mintha még nem akartak volna aludni, és bujkáltak a kerítések között, a házsarkok mellett, kémények hóna alatt, noha ásítottak már, mint a gyermek, aki várja, hogy betakarják.

Bogáncs egyedül maradt. A tisztaság kellemes érzése bujkált a szőre alatt, s ez az érzés mintha – most először – hozzákapcsolódott volna a vízhez és Rozáliához. Ezek azonban csak futó érzések voltak, míg a konyhából kihallatszó zörejek gyomrához szóltak, és maradandó követelésekkel léptek fel.

A konyhaajtó keretében egyszerre csak világosság lett, s úgy látszott, mintha ez együtt erősödött volna a sötétséggel. Rozália árnyéka néha átment az udvar világos foltján, és eltűnt a sötétben, ami érdekes volt ugyan – hiszen bent zörgött a konyhában –, de később csattant a tűzhelyajtó, s valami sercegés indult el, amitől csodálatos illatok dőltek ki az udvarra, s ennek már nem lehetett ellenállni.

Bogáncs alakja úgy jelent meg a küszöb felett, mint egy látomás, s ez a megjelenés szerényen azt mondta:

– Itt vagyok!

Rozália azonban akkor sem értette volna meg ezt a világos beszédet, ha észrevette volna a kutyát, de nem vette észre, csak akkor, amikor Bogáncs a lába mellé érkezett. Akkor azonban megfelelő sikoltással ugrott egyet, felkapva szoknyáját, mert a mozdulat a patkányokat juttatta eszébe.

Bogáncs a farkát csóválta.

– Nem kell idegeskedni... Én vagyok.

Rózái ezek után leengedte a szoknyát, amely a patkányoknak esetleg közlekedési támasztékkul szolgálhatott volna.

– A nehézség a csontodba, te kutya... még frászt kapok!

– Mi az? – lépett be a patikus. – Mi az? Frászt ebben a korban már nem kap az ember. Én hatéves koromban kaptam utoljára, egy kisebb bődön szilvalekvár elfogyasztása után. Miért visított, Rozikám?

– Ez a bűdös kutya... úgy bejött, észre se vettem... aztán azt hittem, valami patkány.

– Bogáncs nem bűdös, és patkánnyal összetéveszteni nemcsak sértés, de komoly természetrajzi tévedés is. Kapott virslit?

– Nem. Amúgy is bolondság egy kutyát virslire szoktatni. Vettem egy kis mócsingos húst féláron, és főzök hozzá krumplit. Virslitől nem lakott volna jól.

– Igaza van, Rozália. Bogáncs, a virsliről lemondunk. Pörköltet kapsz burgonyakörítéssel, ahogy a vendéglőben írva van. Mert ott is csak írva van, s a normális ember krumplit kér, és a pincér is krumplit hoz. Bogáncs azonnal a patikus mellé szegődött.

– Mircivel aludtam. Melegített... és úgy érzem, mintha a barátom lenne, bár kissé megszegyenítő. A kutyanemzetség nem áll szóba a macskákkal... sőt meg is öli, ha kell. De Mircit Dáma nevelte... Még nem eszünk?

A patikus elgondolkozva nézett a kutyára.

– Csak azt tudnám, hol alszol, Bogáncs. Bevallom, még sose aludtam kutyával, és ha elkezdesz mocorogni, én is azt hiszem majd, hogy patkány mászik az ágyamra, és – szavamra, Bogáncs – én is visítok.

Bogáncs unta már a sok beszédet, ezért ásított, majd az asszony mellé állt.

– Nem eszünk?

– Hol alszik, hol alszik – fordult meg az asszony –, hát hol aludna? A pokrócon alszik, és vigyáz az udvarra. A kutya kosztja kész, majd ebbe az öreg lábosba teszem, aztán ha kihűlt, adja neki a pokróca mellett.

– Rozália, ismét igaza van.

– Mint mindig. Na, itt a lábos... te meg eredj az útból, Bogáncs, mert a lábadra lépek.

Bogáncs nem is akart tovább útban lenni, mert a patikus elindult a lábossal, s a kutya hol elől, hol hátul ugrálva követte azt a nevezetes edényt, amelyből úgy csörgött le az áldott illat, mint a sűrű májusi eső.

A patikus aztán otthagya a lábost Bogánccsal együtt, akit fejszével se lehetett volna elválasztani a gyönyörteljes edénytől.

De ekkor már este volt. Csendes nyár végi este, amely felett napról napra fehérebb lett a Tejút, fényesebb a hold, és szárazabbak az illatok, amelyeket aszalódó virágok és nagy hasú szalmakazlak sóhajtottak a sötétbe.

A zuhogó esők ideje lejárt már, a gyalogutak szárazak lettek, mint a repedezett csont, másként zörögtek a szekerek, s a kertekben gyümölcsöt gyűjtöttek a fák, és magvakat a dudvák is, mintha öregségükre gondoltak volna.

Mintha lefelé hajlana, mintha más tempóba csapna a munka és az élet lobogása. Mintha a mezei zsongás elfeküdt volna a magtárakban és szérűkben, ahonnét eltűnt a cséplés pora, s a szelelőrosták már a jövő évi magot riszálták a ponyvára.

A fiák kinőttek már a fészkekből, vackokból, almokból, barlangokból. Az anyákban régen elapadt már a tej s az aggodalom, mert a jövő nemzedék már repült, szaladt, úszott vagy kúszott, és maga szerezte meg a sokféle ízű, szagú és formájú ételmezt.

A nyár fáradt íve már alig tartotta magát, és puhán támaszkodott a mezőkre és városokra, mint elmenő vándor a kapufélfához. Ráér még, van még egy-két szava, de újat már nem mond, és a maradók nem bánnák már, ha elmenne.

A patikus háza is elcsendesült, a konyhaajtó bezárta a fényt, és kizárta a sötétséget. Bent még hallatszott valami hézagos jövés-menés, de ez is elmúlt, s Bogáncs, dacára a tökéletes jóllakottságnak, körüljárta az udvart, most már az utca felől is tájékozódva.

Az utca felől sűrű vaskerítés volt, magas kőtalppal, s a patikus tévedett, amikor azt hitte, hogy a méteres kőfal akadály lenne, ha Bogáncs szökni akart volna. De hősünknek semmi vágya nem volt itt hagyni az udvart, az embert, Dániát, Mircit, az ismerős pokrócot és a – lábost. A tájékozódás azonban még nem szökés, ezért Bogáncs úgy repült fel a kőfalra, mint a szürke árny a sötétségben, azaz láthatatlanul.

– Nini – nézte meg Bogáncs az utcát –, erre jöttünk... – És leült az árnyékban a keskeny peremre, mert nem messze villanylámpa égett, és még jöttek-mentek az emberek.

Megszagolta a kerítés vasrúdjaikat, s az volt az érzése, hogy a vasrudak között semmiképpen nem férne ki. A kiskutyának rossz emlékei voltak az ilyen bujkálással és fuldoklással kapcsolatban, ezért fejét a ráctól megfelelő távolságban tartotta. Ismereteit azonban gyarapítani akarta, ezért végigment a peremen, egészen a szélső oszlopig, aztán visszafordult, s innét már látta az utcarészt is, amerre a kocsis Iharos Gáspárral elzörgött. Ott is égett messzebb egy villanylámpa, és hangos recsenéssel lehúztak valahol egy redőnyt.

Bogáncs ezt a hangot nem szerette, és váratlanul is csapott végig az utcán, azért leugrott a kerítésről, hogy a kert hátsó részét is ellenőrizze. Útközben megismerkedett egy cipőtörő vassal és egy füles hordóval, amelyben oleander virágzott, amikor éppen virágzott, de ez Bogáncsot sem így, sem úgy nem érdekelte.

A raktárajtónál megállt, és hallgatta kicsit azt a titokzatos neszt, ami a föld alól jött. Fent azonban nem moccan semmi. A patkányok szigorú leckét kaptak, s lent a sötétben a véres szemű vénék komoran intették a fiatalságot.

– Várni, várni... fent veszedelem van és vérszag. A mi vérünk szaga...

A fiatalok tehát vártak, és türelmetlenségükben összeverekedtek. A verekedés zaja s egy-egy patkány nyikorgása felhallatszott, de a raktár néma volt és mozdulatlan. Bogáncs tehát végigloholta a kerti úton, vissza a kerítés mellett, és megállt egy pillanatra ott, ahol az öreg vizsla átjött. A vén kutya szaga ott volt még a karón, Mircié a porban, de Bogáncsot nem küldte egyetlen érzéke sem, nem húzta semmiféle vágy, hogy átmenjen. Elfordult hát, és visszament a láboshoz, de csak éppen beleszagolt, aztán lehasalt a pokrócra, és lehunyta szemét. Később összekuporodott, és a tiszta szőr közé dugta orrát, jelezve, hogy az udvar rendben van, az ember nem akar semmit, és egy kis alvás helyénvaló.

Hogy álmodott, vagy nem álmodott, ezt nem lehet tudni, de a kerten túl a szomszéd házak felett sárga derengés kúszott az égbe, és környékén megfakultak a csillagok.

A kiskutya nyugtalan lett, erősebben szuszogott, s amikor egy kémény mellett kibújt a hold, úgy fordult, hogy háttal legyen a kövér bolygónak. Bogáncs nem szerette a holdat, de nem tehetett ellene semmit, hát legalább hátat fordított, hogy a hűvös sugárzás szemét ne érje.

De az alvás most egyre éberebb lett, amit mintha nem egyedül az a sárga, gödrös képű vándor okozna. A kiskutya füle megmerevedett, és egy irányba fordult, mint két kis hallgatógagyló, amelynek szőr- és érantennái felfogtak valamit, amitől Bogáncs szeme is nagyra nyílt, és reszketni kezdett, mert emlékei között az elmúlt idők régi nyelvén szólni kezdett egy kolomp.

A hang távoli volt, és tétován hullt le a kőházak között, de megmaradt, s mintha puhán labdázna önmagával, egyre közeledett.

Bogáncs egész testében érezte a kolomp lágy kondulásait, és nyüszíteni kezdett, mintha örömeiben sírna, aztán a vágy fellökte négy lábára, az utcai kerítéshez rohant, felugrott a párkányra, és toporogva nézett végig az utcán, ahol tolongva, összeszorulva jöttek a nagy szürke göröngyök.

És jött a kolomp, előtte Jancsi, s a farka mögött csak az öreg Galamb jöhet, és mellette csak Csámpás, hátán a subával, oldalt a csobolyóval, felül a tarisznyával.

Bogáncs vadul rohant ide-oda a keskeny peremen, és éles ugatására a farka felkapta a fejét, mintha azt kérdezték volna a szemek lámpái:

– Hogy került ez a kutya ide, a kőházak közé?

– Itt vagyok! Itt vagyok! – csaholt Bogáncs élesen, mint amikor kaszát vernek csattogó kalapáccsal. – Eresszetek ki, eresszetek ki!

A farka jött, egyre-egyre. Az apró lábak morzsoló sokasága már elérte a kaput, de a farka előtt nem Jancsi lépegetett...

Mindegy! A kolomp szólt, egy-egy birka bégetett, a gypjas testek között felszálló por a régi por volt.

– Eresszetek ki! Eresszetek ki... – örvongött a kiskutya, felágaskodva a párkányon... de a farka haladt megállíthatatlanul. Már odaért a hátsó juhász is, aki nem az öreg Galamb volt, s a számár nem Csámpás...

Mindegy!

– Kimegyek! Kimegyek, ki akarok menni... veletek akarok menni...

A szikár juhász mellől hangtalanul surrant egy kis árnyék a falhoz, és egy másik pumi ágaskodott a rokon felé. Farkát hidegen megbillentette.

– Mit kiabálsz... nem látod a rácsot?

A kutya talán még barátkozott volna, de halk fütyty vágott közékük, s a rokon ellökte magát a kerítéstől.

– Hívnak!

A farka ment, a kolomp már az utca végén szórta meddő kondulásait a kövekre, és Bogáncs felágaskodva nézte, amíg csak látta a szürke gomolygást. Aztán leugrott, körülszáguldotta az udvart és kertet, s amikor újra felugrott a párkányra, már üres volt az utca, csak a kolomp szólt messziről, mindig messzebből, elveszőben.

A beteg megette a reggelit, mert Ballá János lánya azt mondta:

– Jó, ha megeszi, Iharos bácsi. A kedvemért...

És az öreg megette a tejeskávét és vajas kenyeret Ballá János lánya kedvéért. De örült, amikor elvitték az edényeket, mert a szagukat nem szerette. Főleg pedig egyedül akart maradni, mert úgy érezte: nincs semmi mondanivalója. A jelen egyre homályosabb lett, s egyre élesebb a múlt, amit az álom emlékképei hoztak, és tovább pergettek az ébrenlét idegen környezetében is. Néha feleségével volt együtt a kertben vagy a műhelyben, és ha Annusra gondolt, aki ma bejön, mintha nem is Annust várta volna, hanem a feleségét.

“Ámbár – nézett maga elé – hiszen ez lehetetlenség. Húsz éve halt meg az asszony, aránylag fiatalon, hát hogyan lehet ilyent még csak gondolni is?”

– Lehúszom a redőnyt, Iharos bácsi, jobban alszik, ha akar. Ha meg látogató jönne, felhúszom.

– Csak tessék... – De nem mondta sem azt, hogy jó, sem azt, hogy nem jó. Hiszen mindegy végeredményben. Beszélni róla éppenséggel nem érdemes. Fárasztotta a beszéd, s az idegen gondolatokat nem akarta a magáé közé engedni, amelyek puhán jöttek, maradtak, ameddig akartak, s elmentek maguktól. Csak nézte őket, s ha közben elaludt, hát elaludt.

De az alvás se hozott több erőt, mint ami volt, és az nem sok volt. Még Annussal sem jött semmi frissesség, pedig ruhája körül széna- és levendulaszag terjengett a szobában.

– Lajos is akart jönni, de nagyon sok a dolga.

– Persze.

– Géza is mindjárt jön, csak a főorvossal beszél meg az ápolónővel.

– Ballá János lánya az ápolónő. A kádáré...

– Kié?

– Balláé... ja, te nem ismerted.

– Nem. A patikusnál megálltunk, azt mondta, délután bejön... ez a Bogács meg alig akart megismerni, olyan szerelembe esett vele.

– Jól bánik a kiskutyával, gondolom. Ha hazamegyek, majd felvesszük a kocsira... ámbár nagyon elnehezültem, aztán mindig csak a régiiek járnak az eszemben. Néha nem is érzem, hogy hazamennék.

Anna lenyelte könnyeit.

– Hát hova menne, édesapám?

– Hova, hova... hát hova?...

Szerencsére Géza jött be, szélesen, hangosan és jókedvűen.

– Ezt már szeretem. Ilyen a jó beteg! Makkos azt mondja: maradhat akár két hétig is, de haza is jöhet hétfőn, ha akar.

– Ráérek... Te Géza, ismerted te Ballá Jánost, a kádárt?

– Hogy a fenébe ne ismertem volna a részeges Ballát?

– No, hát inni ivott, de azt nem lehet mondani, hogy részeges volt... itt van a lánya, ápolónő. Derék lány.

– Hát ennek örülök. Ismerősnek mégis könnyebb szólni, ha kell valami.

– Megvan itt minden, mi kellene már nekem?

A doktor elhallgatott, és arra gondolt, amit Makkos mondott neki azelőtt pár perccel a rendelőben:

– Szépen elalszik majd... az óra lejárában van, de ezt te is tudod. A doktor cigarettát vett elő, csak hogy tegyen valamit, de Makkos rászólt:

– Itt ne gyújts rá, Géza!

– Bocsáss meg, nagyon elgondolkoztam... a fene egye meg az egészset! Az öreg majd rám néz azzal a fáradt, becsületes szemével, én meg majd bohóckodhatom... de még akkor sem tudom, hisz-e nekem...

– Próbáld meg!

És most próbálja a doktor, és nem megy, nem megy...

Anna meg csak ül, és szeme zugában hol felszárad a könny, hol meg összegyűlik. Nem gondolta apja állapotát ilyen súlyosnak, és megrendíthette a váratlan hanyatlás.

– Hoztam egy kis édességet, majd az ablakba teszem.

Iharos Gáspár mintha nem is hallotta volna; később mégis válaszolt:

– Nem tudom, szabad-e, de azért csak tedd...

– Szabad! – mondta a doktor. – Akárki szólna, mondja Gáspár bátyám: én megengedtem.

És Makkos is megengedte.

A hársfa árnyéka most a takarón játszott, s az öregember keze néha megmozdult, mintha a puha leveleket simogatta volna.

– Mi lett azokkal az emberekkel? – kérdezte később.

– Miféle emberekkel?

– Hát azzal a kettővel, akik nálam jártak... akkor éjjel...

– Remélem, kötelet kapnak. Ha akkor nem erőltetik agyon a szívét Gáspár bátyámnak...

– Ne hidd, Géza. Elmúlt az idő.

A doktor valahogy ki akart evickélni.

– De annyit tudok, hogy a pénzt megtalálták náluk, hogy valami jó hírt is mondjak... – És nevetett, és nem tudta, miért vonaglik meg Anna arca, és miért lesz az öreg szeme olyan rettenetesen messze néző, mintha most látott volna meg valami elkerülhetetlen bizonyosságot. Halántékán meghorpadt a bőr, és az asszony lehajtotta fejét.

– Akkor már minden rendben van, Géza...

A doktor ijedten nézett Annára, akinek válla meg-megrándult.

– Mi a baja magának? Hallja, Anna, én nem nyivákolni hoztam magát ide!

Anna nem válaszolt, és az öreg is csak később:

– Ne sírj, lányom, nem lesz arra mindjárt szükség. Géza nem tudta, hogy mire volt az az ezer forint félretéve. Tudod – fordult a doktor felé –, hogy a gyerekeknek ne legyen kiadásuk a... szóval ha velem történne valami.

A doktort – mint mindig, ha zsákutcába került – éktelen düh fogta el. Felugrott.

– Hát ide hallgasson, Gáspár bátyám... ide nézzen, Anna... most majd meglátja... most megtudják... – És kirobogott a szobából. Anna ijedten nézett utána, aztán apjára.

– Most hova ment? – élénkült fel, s valami olyant képzelt, hogy a doktor visszaroohan valami szerszámmal vagy a főorvossal vagy valami órával, amit az öreg hóna alá tesznek, s az megmutatja, hogy semmi baj, még évek és évek vannak vissza Iharos Gáspárnak.

– Hát azt én nem tudom, lányom, de amilyen bogaras... szóval nem tudom, de majd kiderül. Mit csinál Lajos? – kérdezte érdeklődve, mert Géza váratlan kapkodása a beteget is felélénkítette.

– Lajos?... A szövetkezettel tárgyal, egyszerre három kocsi teljes vasalásáról. Mondtam is neki, hogy ne nyúzza agyon magát.

– Csak hagyd, lányom. Hadd dolgozzék kedvére! Ne szólj bele, bírja. Jól választottál Lajossal, igazán jól választottál. Kenyérre kenheted, de azért ne kend kenyérre... érted, ugye?

Az asszony bólintott.

– Ne parancsolgass neki, mert hagy magának parancsolni, és ne ugráltasd, mert megszokja, aztán – esetleg – mástól is elfogadja a parancsot, és másnak is ugrik. Érted, Anna?

Az asszony maga elé nézett.

– Ha kiölnöd belőle a férfi akaratát, máshol se lesz férfi, és hiába akarod, hogy a szomszédban farkas legyen, ha otthon birkát csináltál belőle, csak azért, mert megengedte...

– Igaza van, édesapám...

– Aztán a méhest ne adjátok el. Te értesz hozzá egy kicsit... Lajos meg megtanulja. És ha megtanulja, meg is szereti. A kis bogarak dongásában sok rosszat elfelejt az ember...

Anna már újra visszaesett volna az előbbi szomorúságába, de a doktor érkezett vissza, mint aki hajlandó a pokollal, de elsősorban a pipaszárlábú rozzant lovaggal: a halállal is megküzdeni.

Ambár csak egy üveget rántott ki a zsebéből, amit semmiképpen nem lehetett harci szerszámnak nevezni.

– Hát most itt van, most majd meglátjuk... – És lába közé szorítva az üveget, fűrni kezdte, nyilván azzal a céllal, hogy a dugótól megszabadítva, a benne rejlő folyadékot közkinccsé tegye. Közben beszélt: – Most megkérdezem magát, Anna: doktora vagy gyilkosa vagyok-e én Gáspár bátyámnak?

Anna nem válaszolt, mire a doktor Iharos Gáspárhoz fordult.

– Azt mondja meg, Gáspár bátyám, hogy olyan elvetemült vagyok-e én, vagy mernék-e ilyen italt adni, ha Gáspár bátyám úgy lenne, vagy olyan beteg lenne...

És másik zsebében kotorászva, három kis poharat tett az asztalkára, és vörös folyadékkal töltötte meg, ami határozottan vörös bornak látszott, és – az is volt.

– Tessék! – ütötte össze a poharakat. – Igyék, Anna, a pityergő mindenségit ennek a világnak! Igyék, Gáspár bátyám! Szekszárdi... – S az összekocantott poharából egyet Anna és egyet az öregember markába nyomott. – Le vele! – kiáltott, és a páciensek ki is itták a bort, mert szó sem lehetett semmiféle ellenkezésről. Anna arca azonnal kipirult, és a beteg is szelíden elmosolyodott.

– Orvosság, Géza, olyan meleg lett a gyomrom, de igaza is van a patikusnak...

– A patikusnak nem lehet igaza. Mit mondott?

– Hogy három őrmester veszett el benned meg egy végrehajtó.
– Ezt mondta? Megállj, patikus!... Amúgy is beszélni akarok a fejével. Tudja, mit gondolt ki? Délután be akarta hozni azt a kutyát is látogatóba.

– Bogánccot?

– Azt hát, de hogy Makkos kiszórt volna valamennyiönket kutyástul, az bizonyos. Ilyesmi is csak neki juthat eszébe. Őrmester! Ezt még nem bánom, de hogy végrehajtó... megállj, patikus! Az azonban igaz, hogy a kutya kirakatban is megállná a helyét. Fürdetik, kefélik... és úgy etetik, mint egy kedves vendéget. – Annus is meg akarta fürdetni.

– Majd ha hazajön, édesapám... aztán csinálunk neki kis házat is. Erre már nem szólt az öregember, csak elgondolkodott. Az előbb még meglódtította szívét a bor, de hatása már gyengült, és nem kért még egyszer. A bor a poharakkal ott maradt az asztalon, amikor a doktor és Anna elbúcsúztak, akkor is.

Nehezen indultak el. Anna nem tudta, miért, a doktor pedig azért, mert tudta: miért. Még a folyosóról is visszament, és betette maga mögött az ajtót.

– Gáspár bátyám, ne törődjék semmivel, ha kedve van, és gyengének érezné magát, csak igyon egy pohárkával. – És megfogta az öreg mester kezét.

Az öreg hosszan ránézett.

– Jó gyerek voltál, Géza... mindent megtettél, hát még valamit ígérj meg nekem.

– Én...

– Ha úgy lenne, vigyetek haza. Ott a helyem az asszony mellett.

A hársfa árnyéka puhán játszott a takarón, a szoba zárt lett, mint a szeretet nagy titka, az öreg szemek csak néztek, s a doktor lehajtotta a fejét.

– Megígérem.

Bogánccs hússzor elaludt, ugyanannyiszor felébredt, és amikor a patikus behívta, ment, de nem lelkesedett Annáért sem. A nyíló ajtót nézte s a résen át a kocsit. Azt a kocsit, amellyel jöttek. Megismerte, pedig csak egyszer látta.

De ez még reggel volt, amikor a doktor kocsija megérkezett.

Amikor Anna elment, a patikus megsimogatta.

– Eredj, Bogánccs, játszani.

A kiskutya kiment, és a kerítés mellé feküdt, mert a pokrócára odasütött a nap, s a legyek nem hagyták békén. De nem volt kedve játszani. Időnként felugrott az utcai kerítés párkányára, és nézte az utcát, de az éjszaka messze volt már, mint az álom, és elszállt már a falka nyomában szálló por is.

Erre megint leugrott, de nem ment hátra, hogy Dániát lássa, és nem érdekelte, hogy mi történik a raktárban. Újra lehunyta szemét az árnyékban, és pár perc múlva újra felugrott a peremre, de csak egy-egy idegen kocsit látott, idegen embereket és galambokat, melyek felrebbentek a kocsi előtt, és leszálltak a kocsi után. Hallgatódzott, de a százféle láрма üres volt, pedig ágyúörgés közben is meghallotta volna, ha valahol megszólal egy árva kolomp. De a kis kajla hegyű fülek hiába ágaskodtak, hiába fordultak erre-arra, csak a szekér zörgött elmenőben, és egy galamb bűgött, körülkedveskedve párját, míg az nyugodtan és szorgalmasan kapkodta fel az elhullott búzaszemeket.

Amikor a doktor kocsija hazafelé ment a megsüppedt utasokkal, Bogánccs akkor is ott ült, de nem vették észre, mert a kiskutya nem ugatott, csak nézett utánuk vágyakozva. A kerekek ide-oda lödörögtek a köveken, és most Bogánccs olyan rabságfélét érzett, ami nem volt igazi rabság, s mégis az volt. Nem menekülni akart, mint a hurokból vagy az ülés-kasból, de menni akart. Menni a falka után, menni a gyapjúszagú gomolygásban, rendben tartani az elmaradókat, figyelni az öreg Galamb intésére, és – ha szétszéledt a nyáj a domboldalon vagy rétaljban lehasalni, és várni a füttyöt vagy szalonnabőrökét, akármilyen kicsi és akármilyen kemény is.

Bogáncsnak honvágya volt, s ez olyan betegség, amelybe némely ember belehal, és amelytől némely kutya búskomor lesz.

Bogáncs azonban fiatal volt még, Bogáncs várt, amit – ha ember lett volna – reménykedésnek lehetett volna nevezni. Reménykedő nyugtalanságnak, rövid alvásokkal, hallgatódzással és valami fásultsággal új helye iránt.

Hetivásár napja volt. Az utca szokatlanul mozgalmas lett, hangokkal és kocsizörgéssel tele. És Bogáncs minden új hangra, minden füttyre rohant a kerítéshez, hogy lássa a hang gazdáját is vagy valamit, ami az éjszakai látomáshoz tartozik. Hiába, hiába! Az emberek közönyösen mentek el a kiskutya mellett, vagy észre sem vették, csak egy öreg cigány állt meg egy pillanatra.

– Nini – mondta, és szeme végigfutott a kerítésen. Úgy látszik azonban, a kerítést kifogástalannak ítélte, így továbbment, mert a jó formájú kutyát elcsalni semmiképpen nem lehetett. Az öreg cigány persze nem tudta (amit mi tudunk), hogy Bogáncsot csak úgy elcsalni reménytelen kísérlet lett volna. És abban is tévedett az öreg, hogy a kerítés hibátlan, de ezt Bogáncs sem tudta. A kapu és ház között volt még egy rövid szakasz, de onnét keveset lehetett látni, és a kiskutya is csak unalmában ugrott fel rá. Akkor azonban figyelmesen megnézte, mert az egyik rúd alsó vége le volt törve. Alatta négyzetű nyílás, Bogáncs nézte, aztán otthagya, de legközelebb már megint oda ugrott fel, s a nyílást körülszaglászta, kileskelődött rajta, és fejét óvatosan kidugta. Kidugta, visszahúzta, újra kidugta, és feje sehol még csak hozzá sem ért a vashoz.

Ezek után visszament az árnyékba, lehunyta szemét, és talán szabadabbnak érezte magát, talán erősödött benne az az érzés, hogy elmehetne, ha valamelyik éjszaka megszólalna a kolomp. És ezután hosszú ideig nem ment az utcai kerítéshez.

A patikus nem jött ki egész délelőtt, mert hetivásárkor tele volt a patika, és Rozália is csak egyszer hívta Bogáncsot a láboshoz, oda is kötve ezzel a kutyát, mert a láboshoz mindig marad valami, amit őrizni kell még a legyektől is.

Dél már jól elmúlt, és árnyékba került a pokróc, amikor Mirci jelent meg a szokásos nesztelenséggel, és úgy feküdt Bogáncs mellé, mintha ebéd utáni alvását másutt nem is lehetne elképzelni. Bogáncs csak egyszer nyitotta ki szemét, de aztán lehunyta.

– Nem bánom – mondta ez a pillantás –, de alszom.

– Azért jöttem én is – nyalogatta magát a kismacska –, itt lehet aludni, de ha megengeded, kicsit dörömbölök. Ilyen puha, meleg helyen dörömbölni kell... Előzőleg azonban dagasztok... mert ez is hozzátartozik.

Bogáncs a szemét se nyitotta ki, ami annyi volt:

– Tessék!

Mirci tehát dagasztott, pár puha mozdulattal megnyomkodva a pokrócot, aztán – mintha kis kályha dörmögött volna – megszólaltatta a jó érzés álom előtti dorombját, amely egyre szaggatottabb lett, és egyszer csak elhallgatott, mert Mirci orra a pokrócra ért. Mirci is álomba dorombolta magát. Aztán csak a legyek zümmögtek a tál felett, a galamb búgott az utcán, s a város felett könnyű pára úszott, mint a vénasszonyok nyarának vigasztaló selyemkendője.

– Menj be, Dénes, Gáspár bátyánkhoz estefelé, de ha alszik, ne keltsd fel. Nagyon gyenge... – mondta a doktor, amikor hazafelé menet beszólt a patikába.

– Annyira gyenge?

– Annyira, és ha kell, telefonálj.

– Gondolod, hogy szükség lesz rá?

– Igen.

– Jól van, Géza... azaz nincs jól. Jobb, ha nem is tudja...

– Tudja!

Összenézett a két ember, kezet fogtak, s a kocsi elzörgött. Úgy ment, mint a többi kocsi, de nem vitt pénzt, és nem vitt vásárfiát. Csak néma gondolatokat vitt, és nem nézett utána senki, csak Bogáncs a kerítés párkányáról.

Aztán – ő se.

Tétovázó, furcsa nap volt ez mindenképpen, ámbar nem különbözött a többi napoktól. Bogáncs felébredt ebéd utáni álmából, de nem mozdult. Ránézett a kismacskára, amire Mirci azonnal kinyitotta a szemét, és dörömbölni kezdett, mintha most hagyta volna abba.

– Én még alszom – mondta ez a dorombolás, és Bogáncs lehunyta a szemét, mintha azt mondta volna:

– Én is.

A patikus szótlanul ebédelt, ami alig tűnt fel Rozáliának, pedig a patikus beszédes ember volt. Később mégis megkérdezte:

– Olyan szótlan mama...

– Olyan.

– Valami baj van?

A patikus csak a vállát húzta fel, aztán bement a szobájába, hogy lefekszik pár percre, ahogy szokta, de nem feküdt le. Nézte az elszálló cigarettafüstöt, a napsütéses ablakot, a szomszéd ház ormát, és amikor beszédet hallott, kinyitotta a patikát, bár még nem járt le az ebédszünet.

Szótlanul mérte az orvosságot, kötözte az üvegeket, csomagolta a skatulyákat, s amikor egyedül maradt, dobolni kezdett az asztalon.

“Különös, hogy mennyit gondolok rá... – és úgy érezte, mintha a doktor, Anna és ő együtt lennének, és Iharos Gáspár külön lenne, egyedül. Az öregember nem volt rokona, és alig találkozott vele többet, mint sok más emberrel, most mégis közelebbi lett, és más, mint a többi. Nagyobb és fájdalmasan emberebb, mert egyedül volt. – “Tudja!” – gondolta a patikus, és arra gondolt, hogy eljön majd egy nap, egy óra, amikor ő is tudja... és nézi majd az elszálló percekét. És nem lett benne félelem, csak szomorúság. Majd ő is egyedül lesz, s ha családja állná körül, akkor is egyedül lenne. Elmenni csak egyedül lehet.

Nehezen múltott a délután, de aztán megnyugodott a város, elhallgatott a vásártér, és újra hangja lett a toronyórának a házak felett.

A patika is elárnyékosodott.

– Beszaladok a kórházba – szólta ki a konyhába –, ha valami sürgős dolog jönne, várjon. Nem maradok sokáig. A kiskutyát nézze meg majd, Rozália, egészen megfeledeztem róla.

– Kapott enni, és a szomszéd kismacskával heverésztek egész délután.

– Ha ez a doktor nem rémített volna el, igazán bevinném... hogy örülne neki Iharos bácsi. Végeredményben nem visz be több baktériumot, mint akármelyik ember. Ámbar ha azokra a patkányokra gondolok... szóval nem viszem be, na, ne nézzen rám úgy, mint egy poloskára... nem viszem be.

– Ki is dobnák kutyástul.

– Engem?

– Meg Bogáncsot is. Az a félszemű portás... az a Bakodi...

– Jó, hogy mondja – gondolkodott el a patikus, és menet egy csomag szivart vásárolt.

Amikor elment a portásfülke előtt, megállt, mintha valami eszébe jutott volna.

– Majd elfelejtettem. Nekem hozta valaki ajándékba, de én nem szivarozok. Szívja el egészséggel, Bakodi kartárs.

A portás mosolygott, de gyanakodva mosolygott. Mit akarhat ez a patikus?...

Mivel azonban a patikus nem akart semmit, megnyugodott, és keményen szalutált, mint valamikor azokban a dicsőséges, szép időkben, amikor joga volt az embernek fél szemét valamilyen zavaros és ismeretlen ügyből kifolyólag elveszíteni.

A folyosón már égtek a lámpák, és alig hallatszott valami halkuló neszezés. A látogatás ideje már lejárt, s a vacsora ideje még nem érkezett el.

– Majd én benyitok – ajánlkozott a nővér –, ismerem a kilincs járását. Ne keltsük fel, ha nem muszáj. A főorvos úr szigorúan meghagyta, hogy ne zavarjuk.

Iharos Gáspár aludt most is.

A szoba elég világos volt, mert a nyugati égen világított még a nappali lángolás emléke. A patikus csendesen leült.

– Kicsit várok – suttogta –, hátha felébred.

– Az ajtót nem zárom be kilincse... – mondta a nővér, és kisurrant. Utána mintha lélegzet se maradt volna a szobában. Az öregember csendesen aludt. Arca nem volt szenvedő, és nem volt szó, amivel ezt az arcot le lehetett volna írni. Titokzatos volt, várakozó, és mintha lehunytt szemmel is az időt nézné, kicsit szomorú nyugalommal. De odakünt pusztult a fény, s az öreg arc belemosódott az egymásra hulló árnyékokba.

A patikus tenyerébe hajtotta fejét, és várt. A gondolatok csak elreppentek az ablak előtt, némelyik bejött, és ilyenkor nehéz lett a szíve, mert Iharos Gáspárt érezte a szívében, de önmagára gondolt, mintha ez ugyanaz lenne, és talán az is volt.

Sötét volt már, amikor végigment a folyosón.

– Nem ébredt fel – mondta a nővérnek –, ha szükséges lenne, telefonáljon.

– Meghagyta a doktor úr is, aki behozta.

– Hát akkor jó éjszakát, nővérke! Holnap bejövök.

– Majd megmondom neki, ha felébredt.

Otthon is olyan csendesség fogadta, mintha annak a szobának ködösödő mélységét magával hozta volna. Kiment az udvarra, és előhívta Bogáncsot, aki most is a kerítés peremén üldögélt.

Megsimogatta a kutya fejét.

– Nem jól van a gazdád, Bogáncs... nem jól van. Nem tudom, látod-e még. Mit gondolsz?

Bogáncs is tűnődve fordította félre a fejét.

– Az éjjel erre ment a farka... de elmentek, és ha még egyszer jönnek, elmegyek én is. Nem tudom, szabad-e, de elmegyek.

– Aztán mi lesz veled, kiskutya? Hazavisz Anna, vagy elkérjelek tőle?

– Elmehtek? – nézett fel Bogáncs legújabb ember barátjára. – Igen, elmegyek, bár nem Jancsi volt, és nem a számadó, még csak Csámpás se. Mégis elmegyek, mert el kell mennem.

– Szomorú ez, Bogáncs. Gazdád majd csak elalszik, aztán nem szól többet hozzád. Pedig mennyire szeretted! Hova lesz a szó, kiskutya, hova lesz a szeretet?

Erre már Bogáncs sem tudott válaszolni.

Nézte az embert, hallgatta hangját, amely lehullt az árnyékban, és elenyészett.

Pedig az öreg Iharos, mestere asztaloknak, ágyaknak, szekereknek és vidám kuglibabáknak, még egyszer szólt kis barátjához. Igaz, hogy keveset, de szólt.

A toronyóra éjjel után kettőt ütött éppen, amikor megcsörrent a sötét szobában a telefon.

– Gyógyszerész úr?

– Igen.

– Tessék jönni...

– Igen. – Felkapkodta ruháit, aztán kiszólt az udvarra: – Bogáncs! Gyere, kiskutya, a gazdád hív!

Felcsatolta a pórázt, és sietve mentek végig a kopogó utcákon. A portásfülkéből kinézett Bakodi, a félszemű portás, de aztán becsukta azt a fél szemét is. Bakodi nemcsak portás volt, de ember is. Tudta, hogy Iharos mester kutyája a patikusnál van, tudta, hogy kutyát bevinni

szigorúan tilos, noha – becsületérc legyen mondva – nem tudta, hogy a kivétel erősíti a szabályt, mégis becsukta fél szemét, és később rágyújtott egy szivarra.

“E nélkül is beengedtem volna – gondolta –, ámbár ha Makkos megtudja, leveszi ezt a félszemű fejemet.”

Minderről Bogáncs nem tudott, és a patikus nem törődött semmivel. Néha meg kellett húznia Bogáncs pórázát, mert a kiskutyá nem szerette a kórházzagot, a fehér folyosó hideg fehérségét, s az egész idegen világot.

– Tessék bemenni – mondta az éjszakai nővér –, az inspekciós orvos most adott neki injekciót, de nem gondolja, hogy sokat segít.

A szoba most világos volt, s az alkonyi homályhoz képest szinte megnyugtató. Az öregember most is aludt, de arca élénkebb volt, és keze néha megmozdult.

Aztán kinyitotta szemét.

– Itt vagyunk, Iharos bácsi, nézze!

Az öregember arca kifelé fordult, és szeme világos lett.

– Bogáncs – lehelte, és keze kitapogatott az ágy szélére. – Bogáncs, kiskutyám...

Bogáncs eddig idegenül nézett körül, de a suttogásra szeme megcsillant, és elindult az ágy felé. Aztán puhán felállt, megszaglásztta a kezét, azt a simogató, ismerős, régi kezét, és nyüszíteni kezdett.

– Hát itt vagy... itt vagy... – és odatette fejét az öreg kéz mellé most már elmegyünk?

– Maradjon a magáé – nézett a patikusra, aki csak nézte azt a kezét és a kiskutyát, és arra gondolt, hogy vannak dolgok, amit nem lehet elfelejteni. De válaszolni nem tudott, és nem is nagyon volt már kinek.

Az öreg mester szeméből lassan elszállt nyolcvan esztendő fénye, és ekkor a félig lecsukódott szempillák alatt ragyogni kezdett az elszállt fény harmattá vált utolsó párája.

A kiskutyá pedig elfordította fejét a mozdulatlan kéztől, lecsúszott a padlóra, és halkán, nagyon halkán vonítani kezdett.

A keleti égen hajnal volt már, amikor elmentek újra a portásfülke előtt, de Bakodi nem volt sehol, ámbár a patikus akkor sem látta volna meg, ha ott van.

“Az apám temetésén sírtam utoljára” – gondolta, és kezével törölte meg szemét.

Aztán csak ballagtak hazafelé csendesen.

Az utcák még üresek voltak, de a léptek koppanása már nem visszhangzóit úgy, mint amikor jöttek. Más és új lett minden. Szomorú, de felszabadult és újratekő. Bogáncs megszaglásztott egy sarokkővet, figyelmesen, mintha valami üzenet lett volna ráírva, s az ember is megállt vele együtt.

– Egy pillanat – kért bocsánatot a kiskutyá a megállásért –, már mehetünk is.

De a patikus nem indult el. Nézte, nézte a kiskutyát, aztán elmosolyodott.

– Most már csak azt mondd meg, Bogáncs, hogy tulajdonképpen te örököltél engem, vagy én örököltelek téged...

A következő napok sok csendes jövés-menéssel teltek el, és a kiskutyával csak Rozália törődött. Néha ugyan kijött a patikus is az udvarra, de alig szólt pár szót, már jöttek érte.

– A doktor úr van itt... – vagy: – Anna van itt az urával... – vagy: – Telefon a kórházból...

Harmadnapon azonban már elcsendesedett minden.

Iharos Gáspár hazament, ahogy illik, az asszony mellé, és nem volt sehol a templomfestő vagy János, a kádár, nem voltak sehol a vidám cimborák, akik visszatarthatták volna az élet lacikonyháján.

De Bogáncs ezekről a dolgokról nem tudott, s arról sem, hogy az őrmester járt a patikusnál a kiskutyá ügyében.

– Itt nem tesz semmit, nálam pedig nagy segítség lenne. Itt csak elromlik, vagy világgá megy. Szívesen megfizetem...

– Nem erről van szó – ingatta fejét a patikus –, ha maga ott lett volna azon az éjszakán.....Maradjon a magáé” – azt mondta Iharos bácsi, és ezt már nem változtatja meg senki. A kutya itt marad. Ha elromlik, hát elromlik, ha világgá megy, hát világgá megy. De miért menne, hiszen jól bánunk vele, és mindene megvan...

– Igaz, igaz – bólogatott az őrmester –, csak arra kérem, ha mégis mást gondolna...

– Akkor a magáé, úgy, ahogy én kaptam: ingyen. Bogáncs erről sem tudott.

Ténfergett a kiskutya tétlenül, mert a patkányok is csak éjjel jöttek elő, s a sötétben, a ládák zűrzavarában nem lehetett velük mit kezdeni.

Mirci már többet aludt vele, mint Dámával, de a félvak és félsüket öreg vizsla nem törődött vele. Néha elkísérte a kismacskát a kerítésig, ott megállt, megszaglászta a nyílást, de nem ment át.

– Minek menjek át? – fordult vissza. – Aludni itt is lehet... – És lefeküdt ott, ahol volt, a napon vagy árnyékban. – Te csak menj – nézett Mircire –, de én minek menjek?

Bogáncs már meg se mozdult, ha a kismacska melléje bújt, és dorombolása csak elálmosította.

És nem történt semmi új sem a házban, sem a kertben. Az idő is állandónak mutatkozott. A hold már fogyóban volt. Későn kelt, és nem hozott sem szelet, sem esőt, csak az éjszakák lettek mélyebbek és titokzatosabbak, mint a sötét szemű változás.

Bogáncs éjjel minden mozdulásra a kerítéshez futott, de a falka nem jött többet, és a kései járókelők észre sem vették az árnyékban leselkedő kiskutyát.

Egyik hajnalban azonban megint végigfutott rajta a várakozás feszültségének bizonyossága. A nap még nem kelt fel, de az udvar már világos volt. Mirci átjött, lefeküdtek, s a kismacska éppen elindította a dorombolás kis malmát, amikor hosszan, elnyújtottan felcsapott egy ismerős hang, és mennydörgéssé szélesedve végig görgött a háztetők felett valami félelmetes ordítás.

– Szultán! – ugrott fel négy lábbal egyszerre Bogáncs. – Szultán! Mirci nyivákkolt.

– Nem tudom, mi az, de a fejemre léptél...

– Szultán: az Szultán! – És a kerítéshez rohant, aztán vissza. Megjelent előtte Pipincs meg Dodó meg Oszkár... és Dzsinn is és a cirkusz.

Mindezt érezte, de Mircinek megmagyarázni sehogy sem tudta, hát el se kezdte.

De ha itt vannak, hát miért nem jönnek? Talán majd este jönnek, ha Dodó lefekszik az ágyba?

– Milyen nyugtalan ma ez a kutya – mondta délelőtt Rozália a patikusnak –, talán meghallotta az oroszánordítást.

– Bogáncs nem süket, kedves Rozál, de hogy félne attól, amit nem ismer? Talán gilisztája van... mindenesetre beszélék az állatorvossal. Ne félj, Bogáncs, nem jön ide.

Persze a patikus tévedett. Bogáncs egyáltalán nem félt Szultántól Oszkár egy ízben meg is mondta, hogy Szultán “jó fiú”, sőt várta Szultánt, ámbár nem külön, és nem szabadon.

Bogáncs nyugtalansága estefelé nőttön-nőtt, mert az oroszán még egyszer megszólalt, és később zenetöredékek pattogtak vissza a szomszéd ház oromfaláról.

A kiskutya nyüszített és toporzékolt a kerítésen.

– Mért nem jönnek, hát mért nem jönnek?... Dodó már ott van az ágyban, és Oszkár int... de hol van Oszkár?

A zene még szólt egy darabig, aztán elcsendesedett minden, de Bogáncs nem aludt egész éjjel semmit, mert várta, hogy eljöjjenek, és akkor neki ébren kell lennie.

De nem jött senki, csak a hunyorgó hájnal és később Mirci. Bogáncs kedvetlenül nézett a kismacskára, aki sehogy sem illett bele várakozásába, és később még kedvetlenebbül nézett egy táskás emberre, aki a patikus társaságában jött az udvarba.

Bogáncs nem kelt fel, de nem is ugatott. Nézte azt az embert, de nem jelentett neki semmit.

– Kösd a pórázt a nyakára, hogy el ne ugorhassék, egy pillanat az egész...

Bogáncs még meg is nyalta a sonkaosztogató kezét, de ekkor egy másik kéz csúszott oda, s mielőtt a kiskutya morogni vagy harapni tudott volna, megfogta Bogáncs alsó állkapcsát, kitátotta száját, és valami fogóval két kis golyót dugott le a kutya torkán.

– Rendben – mondta –, dupla adagot adtam neki, ettől világgá mennek a gilisztái. Tartsd egy kicsit, mert olyan dühös, hogy megfogná a nadrágom. Szervusz!

Az ember elment, és Bogáncs hörögve nézett utána.

– Jól van, no – simogatta volna a patikus, de a kiskutya elkapta a fejét. – Ne légy szamár! A lódoktor jó ember...

– Becsaptál – morgott Bogáncs –, és most fáj a hasam. Engedj el!

– Nem lesz semmi baj – kapcsolta le a pórázta a patikus, de ebben megint csak tévedett, mert igenis baj lett. Bogáncsban egész nap szaladgált a görcs, és ettől meg a kiskutya szaladgált, mert a dupla adag gilisztahajtó erős mozgalmasságot eredményezett. Ráadásul még szomjazott is. Hogy aztán a giliszták világgá mentek-e vagy sem, ezt a kérdést nem bolygatta senki, tehát mi se bolygassuk.

A szer azonban a nyugtalanság ellen nem használt, ez kétségtelen. De nem is használhatott, mert Oszkár – ha ugyan Oszkár volt – többször megszólaltatta a “sivatag királyát”, aki soha életében nem látott sivatagot, ahol nincs ennivaló, csak homok meg kő, és megint homok. Az oroszlán pedig nem szereti a homokot. Az oroszlán a zebrákat szereti és az antilopokat, ezek pedig a sztyeppeken laknak. Szultán egyébként se tudta, hogy ő király, s ha tudta volna, se törődött volna vele. A hangja azonban tényleg fenséges volt, és nem csoda, hogy Bogáncs megvadult tőle.

– Igaza volt, Rozália, nem a giliszták bántották, az oroszlán hangjától fél. No, majd megnyugszik, ma van a búcsúelőadás. Aztán szedik a sátorfát, és csak negyven kilométerrel odébb szúrják le újra. Onnét pedig ordíthat az oroszlán, ahogy akar.

A búcsúelőadás ugyan megvolt, a zene elhallgatott, a közönség kopogása is szétszóródott a városban, de Bogáncs figyelő füle meghallotta a sátorbontás távoli hangját. Élesen csendült egy-egy vascövek, harsogva zúdult le a sátorponyva, csapódtak a padlók, létrák, székek, deszkák, s amikor minden elhallgatott, Bogáncs nyüszíteni kezdett a kerítésen:

– Jönnék!

És Bogáncs nem tévedett!

A múltkor ugyan nem Jancsi jött a falka előtt, és mögötte nem az öreg számadó, de most az a cirkusz jött, az állami nagy Sztár Cirkusz és Taddeusz és Oszkár és Dodó, Malvin, Alajos, Pipincs, Bubi... és a többiek.

A cirkusz azóta nagy utat járt meg, régen megszokott állomásokkal, melyeket más cirkuszok nem érintettek, kihagyva azt a vargabetűt, amelyet Bogáncs önkéntelen autózásban és vándorlásban töltött. De az utak most újra találkoztak, mert közelgett az ősz, amikor mindenki hazafelé vándorol.

A cirkusz lebontásának zaja elhallgatott, de a kiskutya finom füle kihalászta a levegőből azokat a zökkenőket, amelyekkel a nehéz kocsik a vásártér puha fűvéről a kövesútra értek, és szívdobogva hallgatta, amint lustán mormolva beszélni kezdtek az úttal a kerekek.

– Jönnék!

Bogáncs körülrohanta az udvart, tébolyultan, de némán meg-megállva egy pillanatra, hogy ellenőrizze a növekvő dübörgést.

– Jönnék!

Már az utca végén dörömbölnek a kocsik, verik az ablakokat, már látszik Taddeusz kocsijának nagy szürkéje, mindjárt ideérnek, Taddeusz kocsija már el is ment a kapu előtt... Bogáncs felugrott a rejtett nyíláshoz, és örülként hempergett meg Bubi mellett, aki a saroglyához kötve, Dodó kocsija után baktatott.

– Hrrr – ijedezett a kis ló –, mit akarsz, kiskutya? Bogáncs körülrohanta a kövér pónit.

– Én vagyok, Bubi... én... én!...

Be kell vallanunk, hogy Bubi menet közben is aludt, és felébredve, nem hitt szemének, ezért meg is szaglászta Bogáncsot.

– Nini! – billegette meg rövidre vágott farkát. – Azt hittem, álmodom. Tudod, én menet közben is elbóbiskolok néha...

– Mint mindig, Bubi, mindig... jaj, de jó itt!

– Majd aztán beszélgetünk, de én megint olyan álmos lettem... Eredj a helyedre, Bogáncs.

Bogáncs örömeiben szelíden megharapta a kis ló hátsó lábát, aztán beállt a kerekek közé, mint minden kutya a világon, ha vándorlásban van, és maga felett érzi a kocsit és gazdáját.

Hamarosan elmaradt a város, s a nagy kocsik dorombolásá szétesett az ősz eleji mezők némaságában. A szántások meleg földszaga összekeveredett az érő kukoricák édeskés illatával, s a rétek hűvös ködöt álmodtak már, mert a hideg éjszakában párákat szültek a meleg tocsogók.

A kocsik mentek, mentek a néma éjszakában, és talán mindenki aludt, kivéve Bogáncsot, aki ismerősnek érezte a tájat, és jónak az irányt hazafelé, Bogáncs pedig, amint ezt tudjuk, nagyon ritkán tévedett. Bogáncs tudott mindent, amit egy kutya tudhat, sőt még többet is, s ha ő úgy érezte, hogy ez az út hazafelé vezet, az úgy is volt.

A cirkusz azon az úton ment visszafelé, amelyen jött, lassan maga alá morzsolva az utat, ámbár Taddeusz éppen tegnap jelentette be a társaságnak, hogy ez az utolsó lassú, kocsizó út, mert a motoros világban a cirkuszok is gépesítve lesznek.

– Malvinkám – mondta Alajos –, traktoron fogsz lovagolni, és Bubi motalkót kap zab helyett.

– Egyesek nem értik meg az idők szavát és a haladás szükségességének eszmei rugóit... – Taddeusz körülnézett, mert úgy érezte: ezt szépen mondta...

– Oszkár, nem lesz szükség – epéskedett tovább Alajos –, Szultán kis motort kap a hasába, és Taddeusz előadás előtt felhúzza.

– Kedves Taddeusz – érdeklődött Malvin –, nem lehetne Lojziba is egy kis motort? Ha szemtelenkedik, egyszerűen le hagyom járn...

– Jó gondolat – bólintott Taddeusz –, de most már kegyeskedjétek komolyan venni a dolgot. Csodálatos kocsikat kapunk, teljes kényelemmel. Fűtéssel, fürdőszobával, zuhanyzóval. Pillanatok alatt érjük el az előadások helyét, és ötször annyi helyen léphetünk fel...

– A fizetés is ötször annyi lesz? – kérdezte Oszkár, aki – ha még emlékszünk – anyagi beállítottságú férfiú volt.

– Természetesen – ígérte Alajos –, ámbár – tette hozzá – pillanatok alatt fogod elkölteni, Oszkár, hacsak nem pottyán le az égből megint egy Bogáncs, egy prémiumtermő kis eb...

– Lojzi, ne emlegesd azt a drága kiskutyát, mert sírva fakadok mondta Malvin.

– Dodó jön, ne emlegessétek Bogáncsot – intette a társaságot Oszkár. – Tényleges dolog ez a motorizálás? Hallod, Dodó, automobilizálva leszünk.

De Dodó alig figyelt oda.

– Azon gondolkodom, hogy holnap körülbelül arra a vidékre érünk, ahol Bogáncsot vettem. Hátha hazament...

– Na és? El akarod venni a volt gazdájától?

– Dehogy, elég lenne nekem tudni, hogy él... – És Dodó nyelt egyet, mint aki ritkán hazudik. – Végeredményben kifizettem...

Erre elhallgatott mindenki, mert szertefutottak a gondolatok, aztán másról kezdtek beszélni, pedig akkor már alig pár száz lépés választotta el őket a kiskutyától, aki reménykedve hallgatta Szultán bömbölését. Most pedig velük van már, Dodó kocsija alatt nyeli a port, fáradtan, de megelégedetten, mert újra barátai között érzi magát, akikkel hazafelé megy. Talpa kicsit fáj – elszokott a kövesúttól –, de ez nem baj, mert hunyorognak már a csillagok, és úgy érzi, a nappal majd meghozza a pihenést és mindent.

Bogáncs ezúttal sem csalódott.

Még homályos hajnal volt, amikor a nagy kocsik újra lezökkentek a kövesútról egy gyepes vásártérre, és úgy helyezkedtek el, ahogy a rend előírta. A vásártéren túl pedig kémények nőttek a keleti ég világosságába, s a kémények egyenként füstölni kezdtek. Aztán lassú zsongás kezdődött, a kisváros korai megmozdulása.

– Malvin – dörmögött Alajos –, Malvinkám, megígérted, hogy a piacon körül nézel...

– Ez igaz! Könnyelmű számár vagyok... de ilyenkor még nincs piac.

– Dehogyan nincs! Örülnek, ha korán eladnak, és már mehetnek haza. Eredj, Malvinkám: ki korán kel, aranyat lel...

– Alajos, még egy közmondás, és hozzád vágom a cipőmet! – De csak az ajtót vágta ki. Aztán csak állt Malvin, szinte dermedten. Ámbár nem sokáig. Kezét szívére szorította, és olyat sikoltott, hogy Alajos művészi szaltóval ugrott ki az ágyból, és kisujját alaposan belevágta a székládba.

– Mi az?!

– Alajos – mutatott ki Malvin –, Lojzókám... Bogáncs... drága... Az ajtó előtt ott ült a kiskutya szerényen, porosán, és farkát csóválta.

– Megjöttem. És most nagyon éhes vagyok.

Ezek után természetesen elmaradt a piac, és elmaradt minden.

Pipincs, aki Oszkár kocsiján utazott, hátul a ketreccben, szintén észrevette Bogáncsot, és olyan ugrálást, makogást művelt, hogy Oszkár korbáccsal jelent meg a hajnali porondon, de a korbácsot azonnal övére akasztotta, és kimért egyéniségét meghaladó rohanással termett Malvin mellett, aki – igen, ne tagadjuk le ezt az egészségtelen gesztust – Bogáncsot akkor csókolta hatodszor fültövön.

– Tedd már le, Malvinkám.

– Hogyne! Hogy újra elmenjen?!

– Tedd csak le, nem azért jött, hogy elmenjen.

– Igazán nem megy el?

– Tedd csak le. Meglátogatjuk Dodót. Gyere, Bogáncs. Dodóhoz megyünk.

– Dodó? – nézett Bogáncs a korbácsra. – És enni nem kapok?

– Na gyere!

És elindultak hárman, Bogáncs Oszkár mellett, hátul Alajos, mezítláb, tapogatva, hova lép. Oszkár megverte Dodó ajtaját.

– Dodó, vendéged van.

Az ajtó kinyílt, Bogáncs berepült a kocsiba, és nyüszítve bújt Dodó lábához.

– Itt vagyok! Itt vagyok, de enni nem adnak.

– Nem – mondta Alajos, akinek közben tüske ment a lábába –, nem, ezt már nézni sem jó... – Mert Dodó csaknem agyonölelte Bogáncsot, aki közben többször képen nyalta.

Bogáncs enyhén rugdalózott, és Alajos után nézett, aki bicegve ment a tüskét eltávolítani. Bogáncs talán azt hitte, hogy Alajos élelemért megy, amikor végre Dodó a kiskutya lapos hasára tapintott...

– Semmi! – kiáltotta. – Bogáncsnak semmi sincs a hasában. Azonnal... hova tegyelek? – Végül is az ágyra helyezte Bogáncsot, aki már ugrott volna Dodó után, de Oszkárból kitört az állatszélidítő:

– Ott maradsz! Bogáncs lelapult.

– Ne kínozd, Oszkár, mert megint itt hagy bennünket – mondta Malvin, a kiskutyát megsimogatva.

– Sőt délelőtt már munkába fogjuk...

– Korai lesz – szólalt meg egy dercés hang, és Taddeusz állt meg az ajtó előtt papucsban, de lovaglónadrágban, bajuszkötővel, ámbár a sietségben elfelejtette fogsorát betenni, s ezért kicsit selypített. – Tehát állapította meg – Bogánc megérkezett.

– Tehát meg – szólta bele a cipőben visszaérkezett Alajos –, és most üzemanyagra vár, de Oszkár máris zsarnokoskodni akar. Ezennel leszavazzuk.

– Le! – mondták az egybegyűltek.

– Szamarak vagytok! Kivéve természetesen a hölgyet és Taddeuszt, akit éppen Bogánccsal kapcsolatban fogadtam a szívembe, és a kasszakulcs is nála van.

– Úgy gondolom, hogy egy kisz pihenő nem árt a kutyáckának vélte Taddeusz –, ha Oszkár és Dodó isz beleegyeznek...

– Ez már más – engedett Oszkár –, ez valódi igazgatói tónus és hang: ellenállhatatlan. Prémium lesz, Taddeusz?

– Meglátom... meglátom, hát csak vigyázzatok a kiszkutyára. Szervusz, Bogánc – intett Taddeusz –, a plakátok még megvannak. Ész ne élesszétek agyon Bogánccot.

Taddeusz – ellensúlyozva a fogsor hiányát – ruganyos léptekkel távozott.

– Malvinkám – szólta Dodó –, ha egy kis maradék lenne, és megmelegítenéd...

– Malvin piacra megy – mondta Alajos.

– Nem megyek!

– Malvin nem megy! Ha én nem lehetek zsarnok, más se legyen! No, nézd csak... – döntötte el a vitát Oszkár – és ha a kiskutya evett, ideeresztem Pipincset, ha ugyan addig ki nem bújik a bőréből. Látványosság lesz, elhíhetitek, szóval valódi cirkusz.

– Tessék, Bogánc – tette régi helyére a lábost Dodó, s a kiskutya majdnem fejessel érkezett az ismerős edény elé. És evett és evett, és a kis pocak megfeszült, mint a dob.

– Elég lesz, Dodó, szétreped...

– Nem bánom – nyalta meg a szája szélét Bogáncs, amikor Dodó elvette előle a lábost, de azért szemmel kísért a maradékot, és fél füllel már kifelé figyelt Oszkár hangjára.

– Pipincs, szavamra előveszem a korbácsot!

A kis majom olyan izgatott volt, mióta meglátta elveszett barátját, hogy semmiféle fegyelmet nem érzett, és most valósággal vonszolta Oszkárt Dodó kocsija felé.

– A barátom... a barátom... siessünk! – makogta, és Oszkár nem azért volt állatszélidítő, hogy Pipincs feldúlt lelkivilágát meg ne értette volna, így hát kéz a kézben érkeztek, és Pipincs könnyörögve nézett Oszkára.

– Eressz már... jaj, eressz már! Oszkár megsimogatta a kis majmot.

– De a kocsit ne döntsétek fel!

Pipincs felugrott a küszöbre, Bogáncs farka viharosan rezgett, aztán egyetlen ugrással a kis majom előtt volt, aki átölelte, magához szorította, és végignyalta Bogáncs száját, ami részint csók volt, részint az előbb elfogyasztott reggeli iránti érdeklődés megnyilvánulása.

Ezek után Pipincs halkán nyöszörögni kezdett. Elengedte Bogáncs nyakát, fenékre ült, és nem lehetett mást gondolni, mint hogy Pipincs beszámolót tart.

Bogáncs csak feküdt, nézte kis barátját, farka megállás nélkül járt, de ha fel akart kelni, a majom azonnal lenyomta, és mérgesen nézett rá.

– Nem akarsz meghallgatni?...

– Dehogynem, Pipincs – húzta el Bogáncs a száját, ami olyan megbocsátó mosolyféle volt –, dehogynem, ámbár felét sem értem.

Pipincs erre fejéhez kapott, mellét verte, a padlót verte, vakaródzott, sőt – nagyobb nyomaték kedvéért – néha a fülét is megfogta Bogáncsnak.

– Ne húzd a fülem, Pipincs, mert fáj – sziszegett Bogáncs –, egy ember megütötte...

– Elég lesz, Pipincs – mondta Oszkár –, gyerünk a ketrecbe!

– Nem! – kiáltott Malvin. – Ha Lojzi nem lehet zsarnok, te sem lehetsz. A mai nap Pipincsé és Bogáncsé. Igazam van?

– Úgy van! – helyeselt a nézőközönség. – Menjen Oszkár a ketrecbe!

– Dzsinn ketrecébe!

– Ki az a vérszomjas? – kérdezte Taddeusz, aki ismét visszaérkezett, immár bajuszkötő nélkül és ragyogó fogsorral. – Hallottam a dolgokat, és azt gondolnám: Malvinnak van igaza – félig... Azt gondolnám szeretettel –, hogy jóból is megárt a sok... de kevésből is... ezt Malvin is belátja. Maradjanak kedvenceink pár órácskát együtt délelőtt is, délután is.

– Így gondoltam én is – mondta Dodó.

– Nem bánom, keblemre, Malvin! – tárta szét karjait Oszkár. – Fő a békesség...

– Oszkár – emelte fel ujját Alajos –, Malvin már meg van szelídítve... ehelyett ajánlanám, hogy Taddeusszal, a zsarnokkal foglalkozzunk. Szíve is van, pénze is van...

– Gyerekek – emelte fel Taddeusz két kezét áldóan –, gyerekek, a zsarnoknak nincs szíve, és nincs pénze – csak a saját maga számára. Én szegény igazgatótok voltam, és maradok is, s mint ilyen, ezennel meghívlak benneteket előadás után egy kis ünnepélyre, Bogáncs visszatérésének örömére.

– Taddeusz – indult el Malvin –, engedd, hogy megcsókoljalak.

– A bajuszmra vigyázz, Malvinkám... – tartotta arcát oda az igazgató – s ezek után – javasolta – talán hagyjuk magára az ünnepeltet barátjával, mert az idő eljárt, s ha nem fogtok hozzá, nem lesz belőlünk nyavalya se.

A cirkusz már nagyjában állt, és – úgy tizenegy óra tájban – Oszkár elvitte Pipincset, aki most már szó nélkül engedelmeskedett. Elmondta összes sérelmeit Bogáncsnak, kifogta a kiskutya összes bolháit, s amikor Oszkár kezében meglátta a cukrot, annak vonzása elég erős volt a Bogáncstól való megválásra.

Oszkár becsukta az ajtót, és Bogáncs nem is bánta már, hogy lefekhetett régi helyére. Talpában érezte még a hosszú éjszakai utat, jól is volt lakva, és az ismerős külső zörejek olyan megnyugtatóan hullottak a kocsni mellé, hogy Bogáncs azonnal és szokatlan mélyen elaludt. A bódé tökéletes nyugalommal vette körül, a szimat olyan ismerős volt, mint a vágy beteljesülése, és álmiai mélyére csak jóval később kezdett hullani valami régi-régi hang, egy kolomp kondulása – amikor kinyitotta szemét.

Felemelte fejét, és öntudatlanul talpra állt.

– A falka!

Az ajtóra nézett, de nem jött senki. Mért nem jön Dodó, hogy kieressze? Hát nem hallja a falkát? Nem tudja, hogy neki oda kellene most menni?

Nyüsztve kaparta az ajtót, de a halk siránkozás elveszett a külső lármában, és a kolomp egyre messzebről szólt, s az ezernyi láb kövecselését már nem is hallotta.

– Igen, elől megy az öreg számadó, mellette a vezérürü, száll a por, s a porban – hátul Jancsi, egyedül.

Így érezte ezt Bogáncs, és így is volt!

– Eresszetek ki! – siránkozott a kiskutya, de hiába, mert a cirkusz lármája ráült minden más hangra, és a kiskutya letörve ment vissza helyére, de szeme az ajtón volt.

Aztán újra elszundított, s csak akkor ugrott fel, amikor Dodó megjelent a – lábossal.

– A falka ment erre, a falka – ugrálta körül az embert –, várom őket!

– Itt az ebéd, kiskutyám. Most már együtt maradunk, ugye? Bogáncs enni kezdett, és nem válaszolt.

Ebéd után Dodó is leheveredett, és ferdén sütött már a nap, amikor kinyílt az ajtó. Oszkár szólt be:

– Gyertek, Dodó, sétáljunk egyet Bogáncsral, hogy újra beletaláljon a régi környezetbe.

– Megkösse?

– Ne. Meggyőződés, hogy a kutyát ellopta valaki, és amikor meghallott és megérezett bennünket, utánunk jött. Tedd csak zsebre a pórászt, de a gyufádat és a pipát hagyd a széken. Gyere, Bogáncs!

A füves téren készen állt már a cirkusz, és a kiskutya úgy érezte: megnyugtató rendben van minden a várakozáshoz, amely álmai között kolompolt. Szinte otthonosan ment el Szultán ketrece mellett, aki fáradt közönnyel nézett a kutyára.

– Látlak, kiskutya, bár egy ideig nem láttalak. – Aztán lecsukta szemét, és bozontos fejét nagy mancsára hajtotta.

Dzsinn nem vett tudomást róluk. Úgy nézett keresztül rajtuk, mint az üvegen, csak farka vonaglott meg néha, mint egy-egy érzés vagy gondolat rejtett értelme.

A sátron túl Oszkár megállt.

– Na, lássuk, mit felejtettél el. – Megsimogatta Bogáncs fejét. – Jó kiskutya, szép kiskutya... hozd el a gyufát... a gyu-fát!

Bogáncs megperdült, elrohant, és Dodó bódéjából hozta a gyufát. Oszkár szeme villogott az örömtől.

– Bogáncs, kutyák kutyája, tanár úr, kérem, a pipát!

A kiskutya úgy hozta a pipát, mint egy győzelmi lobogót. Magasra tartott fejjel, parádés vágatásban.

Oszkár a zsebébe nyúlt, és papírból fél szafaládét bontott ki, míg Bogáncs ülve várta a jutalmat.

– Tessék, kiskutya – nyújtotta át Oszkár a falatot –, egyébként szamarak voltak, Dodókám, valamennyien. Ugye, nem haragszol?

Dodó csak mosolygott, és Bogáncsot nézte.

– Nem tudok én haragudni. Néha szomorú vagyok – ennyi az egész. És most Bogáncs visszajött...

– Az egész jelenetet már ma este előadhattuk volna. Ennek a kutyának olyan csodálatos emlékezőtehetsége van, mint a legtisztább viaszlemeznek. Felteszed a masinára, elindítod, és lejátszik mindent.

– Úgy látszik, igazad van.

– Ez nem felejt el semmit, és érzései úgy vannak osztályozva, hogy annak engedelmeskedik, amelyik a legerősebb... és pontosan úgy, ahogy tanulta. Mi baj, Bogáncs – nézett Oszkár a kiskutyára –, mit akarsz?

A vásártér mellett húzódott el az országút szürke pántlikája, és Bogáncs nyugtalanul nyüszíteni kezdett.

– Itt mentek... itt mentek... hova lettek? Megnézem! Átugrott az árkon, és izgatottan kapkodta össze a falka nyomait.

– Itt... itt – csaholt a kiskutya megtorpanva –, ez a szimat a számadó csizmája... – És felágaskodott két lábra, hogy messzebb lásson, de a délután vörös-arany porködében üresen kanyargóit az út, és nem mondott semmit.

Bogáncs leült, és visszanézett a két emberre.

– Nem látom őket...

Oszkár elgondolkodva nézett Dodóra.

– Nem értem, de azt hiszem, itt van a nyitja a dolognak. Az úton ment valaki vagy valami, ami nagyon érdekli a kiskutyát, talán jobban, mint mi... Dodó, vigyázni kell Bogáncsra.

– Úgy látom én is. Nem messze az a hely, ahol hozzánk került...

– Ne felejtsd azonban el, hogy messze van az a hely, ahol eltűnt vagy ellopták. Legalább ötven-hatvan kilométerre. Ha úgy ment volna el, magától, akkor nem jött volna vissza, tehát mégiscsak ellopták. De ha ellopták, hogy kerül egy szép reggel elő, porosán, fáradtan? Valahol csatlakozott a kocsihoz, nyilván. De hol? Dodókám, vigyázni kell. Na, most nézzük meg, mit néz a kiskutya...

– Mit látsz, Bogáncs? – álltak meg Bogáncs mellett, aki farkcsóválva nézett a messzeségbe.

– A farka – állt fel a kiskutya –, a farka. Csámpás nem volt velük... – S most már körbe-körbe, nyugodtan bogozta ki a nyomok elmosódott, mégis világos írását. – Itt ment Jancsi! – állt meg egy helyen, és Oszkár is odament.

– Nem látok semmit – vakarta meg szemöldökét Oszkár –, összevissza van járva az egész út. Bár látnék bele abba az okos kis fejedbe! Na gyere, Bogáncs! Nem szabad! – kiáltott. – Gyere – intett, s a kiskutya azonnal, de kelletlenül követte az embert, akinek még Dzsinn is engedelmeskedik.

– Nem szabad? – érezte magában az ellenkezést. – Nem szabad a farkát keresni? Talán csak most nem szabad... de ha itt lenne a farka, az persze más Ha itt lenne a számadó a farka mögött, és intene... Nem, akkor hiába mondana Oszkár akármit, de nem is mondana, mert a számadónak mindenki engedelmeskedik, természetesen – Oszkár is.

– Vigyázni kell a kutyával, Dodó, mert van benne valami ellenkezés.

– Ugyan! Magad mondtad, hogy akár felléphettünk volna vele.

– Mondtam. De láttad most, amikor lehívtam az útról? Jött, jött, de nem szívesen. Ha itt lenne az a valami vagy valaki, akinek nyomait megtalálta, esetleg nem jött volna.

– Nem eresztem ki, amíg el nem megyünk erről a vidékről.

– Ha mellette vagy, vagy én ott vagyok, nyugodtan kieresztheted, mert a fegyelem erős benne, és szeretném azt az embert látni, aki akkor elhívná mellőlem!

És Oszkár megveregette Bogáncs fejét, és a kiskutya megnyalta a simogató kezét. De Oszkár, ha tudta is, elfelejtette, hogy nem jó a sorsot kihívni.

Amikor visszaérkeztek Dodó kocsijához, Oszkár azt mondta:

– Most még megpróbálok valamit, amire csak úgy mellesleg tanítottam. Tartsd itt, és ha kiáltok érte, engedd el. Aztán gyere utána te is.

– Helyedre, Bogáncs – mondta szelíden Dodó, és Bogáncs szívesen ugrott ládájába, pedig alig fért már el benne. – Megnőttél, kiskutyám, igazán megnőttél... de azt hiszem, Oszkárnak nincs igaza.

Nemsokára elcsattant Oszkár kiáltása, parancsolóan, mint olyankor, ha már nagyon haragudott Pipincsrre:

– Bogáncs!

Bogáncs kiugrott a ládából, és Dodóra nézett.

– Eredj, Bogáncs – intett Dodó, és a kiskutya széleseben rohant a hang felé.

Oszkár kocsija mellett három szék volt egymás mellett, mint a nézőtéren. Egyiken Alajos ült, a másikon ketten a cirkusz személyzetéből. Oszkár fején keménykalap, de zsebéből hússzag áradt.

– Ül le!

Bogáncs leült, és farkát figyelmesen csóválta.

– Játék... játék?

Oszkár leemelte a keménykalapot, és Bogáncs elé tartotta.

– Bogáncs, kérjél! Húst eszünk! Húst...

A kiskutya rövid tétovázás után szájába vette a kalap karimáját.

– Kérjél, Bogáncs! – mutatott Oszkár a “közönségre”, és Bogáncs sorjában leült Alajos, aztán a másik két ember előtt, megvárva, amíg mindenik pénzt dobott a kalapba.

– Hozd ide!

Bogáncs odavitte a kalapot Oszkárnak, aki egészen elérzékenyedett, mert felemelte a kutyát kalapostul.

– Ha pedig téged valaki újra el akar lopni vagy csábítani – megölöm! Érted? Megölöm, de előbb odaadom Dzsinn-nek, hogy játsszék vele... ámbár mégsem adom oda, mert én akarom kínozni az illetőt. Vidd el, Dodó, a kutyádat, és otthon add neki ezt a kis húst. Nem kell zárva tartanod, most már nem félttem.

Oszkár megint megfeledkezett valamiről, arról az egyszerű közmondásról, hogy “jobb félni, mint megijedni”. A féltéssel ugyanis meg lehet előzni az ijedtséget, ami már befejezett tény, és nem lehet vele mit kezdeni, mert ami megtörtént, azon nem segít már semmi.

De a félelem nem volt sehol. A délután olyan simán úszott át az alkonyba s az alkony az estébe, mint az óra kismutatója az ötösről a hatosra, hetesre, nyolcasra, kilencesre: észrevétlenül. Észrevétlenül, még ha nézi is az ember, hát még ha nem nézi...

Dodó mégis rázárta Bogácsra az ajtót, de ezt a kiskutya jókedvvel vette tudomásul, mert evett, és aludni vágyott. Talán álmodni is, de ezt nem lehet tudni. Mindenesetre elaludt, de sose tudjuk meg, álmodott-e a patikusról, az öreg Iharosról, esetleg Lajosról vagy Mirciről, de azt sem tudjuk meg, ha az öreg Galambról álmodott vagy a falkáról, amely esténként az akolba tér, az akolba, amelynek kapuja ilyenkor tárva van, mintha az eszmélés első pillanatától mindig csak várna, várna.

Bogács álmai közé egy darabig beszűrődött a cirkusz lármája, Szultán egy-két megszokott bőgése és a taps távoli jégesője, de aztán vége lett ennek is. Dodó jött mosakodni, s ekkor már nyitva hagyta az ajtót.

– Most a te ünneped következik, Bogács.

Bogács nyújtózkodott, és kifelé fülelt, de csak Bubi lépkedett el a lámpa fénykörében, álmosan, mint mindig.

Az estély azonban fényesen sikerült.

Az asztalfőn Malvin ült, – az asztal végén Pipincs Oszkár mellett, és Taddeusz felköszöntőt mondott Bogácsra, akit mint “üstököst” emlegetett “a kutyák és cirkuszok egén”. Végül az örök és most már eltéphetetlen szövetségről beszélt, amit Bogács Dodóval, Oszkárral és valamennyijükkel kötött.

Taddeusz szépen beszélt – ezt később mindenki megállapította –, Malvin csókot dobott feléje, a férfitagok pedig sokkal kifejezőbben hajtották meg az elismerés zászlaját: hatalmasan ittak Bogács és Taddeusz egészségére.

Bogács Dodó mellett ült illedelmesen a széken, de enni a földön kapott, ahova – Oszkár engedélyével – később Pipincs is odavitte bádogyányérját. Talán nem kell mondanunk, hogy a tányérban nem volt semmi, s így a majom közeledését Bogács mereven visszautasította. Bogács még evett... Pipincs erre megsértődve visszavitte tányérját Oszkár mellé, és Bogács is nyugodtan befejezhette vacsoráját. A kis majom azonban tovább követelődőit és rendetlenkedett, aminek az lett a vége, hogy Oszkár nyakon fogta, és elvitte aludni.

Ezután már nem zavarta meg az estélyt semmi.

Az italok szépen fogytak, a lámpák egyre szebben világítottak, a ponyva mintha lágyra dagadt volna, és a csendes diskurálásban bátrabbak és szebbek lettek a történeteket kísérő mozdulatok.

Most Taddeusz a valóságban is méltóságteljes atyának látszott, aki vérét adná gyermekeiért, és Taddeusz így is érzett. De a többiek is így éreztek. Elhittek egymásnak mindent, igazoltak mindent, megbocsátottak mindent, s amikor végre megritkultak a múlt eseményei, és elég volt egy kézmozdulat egy negyedórás történet illusztrálására, Taddeusz megszólalt:

– Malvinkám, énekelhetnél nekünk.

– Olyan hangom van, mint egy rekedt éjjeliőrnek...

– Ki meri ezt mondani? – állt fel Alajos, és szeme kissé kancsalul villogott.

– Te voltál, Alajos!

– Gyalázat! – mondta Oszkár, és megrántotta Alajos nadrágját, mire az tottyanva leült.

– Ledöfött – nyúlt Alajos a pohár felé, hogy valamiben megkapaszkodjék –, a tulajdon feleségem döfött le.

– Fogd be a szád, Alajos, mert mi döfünk le – figyelmeztették az elszomorodott trapézművészt, és valaki gitárt helyezett Malvin ölébe. Halljuk...

A gitár megpendült, az akkordok mintha egymásra találtak volna repülés közben, és a dal lágyan szárnyalt a ponyva alatt. Malvin énekelt.

Igaz, mintha kicsit rekedt lett volna, de ez csak kiemelte a szavakat a gitár álmosan fájdalmas rezgéséből, és értelmet adott a dallal szálló gondolatoknak. Egyiktől elvett valamit, másiknak adott valamit. Ködöt hozott, és napfényt gyűjtött, sikerre szállt, és bukást emlegetett, arcok és emlékek jártak az árnyékok mögött, elmúlt idők, utak, játékok, taps és hűvös némaság.

Malvin arca nevetett, de a szeme könnyes volt, s amikor elhallgatott, olyan csend maradt utána, hogy hallani lehetett a hulló csillag futását az égen.

– Ez így van – mondta valaki, Alajos pedig fél térdre ereszkedett felesége előtt, és kezet csókolt.

– Csodálatos voltál... – lehelte, és Malvin kedvesen megsimogatta férje fejét, kezével belemarkolva a szőke hajzatba.

– Kopaszodói, Alajos...

A gitár koppant az asztalon, és bezárta az érzelmek ajtaját. Az estének egyszerre vége lett.

– Szép volt, gyerekek – állt fel Taddeusz, de elindultak a többiek is, csak Oszkár intett Alajosnak.

– Minden elő van készítve, gyere, Dodó, ha nem vagy álmos, hozd az ünnepeltet is.

A lámpák elaludtak. A cirkusz környéke elcsendesedett, a Tejút nagy, fehér íve némán hajolt az éjszaka fölé, és talán még Dzsinn is elaludt, csak Oszkár szobájában égett a lámpa, és mintha néha szavak is hallatszottak volna.

– Kontra parti, kontra ultimo! Bogáncs, ezt a kivesézést nézd meg! Na, azért igyatok is...

Dodó félig feküdt az ágyon, és úgy figyelte a játékot. Bogáncs, nevének említésére, nem Oszkárhoz ment, hanem Dodóhoz.

– Nem megyünk aludni?

– Bogáncs inkább pihenni szeretne, úgy látom. De legalábbis idejönni hozzám.

– Hát hívd oda. Ma ő az ünnepelt.

Bogáncs Dodó intésére felugrott az ágyra, és odabújt az ember mellé, akit itt legjobban szeretett. Mert Oszkár parancsának ugyan vakon engedelmeskedett, de ehhez az érzésnek, a szeretetnek nem volt semmi köze. Kis fejét befúrta Dodó karja alá, sóhajtott egyet, és lehunyta a szemét. De később elaludt Dodó is.

Ezután már csak komoly műszavak reppentek el néha a bódében. A tető alatt úgy hentergett a cigarettafüst, mint a köd, és Alajos csendesen tette le a poharat.

– Alusznak – intett az ágy felé. Oszkár hátra se nézett.

– Aludni a sírban is lehet... és ez a kis ital éppen csak hogy elég kettőnknek.

Galamb Máté átadta a száz ürüt, az ötven kivénült anyát, és kapott negyven fiatal anyát.

– Felférnek a teherautóra – mondta az állami gazdaság vezetője –, minek kutyagolna, Galamb bácsi? Beül a sofőr mellé, Jancsi meg eláll a birkák között.

– Nem bánom.

– Mikor akar indulni?

– Pitymallatkor mindjárt. A városban van egy kis dolgom, aztán ha végeztem, hazaballagok. Oda már közel vagyunk. Jancsira rá lehet bízni a birkát. Időben otthon lesznek, s mindjárt ki is hajthat.

– Persze. A vendégszoba rendelkezésére áll, és vacsora is.

– Köszönöm szépen, de megharagudna a juhász. Vár...

– Ahogy akarja, Galamb bácsi. És Jancsi?

– A birkát átvettem, Jancsinak a jószág mellett a helye. Vacsorázni meg velem vacsorázik.

– Ahogy szokták, Galamb bácsi.

– Így szoktuk.

De még nem is pitymallott, amikor Jancsi feladogatta a jövődő anyákat a nagy teherkocsira, amelyre magas oldalrácst is tettek, hogy valamelyik kelekótya birka ki ne ugorjon. Először a hazai vezérürüt tették fel, s annak a kolompja némileg megnyugtatta a riadtan tolongó társaságot.

– Negyven – adta fel az utolsót a bojtár a sofőrnek, és maga is felkapaszkodott, a sofőr pedig leugrott.

– Tessék, Galamb bácsi, ide mellém, de nem lesz meleg a suba?

– A suba, fiam, sohase meleg, és sohase hideg, csak olyan, amilyennek éppen lenni köll. Lassan induljunk, ne törjön a jószág...

– Még egy tojás se törne el, úgy indulok.

És az autó szinte észrevétlenül feküdt mozgásba.

– Nem szólhatnak a birkák egy szót se – bólintott a számadó –, bársonyt se lehetne simogatni finomabban.

Szép lassan értek ki az országuira, s amikor ráfordultak, a keleti ég vörösödő fényében már felálltak az út menti fák, s az autó mögött színe lett a felkavargó pornak.

Az autó észrevétlenül gyorsult. Jancsi leült az ürü mellé, hogy a kalapját el ne vigye a szél, ámbár szélnek kellett volna lenni a talpán, amelyik ezt a zsírral bélelt, esőverte jószágot megmozdította volna.

Az ürü kolompja néha megpendült, a vezér ilyenkor bambán nézett Jancsira, mintha azt mondta volna:

– Nem értem az egészet.

– Mindjárt otthon leszünk, ne félj, mégiscsak jobb így utazni egy órát, mint a csizmát koptatni egész nap. Nem igaz?...

Ekkor már ragyogó hajnalban rohant a nagy kocsí, s a felvert por lassan szállt ki az ökörnyalás őszi mezőkre. Az öreg Galamb az utat nézte, az elszáguldó tájat és néha a különféle mutatokat a szerelékfalón. Némelyik állandóan billegetett, a másik konokul állt, és óra is volt köztük.

“Lám csak – gondolta az öreg –, ezt legalább ismerem. – Jól ült a puha ülésen, subában, és jól érezte magát. – Nagy kitalálás az ilyen motor mégiscsak...”

A kisváros úgy jött feljűk, mintha szívták volna.

– Cirkusz – intett jobbra a sofőr.

– Az – bólintott a számadó –, komédiások. Egyszer én is voltam benne, katona koromban. Majd a Három Rigónál leszállók. Talán csak kinyitott már?

A Három Rigó nevezetű italmérés nagyon is kinyitott, és Galamb Máté kényelmesen elhelyezkedett a sarokban. Egy kis pálinkát kért, és kibontotta a tarisznyáját, melyet a vendéglátó juhászné tömött meg elindulás előtt. Kiterítette a kenyérruhát, és szalonnázni kezdett. A jövésmenés nem érdekelte, s a beszéd lármája elszongott körülötte. Háttal ült az ajtónak, és csak fél füllel hallgatott oda, amikor a csapos mindenáron indulásra nógatott egy kissé részeg, kötekedő fuvarost.

– Ne hagyd a lovaiddat magukra, Simon, felír a rendőr.

– Azt a rendőrt szeretném én látni!

– Megugranak valamitől a lovaidd, nagy baj lehet belőle.

– Még egy féldecit... az is az én bajom, ha megugranak.

– Többet nem adok, Simon, ezt még idd meg, mert akkor verekedést kezdesz. Idd meg és eredj.

– Ne papolj, megfizetem...

Ekkor nyílt az ajtó, és két idegen jött a söntésbe.

– Sör van?

– Csak üvegben.

– Két üveggel kérünk.

– Mért nem mindjárt tizzel? Minden jöttmentnek van egyszerre akár húsz üveg is... – És Simon gyilkos dühvel nézett a két emberre. Simon ilyen volt.

– Fizesd ki, Alajos – mondta Oszkár –, és kérj még kettővel, kicsik ezek az üvegek. – Simon okvetetlenkedéséről nem vettek tudomást.

– Majd maguknak nagyobb üveget csinál a gyár... a kutyájukat meg vigyék innen a lábamtól, mert kirúgom!

– Ne tegye azt, barátom, ne tegye – mondta Oszkár szelíden –, a kutya az én lábam mellett van, ugye? – És elfordult.

Simon ekkor keményen megmarkolta Oszkár vállát, és maga felé fordította.

– Ide hallgasson! A...

Oszkár türelmes volt, de Alajos nem volt türelmes. Elkapta Simon hasán a nadrágot bal kézzel, jobb kézzel egy irtózatos pofont helyezett el, aztán felemelte az embert, s olyan könnyedén hajította ki a nyitott ajtón, mint egy tollas zsákot.

– Na! Ha az úriember visszajön, meghatom vele a mosogatóvizet.

De az úriember nem jött vissza. Simon, talán már repülés közben, meggondolta a dolgot, mert nemsokára hallatszott a kocsizörgés. A csapos pedig visszatolta a sör árát.

– Ne tessék fizetni; ez a kidobás nekem minden pénzt megér. Uraságod talán eröművész?

– Uraságom – trapézművész. Legyen szerencsénk az esti előadáson!

– Ha a kutyám összeszedi a sör árát, elfogadja? – kérdezte Oszkár, és levette keménykalapját. – Kérjél, Bogáncs! – kiáltott Oszkár, és a kiskutya elindult a kalappal, ámbar ekkor már azt sem tudta, mit tesz, mert túl a söntés savanyú tegnapszagán, bagós emberszagán, élesen és mindent kizáróan birka- és legelőszag úszott az áporodott levegőben. És avas csizmaszag és a suba felejtethetetlen szőrös bőrszaga. És szalonnás tarisznyaszag...

Bogáncs foga között táncolni kezdett a kalap, de azért ment, és leült az emberek előtt, és hullott a pénz a kalapba.

Reszketett a kiskutya, mintha hideg rázná, amikor az öreg Galamb elé ért, aki nem tett a kalapba semmit, csak nézte a reszkető kutyát.

– Hogy nem sül ki a szömöd... – mondta és elfordult, Bogáncs pedig nyüszítve lehasalt előtte.

De Oszkár már előbb észrevette, hogy valami baj van a kiskutyával, és most ijedten emelte fel a földről.

– Csak nincs valami bajod... te, kutyák kutyája? Nem is tudják, hogy elhoztalak... Dodó agyonver, és Taddeusz is agyonver. Gyerünk, Alajos!

– Nem! Nem! – sivalkodott Bogáncs, és kétségbeesetten rugdalódzott Oszkár ölelésében. – Ne engedd, ne engedd! – siránkozott a számadó felé, de az öreg Galamb csak ült, mint a bálvány, s amikor kimentek, felhajtotta maradék pálinkáját.

“Úgyis elrontották már – legyintett –, meg úgyse adták volna. Verekedjek érte? Én? Ezekkel?...”

– Itt a kutyád, Dodó, nem tudom, mi van vele. Reszketett egy darabig, siránkozott, talán az az öreg juhász babonázta meg, pedig rá se nézett. Adj neki sokat enni, akkor megnyugszik.

– Minek vittétek el?

– Hozzánk szegődött, te aludtál, és gondoltam, nem árt neki egy kis hajnali séta. Alajos mindenáron sörözni akart. Majd rendbe jön. De az ajtót ne hagyd nyitva...

Dodó ölbe vette a kiskutyát, de simogató keze ahányszor végigcsúszott Bogáncs hátán, az annyiszor megborzongott.

Enni evett – mert Bogáncs mindig és minden körülmények között tudott enni –, de minden ajtónyílásra felemelte a fejét, és megcsóválta a farkát.

– Mért nem jön a számadó? Ott volt... ott volt, és nem jön... mért nem jön?

Déltájban mintha teljesen megnyugodott volna. A nap odasütött a bódé mellé, és Dodó minden aggodalom nélkül kiengedte, amikor kaparni kezdte az ajtót.

– Messze ne menj, Bogáncs!

És figyelte is egy darabig, és Oszkár is úgy vélte, talán a hasa fáj a tegnapi erősen zsíros kosztól, holott Bogáncsnak sose fáj a hasa semmitől, kivéve az állatorvos hashajtóját.

Ténfergett a bódé körül. Lehasalt, felkelt, kinézett az országútra, de az öreg számadó csak nem jött.

A kora őszi dél aranyos ragyogása szállt a tájra, és Bogáncs úgy érezte, mégiscsak meg kellene nézni azt a széles utat, ahol a falka ment, mert hátha jönnek már valahol. Az öreg Galamb talán keresi is... de hát mit tehetett, ha Oszkár elhozta? Oszkár ellen nem lehet tenni semmit.

Az országúton azonban még kocsik sem jártak ebben az időben. Messzebb egy ember ment, de por nem szállt sehová, ami a falkát jelezte volna, csak a sürgönydrótok búgtak, és a vándorló pók selyemzástól lengtek a szomorú szélcsendben.

Bogáncs átugrott az árkon, de a tegnapi csapákra már új por hullt, s amikor a város felé fordult, úgy érezte, el kell mennie, mert ott, ahol a sok ember van, a számadó várja. Ez az érzés eleinte nem volt sürgető, inkább csak tapogatózás, de ahogy lassan elindult, egyre követelőbb lett. A tétova ballagásból kocogás, a kocogásból felszabadult rohanás.

Igen, az öreg Galamb ott ül és vár.

Az asztalon kenyér és szalonna. A suba is és a tarisznya is.

Dodó jósága, Oszkár fenyegető lehetősége most elmaradt mögötte, és a mindent elborító vágy távoli kapuja kitárult, mint az akolkapu, amely csak télen volt zárva, de ilyenkor tárva van, és verebek ülnek a saroglyán, és tyúkok fürdenek a porban, és a jászol alatt a kuckó üres...

Kis szürke test repült már a gyalogjárón, és nem gondolt arra, de nem is törődött vele, hogy Dodó szelíden és szomorúan bámul maga elé, és elhatározta, hogy mégiscsak válaszol az asszony levelére, aki vissza akar jönni, és sohase fogja megtudni, hogy azért hívták vissza, mert Bogáncs elment...

A kiskutya észrevétlenül surrant el a járókelők között, de aztán kiugrott a kocsimra, mert erre jöttek Oszkárral, és ennek az útnak a végén, ott a sok ember között, ott a számadó.

Bogáncs most nem törődött az emberekkel, bár félt tőlük. A kocsmába tétovázás nélkül ugrott be, és a lábak, székek, asztalok között vissza abba a sarokba.

Az asztal üres, a szék üres, a levegőben kavargó és földön összetaposott szimatok között azonban ott volt a fagyús csizmák birka- és akolszaga.

– Hol van? Hol van? – emelte fel fejét Bogáncs, de nem törődött vele senki, és nem is válaszolt senki. A nyomok az ajtó felé küldték, mert arra mintha egy árnyalattal melegebbek lettek volna.

Kirohant az utcára, és most, most, talán először egész vándorlásában, szerencséje volt, mert ahogy átugrott az árkon, nem a városba vezető, hanem a kifelé menő csapáját kapta el az öreg juhásznak, aki a járdán ment bevásárolni, de hazafelé már a kocsit porában lépegetett, mert megszokta, hogy a falka után a kocsit jár.

Bogáncs megperdült, ráállt erre a csapára, amely olyan világos volt, mint a nagybetűs írás. Most már csak fel kellett gombolyítani ezt az egyre melegebbé váló illatot, amelynek a végében, valahol, ott van minden, aminek talán neve sincs, de ami az egyedüli, megmásíthatatlan valóság.

A város már ritkult, szétesett, aztán megszűnt.

A városvégi kis házakat már bekapták a mezők, a házak előtt gyepek voltak a gyalogjáró, és később az öreg Máté nyomai az országút porából kikanyarogtak a gyalogútra.

Egy helyen meg is állt, mert jól össze volt taposva a fű, és bagós dohánytörmelék volt a földön. Bogáncs elfintorította orrát, de jókedvűen tüszentett. Aztán újra nekivágott az útnak. A szántások mellett nyugodtan haladt el, de a kukoricák előtt lassított, és nem a gyalogúton

ment, hanem a kukorica között, mintha tudta volna, hogy most már nem szabad kockáztatni semmit.

De a nyomok egyre melegebbek lettek, és a kiskutya már felágaskodott néha, mert látnia kellett volna már az öreg juhász subás alakját. Az út azonban kanyargóit, a kukoricák kiértek az országútiig, így messze nem láthatóit, s ekkor Bogáncs még fokozta az iramot.

Aztán egyszer csak meglátott egy kalapot, a kalap mellett elcsapódó füstpántlikát, s a kiskutya lelassúdott.

Nem látszott a halárban senki más, csak ők ketten, s az öreg juhász alakja lassan nagyra nőtt. A subát vállán vitte hosszú nyelű kampós botjával, mintha az utat mérte volna, és Bogáncs már olyan közel volt, hogy le kellett ülnie, mert csak úgy odarohanni nem lehetett.

A kiskutya szíve diadalmámmorral volt tele. Gazdája elé ugrani nem mert, mögötte maradni nem akart, hát óvatosan melléje érkezett.

Galamb Máté azonnal észrevette Bogáncsot, de csak ment tempósan. A csizmák lépegettek, és Bogáncs felnézett.

– Itt vagyok...

“Éhen – gondolta az öreg –, megszökött. Mégiscsak megszökött” s az öreg Bogáncs jutott eszébe, ott a legelőn, a galagonyabokor alatt. Megálltak.

Az öreg botjára támaszkodott, és csak nézte a porba roskadt kiskutyát. De nem szólt, csak nézte mozdulatlanul, komoran, amíg Bogáncs nyüsízíteni nem kezdett, és végül reszketve fel nem ült, ahogy tanulta.

Fejét kicsit oldalt hajtotta, és párás, meleg szemét most már felemelte.

– Megjöttem.

Az öreg Galamb erre már elmosolyodott, és képen legyintette a kiskutyát. Aztán az útra mutatott.

– Eredj előre, te... te – komédiás.

Ekkor már közel szállt az erdők fölé a nap, és a szelíd őszi édes-fanyar illata megült az avaron, mint az öreg emlékkönyvek fonnyadó virágainak illata.

A fészkek üresen ásítottak, az erdő csendes-volt, mint a borongó gondolat, csak a harkály kopogott valahol messze, mintha a nyár útiládájába verték volna az utolsó szögeket.

Az őszi szelek csikói elviszik majd az öregasszonyt és kis motyóját, mert odaadott már mindent, és nem kell már senkinek.

A kökény már kék, a galagonya piros, a vadkörte sárga, mint a viasz, s az erdei tisztások felett átlibeg egy-egy falevél tétován, mintha nem lenne fontos, hogy hova esik.

A gyalogút kemény, a nagy csizmák halkán dobognak, és Bogáncs néha leül és visszafordul.

– Csak eredj... – int az öreg szótlanul, s Bogáncs újra elindul. Milyen egyszerű beszéd ez! És milyen világos.

De amikor az erdőszélre érnek, az öreg Galamb is megáll, és maga elé inti a kiskutyát.

A legelő még napfényben úszik, bár a bokrok árnyékának hosszú már a szoknyája. A farka szétterülve, Csámpás egy kis fa alatt ácsorog, Jancsi pedig nagy elmerüléssel farag valamit.

Galamb visszafelé int, és Bogáncs azonnal háta mögé kanyarodik, bár toporzékol benne a vágy: rohanni, rohanni!

A számadó komoran felemeli az ujját, és Bogáncs lelapul, bár majd szétveti a csaholás ingere.

És elindulnak.

Először Csámpás néz fel, aztán a vezérürü, aztán Jancsi.

Jön az öreg, komótosan botozva, s amikor megáll, és subáját a földre csúsztatja, Bogáncs odaül a suba mellé. Ül, de lábai mozognak, farka reszket, és szeme, okos, ragyogó szeme Jancsin van. Jancsin, aki elindul feléjük.

Az öreg mosolyog.

– Kutyát is hozott, Máté bátyám?

Az öreg mosolyog, Jancsi pedig gyanakodva nézi a mocorgó, reszkető kiskutyát. Aztán az örege néz, és megint a kutyára... Aztán elindul és megáll és elindul. És Jancsinak most már a füle is nevet.

– Bogáncs! – rikkant akkorát, hogy a csókák ijedten rebbenek fel a birkák közül. – Bogáncs!

De ezt már Bogáncs se bírta ki. Mintha a kiáltás lepattantotta volna a feszültség boldog ívét: nekirohant a legelőnek. Körülszaladta a falkát háromszor, csaholva, morogva, elbukva, hentergőzve, aztán megállt Jancsi előtt, s a bojtár simogató keze alatt hanyatt fordult, négy lábával az ég felé kapálózva.

– Bogáncs, te tekergő... te utolsó... te, te... te!

Galamb Máté csak állt, és nézte a bojtárt, a kutyát, a falkát, a legelő párás messzeségét, a tavaszi nagy veszteséget s az őszi nagy nyereséget, és öreg szíve nem kívánt már semmit.

– Hol találta meg, Máté bátyám? – állt fel Jancsi. Bogáncs pedig a számadóhoz ment, méltányos választ várva.

Az öreg hallgatott. Rátámaszkodott botjára, végignézett faragott nyelén, és arra gondolt, amikor a kiskutya, kalappal a szájában, a kocsmában kéregetett. Mint egy kódís... Nem, ezt nem kell tudni senkinek, még Jancsinak sem.

– Nem én találtam meg, hanem ű talált meg engem. Úgy vót, Bogáncs?

A kiskutya egészen az öregember mellé kúszott, felnézett rá, s az egyik nagy csizmára tette fejét. – Úgy, úgy – nyüszítette, aztán lehunyta szemét. Bogáncs hazaérkezett.